

EGYSZIRMUAK. GAMOPETALAE ENDL.

XLII. Rend. HANGAFÉLÉK. Ericaceae.

CCLXXVIII. Gazillat. *Monotropa L.*

M. Hypopitys L. Fenyőalju G. V. fejr srga bibével, egyoldalra hajló rövid ftrtben. Szrv. hegyes vidékeken a fenyvesek gyökerein.

CLXXIX. Körtike. *Pyrola L.*

P. umbellata L. Ernyös K. Virágzata ernyő. V. fejr. Igen szrv. az ország északi megyéiben, Pozsony megyétől bezárólag Sárosig. *Arbutus alpina* Geners. Kit. Add.

P. uniflora L. Egyviratu K. Tökocsána egyviratu. Virata fejr, változó-méretü. A felső erdőtájban a v. északi t. s a bánáti havasok alján közönséges. Itt-ott leszáll a lombos erdőkbe p. Eperjes m.

P. secunda L. Egyoldalú K. V. fejr, ftrtös. Ftrtje egyoldalú. Levelei hosszú-tojásdadok, hegyesek. Hegyes, erdős vidékeken szrv. a v. e. t.

P. minor L. Kis K. V. piros, ftrtös. Ftrtje minden-oldalu. Nyelece egyenes. A Tatra alhavasi és felső erdőtájában szórványosan. Lev. kerekded, kerülékes, néha hegyesvégü.

P. rotundifolia L. Kerekdedleveledü K. V. fejr, ftrtös. Ftrtje minden-oldalu. Nyelecei lefelé hajlottak, ivések. Hegyes, erdős vidékeken a v. nyugotti és északi területén. Gyakori.

P. chlorantha Sw. Zöldviratu K. Az előbbtől leginkább rövidebb, tompavégü csésze-sallangjai, zöldes korolája s kisebb, kerekded levelei által ütel. A v. ész. t. Pozsonytól Eperjesig szrv.

P. media Sw. Közép K. V. ftrtös, fejr. Ftrtje minden-oldalu. Porszála s kis mértékben ferde nyelece csaknem egyirányuak. A nyelecs csúcs alatti gyűrűje szélesebb a bibénél. Bártfa m. s a bánáti hegyerdőkben.

CCLXXX. Rozsdabura. *Ledum L.*

L. palustre L. Mocsári *R.* Levele szálas, behajlott-élű, alúl rozsdaszínű, molyhos. *V.* fejr v. piros. Szlanica m. s a Bory mocsárookban Árva megyében bőven. A m. Tátrán is még itt-ott néhány bokor teng p. Javorina m. a kis kolbachi völgyben. Mármarosban kété.

CCLXXXI. Ragyabura. *Rhododendrum L.*

Rh. ferrugineum L. Rozsdás *R.* Korollája piros, tölcseralaku. Levele többnyire kerülékes, kopasz-élű, alúl pikkelyes v. sőrös. Igen bőven a mármarosi és bánáti havasokon, leginkább az alhavasi tájban. Bokor. A honi növénynél aránylag rövidebbek a levelek, mint a nyugot havasain s kisebbek is; de ez nem elégséges arra, hogy *Rh. myrtifolium Schott* és *Kotschy* név alatt elszakasztassék.

CCLXXXII. Azalea. *Asalea L.*

A. procumbens L. Heverő *A.* Apró, gyepes bokrocska, kerülékes behajlott-élű, mindigzöld, sűrűnálló levelekkel s piros, az ág-végeken majdnem ernyősen-álló, kis viratokkal. A rodnai s bánáti havasokon. A m. Tátrán nem nő. Hacquett jegyzetei igen hibásak.

CCLXXXIII. Áfonya. *Vaccinium L.*

V. Myrtillus L. Fekete *A.* Levelei tojásdadok, fűrészesek, lehullók. Bogyója fekete. Kis bokor. Igen közönséges, hegyes vidékeken az alsó és felső erdőtájban, az alhavasi sőt a havasi tájban is. A rónaság s dombjai kivételével a v. e. t.

V. uliginosum L. Hamvas *A. L.* visszás-tojásdadok, ép-, rendszeren behajlott élűek, alul recés-erűek, lehullók. Mocsáros s nedves televénydus helyeken a nagy és kis Tátrán, az ungi, beregi, mármarosi s a keleti havasokon. A havasi tájban igen apró, két vonalnyi terjedelmet meg nem haladó levelekkel. Bogyója fekete, kékesderű.

V. Vitis idaea L. Veres *A. L.* visszásan-tojásdad, behajlott, gyengén csipkés éllel, mindigzöld, nem lehulló. Bogyója veres. Hegyes vidékeken a v. északi és keleti területén. A Branyiskón s az eperjes-tokaji trachyt-hegyeken.

V. Oxycoccus L. Savbogyó *A. L.* tojásdad, hegyes,

mindigzöld, alúl szürke. Bogyója veres. V. piros. Szára cérnaszálú, kúszó. Hegyi zombékos mocsárookban, különösen a fótaligyepeken szór. A v. éjszaki és keleti terület havasai alján.

Jegyz. *V. carpathicum* Kit. a leírás alapján talán veres áfonya, elhibázott leirással (*serrata*, *crenata* helyett).

CCLXXXIV. Medvegerezd. *Arctostaphylos* *Adans.*

A. officinalis Wimm et Grab. Orvosi M. Szára fás, heverő. Lev. kerülékesek v. visszásan-tojásdadok, mindigzöldek. A nagy és kis Tátrán s a mármarosi havasokon, leginkább mésztalajon a felső erdőtájban.

Jegyz. *A. alpina* Spr. a Tátrán nem nő.

CCLXXXV. Andromeda. *Andromeda* *L.*

A. polifolia L. Keskenylevelű *A. V.* ernyős, pirosló. Lev. lándzsás, behajlott-szélű, alúl szürkészöld. Árva gyeptőzet réttein, a csorbai tó kifolyása m., Rozsaly s Dumitru hegység alján Szathmárban s Bihar hegységen.

CCLXXXVI. Kalluna. *Calluna* *Salisb.*

C. vulgaris Salisb. Repcsén K. Csészéje 4—5-levelű, színes, alján murvás, a négy-hasábu, lilaszínű, ritkán fejr korollánál hosszabb. Igen bőven, de szór. a v. e. t. különösen a havasok alján. *Erica vulgaris* L. Szontágh D. ezt tartotta *E. Tetralix*-nak.

CCLXXXVII. Hanga. *Erica* *L.*

E. carnea L. Testszin H. Csészéje 4-levelű, színes, a csöves, négyfogu korollánál rövidebb. V. halványpiros s az eltöpült *E. herbacea*-nál zöld. A kis Tátra mézhegyein Wahl.

CCLXXXVIII. Bruckenthalia. *Bruckenthalia* *Reichb.*

B. spiculifolia Reichb. Füzérlevelű *B.* Kis bokor, felegyenesedő, pelyhesedő szárakkal; szálas, hegyes, néha gyűrűsen, a terméketlen szárazokon igen sűrűn-álló levelekkel, s lilaszínű, a száraz végein összeszoruló viratokkal. Tomnatecun a Bihar hegységben (Kern) s Ruska hegyen a bánáti határörvidéken. (Heuff.)

XLII. R e n d. KANKALINFÉLÉK. Primulaceae.

CCLXXXIX. Számolya. *Samolus Tournf.*

S. Valerandi L. Valerand Sz. Sz. felálló. L. viszsás-tojásdad v. hosszudad, tompavégű V. fejr, végre nyújtott ftrtben. Nedves, különösen szikes réteken szór. a v. délnyugoti részén.

CCXC. Tikszem. *Anagallis L.*

A. arvensis L. Mezei T. Szára felegyenesedő v. heverő. L. tojásdadok, v. rövid-kerülékesek, épélűek, átellenesek v. három-gyűrűsek. V. sárgaveres v. kék. A kékviratu A. coerulea Schreb-nek neveztetett s ha ez nagy és szélesebb-levelű A. latifolia-nak.

CCXCI. Tónya. *Hottonia L.*

H. palustris L. Cic T. Lev. füsösen-szárnyas-hasábuak. V. fejr v. pirosló, végálló ftrtben, gyűrűsen álló kocsánokon. Állandó mocsárookban, s lassan folyó vizekben a v. k. és d. t. Szakolcáig, Ungvárig. A tátrai felföldet mesziről kerüli.

CCXCII. Centike. *Centunculus L.*

C. minimus L. Pici C. Apró fű, tojásdad, váltogatva álló levelekkel, s fejr v. pirosló, kocsántalan, kis viratokkal. Igen szór. a v. k. és délkeleti t.

CCXCIII. Hegyéke. *Trientalis L.*

T. europaea L. Európai H. Minden részeiben hetes-méretű. Lev. visszás-tojásdadok, a viratok alatt gyűrűsek, lefelé váltogatók, kisebbedők. V. fejr. Árva s Szepes megyék zombékos erdeiben, különösen Smeksz környékén, a kismárki nagy erdőben s a szomolnok-aranyitkai hegyeken.

CCXCIV. Lizinka. *Lysimachia Mönch.*

1. Szár heverő v. kúszó, átellenes levelekkel.

L. Nummularia L. Fillér L. Levelei kerekded-szivesek. V. sárga, levelhónalji, magányos. A tőalagnál a vira-

tok rövidebbek a leveleknél, de a kisebblevelű ligeti válfajánál a kocsánok maguk jóval túlhaladják a leveleket. *L. Zawadzkyi Wies.* Egyébiránt változó faj.

L. nemorum L. Ligeti *L. Lev.* tojásdadok, hegyesek. V. sárgák, magánosak, a levelek hónaljaiban, a leveleknél hosszabb kocsánokon. A v. éjszaki s éjszakkéleti t. hegyein, nedves helyeken szór. v.

2. Szárfelálló, gyűrűs v. átellenes levelekkel.

L. punctata L. Petyegedett *L. Lev.* hosszudad-lándzsások. Kocsánok rendesen egyviratúak. Szirmok pillásélűek. Mocsáros helyeken a v. k. és d. t. bőven.

L. vulgaris L. Füzeny *L. Lev.* hosszudad-lándzsások. Szirmai kopaszok s épélűek. Kocsánai rendesen sokviratúak. V. sárga mint az előbbi fajnál. Mocsáros, nedves helyeken különösen bokrok közt a v. e. t. a felső erdőtájig.

L. thyrsoflora L. Fejes *L. L.* lándzsás-szálas. Tömött, hengeres fürtjei levélhónaljiak. Árva megye zombékos rétjein.

CCXCV. Bagolyfü. *Glaux L.*

G. maritima L. Tengerparti *B. Lev.* átellenesek, szálas-lándzsások V. aprók, pirosak, kocsántalanok, levélhónaljiak. Sós s savanyúvizes helyeken szór. Fejér, Esztergom, Hont, Szepes megyékben, s m.

CCXCVI. Harangrongy. *Soldanella Tournf.*

S. alpina L. Havasi *H. Főkocsán* 1—4- viratu. Korolla közepéig hasgatott, torokpikkelyes, violakék. A havasi tájakban rendesen mint tőalak nő, kis épélű levelekkel-, a felső erdőtájban s itt-ott az alhavasi tájban is mint *S. montana Willd.* mely a tőalaktól csak nagyobb termetes kevésbé csipkésélű levelei által ütél. A nagy és kis Tátrán, az árvai Beszkidéken s a mármarosi havasokon.

S. pusilla Baumg. Pici H. Tőkocsána 1—2- viratu, korollája csak felső harmadában (s kevesebb sallangra) hasgatott, s torokpikkelye nincs. A borsai Pietroztetején s Arzul hegyen s a bánáti havasokon.

CCXCVII. Fürtszirom. *Cyclamen L.*

C. europaeum L. Ligeti T. Lev. kerekded-szívesek; kanyaros- v. csipkés-élűek. Tökocsána egyviratu. V. lekönyülő, ép torokkal. Árnyékos erdőkben igen szór. v. a v. e. t. leginkább nyugoti felében p. a racibori völgyben Árva-megyében. Eger m. (1842-ben), Buda, Pécs m. és m.

CCXCVIII. Cortusa. *Cortusa L.*

C. Matthioli L. *Matthiolus* C. Tökocsána ernyős virágzattal. V. piros. Lev. hosszunyelű, majdnem tenyeres, sokkarélyú, rendetlenül- fogas v. fűrészes. A nagy és kis Tátrán, a Branyiszkó s a mármarosi havasok magasabb mészhegyein. Schott pelyhesedő Cortusája a magasabb állomásu tőalak.

CCXCIX. Kankalin. *Primula L.*

1. Korolla piros, ritkán fejr. Levél alúl fejr, lisztes.

P. longiflora All. Górnnyaku K. A korolla nyaka legalább háromszor akkora, mint a csésze. Ernyője sokviratu, de egyviratu kocsánokat is hajt. Nő a m. Tátra mészhegyein (különösen bőven Feugsblösze nevű alhavasi réten). Roszudec hegyen, Mármarosban, a körösmezei havasokon s Bajku hegyen a bánáti határörvidéken.

P. farinosa L. Lisztes K. A korolla nyaka legfőlebb mástélszer akkora, mint a csésze. Ernyője kevésviratu. Igen bőven mocsáros réteken a felső erdőtájban, a v. éjszaki területén sok helyütt, — ritkábban lentebb eső vidékeken, p. Soprony s Balaton tava m. s Arad m. keleti részén.

2. Korolla piros v. sárga. Levél kopasz, nem lisztes, legfeljebb enyves.

P. integrifolia L. Éplevelű K. V. piros. Lev. kerülékes, épélű, sima. Tökocsána kevésviratu. Ráckova és Kriván havason Liptóban.

P. glutinosa Wulf. Enyves K. V. piros, kevésviratu tökocsánon. Lev. lándzsás-ékképű, enyves, felső felén fűrészes- élű. A liptai Krivánon, névszerint annak Kopa nevű mellékhegyén.

P. minima L. Apró K. V. piros (ritkán fejr). Tökocsánai egyviratuak. Lev. ékidomuak, végükön ötfoguak. A

nagy és kis Tátra havasi, ritkán alhavasi táján, a rodnai havasokon, a borsai Pietrozon a bánáti havasokon. A tátrai nagyobb- viratu, mint a mármárosi v. svajci, de fajilag nem különbözik.

P. Auricula L. Fülvirág K. V. sárga (a kertekben sokszínű). Levelei visszás-tojásdadok, fogasak v. épélűek, húsosak. Mészszi klákon a nagy és kis Tátrán, a mármárosi s bánáti havasokon az alhavasi tájtól majdnem a rónságig, p. a szádellői völgyben.

3. *Korolla* sárga. Fiatal levelek pelyhesek v. molyhosak, hátra begöngyöldöttek. Kifejlett levelek kevésbé ráncosak, nem simák, nem kopaszok.

P. vulgaris Huds. Közönséges K. V. halaványsárga, kevésbé homorú, majdnem róna karimával, rendesen egyviratu tőkocsánon. Csészefogak lándzsások, legalább egy harmadrészben akkorák, mint az alján borzas csésze. Néha tőkocsános ernyőt is hajt, mely esetben *P. intermedia* F. a. c. h.-nak neveztetett. A tőalak egyviratu kocsánokkal bir. *P. acaulis* Jacq. Nő a v. nyugotti t. dombjain. Keleten kétes.

P. elatior Jacq. Sugár K. V. halaványsárga, majdnem róna karimával. Csészefogak tojásdadok, kihegyezettek, egy negyedrészben akkorák, mint a gyengén szőrösödő csésze. Levél mindkét oldalon zöld s szőrösödő. Virágzata kocsános ernyő. A tőalaknál a levél-lemez kerekded v. tojásdad, rögtön a nyélbe keskenyedő s azon lefutó.

3. *intricata* Gr. et Godr. alakjánál a lemez lefelé lassan a nyélbe keskenyedik.

γ. *calycanthe* Koch. történetes alaknál a csésze is a korolla alakját s színét veszifel.

Különben változó faj, különösen a levelek s csészéje tekintetében; — más termetű p. a körösmezei havasok növénye, mindkét oldalán pázsitzöld leveleivel s nagy csészéjével, s más az eperjesi rétek növénye, alúl szürkészöld leveleivel s szűk kis csészéjével.

Nő hegyes vidékeken a v. éjszaki és keleti területén az alhavasi, sőt havasi tájig.

P. officinalis Scop. Orvosi K. Korollája tömény-sárga, harangdad-homoru karimával. Virágzata tökocsános ernyő.

1. *A. tőalak.* Szűk s pázsitzöld csészével s a felső oldalon zöld, az alsón szürkén- molyhos levelekkel. Csak a m. Tátra alján Késmárk mellett láttam.

2. *inflata* Leh m. Sárgás, felfuvódott, tág csészével s mindkét oldalon zöld, legfőlebb szőrösödő levelekkel. Közönséges a v. e. t. a lombos erdők határáig.

3. *suaeolens* Bert. Alúl fehér- molyhos levelekkel. Csak a keleti havasokon p. Pietra Montselen s Mehádia környékén.

CCC. Müköcs. *Androsace* L.

1. Egynyári növények. Gyök egyetlen egy levélrózsával, melyből egy vagy több ernyőt tartó tökocsán emelkedik. Miv. talajon, rónán s dombokon.

A. maxima L. Nagy M. A levél széles-kerülőkes, fűrész-szes. Gallérlevél visszásan- tojásdad. Fűve egyszerű szőröktől szőrös. A terméscsésze feltűnőleg nagy. Miv. t. a v. k. és d. t. szóró.

A. elongata L. Gó r M. Gyök és gallér levele lándzsásak. Fűve csillagos szőröktől pelyhesedő. Az előbbinél elterjedtebb a rónaságtól majdnem a lombos erdők határáig. Pozsony, Losonc, Besztercebánya, Eperjes, Kassa, Miskolc, Debrecen m. a Bánátban s m.

2. Évelő, gyepesedő, havasi növények, termő v. terméketlen levélrózsákkal.

A. obtusifolia All. Tom palevelű M. Tökocsána s kocsánai csillagos szőröktől pelyhesedők. Kocsánai a gallérnál hosszabbak, levelei lapickásak, szőrösödők. A m. Tátra s Gyumbir hegy havasi s alhavasi táján.

A. lactea L. Kö d M. Tökocsána s ernyő sugarai kopaszok. Lev. szálasak, rendszeren meztelenek. Korollája legalább még egyszer akkora, mint a csésze. A nagy és kis Tátra mész-hegyein az alhavasi és havasi tájban. *A. pauciflora* Vill.

A. villosa W a h l. fl. carp. Borzas M. Fűve fehér ízelt szőröktől borzas. Levelé lándzsás. A viratok kocsánai

virágzaskor körülbelöl akkorák, mint a gallér. A m. Tátra éjszakteleti mészhegyein az alhavasi s havasi tájban. A. Chamaejasme Host. A. villosa Wulf. gömbded levélrózsákkal, s folytonos szőrökkel, tapasztalásom szerint a m. Tátrán nem nő s Kit. A. villosa-ja ide tartozik.

Jegyz. A helvetica Kit. és A. alpina W. K. nevek hagyományilag Cherleria sedoides-re és Saxifraga retusa-ra vonatkoznak.

XLIV. Rend. RENCSEFÉLÉK. Utricularieae.

CCCI. Hizóka. *Pinguicula Tournef.*

P. vulgaris L. Közönséges H. V. violakék. Sarkantyúja egyenes. A tátrai felföldön nedves sziklákon s mocsáros réteken, a Branyiszko sárosi oldalán, a Hanságon s Soprony m.

P. alpina L. Havasi H. V. sárgásfejér. Sarkantyúja rövid, s hátragörbült. Nedves sziklákon a felső erdőtájtól a havasi tájig, a nagy és kis Tátrán s a rodnai havasokon. P. flavescens Flk.

CCCII. Rencse. *Utricularia L.*

D. vulgaris L. Közönséges R. Viratfürtje 4—10-viratu, töménysárga viratokkal. A felső ajak akkora, mint inye. A hajszálképű levélsallangok ziláltan álló, serteképű fogakkal. Állandó, mély mocsárookban s lassan folyó vizekben a v. e. t. a m. Tátra aljáig. Virágzaskor léghólyagjai segítségével (mint a következő két alak) a víz felületére emelkedik.

U. intermedia Hayne. Közép R. Viratfürtje 2—3-viratu, kénsárga viratokkal. A felső ajak kétakkora, mint inye. A hajszálképű levélsallangok ziláltan álló, serteképű fogakkal. Pozsony m. (Endl.), a Hanságon (Wierzb.) s Sz. Olaszi m. (Kalchbr.)

U. minor L. Kis R. Viratfürtje 2—3-viratu, sárga. A felső ajak akkora, mint inye. A hajszálképű levélsallangok simák, serteképű fogak nélkül. M. Óvár m., Pest s Heves me-

gyékben. A termés kocsánainak állása nem jellemző, mert találni közönséges rencsét p. Kisnjszállás m. (Jermy) 8—10-viratufürtökkel, melyeknek termés-kocsánai ivesen lefelé hajlanak.

XLV. R e n d. SZÁDORFÉLÉK. Orobancheae.

CCCH. Vicsor. *Lathraea* L.

L. Squamaria L. Pikkelyes V. Fürtje egyoldalú, végén lekonyuló. V. piros. Bokros helyeken s lombos erdőkben a fák gyökerein élősködő, halvány pikkelyes növény, melynek viratai majdnem tökéletesen kifejlettek, még mielőtt fürtjei a földet áttörték.

CCCV. Szádor. *Orobanche* L.

1. Csésze egylevelű, 4—5-hasábú, korolla kék. A csésze alján 3 murva.

O. ramosa L. Elágazó Sz. Szára elágazó. Virata kicsiny s kék. A v. e. t. Kender, csalán és dohány gyökerein.

O. arenaria Borkh. Homok Sz. Szára egyszerű. V. kék, egyenesescsővű. Porhona gyapjas. Mezei üröm gyökerein a v. k. és d. t. homokos síkjain p. Debrecen m. bőven.

O. purpurea Jacq.

O. coerulea Vill. Kék Sz. Szára egyszerű. V. kék, boltoshátú. Porhona kopasz v. szőrösödő. A fekete üröm gyökerein szórva a v. e. t. a m. Tatra aljáig. Kitaibelnek Sturec hegyen talált *O. purpurea*-ja ide tartozik.

2. Egy murva, kétlevelű csésze alatt. Csészelevelélép s épélű v. legfőlebb egy oldali foggal.

O. flava Mart. Sárga Sz. Legalább egy-két lábnyi magas, minden részeiben szennyes-sárga. A kalapű gyökerein igen bőven a magas Tatra alján, különösen a mezes és tarka szorosban. Trencsénben Turecko hegyen találtatott, Bánátban találta Heuffel. Bibéje sárga, bokrétája öblös, felső ajaka hátratüremlett. *O. pallidiflora* H z s. ZBV. 1852. p. 3.

- O. *Picridis* F. W. Schultz. Magvarótt Sz. Csésze levelei félakkorák, mint a korolla. Korolla csöves, sárga, nyiltkarimájú. Bibéje szennyes-violakék. Fűve sárga. Nő *Picris hieracioides* gyökerein, Sáros s Soprony megyékben.
- O. *pallidiflora* Wimm. et Grab. Halványviratu Sz. Bibéje gesztenyeveres. Korollája vajszinű, öblös; kívül s felső ajaka belrészén sárga bibircstülő mirigyszőrökkel. Mezei bárcs gyökerein a v. k. és d. t. keleti részén. (Wierzb. és Heuff).
- O. *Epithymum* DC. Démentka Sz. Csésze levele ép, épélű, lándzsás-szálás v. akkora, mint a fogas s fodorosajku korolla, v. félakkora. Bibéje sötétveres. Nő a kakukfű gyökerein a v. e. t. még a m. Tátrán is. O. *psilandra* C. Koch.
3. Egy murva, kétlevelű csésze alatt. Csészelevelékéthasábú. Bibe nem sárga.
- O. *Galii* Duby. Galaj Sz. Bibéje sötétbiborszínű. Korollája szennyesfehér, öblös, majdnem harangképű. Porszáloi szőrösök. A puha és keresztis galaj gyökerein. A v. e. t. az alhavasi tájig közönséges.
- O. *minor* Sm. Kis Sz. Bibéje piros v. lilaszínű. Poredényei majdnem kopaszok. Csésze levelei néha épek, kihegyezettek. Pozsony m. (Endl.) Pécs m. s a Bánátban (Heuff) a réti lóhere gyökerein.
- O. *Teucrii* Schultz. Tarorja Sz. Bibéje bársonyos, barnásveres. Korollája barnás. Porszáloi aljukon szőrösök. Nyelecs felül mirigyszőrös. A pilisi hegyen s Vác m. (Kern.)
- O. *Scabiosae* Koch. Sikkantyu Sz. Bibéje biborfekete. Korollája világos-sárga, rozsdaveres karimával s violakék háttal. Porszáloi aljukon szőrösödők. A galamb sikkantyu gyökerein élőködik Sz. Olaszi m. (Kalchb.)
4. Egy murva, kétlevelű csésze alatt. Csészelevelek 2- hasábúak. Bibe viasz-sárga.
- O. *rubens* Wallr. Pirosló Sz. Csészelevelék több-inu, árképen kihegyezett, mindkét oldalán egy-egy foggal, v. kéthasábú, vagy akkora, mint a korolla félcsöve. Porhon szőrös. Nő a lucerna és sárkerep gyökerein szórva. O. *Buekiana* Koch., mely hasonlóan a sárkerepen nő (Sz. Olaszi m. Kalchb.) s majdnem kopasz porszálakkkal bir, ide számít-

- ható. A. ZBV. II. 3. hibásan *iratott virens rubens* helyett.
- O. *Echinopis* Pančič. Labdaborz Sz. Csészelevél több-inu. Porszálak alsó felük belső lapján bibircsosak, felül mirigyszőrösök. Porhon kopasz. Korolla a tőalaknál barnás. β. O. *Ritro* Gren et Godr. alakjánál halaványsárga. A bánáti határörvidéken, labdaborzon.
- O. *cruenta* Bert. Vérszinű Sz. Csészelevél több-inu. Korollája belül vérvörös. Sárga bibéje barna szegélylyel bir. Nő *Genista pilosa* s más pillangósokon, *Bupleurum falcatum* s *Laserpitium latifolium* gyökerein. Közönséges. O. *gracilis* Sm. O. *Wierzbickii* Schultz ide tartoznak.
- O. *stigmatodes* Wimmer. Nagybibéjű Sz. Csészelevél lándzsás-hegyes-hasábu, több-inu. Porszálai alsófelükön borzasak, felül mirigyszőrösök. Elvirágzott porhonai fejérek. Korollája elől barnás-sárga. Nő a sikantyu csükküllő gyökerein Eperjes környékén = O. *major* L.
- O. *Salviae* Schultz. Zsálya Sz. Csészelevél egy-inu, hosszabb mint a korolla csőve. Porszálak alul sűrűszőrösök, felül mirigyszőrösök. Az enyves zsálya gyökerein Bánátban. (Heuff)

Jegyz. A 2. 3. és 4. szám alatti szádorok fajisága oly csekély értékű jellegeken alapul, hogy azokat addig is míg az alakok összefüggéséről biztosabb adataink lesznek, O. *polymorpha* Schrk név alatt összefoglaltatni szeretném.

XLVI. Rend. AKÁNTFÉLÉK. *Acanthaceae*.

CCCV. Akánt. *Acanthus* L.

A. *longifolius* Host. Hosszulevelű A. Szára felálló, egyszerű, végén nagy, murvás viratfüzérrel. Murvák hosszú, majdnem derékszög alatt elálló, füsüs, tuskéféle fogakkal. Gyöklevelek szárnyas-hasábuak. V. pirosuló. A v. legdélekeletibb t. p. Mehádia m.

XLVII. Rend. TÁKAJAKFÉLÉK. Scrophularineae.

CCCVI. Toccia. *Tozzia* L.

T. alpina L. Havasi *T.* V. sárga, alsó ajkán vérveres pontokkal. L. tojásdad, durvafogu. Az alhavasi és a felső erdőtájban. Az árvai Babjagorán, Roszudec- s kis Kriván-hegyen, a rodnai és keleti havasokon igen szór. v.

CCCVII. Fintor. *Melampyrum* Tournf.

1. Fürtök egyoldalúak.

M. nemorosum L. Kék-üstökű *F.* Korollája sárga, kétszer akkora, mint a csésze. Murvái kékek. Levele tojásdad-lándzsás. Magasabb állomásokon keskenyebb levelű, s *M. subalpinum* Kern.-nek neveztetik. A v. e. t. az alhavasi tájig.

M. pratense L. Gunyoló *F.* Korollája vajszerű, háromszor akkora, mint a csésze. Felső murvái aljukon egykét foggal, különben tojásdad-lándzsásak, alul két sorban pontozottak s nem kékek. Hegyes vidékek rétjein s legelőin a v. e. t.

M. silvaticum L. Erdei *F.* Korollája körülbelül akkora mint a csésze. Minden murvái keskenyen-lándzsásak, épélűek. Virata a tőalaknál sárga, *M. saxosum* Baumg. alakjánál fejr s valamivel nagyobb s öblösebb. Nő az alhavasi s a felső erdőtájban. ritkán az alsó erdőtájban majdnem az egész v. t. A szélső keleten előforduló *β. pictum* Herb. = *M. saxosum* Baumg.

2. Fürtök v. füzérek négy- v. minden-oldalúak.

M. cristatum L. Taréjos *F.* Füzére négyélű, füsűsen-fogas murvakkal. A v. e. t. a lombos erdők határáig igen szór. v.

M. arvense L. Csormolya *F.* Füzére minden-oldalu. A korolla csőve csak majdnem akkora, mint a polyhesedő csésze. V. piros, ritkán fejr v. sárga. A murvák alsó lapján két sor fekete pont, v. pedig e pontok hiányzanak. Ezen utolsó alak gyakran a következő fajjal cseréltetett fel. *M. hybridum* Wolfn. ide tartozik. A v. e. t. a m. Tátra aljáig.

M. barbatum W. K. Szakállas F. Füzére minden-
oldalú. A korolla csőve legalább kétszer akkora, mint a bor-
zas csésze. V. sárga. Murvák zöldek v. pirosak, nem ponto-
zottak. A v. k. és d. t. leginkább a vetések közt.

CCCVIII. Lapor. *Rhinanthus* L.

Rh. *Crista galli* L. Csörgő L. A korolla felső és alsó
ajaka majdnem párhuzamosan előrenéző, miért is torka zárt.
Alakjai:

α. *minor* Ehrh. Csésze kopasz, majdnem akkora,
mint a korolla.

β. *major* Ehrh. Csésze kopasz, félakkora, mint a
korolla.

γ. *Alectorolophus* Poll. Csésze szőrös, fél-
akkora, mint a korolla. Nő a v. e. t. az alhavasi tájig.
gyepen s szántóföldeken.

Rh. *alpinus* Baumg. Havasi L. A korolla felső és
alsó ajaka szétterpedő, miért is torka nyílt, sárga s kékes
tarka, kétszer akkora, mint a csésze. Előfordul:

α. szálas v. szálas-lándzsás levelekkel. Rh. *angusti-*
folius Gm.

β. lándzsás v. hosszudad-lándzsás levelekkel. Rh. *crista*
galli β. *alpestris* Wahl. fl. carp. Rh. *major*
β. *alpinus* DC. Gyeptalajon a felső erdőtájban s a
törpe fenyő övében.

CCCI. Kajmacsor. *Pedicularis* L.

1. Sárgaviratuak. A szárnyasan-hasadt
levelek cimpái tojásdadok, kétszeresen-
csipkésélűek.

P. *Sceptrum carolinum* L. Pálca K. Murvái to-
jásdadok, épek. A korolla öblös, összehajló karimával. Mo-
csáros réteken a m. Táttra alján, Szepes és Liptó megyében.

P. *versicolor* Wahl. Tarka K. Alsó murvái szár-
nyasan-hasgatottak. A korolla tátogó, felső ajkán veres-fe-
kete folttal. Gyökere csomós, húsos. A m. Táttrán, Chocs és
Djumbir hegyen. P. *flammea* Tow.

2. Sárgaviratuak. A szárnyas levél cim-
pái szárnyasan-hasgatottak.

P. *Hacquetii* Graf. Hacquet K. Csészéje öt-fogu.
A korolla felső ajaka majdnem kopasz, majdnem egyenes-

hátu, épélű. *P. exaltata* Bess. *P. foliosa* Wahl. fl. carp. Szórv. a kis és nagy Tátrán, az árvai, beregi és mármarosi havasokon.

P. campestris Griseb. Mezei K. Csészéje kéthasábú, borzas. A korolla felső ajaka kétfogu, alsó ajaka kopasz v. pelyhesedő s nem pillás-élű, mint *P. comosa* L.-nál. Ez utóbbi faj Wahl. fl. carp. t. 621. virányunkra nézve kétes.

3. Piros-viratuak, szálas, csonka v. csorbásvégű csőrbe végződő felső ajakkal.

P. rostrata L. Csőrös K. Csésze csőalakú, alján keskenyedő. Szára felegyenesedő. A mármarosi havasokon (Herb. Baumg.)

P. asplenifolia Floerke. Bordalaplevelű K. Csészéje hosszudad-harangképű. Szára felálló. A rodnai havasokon n. sz. Stol és Galacon (Baumg.)

4. Piros-viratuak, csőrös felső ajakkal, de a csőrcsonka csúcsa oldalt két hegyes v. árvégű fogba végződik.

P. palustris L. Posvány K. Csészéje ötfogu. Szár felálló, aljától kezdve virágzó ágakkal, permeteképű. Igen közönséges mocsáros réteken az alhavasi tájig.

P. silvatica L. Ligeti K. Csészéje kétkarélyu, bevagdalt-fogas karélyokkal. Az előbbinél sokkal kisebb heverő mellékágakkal. Szórv. Árva, Liptó, Gömör és Szepes megyékben nedves réteken.

5. Piros-, ritkán fejjér- v. szennyes piros-viratuak, nem csőrös felső ajakkal.

P. recutita L. Szennyes K. Csésze csőidomu, kopasz, öthasábú. Tokcsa tojásdad, kevéssel hosszabb a csészénél. Korolla szennyes-sárgából pirosló. A rodnai havasokon (Baumg.)

P. limnogená Kern. Iszap K. Csészéje tojásdad, kehelyképű, öthasábú. Tokcsája hengerded-kúpos, kétszer akkora, mint a csésze. Bihar hegységben (Kerner).

P. verticillata L. Gyűrűs K. Csészéje felfuvódott, rövidfogu, szűrös. Levelei, murvai s viratai gyűrűsek. A nagy és kis Tátrán, a mármarosi s a bánáti havasokon közönséges.

CCCCX. Bartsia. *Bartsia* L.

B. alpina L. Havasi *B.* Lev. átellenesek, tompán-füreszesek. Porhonai borzasak. A havasi s alhavasi tájban, a nagy és kis Tátrán, az árvai, mármarosi s bánáti havasokon.

CCCCXI. Szálkacsék. *Euphrasia* L.

E. officinalis L. Szemvidítő Sz. L. tojásdadok, jobbra-balra ötfoguak. Csészéi szőrösödők. Korollája tejér, nagyobb-kisebb sárga folttal s violakék csíkokkal, néhol sárgás, kékes v. kék. Nő a v. e. t. még a havasi tájban is, hol apróbb, s levelei csak két-két foggal birnak. (*E. minima* Auct.). Igen változó és soknevű faj, mely a következő fajba átmenő alakokat is mutat.

E. salisburgensis Funk. Salzburgi Sz. Lev. hosszudak v. lándzsás, jobbra-balra 2—3 szálkavégű foggal. Csészéje kopasz. V. violakék. Az alhavasi s havasi tájban a v. e. t. *E. alpina* DC.

E. Odontites L. Fogancs Sz. Lev. széles aljból szálas-lándzsás, épélű v. ziláltan-füreszfogu. V. piros. Nedves helyeken a v. e. t. a felső erdőtájjig. Közönséges.

E. lutea L. Sárga Sz. L. szálas-lándzsás, épélű v. ziláltan-füreszfogu. V. sárga. Homokos rónán s száraz, köves partokon a v. k. és d. t. sok helyütt bőven.

CCCCXII. Szigoráll. *Veronica* L.

1. Viratfűrtők atekintélyes szár végén, magánosak v. oldaltállók, társasak, sokviratuak. A korolla nyaka csöves, hosszabb, mint széles.

V. spicata L. Macskafark Sz. Viratfűrtje végálló, magános, tömött, füzéreképű. Levele épélű, csipkés v. csipkés-füreszes. Nő a rónaságtól az alhavasi tájig a v. e. t. Közönséges, igen változó s soknevű faj. A legfeltünőbb alakok:

a) A tőalak, melynél az alsó levelek is hegyesek, füve mirigy-pelyhes; a korolla hasábjai egyenesek;

b) *latifolia* Koch. Az alsó s rendszeren a szár levelek is tojásdadok, tompa- v. kerekített-végűek, néha aljukon szívesek, füreszes-élűek. Füve pelyhesedő v. mirigy-pelyhes. A korolla hasábjai egyenesek;

c) *orchidea* Cr. V. *cristata* Bernh. A korolla fel és lefelé tátogó, majdnem kétajku, hosszú, rendesen tekerthasábokkal. Lev. bőrnemű, szőrösödő, fényes;

d) *incana* W. K. Lev. fejér v. szürkén-molyhos. = *V. neglecta* Kit. *V. pallens* Host;

e) *nitens* Host. Fűve egészen kopasz;

f) *crassifolia* Wierzb. Széleslevelű szigoráll, kopasz tokcsával.

Az a) b) c) vegyesen található a v. e. t. d) csak a v. délkeleti területén. Az e) alakot honi területen még nem látam. Az f) alak a Bánátban nő.

V. longifolia L. Hosszulevelű Sz. Viratfűrtje tömött, füzérképű, magános v. társas a felálló szár végén. Lev. egyszerűen- v. kétszeresen-kihegyzetten-fűrészeselek. Mocsáros réteken a v. k. és d. t. közönséges. A széles, hosszú s keskenylevelű alak vegyesen nő. *V. maritima* L. *V. media* Schrad. s Host. *V. elata*, *elator*, Hostii, *geniculata* és *villosa*; ide tartoznak v. *V. angustifolia* Nendw. is.

V. spuria L. Kétes Sz. Viratfűrtje gyérviratu, magános v. társas, a szár végén. Leveli hosszudadok v. hosszudalándzsásak, egyszerűen- v. kétszeresen-fűrészeselek, átellenesek, v. gyűrűsek, rövidnyelűek. Bokros s gyepes helyeken a rónaságban p. Debrecen m. *V. foliosa* W. K.

V. Bachhoferi Heuff. Bachhofer Sz. Leveli szíves aljjal tojás-hosszudadok v. kinyúlt-háromszögűek, kétszeresen bevagdalt-fűrészeselek, nyelesek, fél—másfél hüvelyknyi hosszú nyelen. Nő a keleti s bánáti havasok felső erdőtájában. Viratfűrtjei gyér- v. zilált-viratuak, úgy mint az előbbi fajnál.

2. Viratfűrtök csak levélhónaljiaik. A szár vége meddő. Csésze ötsallangu.

V. latifolia L. Széleslevelű Sz. L. rövid-tojásdad v. hosszudad, tompavégű, szíves aljjal szárölelő, csipkés v. bevagdalt-csipkésélű. Szára felálló v. tövén rögtön felegyenesedő. *V. töményké*. A v. e. t. a felső erdőtájig.

V. prostrata L. Lecsepült Sz. L. majdnem nyéltelen, lándzsás v. lándzsás-szálás, épélű, az alsók csipkés-fűrészeselek. Bokros szárai felegyenesedők, a meddők lecsepültek.

Virata halványkék. Száraz talajon a felső erdőtájig közönséges.

V. *dentata* Schm. Fogas Sz. Levele majdnem nyéltelen, szálas v. szálas-lándzsás, durván-v. bevagdalt-fürészes. Szára felálló, tövén rögtön felegyenesedő. V. töménykék, ritkán tiszta-fejér. Száraz partokon s a rónaságban szór. majdnem a felső erdőtájig. V. *Teucrium* Wahl. p. p.

V. *multifida* Jacq. Sallangos Sz. Levele egyszerűen v. kétszeresen szárnyas-sallangú, lándzsás v. széles-tojásdad kerülettel. Igen szór. a v. k. és d. t. Koch ezen fajt az előbbivel V. *austriaca* L. név alatt egyesítve tartja.

3. Viratfürtök csak levélhónaljiak. A szár vége meddő. Csésze négy-sallangu.

Kopaszlevelű mocsári növények.

V. *Anagallis* L. Pólé Sz. Szára felálló, négyoldalú. L. tojásdad v. tojásdad-lándzsás, fürészes. V. világoskék. Tokesája kerekded. Nő mocsáros s vízjárta helyeken a v. e. t. Eltörpült 2—3-hüvelyknyi magas alakjai vízjárta homokos helyeken csak kevés-viratu végfürtöt s épélő, tojásdad leveleket hajtanak. V. *anagalloides* Guss. mirigyszőrös fürttel ezen szárazföldi törpe alakhoz tartozik. Nő a folyók áradási téerein.

V. *Beccabunga* L. Deréce Sz. Szára heverő, gyökerező, végén felegyenesedő. Lev. rövidnyelűek, tojásdadok v. hosszudak, gyengén csipkésélűek, húsosak, tompavégűek. Vizes, forrásos helyeken a v. e. t. majdnem az alhavasi tájig.

V. *scutellata* L. Paizsos Sz. Levelei szálasak, majdnem épélűek. Fürtjei gyérviratuak. Tokesái kétkarélyuak, szélesebbek, mint hosszúak. Szór. mocsáros helyeken a felső erdőtájig.

4. Viratfürtök csak levélhónaljiak. A szár vége meddő. Szőröslevelű, szárazföldi növények.

V. *Chamaedrys* L. Cser Sz. Szára tövén felegyenesedő, hosszában két átellenes vonalban szőrös. Igen közönséges a v. e. t. az alhavasi tájig.

V. *Baumgarteni* R. et Sch. Baumgarten Sz. Szára felálló v. felegyenesedő, köröskörül szőrös. Alsó levelei ke-

rekdedek v. tojásdadok, felső levelei szálasak. Fürtjei 3—4-viratuak, sátorozók. Apró növény a rodnai havasok szikláin. Már igen hasonlít a sareptaihoz. *V. tenuis* Ledeb., *V. petraea* Baum., *V. pauciflora* Kit. nevek ide tartoznak.

V. urticifolia Jacq. Csalánlevelű Sz. Szára felálló, köröskörül szőrös v. kopasz. Lev. szélesek, tojásdadok, hegyesek v. kihegyezettek, kihegyezetten-fürészesek. Chocs hegyen, Mármarosban több helyütt, p. a Suliguli völgyben, a Bihar hegységen, Bánátban igen szór.

V. montana L. Hegyi Sz. Szára heverő, kúszó, köröskörül szőrös. Levelei szívésesek v. tojásdadok, hosszúnyelűek. A felső erdőtájban szór. A kis Tátrán sok helyütt, Árva magasabb hegyein, a pilisi hegyeken, Pécs m., a Bánátban s m.

V. officinalis L. Orvosi Sz. Szarai terjedők, bokrosak, végükön felegyenesedők. Levelei tojásdadok, rövidnyelűek s borzasak, úgy mint a száruk. Tokcsái visszásan-szívésesek, a csészénél hosszabbak. Hegyes vidékek árnyékos erdeiben a v. e. t.

5. Sátorozó, v. gömbös, kevés-viratu fürt a szár végén. Kis, havasi növények.

V. aphylla L. Levéltelen Sz. V. töménykékek, sátorozók, levéltelen, (csak tövén leveles) magános tókocsánon v. száron. Szór. a nagy és kis Tátra alhavasi tájában, a rodna is a bánáti havasokon. *V. depauperata* W.K.

V. saxatilis Jacq. Kövi Sz. V. sátorozók, leveles, bokros száron. Tokcsája visszásan-tojásdad. A nagy és kis Tátra felső erdőtájában romtalajon szór. *V. fruticulosa* L. a Tátrán nem nő.

V. alpina L. Havasi Sz. Virágzata kevés-viratu, gömbös, végálló fürt, leveles száron. A szár alsó levelei kisebbek a felsőknél. A m. Tátra havasi táján, Gyumbir-hegyen s a rodna is havasokon. (Baum.)

V. bellidioides L. Rukerc Sz. Virágzata kevés-viratu, gömbös, végálló fürt, leveles száron. A szár alsó levelei nagyobbak, rózsásan-összeszoruló. A rodna is havasokon, p. a borsai Pietrozon.

6. Viratok magánosak a levelek hónaljában, a szár vége felé fürtösek, mivel a

levelek felfelé murvákká idomúlnak.
Minden levél ép.

V. *acinifolia* L. Törköly Sz. Kocsánai kétszer hosszabbak a csészénél. Tokcsája kétkarélyu, kerekded karélyokkal, pillásélü. V. kék. Szórv. a v. k. és d. t.

V. *serpillifolia* L. Kakuk Sz. Kocsánok akkorák, mint a csésze. Tokcsái visszásan-szividomuak. Fűve rendszeren kopasz, fénylő. V. fejér, kékerü. Alsó levelei a tőalaknál hosszudadok v. tojásdadok, csipkések, a felsők épélűek. V. *tenella* All. és V. *rotundifolia* Kit. havasi alakoknál kerekded, épélü v. csipkés levelekkel. Nő a v. e. t. a kopár havasokig.

V. *arvensis* L. Ugar Sz. Kocsánok rövidebbek a csészénél. Szár szőrös. V. kék. Tokcsája kétkarélyu, pillásélü. Alsó levelei átellenesek, csipkések. Közönséges a felső erdtájig a v. e. t. Néha mirigyszőrös.

V. *praecox* All. Jókor Sz. Kocsánok akkorák, mint a csésze, v. hosszabbak. V. kék. Tokcsája visszásan-szividomu, duzzadt. Alsó levelei átellenesek, szíves-tojásdadok, a murváskodók lándzsásak. Szórv. a rónaságban s melegebb partokon Eperjesig. V. *viscida* Kit.

7. Viratok magánosak a levelek hónaljában, a szár vége felé fürtösek, mivel a levelek felfelé murvákká idomúlnak. A közép szárlevelek 3—4-hasábuak v. mérteltek.

V. *triphyllus* L. Ujjas Sz. Kocsána a csészénél háromszor hosszabb. Korollája töménykék. Miv. talajon a v. k. és d. t. közönséges.

V. *verna* L. Tavasz Sz. Kocsána a csészénél rövidebb. Korollája világoskék. Szára felálló, szőrösödő. A v. k. és éjsz. t. a m. Táttra aljáig.

8. Viratok magánosak, hónaljiak. Minden levél egyöntetű. Szár heverő, igen ágas, ágvégeivel felegyenesedő.

V. *agrestis* L. Mezei Sz. L. tojásdadok, csipkés-fürészek. Korollája halaványkék, a felső korollakarély töménykék. Miv. talajon a v. e. t. az egész éven át. Mezében s levélalakjában változik. V. *polita* Fr., V. *opaca* Fr. ide tartoznak.

V. *Buxbaumii* Tenore. *Buxbaum* Sz. L. szélesentojásdad, bevagdalt-csipkés-fűrész. Korollája kék. Tokcsája recészerű, kétkarélyu, szétterpedő karélyokkal. Miv. talajon a v. k. és d. t. V. *persica* Poir., V. *filiformis* DC.

V. *hederifolia* L. Borostyánlevelű Sz. Lev. szíves-kerekded, 3—5-karélyu; a végkarély az oldaliaknál többszörösen nagyobb. Korolla apró, halaványkék. Nagyságban s mezében igen változó. Miv. talajon, kopár s sziklás helyeken bőven a v. e. t. a felső erdőtájig.

CCCXIII. *Lindernia*. *Lindernia* L.

L. *pyxidaria* All. Toksacsővű L. Lev. épélűek, hárominuak. Kocsánai egyviratuak. V. fejr, piros karimával. Vizjárta helyeken s mocsárok partokon a v. k. és d. t. helyenként bőven, p. a Bodroghözön Szathmár m. *Gratiola inundata* Kit.

CCCXIV. Iszaprojt. *Limosella* L.

L. *aquatica* L. Seppendékes J. V. apró, pirosló, egyviratu kocsánokon. L. hosszudad v. hosszudad-szálas, a hosszú nyélbe keskenyedő, húsos. Apró, majdnem szártalan növény, vizjárta helyeken s mocsárokbán a v. e. t. a m. Tátra aljág, helyenként bőven, de nem állandóan.

CCCXV. Csikorka. *Gratiola* R. Br.

G. *officinalis* L. Orvosi Cs. L. lándzsás, nyéltelen, hárominu, fűrész. V. fejérek, levélhónaljiak. A v. k. és d. t. mocsárjaiban s árterein bőven. β . *angustifolia* Wierzb. a v. d. t. Bánátban (Wierzb.) Futak m. (Koch.)

CCCXVI. Gyűszüvirág. *Digitalis* Tournef.

D. *ferruginea* L. Rozsdás Gy. Csésze levelei v. sallangjai hártvásélűek, kopaszok. Korolla belül rozsdaszínű. Virágzata úgy mint a többi fajnál egy oldalra néző fürt. Szórv. a v. d. t. Pécs szélességi köréig. D. *laevigata* Nendtv.

D. *lanata* Ehr. Gyapjas Gy. Csésze levelei fejr-gyapjasok, nem hártvásélűek. A korolla alsó fejr karélya majdnem akkora, mint a korolla csöve. Igen szórv. a v. k. és d. t. Leitha, Mátra, Bihar hegységek vonalától lefelé. Hegyaljáról eltűnt. D. *nova* Wint. D. *Winterli* Roth.

D. *purpurea* L. Piros Gy. Csészelevele nem hártvásélű. Piros (kertekben fejr is) korollája nagy, ferdén bevá-

gott, alig karélyosnak mondható karimával. Miveltetik s nő itt-ott mivelés nélkül is.

D. lutea L. Sárga Gy. Korollája szennyes-sárga, harangképű, ferdén levágott, szabálytalanul karélyos karimával. A legalsóbb karély alig félakkora, mint a korolla csöve. Csészéje nem hártyásélű, de v. egészen, v. csak élén mirigyszőrös. Változó. Levele hosszudak v. keskeny, lándzsás, kopasz, pelyhesedő v. csak élén s alúl az ereken szőrösödő. Szára kopasz v. szőrösödő. Korollája kisebb-nagyobb, változatos karimával, belül v. egyszínű, v. barnával petyegetett s eres. A nagyobb, szőrösebb, petyegetett korollájú példányok a **D. ambigua-t** Murr alkotják. = **D. ochroleuca Jacq.** = **D. grandiflora Lam.** Nő a v. e. t. az alhavasi tájig, a tóalak inkább nyugoton, a nagyviratu keleten.

CCCXVII. Pintyő. *Antirrhinum L.*

A. majus L. Nagyobb P. A csésze levelei v. sallangjai tojásdadok, néhányszor rövidebbek a piros (v. más-színű) korollánál. Miveltetik s nő itt-ott mivelés nélkül is, p. Eger m. (Aranyevő P. Diósz.)

A. Orontium L. Gúnyas P. A csésze sallangjai lándzsásak, a korollánál hosszabbak. Fürtje gyérviratu. Miv. talajon a v. e. t. a tátrai felföld kivételével.

CCCXVIII. Gyujtván. *Linaria Tournf.*

1. Szár felálló. Viratok sárgák, végálló fürtökben. Levél szálas v. lándzsás-szálas.

L. genistifolia Mill. Rakottya levelű Gy. Mezeten, még a bugásan álló, gyérviratu fürtök közt is. Csészehasábok a tokcsánál hosszabbak. Magva háromélű. Van szélesebb és keskenylevelű alakja. Az elsőnél a szárlevelek tojásdadok, erősen kihegyezett (4—6"" szélesség mellett 1—1½" hoszszuak), az utóbbinál minden levél lándzsás-szálas, kihegyezett. Az első inkább keleti v. ázsiai, az utóbbi nyugoti alak.

L. linifolia Gris.

L. vulgaris Mill. Közönséges Gy. Fűve felső részén (többnyire) pelyhesedő. Fürtjei sűrűn-fedelékesek. A csészehasábjai a tokcsánál rövidebbek. Magva lapos, hártyás karimájú. Lev. szálas-lándzsás v. szálas-hegyes. A kisebb viratu s ziláltabb-fürtű alakja adja a

β. *L. italica* Trev. = *L. ciliata* Láng. = *angustifolia* Reichb. — s a legkeskenyebb levelű alakja a

γ. *L. linifolia*-t Roch. A töalak a v. éjsz. és közep, a β. és γ. a v. k. és d. t. nő. Községes faj, mely történetes alakokra is hajlandó.

2. Szárfelálló v. felegyenessedő, kék v. violakék viratokkal s keskeny levelekkel.

L. littoralis Bernh. Parti Gy. Szárfelálló. V. violakék, magános, a levél hónaljaiban. Kocsána akkora hosszúságú, mint a csésze. Fűve erősen mirigyszőrös. Bánátban (Láng gyűjt.).

L. minor Desf. Kis Gy. Szára felálló. V. halaványviolakék, magános a levelek hónaljaiban. Kocsána háromszor akkora hosszúságú, mint a csésze. Erősen mirigyszőrös. Miv. talajon, sziklás partokon, köfalakon a v. e. t. a felső erdőtájig.

L. arvensis Desf. Ugar Gy. Szára felálló. V. világoskék, csíkos, végálló fürtökben. Levele szálas. Miv. talajon, szór. a v. nyugoti felében.

L. alpina Mill. Havasi Gy. Szárai (rendesen) bokrosak, felegyenessedők. Viratai kékek, rövid végálló fürtökben. Lev. keskeny-lapickásak, az alsók négyével gyűrűsen-állók. A rodnai havasokon (Baumg.) Kitaibel növénye *Prassiva* havasról talán más faj lehetett.

3. Szárheverő. Levél széles (kerekded, tojásdad v. dárda-képpü).

L. Cymbalaria Mill. Sivata Gy. Levelei kerekded-szívesek, öt-karélyuak. V. violakék, inyen két sárga foltal. Déli növ., mivelletik s Soprony és Pécs környékén elvad. találatott.

L. Elatine Mill. Látonya Gy. Felső levelei dárda-képpüen-tojásdadok. V. tarka (fejér, violakék és sárga.) egyenes sarkantyúval. Nő a szántóföldeken a v. k. és d. t. bőven. *L. commutata* Bernh. a m. tengerparton ettől csak horgas sarkantyúja által ütél.

L. spuria Mill. Kores Gy. Levelei tojásdadok, ép-élűek. A virat sarkantyúja görbe. Nő szántóföldeken szór. a v. k. és d. t. Eperjesig.

CCCXIX. Tákajak. *Scrophularia Tournf.*

1. Virágzat végálló, hosszudad, villás-elágazású fürtökből álló buga. A felső ajak alján az ötödik poredény durványa pikkely-alakú.

S. Scopolii Hopp. *Scopoli* T. Csészehasábjai hártvásélűek. Lev. puha, pelyhesedő, rendesen kerekített-végű, kétszeresen-csipkésélű (legalább az alsó). *S. glandulosa* W.K. *S. Scorodonia* Host. Böven a v. éjsz. t. a havasi tájig, a v. k. és d. t. hegyes vidékeken szórva.

S. aquatica L. *Vizi* T. L. kopasz, csipkés v. fűrészes. Szára különösen töve felé hártvásélű. Nedves helyeken a v. e. t. a felső erdőtájig. *S. Ehrharti* Stev. *S. Neesii* Wintg. ide tartoznak.

S. nodosa L. Göcsös T. L. kopasz, fűrészes, hegyes v. kihegyezett; fogai a levél alja felé nagyobbodnak v. a levél alján karélyossá válnak. Szára éles-élű. Jó földben igen nagyra nő s nagy leveleket nyer s ekkor *S. grandifolia* C. Koch-nak neveztetik: ha pedig levelei aljukon mélyebben hasadtak, akkor a következő fajba megy át. A v. e. t.

S. laciniata W.K. *Sallangos* T. L. kopasz, alján szárnyas-hasábu v. szárnyalt. Bugája mirigyes. A bánáti határörvidéken (Heuff.).

2. Viratok levélhómaljiak. A kocsánok 1—2-viratuak, v. több viratuak és sátorozók.

S. vernalis L. *Tavaszi* T. Lev. pelyhesedők, szives-tojásdadok, szélességük néhol akkora, mint hosszúságuk, s tompavégűek, durván-egyszerűen v. kétszeresen csipkések. Szár s kocsánok borzasak. V. sárgazöld. Dombos vidéken a v. nyugoti t. Losoncig s a pilisi hegyig. Nálunk *Scopoli* tákajakja gyakran tavaszinak tartatott. *S. cordata* P. *S. latifolia* Host. *S. obtusifolia* Kit.?

S. peregrina L. *Idegen* T. Lev. kopasz, fénylő, szíves. Csésze sallangjai tojásdad-lándzsásak, kihegyezettek. Déli növény. Lelhelye Pozsonyban kétes. Talán a v. d. t. Szlavóniában nő. (Pavich.)

CCCXX. Farkkóró. *Verbascum L.*

1. Viratok magánosak, egyszerű, végálló fürtben. Fűve nem molyhos.

V. *phoeniceum L.* Violakék F. Korolla violakék (ritkán sárgába játszó v. tisztán fehér). Levelei csipkések, a töállók a földhöz simulók. Közönséges a v. k. és d. t.

V. *Blattaria L.* Molyüző F. Korollája sárga v. fehéres. Egész fűve kopasz, fénylő. Levele változó, az alsók széles-lapickásak, csipkések, kanyaros-élűek v. szárnyas-karélyuak, a legfelsőbbek szíves-tojásdadok, kihegyezettek, szárölölők. A v. e. t. a m. Tátra aljáig.

2. Viratok csomósak-, csomók magános, végálló v. bugásan-álló fürtökben. Aprószálak gypja violakék.

V. *erythrocaule Schur.* Vörösszáru F. Minden levele szélesen-szíves-tojásdad, az alsók hosszú-, a közép szárlevelek rövid-nyelűek, a legfelsőbbek szárölölők, mindannyian egyszerűen v. kétszeresen durván-fürészes-csipkések, felül majdnem kopaszok, alul az ereken szőrösödők. Végálló viratfürt magános. A v. d. t.

V. *nigrum L.* Fekete F. Csak legalsóbb levelei szívesaljuak, a felsők tojás-hosszudak, kerekített- v. hegyes-aljuak. Közönséges, de szór. a v. e. t. majdnem az alhavasi tájig. Igen változó s azért soknevű. A változás a korollák nagyságára, a virágzás idejére, a virágzatra, a levél-karimára s az egész kóró mezére vonatkozik. Virágzata rendszeren hosszú végfürt, de bugásan-álló fürtöket is fejleszt. Levelei aljukon néha szárnyasan karélyosak. Fűve lehet szőrösödő, molyhos v. gypjas. A gypjas alak = V. *Wierzbickii Heuff.*, a legkopaszabb alak = V. *leiocaulon Heuff.*, mely az előbbi fajhoz közeledik. Nő igen szór. a v. e. t. majdnem az alhavasi tájig.

V. *orientale M. B.* Keleti F. Legalsóbb levelei tojás-hosszudak, a nyélbe összehúzódó lemezzel. Szára végén elágazó, bugásan álló fürtökkel. A levelek éle, mint az előbbinél, csipkés, ritkán a nyél felé karélyos, alul v. szőrösödő, v. szürkén-molyhos. A szőrösödő a közönséges, a molyhos déli s keleti alak (Oravica Sarepta). A szőrösödő alakhoz tartozik V.

austriacum Schrad., a molyhoshoz V. Horne-
manni Wierzb.

3. Viratok csomósak; viratcsomók ma-
gános, végálló v. bugásan-álló fűrtök-
ben. A porszálak gyapja feje. Levélle-
mez a száron le nem futó.

L. *Lychnitis* L. Mécs F. Levelei tojás-hosszudak, fe-
lül kopaszok v. szőrösödők, az alsók kerekített, ritkán szíves
aljból tojás-hosszudak A levél karimája, mint a farkkórók
többségénél, egyszerűen- v. kétszeresen-csipkés v. szárnyasan-
karélyos.

α. A tőalaknál a levél alsó lapja állandóan szür-
kén-molyhos, s a levél karimája nem karélyos.

β. V. *banaticum* Schrad. alaknál az alsó le-
vél szárnyasan-karélyos v. legalább füles, s a moholy el-
tűnedező.

γ. V. *macrophyllum* C. Koch. alaknál az al-
só levelek szíves-aljuak, nem karélyosak, s csak az alsó
lapjukon szőrösödők.

A tőalak nő szór. hegyes vidékeken a v. e. t. az alhavasi
tájig. β. és γ. alak a Bánátban.

V. *speciosum* Schrad. Kitűnő F. Levél mindkét
lapján molyhos, rendesen épélű v. alig észrevehetőleg csipkés.
A felső szárlevél füles-alju. Moholy zöldes-sárga. Ágak szeg-
letesek. V. *tapsoides* Host. Nő szór. a v. délnyugoti t.

V. *pulverulentum* Vill. Poros F. Levél mindkét
lapján molyhos, ép v. gyengén csipkés-élű. A felső szárlevél
alján nem füles. Moholy feje, lehulladozó. V. *floccosum* W. K. Nő szór. a v. d. t.

4. Viratok csomósak. Viratcsomók fű-
rtökben állók. A puha, erősen molyhos
szárlevelek lemeze a száron lefutó. Csak
két porszál gyapjas; gyapju feje.

V. *phlomoides* L. Szőszevő F. A közép szárlevelek
aljukkal kissé a száron lefutók, az alsók hosszunyelűek, a
felsők szárölelők, mindannyian csipkés-élűek. A fű molyha a
tőalaknál zöldes-sárga, a

β. V. *bombyciferum* Heuff. válfajnál szürke-
feje. A tőalak a v. e. t. a tátrai felföld kivételével igen
közönséges, β. válfaj a Bánátban nő.

V. *Thapsus* L. Ökör F. A közép szárlevelek lemeze lefut a száron a legközelebbi alsó levélíg. A korolla nagysága változó. V. *Schraderi* Meyer. Igen szór. hegyes vidékeken, különösen a v. éjszaki területén.

XLVIII. Rend. CSUCSORFÉLÉK. *Solanaceae*.

CCCXXI. Fanzár. *Lycium* L.

L. barbarum L. Pongyola F. Bokor, lecsüggő gindár ágakkal, épélü, lándzsás levelekkel, violakék viratokkal s skarlátvörös bogyókkal. A v. e. t. a felső erdőtájig miv. és elvadult. *L. europaeum* L. Rimaszombaton nem miv.

CCCXXII. Nadragulya. *Atropa* L.

A. Belladonna L. Maszlagos N. Lev. tojásdadok, épek, épélűek. V. szennyes-violakékek, levél- és ághónaljiak. Hegyes vidékek lombos erdeiben a v. e. t.

CCCXXIII. Paradicsomalma. *Lycopersicum* Tournf.

L. esculentum Mill. Megehető P. L. szárnyas, bevagdalt levélkéekkel. Bogyója vörös, gömbös v. karélyos. Miv. konyhai használatra.

CCCXXIV. Csucsor. *Solanum* L.

S. tuberosum L. Kolompír Cs. Lev. szárnyaltak. Földalatti ágai hoporj-termők. Miv. a v. é. t. több válfajban.

S. Dulcamara L. Keserédes Cs. Szára cserjesedő, néha kapaszkodó. Lev. dárdások v. tojásdad-szívesek. A v. e. t. szór.

S. nigrum L. Fekete Cs. Szára fűnemű, egynyári. Lev. háromszögűek v. tojásdadok, öblösen-fogasak. Leginkább füve mezében s bogyói színében változik. Ez utóbbi tekintetben négy alakot szoktak megkülönböztetni.

α. A tőalak. Bir fekete bogyókkal. Ide tartozik Kitaibel *S. patulum* és *S. hirsutum* v. *acutifolium*. Add.

β. *S. miniatum* Bernh. Bir vörös bogyókkal. *S. rubrum* Lumn.

γ. *S. flavum* Kit. Bir sárga bogyókkal. *S. villosum* Lam., *S. Kitaibelii* Schult., *S. incanum* Kit. ide tartozó nevek.

δ. *S. humile* Berh. Bir zöld bogyókkal. *S. olivaceum* Kit.

Nő mivel talajon, különösen a falvakban a v. e. t. a m. Tátra aljáig. β. és γ. csak a v. k. és d. t.

CCCXXV. Paprika. *Capsicum Tournf.*

C. annuum L. Egy nyári P. Kocsánai egyviratúak. Bogyói szárazak, belül üvegesek, lecsüggők. Miv. a v. k. és d. t.

CCCXXVI. Páponya. *Physalis L.*

Ph. Alkekengi L. Piros P. Szára tövétől kezdve ágas. Lev. párosan-állók s épek. V. fejr. Felfuvódott csészéje s bogyója végre sárgavörös. Dombos, bokros helyeken szór. a v. e. t.

CCCXXVII. Szilkesark. *Nicandra Adans.*

N. physaloides Gärt. Hólyagos Sz. Korollája halaványkék, harangképű. Csészéje tágas, ötélű. Kocsánok magánosak, ághónaljiak Lev. kikanyargatott-szegletesek. Amerikából származó disznóvény, mely itt-ott elvadult, különösen a Bánátban, de találtam Késmárk m. is.

CCCXXVIII. Skopolia. *Scopolia Jacq.*

S. carniolica Jacq. Karniai S. Korollája csöves-harangdad, lefüggő. Lev. kerülékes-lándzsásak, épélűek, kevésé lefutó lemezzel. Nő szór. a v. keleti t. p. a diósgyőri völgyben, Kobolapolyána m. Mármarosban, Parád környékén s m. különösen a Bánát keleti részén.

CCCXXIX. Csalmatok. *Hyosciamus L.*

H. niger L. Bolondító Cs. V. halaványsárga, fekete-erű torokkal. A tőalak levelei öblösen cimpás-karélyuak. A *H. agrestis* Kit.-nél csak kanyaros-élűek s *H. pallidus* Kit. alaknál a korolla majdnem egyszínű, halványsárga. Nő miv. és rom-talajon a v. é. t. a felső erdőtájig.

CCCXXX. Dohány. *Nicotiana L.*

N. Tabacum L. Közönséges D. V. piros. Lev. lándzsás, kihegyzett, az alsó a nyélbe lefutó. Miv.

N. latissima Mill. Széleslevelű D. V. piros. L. tojásdad-lándzsás, alján füles s a száron lefutó. Miv.

N. rustica L. Kapa D. V. sárgazöld. Lev. nyeles, tojásdad. Miv. sok válfajban.

CCCXXXI. Redőszírom. *Datura* L.

D. Stramonium L. Maszlagos R. L. öblösen-fogasak. Korollája fejr. Tokesája tövises. Miv. s rom-talajon a v. é. t. a m. Tátra aljáig, de Liptó s Árva megyékben nem láttam. Csudafa. Csattantó. Csattantyú.

XLIX. Rend. POLEMONIUMFÉLÉK. Polemoniaceae.

CCCXXXII. Polemonium. *Polemonium* L.

P. coeruleum L. Kék P. Szára felálló. Lev. szárnyasak, tojásdad-lándzsás, kihegyzett, épélű levelkékkel. V. kék, ritkán fejr. Az alhavasi s a felső erdőtájban a nagy és kis Tátrán szór.

L. Rend. SZULÁKFÉLÉK. Convolvulaceae.

CCCXXXIII. Pippany. *Cuscuta* Tournef.

C. Epilinum Weihe. Lenfojtó P. A korolla csöve gömbös, kétszer akkora, mint karimája. Lenen élőködik, a v. éjsz. és k. t.

C. Epithymum L. Démutkafojtó P. A korolla csöve hengeres; torka az összehajló torokpikkelyektől zárt. Leginkább ajkas és csötés növényeken élőködik a v. é. t. A lóherefojtó P. *C. trifolii* Bab. ide tartozik, de lehet, hogy az előbbi faj is lóherén tenyészik.

C. europaea L. Európai P. A korolla csöve hengeres, nyílt. Magzata két-nyelecsű. Leginkább szíromtalan növényeken élőködik, p. komlón, csalánon, kenderen a v. é. t.

C. lupuliformis Krock. Komlóképu P. A korolla csőve hengeres, nyílt. Magzata egy-nyelecsű. Szára igen ágas, körülbelül két-vonalnyi vastag. Fűzfákon élőködik szóróv. Abauj, Zemplén, (Szegi), Győr, Pest, Pozsony, Nyitra megyékben, a Bánátban.

C. monogyna Koch. n. Vahl.

CCCXXXIV. Szulak. *Convolvulus* L.

C. sepium L. Nagy Sz. Levelei nyilképűek. A csésze alján két, a csészénél nagyobb, szíves murva. V. fejr, nagy. Bokros helyeken, különösen a patakok partjain. A v. d. t. kisebb, keskenyebb, a csészére simuló murvakkal előfordul, mely alak *C. silvestris* W. K., *C. silvaticus* W. K., *C. alistegia silvatica* Griseb. név alatt változó jelek alapján különített el L. Koch némethon virányában.

C. arvensis L. Kis Sz. Levelei nyilképűek. A murvák aprók, szálasak s a csésze aljától távol állnak. Korollája fejr v. pirosló, kívül öt piros szalaggal. Miv. talajon a v. e. t. bőven.

C. Cantabrica L. Kantabri Sz. Levelei szálas-lándzsásak, szőrösök. V. piros. Szóróv. a v. k. és d. t. sziklás (mész, trachyt) helyeken s száraz, homokos partokon p. Bars, Veszprém, Pest, Baranya megyékben s másütt.

C. althaeoides L. Zilizképu Sz. Levelei szívesalaluak, selymesek, fejrők. V. piros. A bánáti határörvidéken *η. pedatus* DC. válfajában, mely alak *C. tenuissimus* (Fl. gr.)-nak is neveztetik.

LI. Rend. ÉRDESLEVELÜEK. *Asperifoliaceae*.

CCCXXXV. Sülmag. *Echinosperrnum* Sw.

E. deflexum Lehm. Lehajlott S. Kocsánai virágzás után lehajlók. Levele lándzsás v. lándzsás-szálas, szőrös, szürkezőld. Sziklás helyeken a v. éjsz. t. nyugoti részén szóróv. és Pécs m.

E. Lapulla Lehm. Bojtorján S. Kocsánai virágzás után felállók. Szőrei rásimulók. Szürkezőld. Termése,

mint az előbbi fajnál tüskés. Közönséges a v. e. t. a felső erdőtájig.

CCCCXXVI. *Rochelia*. *Rochelia Reich*.

R. stellulata Reichb. Csillagocskás *R.* Minden részeiben a bojtortján sülmag kisebb példányaihoz hasonló, de magzata csak kettő, még pedig kúpos, bibircsös; a bibircsök csillagos-szörűek. Rochel szerint Chocs hegy alján. Kerestem, de nem találtam. *Lithospermum dispernum* L.

CCCCXXVII. *Magiszák*. *Asperugo Tournf.*

A. procumbens L. Henye M. Szárai heverők, horgas szöröktől borzasak. V. violakék. Miv. s rom-talajon a v. e. t. szór. a felső erdőtájig.

CCCCXXVIII. *Nefelejts*. *Omphalodes Tournf.*

O. scorpioides Lam. Bököl N. Szára heverő, két-két-ágú, lándzsás levelekkel, melyek közül az alsók átellenesek. Hegyes vidékek bokros lejtőin a v. k. és d. t. Eperjes környékéig. Igen bőven a szádellői, diósgyőri, tárkányi völgyekben.

O. verna Mönc h. Tavaszi N. Szára felálló, rövid. Alsó levelei hosszú-nyelűek, szélesen-tojásdadok v. szívesek. V. hosszukocsánuak, fürtösek. Baja környékén Bácsmegyében, homokos erdőtalajon. Különben mint diszvirág mivel-
tetik s itt-ott elvadul.

CCCCXXIX. *Árnó*. *Cynoglossum L.*

C. pictum Ait. Tarka A. Lev. puha, szürkén-molyhos. V. világos-kék, piros erekkel s vérvörös bőlt pikkelyekkel. Igen szór. a v. k. és d. t. p. a tihanyi fokon, Somlyó és Hársány hegyen (Veszprém és Baranya megyékben) s m.

C. officinale L. Orvosi A. L. puhák, szürkén-molyhosak, a felsők lándzsásak. V. piros, kékbe játszó, vagy fejr-piros bőlt pikkelyekkel. Terméskéi elől laposak, emelkedett karimá-párkánynyal. Közönséges a v. e. t. majdnem az alhavasi tájig.

C. germanicum Jacq. Német A. Levelei érdesek, ziláltan-szörösek, felül sötétzöldek, majdnem fényesek, a felsők szíves aljból hosszudadok. *C. montanum* Lam. *C. silvaticum* Hänke. Árnyékos, lombos erdőkben igen szór.ányosan. Kétes faj s az előbbivel egyesítendő.

CCCCXL. *Mattia*. *Mattia* Schult.

M. umbellata Schult. Ernyőa *M.* Szára felálló. Lev. épélűek, pelyhesek. Kocsánai s csészéi fehér-gyapjasak. Viratai végálló, kónya bogernyőben. A bánáti határörvidék dék homokdombjain.

CCCLXI. Borágó. *Borago* L.

B. officinalis L. Orvosí *B.* A korolla karimája róna, öt-hasábu, tojásdad, kihegyzett hasábokkal s elevenen kék. Miveltetik s elvadul.

CCCLXII. Nadálytő. *Symphytum* L.

1. Vizirányos v. ferde csúcsoros rhizomával. V. sárga.

S. cordatum W. K. Szívlevelű *N.* Alsó levelei hosszúnyelűek, szíves-aljuak, kihegyzettek. A szárlevelek is rendszeren szíves-aljuak. Nő a v. keleti t. felső s alsó erdőtájában a Szepesség határaig. Már a sárosi hegyeken itt-ott csak tojásdad, a nyélbe lefutó leveleket mutat, s a következő fajhoz közeledik. A csészesallangok hossza változó, a korolla $\frac{1}{4}$ — $\frac{2}{3}$ -áig.

S. tuberosum L. Gumós *N.* Levele nem szívesalju, hanem a nyélbe lefutó, tojás-hosszudak—szálas-hosszudak, s rhizomája sárgás-fejér. Ha levele nyúlik s keskenynyé válik, csésze-sallangjai s boltpikkelyei is nyúlnak (majdnem általános törvény szerint). Legfeltűnőbb változást a meze mutat, kivált ha a szörök alj-bibircse nagyobb, lapul s sugáros fehér koronát nyer, mint *S. bulbosum* Schimp. és *S. ottomanum* Friv.-nál. Ezt *S. pustulatum*, amazt *S. angustifolium* Kern. név alatt válfajnak vehetjük.

2. Gyök lefelé ható, ágas. V. sárga, kék violakék v. fehér.

S. ottomanum Friv. Török *N.* Boltpikkelyei a halaványsárga kis korollából kiemelkedők. Szára két-kétágú. Alsó levelei nyelesek. A bánáti határörvidék legdélibb részében (Friv.)

S. officinale L. Fekete *N.* Korollája kék, violakék v. fehér, bezárt boltpikkelyekkel. Szárlevelei lefutók, érdesek s szörösek. Nedves, mocsáros helyeken igen közönséges. Ha levelei nem lefutók s szőrei nem fejlődnek, Ker-

ner *S. uliginosum*-át alkotja mely alak Pest-m. Kerner által felfedeztetett s ha nem történetes alak, úgy jogos faj.

CCCXLIII. Miszót. *Myosotis* L.

1. A korolla karimája róna, a csészéből egészen kiemelkedő.

M. palustris Roth. Mocsári *M.* Csészéje ötfogu, egyenes, rásimuló szőrökkel. V. kék v. fejr. Mocsáros helyeken a v. e. t. a havasi tájak kivételével. = *M. caespitosa* Schultz.

M. silvatica Hoff. Erdei *M.* Csészéje öthasábu, kocsánánál végre rövidebb, alján gyéren-álló horgas szőrökkel. A v. e. t. *M. montana* Kit. ide tartozik. Legszebb s legelenebb színű a havasokon terem, s ez *M. alpestris* Schm. *M. suaveolens* W. K. is ide tartozik.

M. versicolor Schlecht. Több színű *M.* Csészéje öthasábu, kocsánánál hosszabb, alján horgas-szörű. Korollája előbb sárgás, végre kéken át violaszínű s kétszer akkora csővel, mint a csésze hossza. A v. k. és d. t. homokos rónáin szór.

2. A korolla karimája homorú, a csészéből alig kiemelkedő. A csésze öthasábu, alján horgas-szörű.

M. intermedia Link. Közép *M.* Csészéje virágzás után zárt s félakkora, mint kocsána. Miv. talajon a v. e. t. *M. arvensis* auct.

M. hispida Schlecht. Borzas *M.* Csészéje virágzás után nyílt, legfőlebb akkora, mint kocsána, mely majdnem derékszög alatt áll el a szártól. A v. e. t. a felső erdőtájig. *M. collina* Reichb.

M. stricta Link. Sudár *M.* Csészéje virágzás után zárt, s hosszabb, mint kocsána. A fürt alsó viratai levélhónaljiak. Száraz partokon a v. k. és d. t.

M. sparsiflora Mikan. Ziláltviratú *M.* Kocsánai virágzás után néhányszor hosszabbak a csészénél s ívesen lehajlók. Az alsók ághónaljiak. Szór. nedves, árnyékos helyeken a v. e. t., a tátrai felföld kivételével.

CCCXLIV. Atracél. *Anchusa* L.

A. Borellieri Vitm. Borellier *A.* Korollája igen apró, csak karimájával a csészéből kiemelkedő. Bólt-pik-

kelyei karimájukon babugosak v. szemölcsösek. V. halaványkék. Virágzata bugás. Szórv. a v. k. és d. t. p. Debrecen, Pécs, Futak m. s. m.

A. italica Retz. Olasz A. Korollája nagy (6—9^{'''} átmérütű), azurkék, csöve egy részével a csészéből kiemelkedő. Bóltippikelyei nyalábszőrösek. Virágzata bugás. Igen szórv. a v. k. és d. t. p. Futak környékén. Szára felálló, tekintélyes.

A. officinalis L. Orvosi A. Korollája nagyságában és színében változó, a csészéből egy fél hányadával kiemelkedő. Bóltippikelyei bársonyosak. Igen változó. Nagy és kisviratu alakot lehet különböztetni; az elsőnél a korolla átmérője 3—4^{'''}, az utóbbinál 5—7^{'''}-nyi, — továbbá széles és keskenylevelű alakot, az első hosszudadlándzsás, az utóbbi szálas szárlevelekkel bir, — végre a korolla színe szerint: a korolla 1. tömény azurkék s nagy v. kicsiny, — 2. halaványkék s mindig kicsiny, de csöve néha felével v. csak egy negyedével a csészéből kiemelkedő, — 3. állandóan biborvörös és mindig nagy, — 4. fejjérrel és azurkékkel tarka, s közép-szerű nagyságu v. tisztán fejjér, — v. végre 5. halovány-sárga. A csészesallangok hegyes, vagy kerekített végű alakja nem állandó jelleg. Ezen jellegek combinatiója igen sok alakokat szolgáltat, melyek azonban, a tudomány szerencséjére, még külön névvel nem jelöltettek. A sárgaviratu s igen tompavégű csészesallangokkal biró alak = *A. ochroleuca* M. B. A szálaslevelű s kisviratu = *A. leptophylla* Wierzb., az azurkék s kisviratu = *A. arvalis* Pavics exs. A terebélyes-águ s azurkék-viratu = *A. divaricata* Wierzb. Nő a v. e. t. miv. t. A sárga vagy vajszerű csak a bánáti határörvidéken.

CCCXLV. Nyakó. *Lycopsis* L.

L. arvensis L. Mezei Ny. Szára felálló, sertés. Viratfűrtje leveles. V. világoskék. Miv. talajon a v. e. t.

CCCXLVI. Nonnea. *Nonnea* Med.

N. pulla DC. Gyászoló N. Szára felálló. Lev. lándzsásak, épélűek, szőrösek, halaványzöldek. Korollája biborba játszó barnafekete (néha állítólagosan sárga). Száraz,

mivelt s parlag talajon a v. majdnem egész t. Északnak Lőcséig terjed.

CCCLXVII. Kőmag. *Lythospermum* L.

L. officinale L. Gyöngyköles K. Terméskéi (diócskái) fejérek, simák. Korollája zöldesfejér v. akkora, mint csészéje. Szára felálló. Miv. s parlag talajon szór. a v. e. t.

L. purpureo-coeruleum L. Biborkék K. Terméskéi simák. Korollája kétszer akkora, mint csészéje, előbb bíborvörös, később kék, ritkán fejér. Évelő növény, mint az előbbi. Nő bokros partokon a v. e. t. a lombos erdők övében.

L. arvense L. Mezei K. Terméskéi ráncosak, érdesek, fakók. Füve rásimuló szőrökkel. Korollája fejér (ritkán kék). Miv. s parlag talajon a v. e. t. Egyényári.

L. tinctorium L. Festő K. Terméskéi recésen-bibircsósak. Füve borzas. Gyökere vörösen fog. Korollája körülbelül akkora, mint csészéje, violakék, ritkán fejér v. sárga. *Alkanna tinctoria* Tausch. A v. k. és d. t. homoksíkjain szór.

Jegyz. *L. apulum* Vahl. L. és *L. petraeum* DC. mint honi növények kétesek.

CCCLXVIII. Gálma. *Pulmonaria* L.

P. officinalis L. Pettyegetett G. Külső gyöklevele a nem virágzó tőke-ágakon s a későbbi a virágzókon, széles, szívesalju. V. előbb piros, végre violakék. Erdős, bokros helyeken az alhavasi tájig közönséges.

P. sacharata Mill. Édes G. Külső gyöklevele szívesalju, rögtön a nyélbe keskenyedő lemezzel. Szára mint az előbbi fajnál sertés, s levele is itt mint ott, néha fejérrel pettyegetett. V. fejér v. lilaszínű. A v. k. t. hegyein. Alig tartható faj.

P. angustifolia L. Keskenylevelű G. Minden gyöklevele lándzsás v. hosszudag-lándzsás, egyenletesen a nyélbe keskenyedő lemezzel. Változó. A tőalaknál a szár sertés, kevés közbevegyített mirigyszőrökkel, mint az előbbi két fajnál, s a korolla violakék. A *P. mollis* Wolff. alaknál a szár ízelt mirigyszőröktől borzas, kevésbé enyves, a korolla violakék. A *P. rubra* Schott. a puha

gálnával megegyez, de korollája piros. A *P. azurea* Bess. kék korollával s sertés szárral bir, mint a tőalak, s rendesen igen keskeny levéllel. Különbben a szárlevél alakja az egész fajnál tojásdadtól szálas-lándzsásig változó. Nő a lombos erdők övében. A vörös csak a keleti hegyeken.

CCCXLIX. Kigyószisz. *Echium* L.

E. rubrum Jacq. Vörös K. Nyelecse végig ép, két-karélyu bibével. Korollája vérvörös, a csészéből majdnem fél csövével kiemelkedő. Szórv. a v. k. és d. t. rónáin s dombjain.

E. vulgare L. Terjőke K. Nyelecse végén kéthasábu, két külön bibével. Korollája kék (ritkán piros, fehér v. tarka). Csészéje hosszabb a korolla csövénél, górfürtjei rendszerint egyszerű- végűek. *E. Schifferi* Láng és *E. Wierzbickii* Hab. ide tartozik.

E. italicum L. Olasz K. Nyelecse végén kéthasábu, két külön bibével. Korollája fehér-pirosló v. halavány violakék, csöve egy részével a csészéből kiemelkedő. Górfürtjei végükön rendesen kétáguak. Füve borostás vagyis borzasabb, mint az előbbi fajoknál, rendesen fehéres, majdnem derékszőg alatt elálló erős sertékkal. A v. k. és d. t. homokos síkjain s dombjain. *E. altissimum* Jacq.

CCCL. Vértő. *Onosma* L.

O. echioides L. Szurós V. Szára terepélyesen-elágazó. Sertéi kopasz bibircsón ülnek. A v. k. t. erdős, bokros helyeken, leginkább nyugot felé, gyéren.

O. arenarium W. K. Homok V. Szára egyszerű, végén rendesen kétágu. Sertéi kopasz bibircsón ülnek. Porhonai fogcaskásan érdes-élűek. Nő bőven a v. k. és d. t. homokos rónáin s dombjain, p. a vinnai és hegyaljai hegyeken, a debreceni síkságon s m. *O. tuberculatum* Kit. ide tartozik.

O. stellulatum W. K. Csillagocskás V. Sertéi csillagosan ülnek sertés bibircseken. Igen szórv. a v. k. és d. t. A tornai mészhegyeken Torna m., névszerint a várhegyen. Hársány hegyen Baranyában s a Bánát déli részében.

CCCLI. Szeplén. *Cerithe* L.

C. minor L. Kis Sz. Korollája ötfogu; fogai szálas-lándzsásak, összehajlók. A v. e. t. a felső erdőtájig.

C. alpina Kit. Havasi Sz. Korollája ötfogu; fogai tojásdadok, egyenesek v. csúcsaikkal kifelé hajlók. Porszáloi négyyszer akkorák, mint a porhonok. Drechselhäuschen v. Tokarna nevű tátrai völgyben az alhavasi tájon igen gyéren.

C. quinque maculata Wahl.

C. major L. Nagyobb Sz. Korollája tágas (mint a fekete nadálytőnél), ötfogu; fogai rövidek, szélesalju-háromszögűek, kifelé hajlók. Porszáloi csak akkorák, mint a porhonok. Mármarosban, Szaplonca mellett. Vágner exsic.

CCCLII. Kunkor. *Heliotropium* L.

H. europaeum L. Európai K. Szára felálló. Levelei tojásdadok, épélűek. Termés-csésze nyílt, 4—1 terméskével. A v. k. és d. t. miv. talajában igen bőven.

H. supinum L. Henye K. Szára heverő, aljától kezdve elágazó. Levele kerülékes v. visszásan-tojásdad, ép v. csipkésélű. Termés-csésze zárt, többnyire csak egy kifejlett terméskével. A v. k. és d. t. vizállotta helyein, p. Kisujszállás m. (t. Jermy), Szolnok m. (Sadl. és Heuff.), Baziás m. (t. Heuff.)

LII. Rend. GALAMBÓCFÉLÉK. Verbenaceae.

CCCLIII. Galambóc. *Verbena* L.

V. officinalis L. Szaporafű G. Szára felálló, teré-
pélyesen-elágazó, bugásan-álló, hosszú, gyérviratu füzérek-
kel. V. piros. A v. e. t. miv. s rom-talajon szór. v.

V. supina L. Lecsepült G. Szára lecsepült, ágas. Füzérei rövidek s rendesen egyszerűek. V. kék. A v. k. és d. t. keleti részén, vizállotta helyeken. A Tiszavidéken Tokajig.

LIII. Rend. GUBÓVIRÁGFÉLÉK. Globularieae.

CCCLIV. Gubóvirág. *Globularia* L.

G. vulgaris L. Közönséges G. Fészkei magánosak, leveles száruk végein. Évelő tőkéje sokfejtű. Száraz réteken s legelőkön a v. nyugoti t. Besztercebányáig.

G. cordifolia L. Szívlevelű G. Levele mint az előbbi fajnál lapickás, csorbás-végű. Tőkéje terjedő. Fészkei magánosak, hosszú, rendesen levéltelen kocsánokon (áltőkocsánon). Hermanec m. Zólyomban (Márkus exsic.)

LIV. Rend. AJKASAK. Labiatae.

CCCLV. Kacsanyak. *Ajuga* L.

1. Sárgaviratuak.

A. Laxmanni Berth. Laxmann K. Szára felálló, borzas. Levele hosszudad, épélű, ideges. V. levélhónaljiak, magánosak. Igen szór. a v. k. és d. t., p. Kisujszállás m. (Jermy), Pécs m. (Nendtw.), Balta m. Baranyában (Roch. exsic.)

A. Chamaepitys Schreb. Kalinca K. Szára ágas, felegyenesedő. Lev. három-hasábu, szálas hasábokkal. Miv. talajon a v. k. és d. t. bőven.

2. Korolla kék, piros v. fejér.

A. reptans L. Ostorindás K. Legtöbb murvája ép v. kanyaros-élű, s a felsők a viratoknál rövidebbek. Szára a közönséges tóalagnál ostorindát hajt, a ritka havasi alagnál nem ostorindás. A v. e. t.

A. genevensis L. Genfi K. Legtöbb murvája 3—4 karélyu v. hasábu. A felsők a viratoknál rövidebbek vagy akkorák. Ostorindát nem hajt. Buja példányai gúla-alakuak s gyakran a következő faj neve alatt járnak. Nő száraz réteken s legelőkön a v. e. t. a felső erdőtájig. V. rendesen elevenkék.

A. pyramidalis L. Gúlás K. Felső murváit kétszer akkorák, mint viratgyűrűi, különben az előbbi fajhoz hasonlít. Sziklás, száraz partokon a v. éjszaki s k. t. igen szór.

CCCLVI. Tarorja. *Teucrium* L.

T. Botrys L. Tömjén T. Levelei kétszeresen szárnyassallanguak. V. piros. Nő sziklás lejtőkön s száraz, homokos síkságon a v. délnyugoti felében.

T. Scordium L. Hagymaszagu T. Levelei nyéltelenek, hosszudad-lándzsások, csipkés-élűek. Viratörvök levélhón-

aljiak. Szára felálló, borzas. Nő mocsáros helyeken a v. k. és d. t.

T. Chamaedrys L. Gamandor T. Lev. nyelesek, éktojásdadok, bevagdalt-csipkések. Virat-örvök fürtösen-állók. Szárai bokrosak, felegyenesedők. A rónaságtól a felső erdő-tájig a v. e. t. szóró.

T. montanum L. Hegyi T. Levelei szálasak, épélűek. Virat-gyűrűi az ágak végein gombokká összeszorulnak. V. sárgásfejér. Mésztalajon az alhavasi tájig a v. e. t. bőven a síkság s a m. Tátra kivételével. **T. pannonicum Kern.** azon alakját jelöli, melynek levelei felső lapjukon is gyapjas-molyhosak, csészéi pillás-élűek s levelei 2—3^{'''} szélesek; de a felül kopasz levelek is egy—két v. 3 vonalnyi szélesek, s az egyvonalnyi széles levelek is itt-ott felül fejér-gyapjasok. A szár molyha pedig s a csésze meze ugyanazon bokorban is változik. Botanicánk csak gúny tárgya lesz, ha a neveket ilyen uton fogjuk halmozni. = **T. supinum Jacq.**

CCCLVII. Bundi. *Phlomis L.*

Ph. tuberosa L. Csicsókás B. Gyöklevelei szíves-tojásdadok, hosszú-nyelűek. Murvai árképűek, sertések. Szára felálló, kopasz. V. piros. Nő szóró. a v. k. és d. t. rónáin, p. Debrecen m. s dombjain, p. a Hegyalján s Rimaszombat m.

CCCLVIII. Peszterce. *Ballota L.*

B. nigra L. Fekete P. L. tojásdad, nyeles, íves v. szívesalju. Csészéje ötfogu, szálkásvégű fogakkal. V. violakék v. fejér (B. alba L.). A csészefogak szálkájának változó nagysága ideiglenes válfajok megalapítására szolgáltatott okot, minők: **B. foetida Lam.** és **B. ruderalis Fr.** Ez utolsónál a száлка hosszabb, az elsőnél rövidebb v. éppen akkora, mint foga.

CCCLVIX. Pemet. *Marrubium L.*

M. vulgare L. Közönséges P. Szára fejér, gyapjasan-molyhos. L. széles-tojásdad, kerekded-veseképű, a nyélbe kévéssé lefutó, csipkés, rendszeren zöld. Csészéje tizfogu. Szóró. különösen romtalajon a m. Tátrától a Száva partjáig. **M. remotum Kit.** ide tartozik.

M. peregrinum L. Fejér P. Szára terepélyesen-ágas. Lev. hosszudad-lándzsások, csipkés-fürészesek, aljuk felő ép-

élűek, hamvas-fejérek. Csészéje ötfogu. Van szélesebb- és keskenyebb- levelű alakja, sőt a két fajt összekötő alak is = *peregrino-vulgare Reichb.*, mely Janka által Nagy-Nyárad m. Baranyában találtatott.

CCCLX. Bibetyű. *Sideritis L.*

S. montana L. Hegyi B. Szára felálló, borzas. Korollája a csészénél kisebb, előbb sárga, végre barna. A v. k. és d. t. rónáin s dombjain bőven, különösen mézesen, p. Tornában.

CCCLXI. Bakfű. *Betonica L.*

B. officinalis L. Orvosi B. Viratgyűrűi hosszudad-hengeres végfüzérbe összeszorulnak. Hosszu szárán csak egy, ritkán két pár átellenes levél. Gyöklevelei szív-hosszudadok, hosszunyelűek, csipkések. Szára s csészéje szőrös v. meztelen. *B. nutans Kit.* *B. stricta Ait.*

Jegyz. *B. Alopecurus L.* a Tátrákon nem nő. Geners és utána Reuss által az előbbi faj tartatott annak.

CCCLXII. Hunyász. *Stachys L.*

1. Örvek sokviratúak. Korollák pirosak.

S. lanata Jacq. Gyapjas H. Levelei kerülékesek v. hosszudadok, a nyélbe összehuzódók, fejérek, selymesen-gyapjasak. Szórv. homokos erdőtalajon a v. k. t.

S. germanica L. Német H. Levelei szíves-tojásdadok (legalább az alsók), csipkések. Füve szürkés, gyapjas. Száraz talajon a v. e. t. az alhavasi tájig.

S. alpina L. Havasi H. Levelei szíves-kerülékesek, fűrészesek, zöldek. Közönséges a v. éjsz. t. felső erdőtáján, honnan szórv. az alhavasi s alsó erdőtájba is elterjed. Nő a pécsi s bánáti hegyeken is.

2. Örvek 2—6-viratúak. Korollák pirosak.

S. silvatica L. Erdei H. Lev. szíves-tojásdadok, nyelések, kihegyezett, fűrészesek. Bokros, erdős helyeken szórv. a v. e. t.

S. palustris L. Seppedéki H. Lev. szíves aljból szálas-lándzsások, vagy ritkán hosszudad-lándzsások, csipkések v. csipkés-fűrészesek. Igen közönséges szántóföldeken s nedves

réteken az alhavasi tájig. Meze s leveleinek alakja változó. Leghosszabb levelü alakja a debreceni réteken nő, a legrövidebb levelü alakja ($1\frac{1}{2}$ —2") *S. ambigua* Sm. név alatt különítetett el.

Jegyz. *S. arvensis* L. nevü fajt honi talajon nem láttam, de e név alatt gyakran a következőt.

3. Korollák fejérek, vajszinűek vagy sárgák. Örvek 6—10-viratuak.

S. annua L. *Egynyári* H. Szára igen ágas. Lev. hosszudak, majdnem meztelenek, nyelesek, hegyesek v. árvégűek, a murváskodók lándzsásak, nyéltelenek. Szára szőrösödő. A csészefogak árvége v. kopasz, v. végig szőrösödő (a hidegebb állomásokon). Miv. s rom-talajon a v. e. t. bőven. V. fejér.

S. nitida Janka. *Fényes* H. Szára felálló, igen ágas, alján borzas, különben kopasz. Szárlevelei hosszudak-lándzsásak v. szálasak 1 — $1\frac{1}{2}$ " szélesek, alig fogacskásak, borzasak; áglevelei csak $\frac{1}{4}$ — 1 " szélesek. V. sárga. Orsován alul sziklás partokon (Hagn.).

S. recta L. *Tisztes* H. Szárai egyszerűek, rendesen társasak, közös évelő tökéből. L. hosszudak v. hosszudak-lándzsásak, szőrösek, ráncosak. Örvei rendszerint tiz-viratuak. V. vajszinűek. Nő száraz talajon a lombos erdők határaig a v. e. t. A Bánátban ágas száakkal is előfordul, mely alak = *S. ramosissima* Roch. Neilr. Auf. p. 167.; — az előbbi fajjal szülőföldjén összehasonlítandó.

CCCLXIII. Pereszlén. *Clinopodium* L.

C. vulgare L. *Közönséges* P. Virat-örvei gömbdedek, borzasak. Lev. majdnem épélűek, nyelesek. Száraz talajon az alhavasi tájig a v. e. t.

CCCXXIV. Vajfü. *Galeopsis* L.

1. Sárga-viratuak.

G. ochroleuca Lam. Vajszinű V. Szára pelyhesedő, az ízek alatt nem dagadt. Korollája sárgásfejér, az alsó ajak alján kénsárga. Neilr. Auf. p. 166., 167., több honi lelhely áll, mely tapasztalásom szerint a következő fajra vonatkozik. Nem láttam.

C. versicolor Curt. Több színű V. Szára az ízek alatt dagadt, sertés. A korolla alsó ajkán violakék s nyaka

v. csöve kétszer akkora, mint a csésze. A felső s alsó erdő-tájban szór. v. a v. e. t.

2. Piros- (ritkán tiszta fejr-) viratúak.

G. *Ladanum* L. Vörös V. Szára pelyhesedő, az ízek alatt nem duzzadt. Levelei hosszudad-lándzsásak, lándzsás-szálasak, fűrészes-épelűek. Meze változó. Igen közönséges a v. e. t. A levelek szélessége szerint megkülönböztetett a G. *angustifolia* Ehrh., G. *intermedia* Vill., G. *latifolia* Hoff. (de talán csak tréfából).

G. *pubescens* Bess. Szőrösödő V. Szára szőrösödő, az ízek alatt sertés, lefelé irányzott sertékkal. Lev. szélesen-tojásdad. A korolla csöve sokkal hosszabb a csészénél. Miv. s rom-talajon a v. k. t.

G. *Tetrahit* L. Tarka V. Szára sertés. A korolla csöve legfőlebb akkora, mint a csésze. Lev. tojás-hosszudadok, kihagyottak, néha tarkák. Miv. talajon a v. e. t.

CCCLXV. Kajtár. *Chaiturus* Host.

Ch. *Marrubiastrum* Reichb. Pemet K. Lev. hosszudad-lándzsás, a nyélbe keskenyedő. Korolla vörhenyes, alig nagyobb a csészénél. Romtalajon s mocsáros helyeken a v. k. és d. t.

CCCLXVI. Gyöngyajak. *Leonurus* L.

L. *cardiaca* L. Szurós Gy. L. nyeles; az alsók szívesaljuak, ötkarélyuak, a felsők aljukon ékidomuak s elől háromkarélyuak. A karélyok rendesen tojásdadok v. lándzsásak, fogasak. Néha (Eperjes környékén) mélyen-oszlott, majdnem szálas sallangu levelekkel előfordul. = L. *heterophyllus* Sm., mi által a szibíriai gyöngyajakhoz közeledik. A tőalaknő különösen romtalajon, emberlakok közelében a v. e. t.

CCCLXVII. Tátkanaf. *Lamium* L.

1. A korolla csöve egyenes.

L. *Orvala* L. Pófók T. Porhona kopasz. Levele széles-tojásdad, durván, kétszeresen fűrészes. A v. délnyugoti t. (W. K.) s Székelyhid m. Biharban (Janka).

L. *amplexicaule* L. Szárölelő T. Porhona szakálás Murváskodó levelei kerekdedek, szárölelők, bevagdalt-csipkés. A korolla alsó ajkán néha szálfagok nem fejlődnek. Miv. talajon a v. e. t.

L. incisum Wild. Bevagdalt T. Porhona szakálás. Alsó levelei hosszunyelűek, a felsők rövid- s széles-nyelűek, mindannyiszor szabálytalanul bevagdalt-csipkések. Pécs m. a szőlőkben (Schult.).

L. purpureum L. Piros T. Porhona szakálás. A murváskodó levelek a szár végén, mint az előbbi fajnál gúlásan összeszorulnak, s szíves-tojásdadok; az alsók hosszunyelűek, szív-tojásdadok, csipkésélűek. A szárok rendszeren csak kétlevelűek, felegyenesedők, bokrosak. Miv. talajon igen közönséges a v. e. t. kora tavasztól késő őszig.

2. A korolla csöve görbe.

L. inflatum Heuff. Felfuvódott T. Korollája piros; csöve felfuvódott, hegyes torokkal; felső ajaka csorbásvégű. Lev. szív-tojásdad, nyeles. Sziklás helyeken Bánátban.

L. maculatum L. Foltos T. Korollája piros, csöve nem begyes, belül szörgyűrűvel, s felső ajka épélű. Lev. mint az előbbinél, szív-tojásdad, csipkés-fűrész- s fűrész. Meze változó. *L. laevigatum* Vrab. exsic. ide tartozik.

L. album L. Fejér T. Korollája fejér, alsó ajkán zöldes foltokkal. Lev. szív-tojásdad, fűrész, nyeles. Igen közönséges a v. e. t. az alhavasi tájig.

CCCLXVIII. Mamó. *Galeobdolon* Huds.

G. luteum Huds. Vérestorku M. Tökéje terjedő, néha ostorindás. Levele változó. Az alsó többnyire tojásdad, kerekített-végű s csipkés, hosszú-nyelű, a felső tojásdad-lándzsás, fűrész. Bokros, erdős helyeken az alhavasokig.

CCCLXIX. Mozsárvirág. *Melittis* L.

M. Melissophyllum L. Melissza levelű M. Korollája nagy, 3—4-szer nagyobb a csészénél, v. tiszta fejér vagy fejér nagy biborszínű foltokkal. A lombos erdők övében a v. e. t.

CCCLXX. Pofóka. *Dracocephalum* L.

D. Moldavica L. Pettyegetett P. Lev. lándzsásak, mélyen fűrészeseek. Viratörvei levélhónaljiak. Korollája violakék (ritkán fejér). Debrecen m. a nagy erdő szélén.

D. Rugschiana L. Rugsch. P. Lev. szálas-lándzsásak, épélűek. Viratörvei végálló füzérbe összeszorulók. V. violakék. Erdőtalajon Somogyban (Kit.).

D. austriacum L. Sallangos P. Szárlevelei 3—5-sallanguak, szálas, tompavégű sallangokkal, a legfelsők épek. V. szennyes-violakékek, a szár végén összeszoruló örvökben. Igen szór. Drevenyik hegyen, Szepes m., Pest környékén, Füred m., Tolna s Arad megyékben.

CCCLXXI. Repkény. *Glechoma* L.

G. hederacea L. Kétiks R. Szára heverő, virágzó ágaival felegyenesedő. Alsó levelei veseképiiek, a felsők szív-tojásdadok. Meze, a korolla nagysága s méreteinek viszonya változó. Főbb alakjai:

α. A tő a l a k hosszú, kuszó szárral bir; minden részében majdnem kopasz, s minden levele v. csipkésélű, vagy csipkésen-fürészes. Közönséges a v. e. t.

β. **G. hirsuta** W. K. Fűve borzas, minden levele csipkés v. csipkés-fürészes. Virágzó szárai egyenesen felállók. Száraz, sziklás helyeken, majdnem a v. é. t.

γ. **G. heterophylla** Opiz. Fűve majdnem kopasz. Alsó levelei csipkések, a felsők csipkés-fogasak. Miv. talajon a v. k. és d. t.

δ. **G. globulata** Kit. Fűve szőrösödő, vagy három hüvelyknyi átmérővel biró karélyos levelekkel, félhüvelyknyi átmérővel biró háromszögű karélyokkal. Hegyes vidékeken a v. k. t. szór., p. Simonka hegyen (Sárosban).

CCCLXXII. Csipkepity. *Nepeta* L.

N. Cataria L. Macska Cs. Levele alul szürkén-molyhos, szíves-tojásdad, durván csipkés-fürészes. Diócskái simák, meztelenek. A v. k. és d. t. rónáin, dombjain, sőt hegyein is, p. Sárosban Simonka tetején. **N. citriodora** Balb. ide tartozik.

N. nuda L. Kopasz Cs. Levele majdnem meztelen, alul-felül zöld. V. fejr v. világos-violakék. (**N. violacea** Vill.) A v. e. t. a m. Táttra aljáig. = **N. pannonica** Jacq. **N. ucranica** Wierzb. ide tartozik.

CCCLXXIII. Csukóka. *Scutellaria* L.

1. Viratok levélhóналjiak, átellenesek, de egy oldalra nézők.

S. galericulata L. Kucs más Cs. L. tojásdad-lándzsásak, csipkés-fürészesek. Csészéje kopasz. Mocsáros helyeken, nedves réteken a v. e. t. a m. Táttra aljáig.

S. hastifolia L. Dárdalevelű Cs. Lev. majdnem épélű, dárdaképű. Csészéje mirigyszőrös. A korolla csöve néhányszor hosszabb a csészénél. Nedves, mocsáros réteken a v. k. és d. t.

2. Viratok végálló fürtökben. Murvás-kodó levelek aprók, épélűek, a szárlevelektől alakjukban is elütők.

S. altissima L. Magas Cs. Fűve majdnem kopasz v. szőrösödő. Korollája violakék, fehér v. sárga, alsó ajakkal (fél-hüvelyknyi) a csészénél vagy négyszer nagyobb. **S. peregrina** W. K. **S. commutata** Guss. Szórv. a v. k. és d. t. hegyein.

S. Columnae All. **Columna** Cs. Fűve majdnem kopasz v. szőrösödő. Korollája szennyes-violakék, vagy hatszor hosszabb a csészénél. A v. közép és d. t. hegyein. A virány k. és d. t. hegyein igen szórv., p. Buda s Csákvár m. **S. hirsuta** Kit.

S. albidula L. Fejéres Cs. Fűve borzas. Korollája vajszínű, a csészénél v. hatszor nagyobb. Murvái az előbbi fajokhoz mérve aránylag nagyok, $\frac{1}{2}$ —1" hosszúak. Igen ritka faj a bánáti határörvidéken (Heyn.).

CCCLXXIV. Békavar. *Prunella* L.

P. grandiflora Jacq. Nagyviratu B. Korollája négyszer akkora, mint csészéje, violakék v. tisztafejér. Lev. ép s épélű v. szárnyasan-karélyos. A porhon alján a porszál irányában gyakran szálkaképű nyujtványnyal. A v. e. t. az alhavasi tájig.

P. vulgaris L. Közönséges B. Korollája kétakkora, mint csészéje, violakék s tisztafejér. Lev. ép s épélű, szárnyasan-karélyos. A v. e. t. majdnem az alhavasi tájig.

P. alba Pall. Fejér B. Korollája kétakkora, mint csészéje s sárgás-fejér. Szárlevelei legalább aljukon szárnyasan-hasgattak; borzasak. A porszál ennél is gyakran a porhon alján tul rövid szálkába kinyulik. Száraz talajon a v. k. és d. t.

CCCLXXV. Melissa. *Melissa* L.

M. officinalis L. Citromszagu M. Viratai fél-örvösök, egyviratu kocsánokon. Murvái hosszudadok, nyelesek. Lev. tojás-kerek, fűrészesek. A v. d. t. köves dombjain vadon. Miv. orvosi használatra.

CCCLXXVI. Szátorja. *Satureia L.*

S. hortensis L. Borsós Sz. Egy-nyári növény, lándzsás-hegyes levelekkel s öt-viratu levélhónalji kocsánokkal. Kerti növény, mely a v. k. és d. t. gyakran elvadul.

S. montana L. Csombor Sz. Évelő, pelyhes-száru növény, lándzsás, kihegyzett, a szár felső részén árvégű, mirigyesen-pontozott levelekkel s fehér v. pirosuló korollákkal. *S. Kitaibelii Wierzb.* Sziklás helyeken a Bánát déli részeiben (Heuff.).

CCCLXXVII. Csombor. *Calamintha Mönch.*

1. Kocsánok bogernyősek. Bogernyők három-, — sokviratuak.

C. Pulegium Reichb. Putnok Cs. Virata 3—4-vonalnyi hosszú. Diócskái hegyesek, barnák. Csészefogai felállók, árképűek, szálkavégűek. *C. organifolia Host.* *Melissa subnuda W. K.* *Micromeria Pulegium Berth.* A bánati határörvidéken.

C. officinalis Hausn. Orvosi Cs. Virata 8—10-vonalnyi hosszú. Diócskái tompák. Csészefogai fél-lándzsásak. Széles, tojásdad levelei tompán-fürészesek. A v. k. és d. t. bokros helyein szór. Böven p. Tornában, Jósafő m. Bikk és Mátra hegységben. *C. Nepeta Clair.* *C. silvatica Bross.*

C. grandiflora Mönch. Nagyviratu Cs. Virata másfél-hüvelyknyi hosszú. Levelei tojásdadok, hegyesek, kihegyzetten-fürészesek. Igen szórványosan a v. k. és d. t. bokros helyeken, p. Eger s Pest m.; délfelé gyakoribb.

2. Kocsánok egyviratuak.

C. Acinos Clair v. Fürtös Cs. Egy-nyári növény, 3—4-vonalnyi hosszú viratokkal. Levelei

a. a tő alaknál tojásdadok, lándzsásak, fürészesek, —

β. a kerekdedleves alaknál kótás-kerekdedek, egyenlő hossz- és szélességgel. Meze változó. Nő száraz talajon a v. e. t. a felső erdőtájig. β. alak Szoroskő hegyen.

C. alpina Lam. Havasi Cs. Évelő növény, 8—10-vonalnyi hosszú viratokkal. Murvaskodó levelei a viratoknál rövidebbek.

β. kerekded leveleű alakjánál a száraz rögtön felgyenyenedők s a levelek kótás-kerekdedek. Még ez is változó, a mennyiben levelei vagy borzasak, mint az oravicai növénynél (Roch. exsic.), v. sötétzöldek, s legalább felül kopaszok, mint Chocs hegyen. *Acinos rotundifolius* P., *C. patavina* Host., *C. rotundifolia* Berth. *Thymus patavinus* Roch.

Leginkább mésztalajon nő, a nagy és kis Tátrán, a keleti s bánáti havasokon.

CCCLXXVIII. Démutka. *Thymus* L.

Th. vulgaris L. Közönséges D. Lev. szálasak v. tojás-hosszudak, behajlott-élűek, s a levelek hónaljaiban csomósan-állók. Miv. s a v. d. t. itt-ott elvadult.

Th. Serpyllum L. Kakukfü D. Viratörvök mint az előbbi fajnál a száraz végein gömbösek v. fürtösek. Lev. legalább aljuk élein szőrösek. Nő a rónaságtól a havasi tájig változatos alakokban, melyek közt a legfeltünőbbek:

1. a keskenylevelű d. Szára minden oldalán szőrös. Lev. szálasak, majdnem kopaszok. Közönséges a felső erdőtájig. *Th. angustifolius* P., *Th. acicularis* W. K., *Th. pannonicus* All.

2. a gyapjas d. Szára s szálas-lándzsás levelei hosszú szőröktől gyapjasok. A v. e. t. az alhavasi tájig. *Th. hirsutissimus* Kit.

3. a gamandor d. Szára két oldalán szőrös. Lev. kerülékesek. Szórv. száraz, bokros talajon. *Th. Chamaedrys* Fr.

4. a csomborképu d. Szára lecsepült, kerekded, vagy szélestojásdad, rendesen fénylő, sötétzöld levelekkel; de különféle fokban szőrös levelekkel is nő. A felső erdő s a havasi tájak alakja. *Th. comosus* Heuff. *Th. nummularius* M. B., *Th. recurvatus* Kit., *Th. transsilvanicus* Schur.

5. a töalak kis, hosszudak, tompavégű levelekkel. Fűve szőrösödő. Ide tartozik *Th. humifusus* Bernh. (Wierzb. exsic. a csiklovai mészszi klákon.)

CCCLXXIX. Murvapik. *Origanum* F.

C. vulgare L. Közönséges M. Csészéje ötfogu. Lev.

tojásdadok, hegyesek. V. piros v. fejr. Száraz talajon az alhavasi tájig a v. e. t.

O. Majorana L. Majorana M. Csészéje félszeres, fog nélküli. Lev. kerülékesek, tompavégűek, molyhosak. Miv. konyhai használatra.

CCCLXXX. Zsálya. *Salvia L.*

1. Egynyári növények, tisztán fejr, néha kékbe vagy violakékbe játszó korollával.

S. Aethiopis L. Szerecsen Zs. Murvák fűneműek, rövidebbek a gyapjas csészéknél; a felsők veseképűek. Lev. szives-tojásdadok, fejr-gyapjasok. V. fejr v. halavány-violakék. A v. k. és d. t. szórv.

S. Sclarea L. Skarlát Zs. Murvák hártásak, pirosak, akkorák, vagy hosszabbak, mint a szőrös csészék. V. halavány-kékes. Igen szórv. s talán csak elvadult Pest s Pécs környékén.

2. Évelő v. kétnyári növények, sárga v. sárgás-fejr korollával.

S. austriaca Jacq. Osztrák Zs. Korolla sárgás-fejr. Szára majdnem levéltelen. Gyöklevelei kerekített-végűek, a földhöz simulók. Közönséges a v. d. és k. t. Eperjes környékéig.

S. glutinosa L. Enyves Zs. Korolla sárga. Lev. nyelések, aljukon sziv-nyélképűek. Hegyes vidékeken a v. e. t. közönséges.

3. Évelő v. kétnyári növények, kék, violakék, ritkán tisztafejr korollával.

S. verticillata L. Gyűrűs Zs. A korolla csőve belül hártás, rojtos gyűrűvel. Örvei gömbdedek, sok-viratuak. Minden levele szélesen-szives-tojásdad. A rónaságtól az alhavasi tájig.

S. pratensis L. Mezei Zs. A korolla csőve belül gyűrűtlen. Fűve mirigyszőrös, ragadós. V. kék, ritkán fejr. Lev. tojásdad, egyszerűen- v. kétszeresen-csipkésélű. Igen közönséges a v. e. t. az alhavasi tájig.

S. silvestris L. Erdei Zs. A korolla csőve gyűrűtlen. Fűve nem ragadós. Szára soklevelű. Alsó levelei szivesaljuak, hosszunyelűek, a felsők nyéltelenek, mindannyian to-

jásdadok v. tojás-hosszudadok v. tojásdad-lándzsások. A tőalaknál a murvák hosszabbak a csészénél. *S. amplexicaulis* Reichb. válfajnál a murvák rövidebbek a csészénél s gyapjasok; ép úgy a csészék is. Ezen válfaj, mely tekintélyes, igen ágas, 3—4-lábnyi magas növény, csak Mehádia környékén nő (Heuff.), a tőalak azonban a v. e. t. a felső erdőtájig.

S. officinalis L. Orvosi Zs. A korolla csőve gyűrűtlen. Fűve szürke-molyhos. Szára soklevelű. Lev. szálas-hosszudadok, aprón csipkés-fűrészeseek. Miv.

S. nutans L. Kónya Zs. A korolla csőve gyűrűtlen. Szára levéltelen, v. legfőlebb néhány murvaképű levélkével; csak végén bugásan-ágas. Viratgyűrűi fürtösen összeszorulók; fürtök virágzás előtt lekonyulók. Gyöklevelei hosszonyelűek, szives-hosszudadok. Nő a v. k. és d. t. rónáinak keleti részén szórva.

CCCLXXXI. Peszérc. *Lycopus* L.

L. europaeus L. Európai P. Felső szárlevelei lándzsások, fűrészeseek, kihegyzett fogakkal. Nedves, mocsáros réteken az alhavasi tájig a v. e. t.

L. exaltatus L. Magas P. Minden levele szárnyasan-hasgatott, csak a felső murváskodók nem. Csészefogak majdnem egyenlők. Mocsáros helyeken a v. k. é. és d. t. bőven.

CCCLXXXII. Putnok. *Pulegium* Mill.

P. vulgare Mill. Csombor P. Viratörvők gömbdedek. A felső murváskodó levelek kerekdedek, épélűek, a rövid nyélbe lefutók. Mocsáros s vízállotta helyeken igen közönséges a v. k. és d. t.

CCCLXXXIII. Menta. *Mentha* L.

1. Viratörvők levélhómaljiak, egymástól távolállók s nem összefolyók.

M. crispa L. Fodor M. Lev. kerek-tojásdadok v. kerekdedek, aljukon szivesek, fűrészeseek v. bevagdalt-fűrészeseek, fodrosak. Miv. s nő vadon is.

M. sativa Sm. Vetési M. Lev. tojásdad, nyeles, fűrész-, elálló, hegyes fogakkal. Csészefogak kihegyezettek. Miv. talajon a v. e. t.

M. gentilis L. Réti *M.* Lev. tojásdadok, nyelesek, fűrészeselek; kihegyzett, előre néző fogakkal. Miv. talajon az előbbivel.

M. arvensis L. Tarlói *M.* Lev. tojásdad, rövidnyelű, a felső nyéltelen, gyengén- s tompán-fűrész. Csészefogak hegyesek. A v. e. t. majdnem az alhavasi tájig.

Jegyz. Ezen négy fajt Neilreich s m. példájára *M. arvensis* név alatt lehet összefoglalni.

2. *Viratörvők* a szár s az ágak végein füzérekbe folynak össze.

M. aquatica L. Vizi *M.* Füzér a szár végén magános, gömbös. Lev. tojásdad, fűrész, rendszeren csak szőrösödő, ritkán borzas. (*M. hirsuta* Host.) Nő mocsáros helyeken a m. Táttra aljáig a v. e. t.

M. viridis L. Zöld *M.* Füzérek hengeresek, rendszeren bugásan-állók, aljukon szagztatottak. Fűve majdnem egészen kopasz. Igen szór. a v. éjszaki t. nedves, mocsáros helyeken.

M. silvestris L. Erdei *M.* Füzérek hengeresek, rendszeren bugásan-állók, aljukon szagztatottak. Fűve szürkén-molyhos. Igen változó, különösen levelei alakjában, miért is számos elkülönítésre szolgáltatott alkalmat, mely közt a legfeltűnőbb a *M. undulata* Willd. rövid, tojásdad, bevagdalt-fűrész, fodros leveleivel. Nagyon közönséges az alhavasi tájig.

CCCLXXXIV. *Lavendula*. *Lavandula* L.

L. vera DC. Igazi *L.* Lev. hosszudak-szálas v. lándzsás, ép, behajtott éllel. Füzerei szagztatottak. Virata kék. Miveltetik.

LV. Rend. TARNICSFÉLÉK. *Gentianeae*.

CCCLXXXV. *Villarsia*. *Villarsia* Vent.

V. nymphoides Vent. Elecke *V.* Lev. kerekdedek, szivesaljuak, épélűek, úszók. V. sárga, rojtosélú szirmokkal. Nagyobb álló vizekben szór. a v. k. és d. t.

CCCLXXXVI. Elecke. *Menyanthes L.*

M. trifoliata L. Vidrafü E. Lev. hármaskak, épélü levélkével. Viratai fürtösök, fejez, szakállas korollával. Zsom-békos réteken a v. e. t. szór. különösen az éjszaki megyékben.

CCCLXXXVII. Klorá. *Chlora L.*

Ch. perfoliata L. Általbüvő K. Lev. tojásdad-háromszögűek, átellenesek, egész aljukkal összenöttek. A sárga korolla sallangjai hosszudadok, tompavégűek. A v. k. és d. t. nyugoti részén nedves réteken szór.

β) *serotina* Gris. Lev. hosszabbak, tojásdadok v. tojás-lándzsások, kerekített aljukkal összenöttek. A korolla sallangjai hegyesek v. kihegyezettek. A tőalak terjedési területén szór. *Ch. serotina* Koch.

CCCLXXXVIII. Földepe. *Erythraea Rich.*

R. Centaurium P. Százforintos F. Virat-bugája végálló, két-két águ, sátorozó. Lev. kerülékesek, v. hosszudadok. Viratai csomósak, pirosak (ritkán fejez). A v. e. t. az alhavasi tájig.

E. linariaefolia P. Gyujtován-levelü F. Bugája végálló, kevés s végre ziláltan- s nem csomósan-álló viratokkal. Lev. szálasak v. szálas-hosszudadok, húsosak. Szikes, sós, mocsáros helyeken igen szór. a v. k. és d. t. Éjszaka csak Sz.-Váralja m. a savanyu, viz-okozta mocsárakban, p. Szivábrada nevü parton. *E. compressa* Sadl. *Chironia uliginosa* W. K.

E. pulchella Fr. Csinos F. Szára aljától kezdve elágazó. Viratai magánosak, bónaljiak, kocsánosak. Lev. tojásdadok, öt-inuak. Mocsáros s vizjárta helyeken a v. k. és d. t. bőven. V. piros v. fejez, *E. albiflora* Kit., *E. ramosissima* P., *E. emarginata* W. K. ide tartozó nevek.

CCCLXXXIX. Swertia. *Swertia L.*

S. perennis L. Évelő S. Gyöklevelék kerülékesek, hosszúnyelűek, a felsők nyéltelenek. Viratfürtök végálló, sátorozó, négyelű kocsánokkal. Murvák akkorák, mint a kocsánok. Korolla a tőalaknál szennyes-violakék ;

β) *punctata* válfajánál sárgás-violakék foltokkal. (*S. punctata* Baumg.) Nő az alhavasi s felső erdő-

tájon, vizes helyeken, a Tátra s a rodnai havasokon, hol a sárgásviratu is közbevegyül.

CCCXC. *Tarnics. Gentiana L.*

1. A korolla torka hajsza-l-s allangu, pikkelyektől szakállas.

G. *Amarella L.* Keserűs T. Korollája öthasábu, egyenlő hasábokkal. Az alsó levelek lapickásak. Igen közönséges s változó faj. Szára felálló, néha aljától kezdve ágas s virágos, permetéhez hasonló, néha viratai bugásak, végállók, néha pedig (a havasi tájban) szárai csak 1—2-viratuak. V. violakék v. fejér. Következő gyenge válfajokat v. inkább csak alakokat szoktak megkülönböztetni:

a) *A tőalak.* Szárlevelei széles aljból keskenyedők.

b) *germanica W. h. l.* Szárlevelei tojásdad aljból keskenyedők. Csésze-sallangok szálas-lándzsások, úgy mint a tőalagnál.

c) *obtusifolia Willd.* Alsó s közép szárlevelei s ennél fogva a csésze-hasábok is rövidebbek, s tompa- v. kerekített-végűek.

Nő bőven a v. e. t. hegyein. A havasi tájból leereszkedik a völgyek aljáig (leginkább c) *obtusifolia* alakjában). G. *spathulata Bartl.* ide tartozik.

G. *glacialis Vill.* Jeges T. Korollája négyhasábu. Viratai hosszú kocsánokon magánosak, egymás után fejlődők. Lev. hosszudakok v. kerülékesek. Szára alján leveles s ágas. A m. Tátra havasi táján gyéren. Előfordul rövidebb kocsánokkal is, de ez nem azonos a karantáni G. *nana Wulf.* val. G. *tenella Rottb.*

2. A korolla tarka, meztelen. A korolla gyertyatartóképi, hengeres csővel s kiterülő karimával.

G. *verna L.* Tavaszi T. Szárai heverők, felegyenesedők, bokrosak, egyviratuak. V. sötét v. indigokék. Bibéi félkördedek, rónák. Nő bőven a v. éjszaki területén, hol itt-ott a völgyekbe is leszáll. Csészéje a havasi s alhavasi tájon nagyobb s ennek hártás élei különösen közepükön kiszélesedők. Ezen alak-G. *aestiva Rom. et Schl.*, G. *angulosa Heuff.*, mely gyakran G. *utriculosa L.*-nak is tartatott s a bányái havasokon is nő. Eperjes m. nem találtam.

G. pyrenaica L. *Pirenei* T. Szárai heverők, felegyenesedők, bokrosak, egyviratuak. V. sötét-, v. indigokékek, csillaképű karimával. Bibéi hosszudadok, begöngyölödők. Nő Berzava és Blisnica havasokon. (Bereg s Mármaros megyékben). Korollája virítás után csöves, fejéres.

G. nivalis L. *Havasi* T. Szára felálló, magános. Korollája belső lapján eleven-azurkék. Nő a nagy és kis Tátrán, Branyiszkón, Viszoka-Holán s a bánáti havasokon, a felső erdő- s a havasi tájakban. A m. Tátra havasi táján egyviratu száakkal is előfordúl, mi által *G. prostrata* Haenke-hoz közeledik s annak is tartatott. Különben aljától kezdve elágazó.

3. A korollatorkán meztelen, stölcsérharang-idomu. Viratok végállók v. hónaljiaik, magánosak v. párosak.

G. acaulis L. Szártalan T. Szárak egyviratuak, felegyenesedők. Korollája nagy, körülbelül akkora mint szára; öt nagy épélű foggal s elevenen sötétkék. Változik széles és keskeny levelekkel (*G. angustifolia* Vill.), s e szerint keskenyebb v. szélesebb csészehasábokkal is. A csészehasábok v. a korollához simulók: a tőalaknál, v. attól elálló: *G. excisa* Presl. alaknál (a mármarosi havasokon).

G. ciliata L. Pillás T. Korollája nagyhasábu, pillás- v. rojtosélű. A felső erdőtájban a v. e. t.

G. Pneumonanthe L. Kornis T. Korollája öthasábu, épélű, végálló és hónalji, sötétkék, belül zöld soros pontokkal. Zsombékos réteken szór. a Tisza rétein, úgy mint az eperjes-tokaji hegylánc s a m. Tátra alján.

G. asclepiadea L. Fecske T. Korollája öthasábu, végálló és hónalji, rendesen egyoldalra néző, sötétkék, belül sötétebb kék pontokkal. Lev. ötínu, tojásdad, aljból lándzsásan kihegyzett. Nő a magasabb erdőtájban bokrosan a v. é. és k. t. (Szlavoniában és Horvátországban is).

G. frigida Haenke. Hideg T. V. fejr, belől öt kékes csíkkal, páros v. magános, a felálló mintegy hüvelyknyi, s rendesen bokros szárok végén. Nő a m. Tátra havasi, ritkán alhavasi táján sok helyütt. Chocs hegyen nem.

4. A korollatorka meztelen. Viratok örvesen-állók, a levelek hónaljában, igen rövid kocsánokon v. kocsántalanok.

G. cruciata L. Keresztes T. Korollája rendesen négyhasábu, kék, violakék, ritkán fejr. Lev. lándzsás, háromszinü. Igen szór. hegyes, dombos vidékeken a v. e. t.

G. punctata L. Pettyegetett T. Korollája szennyes-sárga, hathasábu, a csönél nehányszor rövidebb hasábokkal. Lev. kerülékes, ötinu. A v. éjsz. és keleti t. havasain. Pusztúl. Gyakran **G. pannonica** Scop. és **G. lutea** L.-nak hirdettetett.

G. lutea L. Sárga T. Korollája sárga, öthasábu, a csönél nehányszor hosszabb keskeny lándzsás hasábokkal. Csak a mármarosai és keleti havasokon nő gyéren. Tekintélyes, szép növény.

LVI. Rend. KRÉPINFÉLÉK. Asclepiadeae.

CCCXI. Méregölő. *Vincetoxicum* Mönch.

V. vulgare Schult. Fecskegyökér M. Szára felálló, két vonalban pelyhesedő. Lev. átellenes, szív-tojásdad, v. tojásdad-lándzsás, épélü. V. fejr, vég- s oldalt-álló kis bogernyőkben. Van minden részeiben nyulánkabb, s végágaival tekergődő alakja is, mely **V. laxum** Bartl. névvel jelöltetett; de csak a tenyészeti viszonyok által előidézett alak. Nő száraz helyeken a v. e. t.

CCCXII. Krépin. *Asclepias* L.

A. Cornuti Decoisn. Pamut K. Szarai egyszerűek, feleemelkedők. Lev. kerülékesek, alul molyhosok. Virat-ernyői levélhómaljiak, bőkolók. Miv. s elvadul. Vadonban csak Vinkovce m. láttam a szlavoniai határörvidéken. Amerikai növény. **A. syriaca** L.

LVII. Rend. APÓCINFÉLÉK. Apocynae.

CCCXIII. Meténg. *Vinca* L.

V. minor L. Börvén M. Szára heverő, gyökerező. Lev. mindig-zöldek, kerülékesek. Csészehasábjuk meztelen. Szá-

raz partokon s lombos erdőkben szór. a v. e. t. a tátrai fel-
föld kivételével.

V. herbacea W. K. Fűnemű M. Szára heverő, nem gyökerező. Lev. egynyáriak, tojásdadok. Csészehasábok pillás-élűek. A v. k. és d. t. rónáin s sziklás dombjain p. Hegyalján, Somlyó hegyen, N.-Várad m., a Bikk, Mátra s Pilis hegységen s m.

LVIII. Rend. OLAJFAFÉLÉK. Oleaceae.

CCCXCIV. Fagyal. *Ligustrum* L.

L. vulgare L. Vesszős F. V. fejr, végálló bugában. Bogyója fekete. Lev. tojásdad-lándzsás. A v. e. t. a tátrai fel-
föld kivételével. Cserje.

CCCXCV. Lila. *Syringa* L.

V. vulgaris L. Orgona L. Lev. szív-tojásdad, kihegyzett, épélű. V. piros v. fejr. Virágzata tojásdad buga. Miv. a v. e. t. s itt-ott meghonosult p. a bánáti mészhegyeken.

CCCXCVI. Kőrisfa. *Fraxinus* L.

F. excelsior L. Magas K. Lev. szárnyas, hosszudad-lándzsás, kihegyzett; fűrészes, nyéltelen levélkéekkel. V. sötét-barna. Virít levélhajtás előtt. Fa. A v. k. és d. t.

F. Ornus L. Virágos K. Levélkéi nyelesek. V. fejr. Virít levélhajtás után. Fa. Igen szór. a v. k. és d. t. Nem terjed annyira éjszakra, mint az előbbi.

LIX. Rend. LONICERAFÉLÉK. Lonicereae.

CCCXCVII. Bangita. *Viburnum* L.

V. Opulus L. Kanya B. Lev. háromkarélyu. A bogernyő szélső viratai a többieknél sokkal nagyobbak s meddők. A kerti hólabda v. labdarózsa minden virata meddő s virágzata gömbös. Cserje a v. e. t. az alhavasi tájig.

V. Lantana L. Ostormén B. Lev. tojásdad, ép, rendet-

lenül-fürészes, alul csillagos szőröktől molyhos. Cserje. A v. k. és d. t. közönséges.

CCCXCVIII. Bodza. *Sambucus* L.

S. nigra L. Fekete B. Fa v. bokor, bogernyős, fehér viratokkal és fekete bogyókkal. Lev. mint a többi bodzánál szárnyalt, kopasz v. szőrösödő. A v. e. t. szór. s mivelletik is.

S. Ebulus L. Földi B. Kóró fűnemű, egynyári szárakkal, fehér viratokkal. Virágzata mint az előbbinél bogernyő. A v. e. t. majdnem a lombos erdők határáig.

S. racemosa L. Fürtös B. Fa v. cserje. Virata sárgászöld, tojásdad fürtben v. bugában. Bogyója veres. Veres bodza. Hegyes vidékeken az alhavasi tájig a v. e. t.

CCCXCIX. Lonicera. *Lonicera* L.

1. Felfutó száruak. Virágzat gyűrű vagy gömb.

L. Caprifolium L. Jérikói L. A felső levelek aljukkal összenőttek, gallérozók. Korolla szája tátott, mint a többi loniceráknál. A v. k. és d. t., de mivelletik a m. Tátra aljáig.

L. Periclymenum L. Bubos L. A felső levél is szabad-alju. Viratai a szár- és ág-végeken gömbösek, sárgafejérek v. veresek. Miv.

2. Szár nem felfutó. Kocsánok kétviratuak. Gyalog cserjék.

L. Xylosteum L. Ükörke L. Pelyhesedő kocsánai akkorák, mint a viratok. Magzatok csak aljukkal összenőttek. Lev. pelyhes. Bogyó veres. Előfordul kopasz levelekkel is = *L. leiophylla* Kern.

L. nigra L. Fekete L. Kopasz kocsánai többször hosszabbak a viratoknál. Magzatok csak aljukkal összenőttek. Teljesen kifejlett levelei kopaszak. Bogyó fekete. Böven a v. éjsz. és keleti t. hegyein. Genersich ideje óta egészen a mai napig gyakran felcseréltetett a bérci lonicerával. *L. pyrenaica* Kit., *L. carpathica* Kit. ide tartozó nevek.

L. coerulea K. Kék L. Kocsánok rövidebbek a viratnál. A két magzat egy gömbös magzattá összenőtt, mely két korollát tart. V. vajszinű. Bogyó fekete, kékderű. Nő a bánáti hegyeken, nevezetesen a Branu hegy alján (Heuff.)

L. alpigena L. Bérci L. Kocsánok többször hosszabbak a viratoknál. Magzatok csúcsig összenőttek. Lev. nagy, ke-

rülékes, hosszú csúcsba kihegyezett. Bogyó zöld, veresbe játszó. Honi területen nem láttam. Az eddig feljegyzett lelhelyek kétesek vagy hamisak, mint p. a krasznahorkai.

CCCC. Linnea. *Linnaea Gron.*

L. borealis Gron. Éjszaki *L.* Szára földönfutó, gyökerező. Lev. kerekdedek, nyelesek. Viratai párosak, hosszú felálló kocsánokon, s fejr, belül verescsikos korollákkal. A m. Tátrán a zsabbi tavak környékén fótaljrénen találta Rehmann.

LX. Rend. BUZÉRFÉLÉK. Rubiaceae.

CC CCI. Sherardia. *Sherardia L.*

S. arvensis L. Ugari *S.* Lev. gyűrűsek. Korollája lilaszinű, ritkán fejr. Virágzata végálló, galléros gömb. Lev. s gallérmurvái épélűek, kihegyezettek. Miv. talajon a v. e. t.

CCCCII. Müge. *Asperula L.*

1. Levéllándzsás, v. kék korolla mellett szálas-lándzsás.

A. taurina L. Tauriai *M.* Lev. hosszúdad-lándzsás 4-ével egy gyűrűben. V. fejr, kocsánok sátorokban. Szórv. a v. d. t. p. Pécs, Oravica m. s m.

A. odorata L. Szagos *M.* Lev. lándzsás, 8- v. 6-ával egy gyűrűben. V. fejr, kocsános sátorokban. Termése horgas sertéktől ragadós. Árnyékos, lombos erdőkben különösen hegyes vidékeken a v. e. t.

A. aparine Schott. Ragadós *M.* Lev. lándzsás, 8- v. 6-ával. V. fejr, zilált bugában álló. Egész füve hátra-álló sertéktől ragadós, de termése csak szemcsés. Árnyékos, bokros helyeken különösen füzesekben szórv. a v. e. t.

A. arvensis L. Ugari *M.* Lev. szálas-lándzsás. V. kék, csomós s rövidebb sertésen-pillás gallérjánál. A v. délnyugoti Grészen Besztercebányáig miv. talajon. Mármarosban?
2. Lev. szálas. A korolla csőve jóval hosszabb a karimánál.

A. longiflora W. K. Hosszúviratu *M.* Lev. 4-ével álló. Murvai szálkavégűek. Termései szemcsések. V piroslók

v. sárgásak. Mint hosszúcsövű alak az ebfojtó mügéhez csatolható. A v. d. t.

A. capitata Kit. Fejes M. Lev. 6-ával, a meddő ágakon 4-ével állók. Murvái hegyesek. Termései simák. V. fejérek, v. piroslok, sűrűn-csomósak, bogernyősök. A keleti s bánáti mészhegyeken. A. tenuissima Kit., A. hexaphylla Heuff. et. Pav. exsic.

3. Lev. szálas. A korolla csőve rövidebb v. legfőlebb akkora, mint a karima.

A. cynanchica L. Ebfojtó M. Levélörvek 4-levelűek, kopaszak. Murvái lándzsásak, szálkavégűek. Szárai felegyenesedők. V. piroslok. Bujább példányokon az alsó levélörvek hatlevelűek. (A. montana Kit.) Igen közönséges a v. e. t. az alhavasi tájig, a hegyi a v. k. és d. t. p. Dubovác m. Roch.

A. tinctoria L. Festő M. Levélörvök 6—4-levelűek, kopaszak. Tökéje vizirányosan terjedő. Szára felálló. V. fejr. Murvái kerülékesek v. tojásdadok, a tőalagnál kopaszok. A. ciliata Roch. válfajnál pillásélűek. A termés a tőalagnál sima, a pillás mügénél szemcsés. Igen szór. a v: délnyugoti részén.

A. galioides M. B. Galajképű M. Örvek 8-levelűek. Lev. behajlott-élűek. Szára felálló, kopasz, fényes. V. fejr. Igen közönséges a rónaságtól a felső erdőtájig, különösen mész- s trachytsziklák közt.

CCCCIII. Szálkanyak. *Crucianella* L.

C. molluginoides M. B. Puha Sz. V. ötméretűek, zöldesfejérek, hónalji s végálló kocsános gömbkében. Levélörvök 6—12-levelűek, szálas-lándzsás levelekkel. A ménesi szőlőkben Arad megyében (Kit.)

C. angustifolia L. Keskenylevelű Sz. V. négyes-méretűek, zöldes-fejérek, hónalji s végálló, négyélű füzérekben. A v. legdélibb t. Janka.

CCCCIV. Buzér. *Rubia* Tournf.

R. tinctoria L. Festő B. Lev. lándzsásak, élükön tüskés-érdesek, 4-ével v. 6-ával egy gyűrűben, száraz állapotban recésen-erések. Egynyári növény. Miveltetik a v. k. és d. t. itt-ott majdnem meghonosult.

CCCCV. Galaj. *Galium* L.

1. Minden virat termő, vagy is magzattal s porhonnal biró. Szár lefelé irányzott tüskéktől ragadós.
- G. *aparine* L. Ragadós G. Termése szőrös, v. kopasz és sima. Kocsánok levélhómaljiak, sokviratuak, virágzás után nem lehajlók. Levélörvök 6—8-levelűek. Lev. lándzsásak körülbelül egy-hüvelyknyi hosszúak, szálkavégűek, igen ragadósak. Lev. szélessége változó. A v. e. t. a felső erdőtájig.
- G. *spurium* L. G. *infestum* W. K.
- G. *tricorne* With. Háromszarvu. Termése bibircsós. Kocsánok oldaltállók, rendszerint 3-viratuak, virágzás után lehajlók. Örvek 8-levelűek. Miv. talajon a v. nyugoti t. szór. v.
- G. *uliginosum* L. Posvány G. Termése szemcsés-érdes. V. fejr. Korolla szélesebb, mint a kifejtett termés. Gyűrűk hatlevelűek (vagy $1\frac{1}{2}$). Lev. szálas-lándzsás. Mocsáros helyeken szór. a v. e. t. az alhavasi tájig. G. *tinctorium* Lumn.
- G. *parisiense* L. Párisi C. Termése szemcsés, érdes v. sertés. Korolla keskenyebb a kifejtett termésnél. V. zöldes, kívül pirosló. Változik rövidebb és hosszabb kocsánokkal, összeszoruló v. terepélyesebb bugákkal. A tőalak rövidkocsánú s sertés-termésű = G. *litigiosum* DC. A rövidkocsánú s szemcsés terméssel biró neveztetett G. *anglicum* Huds.-nak. A hosszukocsánú, melyhez különösen a honi növény tartozik = G. *tenuissimum* M. B., a terepélyesebb bugájú = G. *divaricatum* Lam. Miv. talajon a v. k. és d. t. keleti részén.
- G. *palustre* L. Mocsári G. Termése sima. Örvei 4-levelűek. Lev. szálas, visszásan-tojásdadok. Mocsáros helyeken a v. e. t. az alhavasi tájig. V. fejr.
2. Minden virat termő. Szár nem ragadós, rendszerint meztelen. Örvek négylevelűek. Lev. háromidegű, széles.
- H. *boreale* L. Éjszaki G. Szára mereven felálló. Lev. szálas-lándzsás v. lándzsás (v. $1''$ -nyi). Termése sertés, molyhos, szőrös v. meztelen. Szór. dombos s hegyes vidékeken, különösen a v. éjszaki t. A meztelen terméssel biró = G. *hyssopifolium* Hoffm.

G. rubioides L. Buzérképu *G. Szárai* felegyenesedők. Lev. nagyok, hosszudadok v. hosszudad-lándzsások, merevek. Termése kopasz v. pelyhesedő. Szórv. a v. k. és d. t. erdeiben s réteín.

G. rotundifolium L. Kereklevelű *G. Szárai* bokrosak, pongyolák, felegyenesedők. Lev. kerülékesek, röviden árvégűek. Termése sertés. Bugája zilált s kevésviratu. Fűve sima, pázsitzöld. Feljegyzett honi lelhelyei kétesek. Nő Tót-s Horvát-országban, s talán a v. k. t. s a bánáti hegyeken. Ré-gibb honi fűvészeink *Asperula laevigata* alatt inkább *G. vernum* Scop.-ot értettek.

3. Minden virat termő, szár nem ragadós, levél egyidegű s szálas.

G. verum L. Tejoltó *G. Szár* felálló v. felegyenesedő. Örvek 8—12-levelűek. Bugája tömött. V. tömött v. halaványsárga. A korolla cimpái tompák. Igen közönséges az alhavasi tájig. Fűve pázsitzöld, szürkén-hamvas-molyhos. *G. verosimile* R. et S. *G. ochroleucum* Wolf. ide tartoznak. A szürkén-molyhos leginkább mészszi klákon, p. a Branyiszkón.

G. erectum Huds. Sudár *G. Szár* felálló. Örvek 8-levelűek. Bugája terepélyes, fejér. A korolla cimpái hajszálvégűek. Szórv. a v. k. és d. t. *G. lucidum* All. *G. pubescens* Schrad. *G. hirsutum* Kit. Fűvének meze változó, úgy mint az előbbi fajnál, a fényes zöldtől a fejérhamvasig. *G. cinereum* All. A legkeskenyebblevelű s halaványsárga, tömöttebb bugájú alakja alkotja a *G. ochroleucum* Kit.-ot.

G. purpureum L. Veres *G. Korollái* aprók, vérveresek. Örvei 8—10-levelűek. Szárai felálló, bugásak. A Bánát délkeleti mészszi kláin (Heuff.)

4. Minden virat termő. Szár nem ragadós. Lev. egyidegű, lándzsás v. szálas-lándzsás.

G. Mollugo L. Puhá *G. Szára* felálló, terepélyesen elágazó, gyenge, négyélű. Alsó örvei 8-levelűek. Lev. visszasan-tojásdad-lándzsások, legalább alul fénytelenek. V. fejér. Nő miv. talajon s bokros helyeken a v. e. t. majdnem az alhavasi tájig. Igen szórványosan. Ott, hol a tejoltó galajjal ve-

- gyesen nő, néha, bár nagyon szórványosan kénsárga viratokkal is előfordul. *G. vero-Mollugo Schiede.*
- G. silvaticum* L. Erdei *G.* Szára felálló, merev, fényes, majdnem hengeres, terepélyesen-elágazó, végre hajszálnyi ágakra s kocsánokra oszló. Kocsánok virágzás előtt lekonyulók. Lev. lándzsás, néha rögtön-árvégű. V. fejér. Igen közönséges az alhavasi tájig.
- G. aristatum* L. Kalászos *G.* Termetében az előbbi fajjal megegyez, de kocsánai virágzás előtt is felálló s levelei mindkét végükön keskenyedők, különben felül sötétzöldek s fénylők, úgy mint az előbbinél, s rendesen szálkavégűek. *G. capillipes* Reichb. válfaja kisebb viratai s igen keskeny felső levelei által tér el. *G. effusum* Boiss. alakja tompa korolla-cimpákkal bir, *G. papillosum* Heuff. pedig felül kevésbé érdes levelekkel. A tőalak nő szór. a v. k. és d. t. Az előszámlált válfajok csak a Bánátban nőnek. *G. laevigatum* L. és *G. linifolium* Roch. is ide tartozik.
- G. rubrum* L. Veres *G.* Korollai vérverések, végre sárgák. Szárai pongyolán-heverők. Korolla-cimpák hajszálvégűek. Schultes. (Talán a keleti hegyeken).
- G. pusillum* L. Apró *G.* Korollái zölde-s-fejérek v. halvány-sárgák. Virágzata kis, sátorozó buga. Lev. szálas-lándzsások, rendesen elül szélesebbek. Szárai bokrosak, felegyenesedők, 1—8 hüvelyknyi magasak. Terjed a havasoktól a lombos erdőkbe, hol korollái már majdnem fejérek s szárai merevenen-felegyenesedők. Igen változó. Legfeltünőbb sárga-viratu alakja a bánáti havasokon. *G. silvestre* Poll., *G. austriacum* Jacq., *G. sudeticum* Tausch. ide tartoznak.
5. A közös, kocsános, álló viratok közt csak a végálló hermaphrodit s termő, az oldaliak porhonosak s meddők.
- G. sacharatum* All. Cukros *G.* Örvei hatlevelűek. Lev. szálas-lándzsások, árvégűek. V. fejéres. Kit. szerint Pest s Füred m. vetések közt.
- G. vernum* Scop. Tavaszi *G.* Szára meztelen, sima. Kocsánok murvátlanok. Örvei négylevelűek. Igen közönséges a v. k. és d. t. *Valantia glabra* L.
- G. cruciatum* L. Keresztes *G.* Szára elálló szőröktől

borzas. Kocsánok murvások s murvátlanok. Örvei négyleve-
lűek. A v. e. t. az alhavasokig. *Valantia cruciata* L.
G. pedemontanum M. B. Piemonti G. Szár lefelé
irányzott tüskéktől igen ragadós. Szórv. a v. k. és d. t. bőven.
= *G. retrorsum* DC.

LXI. Rend. CSENGETYÜKEFÉLÉK. *Campanulaceae*.

CCCCVI. Csengőke. *Symphyandra* DC.

S. Wanneri Heuff. Wanner Cs. Szára egyszerű, le-
veles. Alsó levelei hosszudad-lándzsások, hosszú nyélbe lefutó
lemezzel, a felsők lándzsások, nyéltelenek, mindannyian öb-
lősen-fogasak. Viratai végállók s hónaljiak, hosszú, 1—2-le-
velű kocsánokon kékek. A bánáti havasokon. *Campanula*
heterophylla Baumg. Roch. Heuff.

CCCCVII. Harangvirág. *Adenophora* Fisch.

A. lilifolia Bess. Liliomlévelű H. Szára felálló
egyszerű v. ágas. Lev. hosszudadok v. lándzsások, élesen-fü-
részesek. V. kékek, kevésbé lekonyuló, nagy példányokon
terepélyes, sokviratu, gulás bugát alkotók. Hegyes vidékek
lombos erdeiben, különösen a vágásokban szórv. a v. e. t.

CCCCVIII. Csengetyűke. *Campanula* L.

1. A csésze öbleiben kifelé hajló, fogké-
pű függelék.

C. alpina L. Havasi Cs. Fűve puha, gyapjas. Minden
levele szálaz, v. a legalsóbbak hosszudad-szálazak. Függelé-
kek aprók. Csészehasábok majdnem akkorák, mint a korolla.
V. fürtösek, ritkán magánosak. Nő a havasi s alhavasi tájban
a nagy és kis Tátrán, a rodnai s bánáti havasokon, talajkü-
lönbség nélkül. A rohácsi növény a többtől csak egyénileg
különbözik.

C. barbata L. Szakállas Cs. Lev. hosszudad-lándzsá-
sok. V. fürtös. Függelékek akkorák, mint a csésze csőve. Ko-
rilla karimáján erősen szakállas, kék v. fejjér. A körösmezei
és rodnai havasokon Mármarosban.

C. sibirica L. Szibíriai Cs. Fűve merev, szőrös. Lev.
lándzsások, habosélűek. V. fürtös v. bugás. Függelékek ak-

- korák, mint a csésze csöve. Korollája kék, (ritkán fehér) karimáján kopasz. Nő sziklás mésztalajon a v. k. és d. t. hegyein s rónáin, p. Debrecen m. C. *divergens* W. K., C. *spathulata* W. K. (csiklovai példányok szerint) még a korollák nagyságában sem különbözik a közönséges alaktól.
- C. *lingulata* W. K. Nyelves Cs. Sertés, borzas. Alsó levelei hosszudad-visszásan-tojásdadok, a nyélbe lefutó lemezzel. Függelékei akkorák, mint a csésze hasábjai. Viratai csomósak, az ágak végein. A v. legdélibb t. p. Mehádia m. s m. a Szávaig.
- C. *Grosseckii* Heuff. Grossek Cs. Fűve sertés, borzas. Alsó levelei szivesek, hosszunyelűek, a felsők tojásdadok. Függelékei legalább felényivel rövidebbek a csészehasáboknál. V. fürtösök v. bugásak. Nő a v. legdélibb t. keleti részén.
2. A csészeöblök függeléktelenek. Viratok csomósak, gömbökben v. füzérekben.
- C. *glomerata* L. Csomós Cs. Fűve szőrösödő v. molyhos. V. kék, ritkán tiszta fehér. Felső szárlevelei széles, szives aljjal szárölelők. Fűve változó, v. füzöld, v. szürkén-molyhos. Alsó levelei szives- v. kerekített-aljuak. C. *aggregata* Balb. C. *elliptica* Kit. ide tartozik.
- C. *thyrsoides* L. Bugafős Cs. Fűve sertés, borzas. V. vajszerűek, sűrű, végálló, magános füzérben. A füzér v. hosszudad-hengeres a toálaknál, v. gömbded C. *transsilvanica* Schur válfajnál, mely a mármarosibanáni havasokon honos.
- C. *Cervicaria* L. Vállas Cs. Fűve sertés, borzas. V. kék, v. tisztafehér. Felső szárlevelei nyéltelenek, de nem szivesaljuak. Gyöklevelei nyelek, kerülékesek, v. szálas-lándzsások. Középszárllevelei v. hosszudak, v. igen hosszúak, szálas-lándzsások. Virágzata is igen változó. Van kisebb és nagyobb viratu. Minden virata vagy egy végálló gömbbészorúl össze, vagy a végálló gömbön kívül még egymástól távol álló, oldali viratcsomók is vannak; v. pedig a viratcsomók igen hosszú, (1 lábnyi) szagatott végfüzért képeznek. Ez utóbbi alak rendszeren kisebb viratu. β. *multiflora* Reich. válfaj. = C. *macrostachya* W. K. = C. *multiflora* W. K. Nő a rónaságtól a havasi tájig, hol szélesebb-levelű s viratai véggömbben állók. β. alak szörv. a v. k. és d. t.
3. A csészeöblök függeléktelenek. Szár-

levelekszélesek, tojásdadok, v. tojás-hosszudadok. Gyökleveleksziv-tojásdadok.

Viratok kocsánosak.

- C. carpathica* Jacq. Kárpáti Cs. Szárai bokrosak, felgyenesedők, évelő, rendszeren sokfejű tőkén, nagy viratokkal, hosszú kocsánokon. Lev. mind nyeles s rendszeren szives-tojásdad. Tojásdad-lándzsás levelűeket csak árnyékos helyeken lehet itt-ott egyes példányokban találni. Meztelen v. serteszőrű (*dasycarpa*). *C. turbinata* Schott felesleges név. Nő bőven mésztalajon a v. e. éjsz. t. a m. Táttra kivételével.
- C. latifolia* L. Széleslevelű Cs. Szára felálló, szőrösödő, tompaélű. Kocsánsi levélhónaljiak, egyviratuak. Szárlevelei majdnem nyéltelenek, tojásdad-lándzsások, fűrészesek. Igen szór. a kis Táttrán, a ródnai és bánáti havasokon. (Wahl. Kotschy. Heuff.)
- C. Trachelium* L. Éleslevelű Cs. Szára felálló, élesélű, sertés. Kocsánsi levélhónaljiak, egy—háromviratuak. Lev. is változók, v. csak az alsók szivesek s nyelesek, v. a középszárlevelek is ilyen alakúak. A felsők tojás-hosszudadok; mindannyian sertések, durván-fűrészesek. A sertécsészéjű *C. urticifolia* Schm-nak neveztetett. Igen közönséges erdős, bokros talajon az alhavasi tájig.
- C. rapunculoides* L. Raponcképű Cs. Szára felálló, majdnem kopasz. Viratai a szár végén egyoldalú fűrtben. Lev. feltűnőleg kisebbedők, végre felfelé szálas, épélű murvákká válnak. Igen közönséges erdős, bokros talajon az alhavasi tájig. *C. nutans* Lam.
- C. bononiensis* L. Bologni Cs. Szára hengeres, felálló s valamint levele alsó lapja is szürkén-molyhos. Fűrtje sokviratu, mindenoldalú, egyszerű v. ágas.
4. Csészeöblök függeléktelenek. Gyöklevelek lapickások, v. visszasan-tojásdadok. Szárlevelek szálas-lándzsások.
- C. Rapunculus* L. Raponc Cs. Szára merev, felálló. Fűrtje sokviratu, mindenoldalú, majdnem bugaképű Csészehasábjai árképűek, majdnem akkorák, mint a korolla. Gyepes, bokros helyeken a v. k. és d. t. A táttrai felföldön nem nő.
- C. persicifolia* L. Baracklevelű Cs. Szára magános, merev, felálló, meztelen. Fűrtje 2—4, igen nagy, rendszeren egy oldalra néző viratból áll, öblösen harangképű korol-

lálkkal. Csészéje lándzsás hasábokkal bir, s gyakran sertés = *C. dasycarpa* Kit. Igen közönséges az alhavasi tájig.

C. patula L. Terepélyes Cs. Szára felálló, gyenge, felül majdnem levéltelen, hosszukocsánu, sátorozó viratokkal. Korollái töltésr-harang-idomuak. Változó, nagyobb s kisebb korollákkal; ez utóbbi = *C. Welandii* Heuff. A csésze hasábjai lándzsások, árképűek, v. akkorák v. félakkorák mint a korolla. Ha szára alján ostorindákat hajt, akkor:

β. *pauciflora* Roch. válfajt alkotja = *C. Stevinii* M. B. *C. abiatina* Gris. Különböztörténetes alakokra is hajlandó.

C. caespitosa Scop. Gyepes Cs. Szárai bokrosak, 1—2-viratuak, aljukon szálas-lándzsás, gyengén-fürészes levelekkel. A korolla karimája alatt összehúzódott, recéserű. Igen szór. a kis Tátra mészszikláin.

5. Csészeöblök függeléktelenek. Gyök-levelek legalább a nemvirító száron v. az ostorindákon kerekded-szívesek, v. veseképek. Ezen csoport egymáshoz igen közeledő, szabatosan alig jellegezzhető fajokból áll.

C. rotundifolia L. Kereklevelű Cs. Szára soklevelű, sokviratu. Viratai a legnagyobb példányokban bugásak. Szárlevelei szálasak, s csak a legalsóbbak közelednek a lándzsás alakhoz. Nagyságában s mezében igen változó, a mint hogy temérdek új faj alkotására szolgáltatott okot. Legfeltűnőbb alakja:

β. *C. crassipes* Heuff., melynél a többfejű tőkének néhány ága meddő marad, vagyis virágzó szárat nem hajt. A mirigyek jelenléte v. hiánya a csengetyűkéknél nem állandó jelleg. Nagyon közönséges faj a v. e. t. az alhavasi tájig.

C. pusilla Haenke. Pici Cs. Szárai felegyenesedők, rendszeren bokrosak, kevéslevelűek. Alsó levelei kerülékesek. A csésze hasábjai alig akkorák, mint a porszálak. Nő a nagy és kis Tátra alhavasi és havasi táján.

C. Scheuchzeri Vill. Scheuchzer Cs. Szára felegyenesedő, a többviratu példányoknál néha felálló, soklevelű, egy- s több-viratu, egyoldalra néző fürtben. Szárlevelei hosszúak, szálasak. A csésze hasábjai hosszabbak a porszá-

laknál. A m. és kis Tátra felső erdő és alhavasi táján. C. linifolia Lam.

C. lanceolata Lapeyr. Lándzsás Cs. Szára felálló. Szárlevelei lándzsásak, fűrészesek (ha keskenyednek s épélüekké válnak, akkor az utóbbi fajhoz közeledik). Nő az árvi hegyeken, u. m. Priszlop, Parács, Chocs, Sip h. és m. A kis Tátrán Sturec, Krizsna havasokon, Óhegyen, Zólyomban s m. C. rhomboidea β. Wahl.

CCCCIX. *Specularia*. *Specularia Heister*.

S. Speculum A. DC. Henye S. Csészesallangjai akkorák, mint a magzat s a korolla. V. eleven bibor-violakék. Miv. talajon s parlagokon a v. d. és k. t. A v. éjsz. területén is diszvirágnak miveltetik. Campanula Speculum L. Prismaticarpus Speculum L' Herit.

S. hybrida A. Korcs. S. Csészesallangjai hosszabbak a korollánál s félakkorák, mint a magzat. Szára ágas. Lev. hosszudadok, az alsók visszásan-tojásdadok, úgy mint az előbbi fajnál. V. biborszínű. Szántóföldeken Esztergom megyében (Feucht.)

CCCCX. *Rapunc*. *Phyteuma L*.

1. Viratok végálló, állandóan-gömbded füzérben.

Ph. hemisphaericum L. Félgömbös R. Füzére vagy 12-viratu. Minden levele szálas, v. szálas-lándzsás. Murvái tojásdadok, kihegyezettek, rojtosan- pillásélűek. V. kék. Nő Kit. szerint a m. Tátrán a lomnici csúcs alján. Igen kées.

Ph. orbiculare L. Gömbös R. Füzére sokviratú, 1"-nél kisebb. Alsó levelei hosszunyelűek, szivesek, tojásdadok, v. tojásdad-lándzsások. V. kék, v. viola-feketébe játszó kékesszínű. A v. éjsz. t. az árvi Bájagorától a borsai Pietrozig, a lomnici csúcs alján, a nyugoti határhegyeken, a Mátrán, a Pilisi hegyeken s m. Ph. inaequatum Kit. ide tartozik.

2. Viratok végálló, hosszudad v. legalább végrehosszudad füzérben.

Ph. spicatum L. Füzéres R. Füzére hosszudad, végre hosszudad-hengeres. Murvái szálasak. Alsó levelei nyelesek, szivesek, tojásdadok v. lándzsások; a felsők szálasak, nyél- lenek. Viratainak színe változó.

1. A tőalaknál a korollák zöldes-fejérek.

2. *Ph. Michellii* Bert. kékviratu.

3. *Ph. nigrum* Schmidt violafekete korollákkal bir. A tőalak nő hegyes, erdős vidékeken a virány majdnem egész területén, a kék- és violafekete-viratu csak az ész. t. keleti részén az alhavasi tájon.

Ph. Halleri All. *Haller R.* Füzére hosszú, visszásan-tojásdad. Murváí szálasak. Alsó levelei tojásdadok, kétszeresen-fűrészeseek, nyelesek, a felsők lándzsásak. A rodnai s a bánáti havasokon (Kotschy, Baumg., Heuff.)

3. Viratok magánosak, rövid-kocsánua k, zilált fűrtben állók.

Ph. canescens W.K. Szőke R. Szárlevelei nyéltelenek, tojásdadok, csipkésen-fűrészeseek. V. halványkékek. Meze változó. *Ph. salicifolium* Kit. kopasz. *Ph. foliosum* Kit. s a tőalak szőrös, szürkezőld. Nő száraz, köves partokon a v. k. és d. t.

CCCCXI. Nyalábcsengőke. *Edrajanthus* A. DC.

E. Kitaibelii A. DC. *Kitaibel Ny.* Korollája harang-képű, csomós, majdnem kocsántalan. Murváí tojásdadok, jobbra balra 1—2-foguak, rojtosan-pillás-élűek. Lev. szálasak v. szálas-lándzsásak, puha szőröktől pillás-élűek. A keleti és bánáti havasok mészszi kláin (Kern. Heuff.) *Camp anula graminifolia* W. K.

CCCCXII. Csékc sillag. *Jasione* L.

J. montana L. Hegyi Cs. Virata kék, gömbös virágzatban. Egy nyári növény, habos, vastag-élű, széles levelekkel. Murváí aljukon kanyaros-élűek. A v. k. és d. t. dombjain s rónáin. Van nagyobb és kisebb fejű alakja.

J. Jankai Neilr. *Janka Cs.* Hasonló az előbbihez, de évelő, sokfejű tőkével bir, földalatti ostorindák nélkül, mi által *J. perennis* Lam.-tól különbözik. Nő a bánáti határörvidéken Svinica m. Treskovac nevű sziklán, hol Janka által találtatott.

LXII. Rend. FÉSZKESEK. Compositae.

CCCCXIII. Holgyomal. *Hieracium* L.

1. Szár ostorindát hajtó, egyöt-fész kü

H. Pilosella L. Egérfül *H.* Szára egy-fészkű (v. fészke tökocsánon álló), levéltelen. Gyöklevelei lándzsásak, épélűek, alul szürkén- v. fejéren-molyhosak. A v. e. t. a havasi tájig nyílt, gyepes helyeken.

H. stoloniferum H. z. s. Ostorindás *H.* Szára két-ágú, kétfészkű, ritkán aljától kezdve két-kétágú, egylevelű, Fészkei hosszukocsánuak, igen kis, hegyes szög alatt egymástól elhajlók. Gyöklevelei lapickásak. Vannak kisebb-snagyobb-fészkű alakja. Ez utóbbihoz tartozik *H. brachiatum* Bert. exsicc. N.-Podhragy vidékéről. *H. stoloniflorum* Heuff. Mint *H. praealtum*—*Pilosella* Wimm. azon kevés vegyfajokhoz tartozik, melyek valószínűleg csakugyan azok. Nő szór. v. a v. k. és d. t. helyenként tömegesen, p. Sóvár környékén. *H. furcatum* Márk. *H. obscurum* Láng is ide tartozik.

H. Auricula L. Nyulfül *H.* Szára egyszerű, végén 3—5 sátorozó fészekkel. Gyöklevelei keskeny-lándzsásak, v. lapickásak. A nagyobb-fészkű alakja = *H. dubium* Kit. a d. d. Nő hegyes vidékeken, nyílt, gyepes helyeken a havasi tájig. Ha több-fészkű (mint a *H. auriculoides* Láng alak, akkor a következő fajhoz közeledik.

2. Szár ostorindáthajtó, sokfészkű (6—100). Fészkek végálló sátorban.

H. praealtum Koch. Magas *H.* Szára kopasz, v. csilagos szőröktől szőrösödő. Lev. szürkezőldek, épélűek, fénylő, legalább élük alján hosszú, fejér sertéssel. Az ostorindák néha felegyenesedők, oldalszárok alakjában, v. eltörpülnek, mint a kopasz *H. florentinum* Willd. s a *H. fallax* DC. alaknál, melynek levelei a felületen is sertések. Az ostorindás tőalak kopaszabb alakja = *H. Bauhini* Bess., a pelyhesebb és szőrösebb alakok = *H. fallax* Wild., *H. cimigerum* Reich. és *H. Zizianum* Tausch., mely nevek által azonbana mezük változatosságán alapuló különbségek kimerítve nincsenek. Igen közönséges faj a v. e. t. az alhavasi tájig. V. sárga.

H. aurantiacum L. Narancsszínű *H.* Szára borzas, felül erősen mirigyszőrös. V. sötétnarancs-színű, ritkán veres-sárga. Gyengébb példányok csak 3—5-fészkűek, s ostorindát sem hajtanak. Nő a v. ész. t. magasabb hegyein, a kis Tátrán (Krizsna, Romzsás, Chocs), bőven a nagy Tátrán, Po-

lonina rúnán, a mármarosi hegyeken, Rozsalyon s a többi keleti s bánáti havasokon. Ide állítható *H. Pilosella-aurantiacum* Heen., mely a m. Tátrán (Uechtr.) és Bihar hegységen (Kern) találtatott.

3. A szár nem ostorindás, s virágzaskor gyökzelekkel bir. Gyökzelek keskenyek, lapickásak. Sátorok sokfészkűek.

H. cymosum Näg. Bogernyös *H. Szára* felálló, csak alján egy- négy-levelű. Fészkek rövidkocsánuak, tömöttensátorozók. Rendesen csillagos szőröktől pelyhes és közbeve-tett hosszabb szőröktől borzas. Igen közönséges s változó faj. Ha a levelek felső lapján a csillagos szőrök hiányzanak = *H. pratense* Tausch., ha a levelek pázsitzöldek s csil-lag-szörösök = *H. sabinum* Seb. et Maur., ha leve-lei csillag-szörösek és szürkezőldek = *H. Nestleri* Vill.-nak mondják. A v. e. t. a havasi tájig, különösen a felső er-dőtájban.

H. echioides Lumn. Kigyószisz *H. Szára* sokleve-lűs úgy mint levele is sertéktől szúrós s halavány-pázsitzöld. Sátora ziláltfészkű. Nő a v. k. és d. rónáin (p. Debrecen m.) s dombjain. Néha a szár tövéből egy-két rövid oldalágat hajt, mely azonban földön heverő ostorindává nem fejlődik. *H. setigerum* Tausch. Ha füve szürkezőld, mint p. a Bá-nát délkeleti mészszikláin, akkor *A. oreades* Heuff., *H. petraeum* Friv., *H. Heuffelii* Jank., *H. rho-dopeum* Gris.-nak neveztetik.

4. Szár nem hajt ostorindákat, s virág-zaskor gyökzelekkel bir. Gyökzelek keskeny-lapickásak v. lándzsásak. Fész-kek magánosak, a szár v. a szár és az ágak végein (1—5.)

H. saxatile Jacq. Kövi *H. Füve* szürkezőld. Szára ko-pasz, v. felső részén gyéren-szörösödő, alján majd egész hosz-szában leveles. Végén többfészkű. Lev. úgy alakjában, mint elhelyezésében nagyon változó. *H. glaucum* Wahl. A tö-alaknál a levelek simák, fényesek s leginkább csak a szár tö-vében összeszoruló. = *H. glabrum* Kit., mely elég gyak-ran *H. porrifolium* L. és *H. staticefolium* Vill.-nak is tévesztetett. Nő mészsziklákon leginkább a v. e. t. keleti részén. β. *H. bupleuroides* Gmel. alaknál a szárok

magasabbak, végig levelesek, de a levelek tojásdad-lándzsásak v. lándzsás-szálasak, épülők v. szabálytalanul-fogasak, simák v. érdesek. Nő mérsen s trachyton leginkább a v. e. t. nyugoti részén. *H. Tatrae* Gris.

H. atratum Fr. Feketélő *H.* Szára villás, kétfélszkű v. kétkétágú, többfélszkű, csillagos szőröktől pelyhes, és közbevetett hosszú fekete mirigyszőröktől borzas, leveles. Szárlevelei tojásdad-lándzsásak. Nő az alhavasi tájon a Polonina runa havas tetején.

H. villosum L. Gyapjas *H.* Szára egy-, ritkábban 2—3-félszkű, soklevelű. Szárlevelei tojásdadok, szárölelők s valamint szára s szárpikkelyei is fejtér szőröktől gyapjas-borzasak. Nő az alhavasi tájon a nagy és kis Tátrán, a rodnai és bánáti havasokon. *H. dentatum* Hoppe és *H. glabratum* Hoppe válfajok, a m. Tátrán szór. mutatózó történetes alakok, sötétebb-kékes füvel; elsőnek gyapja csak a levelekről, utóbbinak a szárról is eltűnt. *H. Cserreianum* Baumg. is ide tartozik. *H. marmoreum* Parc. et Vis. a tőalaktól leginkább csak alsó lapján lévő szőrös viratkái által üt el, ha ugyanis a hiányzó mirigyszőröket a holgyomálnál csekély értékűnek vesszük. A bánáti határörvidéken találta Janka.

H. glanduliferum Hoppe. Ikrás *H.* Szára tőkocsánnemű, egy-, ritkán kétfélszkű. Fészekpikkelyei hosszú, füstszinű szőröktől igen gyapjasok. Szára csillag- és mirigyszőröktől borzas. Lev. szálas-lándzsásak v. keskeny-lapickásak. Különben a következőhöz hasonlít. Nő igen szór. a m. Tátra ormain, s talán csak a havasi holgyomál történetes alakja.

H. alpinum L. Havasi *H.* Fészkei s szárai egyszerű, szürke, puha és fekete mirigyszőröktől borzasak. Lev. lándzsásak. A tőalagnál a tőkocsánnemű szár, úgymint *H. pumilum* Hopp. nál csak tövén leveles s egyfélszkű, de előfordul 2—3-félszkű, 2—3-levelű szárakkal is. *H. alpinocarpathicum* Wim. mint történetes alak, külön névre aligha érdemes. Igen közönséges a nagy és kis Tátra, a mármaros, keleti és bánáti havasok alhavasi és havasi táján. *H. angustifolium* Herb. = keskenyebb levelű alakja.

5. Szár ostorindát nem hajt s virágzaskor gyöklevellel bir. Gyöklevellek tojásdadok v. szív-tojásdadok, nyelesek.

H. humile Jacq. Alacsony *H.* Szára rövid (v. hat-hüvelyknyi, egyszerű, v. alján elágazó, egy- s többfészkü (3—4), csak alján leveles. Alsó levelei aljuk felé mélyen-fogasak, v. szárnyasan-hasgatottak, tojásdad-lándzsásak. Szórv. Árva, Liptó és Szepes megyék mészhegyein s a rodnai havasokon (Baumg.)

H. murorum L. Köfali *H.* Szára majdnem levéltelen, rendszeren egy-, ritkán 2-levelű, mintegy lábnyi magas, egyszerű, v. villásan két-kétágú. Szárlevele nyéltelen s kisebb, mint bokrosan-álló gyöklevelei. Legközönségesebb holgyomál a v. e. t. a havasi tájig, s igen változó. A tőalak sziv-tojásdad, hegyes tölevelekkel s többfészkü, egy-levelű szárral bir. *H. rohácsense* Kit.

H. pellucidum W a h l. tojásdad-lándzsás, igen hajlékony, áttetsző, majdnem meztelen levelekkel bir. Árnyékos helyeken.

H. villosum F r o e h.-nak levelei s nyelei fejr szőröktől gyapjasok. A m. Tatra mészhegyein. *H. cordifolium* Kit.

H. lasiophyllum K o c h alsó levelei kerekded-tojásdadok, tompa-kerekített-végűek, épélűek, mindkét oldalon szőrösök. A v. k. és d. t. közönséges. *H. rotundifolium* Kit.

H. transsilvanicum H e u f f. *Crepis Fussii* K o v. *H. pleiophyllum* S c h u r. Száras gyöklevelei hosszudadok, igen puhák, csillagszőrösök. Szára mirigyszőrös is, s néha 2—3-levelű s igen változó elágazásu. A rodnai havasokon.

H. Schmidtii T a u s c h. Tojásdad-lándzsás, fogas gyöklevelei rögtön a nyélbe keskenyedők. A tőalakkal együtt fordul elő.

H. bifidum Kit. Szára villásan-kétágú, kétfészkü, ritkán két-kétágú s háromfészkü. Mészsziklákon a v. k. t.

H. mosanum C r e p. *H. pubescens* Kit.

H. vulgatum F r. Közönséges *H.* Szára egész hosszában gyérlevelű s rendszerint ágas, különben az előbbi fajhoz hasonló, de mezében s levelei alakjában változik. Legbujább s tövétől kezdve elágazó példányai a *H. ramosum* W. K. alakot alkotják, a sovány s rendszeren egyviratu alakjai pedig a *H. carpathicum*-ot (Bess.) Nő a v. e. t. a havasitájig.

6. Szár ostorindát nem hajt. Virágzás-kor a gyöklevelek már végkép elszáradtak. Szár merev, felálló, többfészkű.
- H. *prenanthoides* Vill. Csakkörképű. H. Szára rendesen egyszerű, soklevelű, gyapjas, végre kopasz. Lev. hajlékony, hosszudak, kihegyzett, fogacskás, szíves aljjal szárölelő. Fészekmurvái fekete mirigyszőrökkel. A kis és nagy Tátra s a mármarosi havasok alhavasi táján szór. H. *echioides* Mark. Krizsna havason.
- H. *sabaudum* L. Szavoji H. Füve merev. Szára soklevelű. Lev. tojásdadok, szíves aljjal szárölelők. Fészkei bugások, sátorozók v. fürtösök. Fészekmurvái csúcsaikkal egymásra simulók.

H. *silvaticum* Wahl. Igen közönséges faj, erdős hegyes vidékeken az alhavasi tájig. Igen változó elágazásában s levélalakban. A fürtös virágzatú H. *racemosum* W. K. név alatt különítettett el. A keskeny, szálas-lándzsás, szabálytalanul fogaslevelű pedig H. *rigidum* Hartm. név alatt. H. *boreale* Fr. alaknál a szárlevelek nem világosan szíves-aljuak s a fészekmurvák feketedők. H. *virosus* Poll. alul szürke, recés levelekkel s sima kopasz fészekmurvákkal bir. H. *corymbosum* Kit. a tölakhoz tartozik, valamint H. *foliosum* W. K. is.

- H. *umbellatum* L. Ernyős H. Füve merev. Szárlevelei szélesen-szálasak v. szálas-lándzsásak. Az alsó fészekmurvák csúcsaikkal ivesen-elállók. Virágzata változó, a végálló fészkek rendesen ernyősök. Különben az előbbihez hasonlít, s ép úgy változik is. Igen közönséges faj a v. e. t. különösen száraz, bokros partokon.

CCCCXIV. Aszász. *Crepis* L.

1. Bóbita szennyes-sárgafejér, törékeny.
- C. *sibirica* L. Szibériai A. Termése (kaszatja) harminc-bordájú. Szára durvaszörű, végén sátorozó. Lev. hosszudakok, ráncosak, fogasak. Árva, Zólyom és Szepes megyék erdeiben igen ritka (Vitk., Kit., Wahl.)
- C. *paludosa* Mönnch. Mocári A. Kaszatjai 10—13 bárdával. Füve meztelen. Alsó levelei hosszudakok, nyelesek, kacurosan-fogasak, a felsők épek, szívesaljuak, száröle-

lők. Hegyes, erdős vidékek árnyékos, mocsáros helyein közönséges a v. e. t.

- C. *Jacquinii* Tausch. *Jacquin* A. Alsó levelei épek, a felsők kacurosak. Fészkei sátorozók. A v. éjsz. t. sziklás mészhegyein a felső erdő- s alhavasi tájban igen sok helyütt. *Hieracium chondrilloides* L.

2. *Bóbita tisztafejér*, hajlékony. Kaszatók csőrösök v. a bóbíták nyelesek, legálább a kögviratkáknál.

- C. *foetida* L. Büzös A. Fészkepikkelyei szürkék, egyszerű- s mirigy-szőröktől borzasak. Lev. durvaszőrűek, többnyire kacurosak. Közönséges a v. k. és d. t. homokos rónáin s dombjain. C. *rhoea difolia* M. B.

- C. *setosa* Hall. fil. Sertés A. Fészkepikkelyei élükön s hátukon tüskés-sertések. Alsó levelei kacurosak, a felsők épek, nyilas-aljuak. Miv. talajon a v. k. és d. t. bőven. C. *hispida* W. K.

3. *Bóbita tisztafejér*, hajlékony. Kaszatók 20—30 bordákkal s nem szőrösök.

- C. *succisaefolia* Tausch. Puha A. Fűve kopasz v. szőrösödő. Szárlevelei hosszudadok, a felsők szives-, az alsók keskeny-aljjal szárölelők v. ülők, simák. s többnyire épélűek, puhák. A v. éjsz. t. hegyi legelőkön s Bakony hegységben (W. K.). Változó faj. C. *hieracioides* W. K. *Hieracium molle* Jacq. H. *croaticum* W. K.

- C. *blattarioides* Vill. *Blattaria*-képű A. Fűve kopasz vagy durvaszőrű. Fészkepikkelyei sertések. Szárlevelei hosszudadok, nyilas vagy dárdás aljjal szárölelők, kemények, fogasak. Baumg. szerint a rodnai havasokon bőven. Kétes. Nem láttam.

- C. *viscidula* Froel. Enyves A. Fűve mirigyszőrös. Szárlevelei tojásdadok, kihegyezettek, szives- v. nyilas aljjal szárölelők. Tökéje vízirányos. *Hieracium pyrenaicum* Roch. Havasi patakok m. a Bánátban.

- C. *grandiflora* Tausch. Nagyviratu A. Fűve mirigyszőrös. Szárlevelei lándzsásak v. lándzsás-szálasak, majdnem épélűek, nyilas aljjal szárölelők. A nagy és kis Tátrán, a mármarosi s bánáti havasokon, a felső erdő és alhavasi tájban közönséges.

4. *Bóbita tisztafejér*, hajlékony. Kasza-

- tok nem csőrösök. Szár leveles, ágas, több sokfészkű.
- C. rigida* W. K. Kemény A. Szára végén sátorozó, fehérhamvas. Vacok szabálytalanul apró, habos polyvától rojtos. Fészekpikkelyek szálasak, egymásra simulók, szürkehátúak. *H. pannonicum* Jacq. Száraz partokon a v. k. és d. t. szórva.
- C. biennis* L. Kétnyári A. Vacok nem polyvás. Kaszatok 13-bordásak. A fészekmurvák belső lapjukon selymesek. Fészek sátorozók. Szárlevelek szélesek, épek, tojásdad-lándzsásak v. szárnyasan-hasgatottak. Lev. elágazása s egész termete igen változó. Miv. talajon a v. e. t. Néhol 4—6 lábnyira felnő. *C. Gmelini* Schult. Miv. talajon a v. e. t.
- C. nicaeensis* Balb. *Nicaei* A. Vacok nem polyvás Kaszatok 10-bordásak. Fészekpikkelyek belül kopaszok, kívül szürkén-pelyhesek; a belsők hátukon sertések. Szárlevelek laposak, nyilas aljjal szárölelők. Miv. talajon a v. éjsz.-nyugoti területén (Krz.)
- C. virens* Vill. Zöldelő A. Vacok nem polyvás. Kaszatok hosszudak-szálasak, 10-bordásak. Fészekpikkelyek belül kopaszak, mindannyian szálasak. Szárlevelek laposak, szálasak. Bibék gyorsan feketedők. Elágazása s levélalakja változó; vannak aljától kezdve bokros alakok s egyszerű, végén sátorozó, majdnem levéltelen szárral bíró alakok. A gyök-levelek épek, szárnyas-sallanguak. *C. agrestis* W. K., *C. pinnatifida* Willd. Miv. talajon igen szórva a v. e. t. Legéjszakai lelhelye Lubló Szepes m.
- C. pulchra* L. Szép A. Vacok nem polyvás. Kaszatok szálasak, igen gyenge 10 bordával; a külsők érdesek, a belsők kopaszak. Fészekpikkelyek belül kopaszak, a külsők rövid-tojásdadok, a belsőkre simulók. Lev. lándzsásak, az alsók kacuros-fogasak v. kacurosak. *Prenanthes hieracifolia* Willd. Száraz, köves partokon a v. k. és d. t.
- C. tectorum* L. Hamvas A. Vacok nem polyvás. Kaszatok 10-bordásak. Fészekpikkelyek belül gyéren-selymesek. Szárlevelek szálasak, behajtott élűek. Lev. alak s elágazás változó. Igen közönséges mivel s kopasz talajon a v. e. t. majdnem az alhavasi tájig.

5. *Bóbita tisztafehér, hajlékony.* Kaszat

10—13-bordás. Szár levéltelen, tökocsán-nemű, egyfészkü v. fürtösen-álló fész-ke-kkel.

C. praemorsa Tausch. Csonkagyökerű A. Fész-kek fürtösen állók, melyek közül a végálló legeléször fejlődik. Gyöklevelek hosszudadok, fogacsásak. Hieracium praemorsum L. Erdőréteken s vágásokban az alhavasi tájig.

C. alpestris Tausch. Bérci A. Szára csak legalján egy—kétlevelű, rendszeren egy-, ritkán két- v. három-fészkü, felső végén molyhos. Hieracium alpestre Jacq. Szórv. a kis Táttra mészhegyein Sz.-Olaszig.

CCCCXV. Pterotheca. *Pterotheca* Cass.

P. bifida Fisch. Villás P. Szára levéltelen, tökocsán-képű, 1—2-, ritkán többfészkü. A belső fészkekmurvák a kül-sőknél háromszor nagyobbak s végre lefeléhajlók, a karimán álló kaszatokkal beburkolók. *Pterotheca nemausensis* Cass. var. aptera. *Crepis nudicaulis* Roch. Nő a keleti bánáti határ-örvidéken.

CCCCVI. Pitytang. *Taraxacum* Juss.

T. officinale Wigg. Pongyola P. A bóbíta tönkje jóval hosszabb a kaszatnál. Kaszatok bordásak s vagy egész hosszukban, v. csak felső részükön pikkely-tüskések. Változó. Levelei hosszudadok, szálas-lándzsásak, épélűek, kacurosak, szálas sallangokkal. Alakjai Neilreich szerint:

1. pratense. A fészkek külső murvái is szálasak s hátra türemlettek. Fűve pázsitzöld. Ez a legközönségesebb réti alak.

2. corniculatum. A fészkek külső murvái lándzsá-sak, vizirányosan elállók, a belsők csúcsuk alatt kicsucso-rodással. Fűve szürkezőld. *Leontodon corniculatus* Kit. L. glaucescens. M. B. Kopár, sovány, nedves helyeken közönséges.

3. alpinum. Külső murvák tojásdadok, rásimulók v. elállók s mint a belsők rendszeren feketedők. Lev. szélesek, nagyok. *Leontodon alpinus* Hoppe. L. nigricans W. K. T. laevigatum Heuff. Nő a Táttra, a mármarosi s bánáti havasok nedves szikláin.

4. palustre. Külső murvák tojásdadok, kihegyezettek, a belsőkre simulók. Lev. húsosak, rendszeren keskenyek, sza-

bálytalanul fogasak, néha szálások, majdnem épélűek. Kaszatjai csucsaikon pikkely-tüskések. A száláslevelű alakot Legyes-Bénye szikes rétjeiről azelőtt Hopp. T. tenuifoliumá-hoz állítottam, mely azonban a példányok legtöbbikénél csak bordás kaszatokkal bír, s ilyenekkel honi földön még nem találtam. A tönk hossza a triesti példányokon is változó. L. lividus W. K., T. Scorzonera Reichb.

5. leptocepalum. Külső murvák lándzsásak, csucsaikon szakállasak. A v. nyugoti t. sós rétjein p. Fertő tavánál.

F. serotinum Sadl. Késő P. A bóbíta tönkje akkora v. rövidebb a kaszatnál. Kaszat v. 2''' hosszú, csucsan pikkely-tüskés. Murvák szélesen-hártyásélűek. Lev. bőrneműek, kemények, épek v. széles, fodros élű karélyokkal. Nő a v. k. és d. t. homoksíkjain Tokajtól kezdve. Leontodon serotinus W. K.

T. crispum Heuff. Fodros P. A bóbíta tönkje sokkal rövidebb az apró, alig vonalnyi hosszú, kis-bibircsös kaszatnál. Lev. kacurosan félbe-szárnyaltak, fodros, fogas élű hasábokkal. Nő homokdombokon a bánáti határörvidéken.

CCCCXVII. Kakics. *Chondrilla* L.

Ch. juncea L. Káka K. Gyökzelei kacurosak. Szárlevelei gyéren-állók, szálások, épélűek, ritkán lándzsásak. Szára tövén szűrös, sertés. A v. k. és d. t. a rónaságban s száraz partokon.

CCCCXVIII. Saláta. *Lactuca* L.

1. Szár csöves, zöld v. pirosló. V. sárga. L. muralis Gärtn. Kőfali S. Fészkei ötviratuak, terpevényen bugásan-állók. A bóbíta rövid tönkje fejéres. Lev. változók, többnyire félben-szárnyasak, nagy szives-alju végcimpával; néha épek, széles-tojásdad, rögtön a nyélbe lefutó lemezzel, vagy szárnyasan-osztottak, háromszögü-lándzsás, szabálytalanul-fogas cimpákkal. Nő miv. s kopár sziklás talajon a v. e. t. az alhavasi tájig. Prenanthes muralis L.

L. quercina L. Cserlevelű S. Fészkei 8—13-viratuak, sátorozó fűrtben. A bóbíta tönkje fekete, félakkora, mint a kaszat. Levélalak változó, úgy, mint az előbbi fajnál. Van

ép és szárnyaltlevelű alakja; az első *L. sagittata* W. K., az utóbbi *L. stricta* W. K. Nő mindkettő bokros helyeken a v. k. és d. t. rónáin s dombjain szórva.

2. Szár tömör, kemény, fejéres, széles szárlevelekkel. V. sárga, ritkán kék.

L. perennis L. Évelő S. V. kék. Minden levele szárnyasan-hasgatott s meztelen. Nő szórva a v. e. t. különösen mészsziklákon.

L. Scariola L. Keszeg S. V. sárga. Kaszattjai felső végükön szőrösek. Szárlevelei élükkel felfelé fordulók s hátukon rendszeren tüskesorral birnak. Fészkei fürtösen v. sátorban-állók. Lev. épek v. szárnyasan-hasgatottak. Az éplevelet most is, mint azt maga Linné is előbb (*Spec. ed. I.*) tette, a következő fajjal egyesiteném, mert a levelek szélesedésével azok ferde állása s a főideg tövisei is eltűnedeznek. Bischof megkülönbözteti: a vadon termőt vagyis a) *silvestrist*, melynél a buga fürtjei virágzás előtt lekonyulók és β. *hortensis*-t, melynél a fészkek sátorozó, virágzás előtt is felálló fürtöket képeznek. Az első kétalak, u. m.

1. a tőalak, szárnyasan-hasgatott levelekkel;

2. *L. augustana* All. ép levelekkel, mely a következő mérges fajtól csak csúcsán kopasz kaszattjai s kevésbé ferdén-álló levelei által üt el. Az utóbbi mivelletik.

L. sativa L. *L. virosa* p. p. Hzs. E. M. p. 220.

L. virosa L. Mérges S. V. sárga. Szárlevelei épek, vízirányosan állók, aljukon mint az előbbi fajnál nyilasak s tüskés-fogacskás-élűek. Kaszattjai kopaszak. Nő a v. d. t. névszerint a kőgyvári mocsár m. Eszék közelében.

3. Szár tömör, kemény. Szárlevelek, legalább a felsők szálasak. V. sárga

L. saligna L. Szálaslevelű S. Murváskodó levelei nyilas aljjal szárölelők, minden szárlevele hosszú, szálas, épélű, hátán többnyire tüskés-sertés. Nő a v. k. és d. t. rónáin s partjain bőven.

L. viminea Presl. Gatyás S. Murváskodó levelei lefutók, s lefutó részük lapjával a szárhoz tapadók. Alsó szárlevele szárnyasan-hasgatott, szálas sallangokkal. A v. k. és d. t. köves partokon s a rónaságban bőven. *Prenanthes viminea* L.

CCCCXIX. Csakkör. *Prenanthes L.*

P. purpurea L. Piros Cs. Füve meztelen. V. piros. Alsó levelei hosszudadok, a nyélbe lefutó lemezzel, a felsők lándzsásak, szárölelők; mind épélű s alul szürkészöld. Nő hegyes vidékek erdős, bokros helyein a v. e. t.

CCCCXX. Tejőke. *Mulgedium Cass.*

M. alpinum Cass. Havasi T. Fészkei mirigy-szőrösök, fürtösen-állók. Lev. aljukon szárnyas-hasábuak, nagy háromszögű végkarélylyal. A v. éjszaki és keleti t. havasain a felső erdő s az alhavasi tájban televénydús földön.

CCCCXXI. Csorbóka. *Sonchus L.*

S. asper Vill. Erdős Cs. Termése sima v. igen kis-szemcsés, a bordák közt nem redős, mindkét lapján három s több emelkedett ideggel. Lev. változó alaku, fogas, karélyos-szárnnyasan-metélt, mindig tüskésfogas-élű. Miv. talajon a v. e. t.

S. oleraceus L. Dudva Cs. Termése a bordák közt redős. Bordái tüskésen-szemcsések, hármával egy-egy oldalon. Fészkei ernyősen állók, rendszeren meztelenek. Lev. változó, úgy mint az előbbi fajnál.

S. arvensis L. Mezei Cs. Termése végre fekete, öt erősen szemcsés bordával egy-egy oldalon, a bordák közt redős. Szára egyszerű végén sátorozó fészkekkel. Fészkepkikkelyei rendszeren mirigyszőrösök. Alsó levelei kacurosak, a felsők épek, szivesaljuak. Nő mivel talajon különösen vetések közt s mocsároknak, hol tekintélyesebb s szárlevelei is kacurosak. Ezen mocsári alak gyakran a következő fajhoz csatoltatott.

S. palustris L. Zsemlyéki Cs. Termése érettkorban is sárgás, öt-öt szemcsés bordával, melyek közt 3 erősebben fejlődik. Barázdái redősek. Fészkepkikkelyei rendszeren mirigyszőrösök. Szára egyszerű, végén sátorozó. Lev. kacurosak, csak a legfelsőbbek épek, nyilas-aljuak. Mocsáros helyeken a v. k. és d. t. Lasc és Dietrich véleményét, kik az utolsó két fajt egyesítik, én is osztom.

CCCCXXII. Helminthia. *Helminthia Juss.*

H. echinoides Gärtn. Kigyószisz H. Füve szúrós-sértés. Fészkei sátorozók. A külső fészekmurvák szélesen-szives-tojásdadok, kihegyezettek, a belsők szálasak. Szárlevelei hosszudad-lándzsások, habos-élűek. Miv. talajon a v. nyugoti t. szóró.

CCCCXXIII. Magvarótt. *Picris L.*

P. hieracioides L. Holgyomálképu *M.* Füve ser-
tesszörű. Szára felálló, sátorozó, néha ernyösen-álló fészkek-
kel. A fészkek alsó murvai elálló. Lev. lándzsásak, öblösen-
fogasak, a felsők épélűek. Miv. talajon a v. e. t.

CCCCXXIV. Nyélkaszat. *Podospermum DC.*

P. Jacquinianum Koch. *Jacquin Ny.* Tökéje ren-
desen sokfejú. Lev. szárnyasan-hasgatottak. Karimavirat-
kái kétszer akkorák, mint a fészkepikkelyek. Közönséges a
v. k. és d. t. rónáin s dombjain.

P. laciniatum DC. *Sallangos Ny.* Szára rendszeren
magános. Lev. szárnyasan-hasgatottak. Karimavirat-
kái körülbelül akkorák, mint a belső fészkepikkelyek. A v. k. és
d. t. szórv. (Heuff. Schnell.) Néha az előbbi fajjal cserélte-
tett fel p. a soproni virányban.

CCCCXXV. Pozdor. *Scorzonera L.*

S. austriaca Willd. Osztrák *P.* Felső szárlevelei
pikkelyidomúak. V. sárga. A v. k. és d. t. leginkább mész-
talajon. Sziklalakó.

S. humilis L. *Alacsony P.* Felső szárlevelei szálasak,
az alsók lándzsásak. Viratai a fészkek pikkelyeit hosszúságuk
felével haladják meg. Szára gyapjas, végre kopasz, egy-
—két-lábnyi. V. sárga. A v. k. és d. t. hegyes, dombos vidé-
kein. Réti növény.

S. parviflora Jacq. *Kisviratu.* Szárlevelei szálasak.
Viratok akkorák, mint a fészkepikkelyek s sárgák. Igen
szórv. mocsáros réteken, majdnem a m. Tátra aljáig a v. e. t.

S. purpurea L. *Piros P.* Lev. szálasak. Viratai pirosak.
Nő a rónaságtól (p. Debrecen m.) a havasi tájig, p. a Bra-
nyiszkón s a mármaros, ungi, beregi s keleti havasokon. A
szélesebb-levelű példányok *S. rosea W.* K.-t alkotják, mely
szórv. a keskeny levelűvel a keleti hegyek magaslatain nő.

S. hispanica L. *Spanyol P.* Gyök- és alsó szárlevelei
tojásdad aljból igen hosszúra kihegyezettek. Termései puhán-
tűskések. Szórv. a v. k. és d. t. rónáin s dombjain, mivelletik
s elvadul.

CCCCXXVI. Kecskedisz. *Tragopogon L.*

T. major Jacq. *Nagy K.* Szára s ágai a fészkek alatt

visszásan-kúposak (botulók, pákidomuak). Fészekmurvái (12) a viratkáknál feltűnően hosszabbak. Nő a v. k. és d. t. rónáin s dombjain. *T. angustifolius* Kit. valószínűleg ide tartozik.

T. pratensis L. Réti K. Szára s ágai a fészkek alatt alig észrevehetőleg vastagabbak v. is rögtön a vacokba szélesedők. Fészkepikkelye rendszeren nyolc. V. eleven-sárgák. Fűve kopasz (néha a levelek alján gyapjas). Változó. Lev. v. róna- v. habos-élűek, sudarak v. tekertek. A fészkepikkelyek a tőalaknál akkorák, a *T. orientalis* L. alaknál pedig rövidebbek, mint a karimaviratkák. Ez utóbbinál a porhonykon öt fekete, hosszanti csík van s a karimakaszatok néha kétszer akkorák, mint csőrjük. *T. pubescens* Kit., *T. arvense* Kit., *T. leiocarpus* Sant., *T. dubius* Lumn., *T. undulatus* Jacq. ide tartoznak.

T. floccosus W. K. Szösös K. Szára s ágai a fészkek alatt alig észrevehetőleg vastagabbak, s rögtön a vacokba szélesedők. Kaszatok igen rövid- csőrűek s aljukon majdnem kopaszok. Fűve szösös. *T. canus* Willd. A v. k. és d. t. homokos síkjain szór.

CCCCXXVII. Polyvahordó. *Hypochoeris* L.

1. A bóbítakülső sugarai egyszerűek, érdesek, a belsők helyképek.

H. glabra L. Kopasz P. Karimakaszatai csörtelenek s a kögállók csőrösök; v. pedig mind csőrös. Fészkepikkelyei akkorák, mint a viratkák. Mezőkön s legelőkön szór. majdnem a m. Táttra aljáig a v. e. t.

H. radicata L. Kacuros P. Minden kaszatja csőrös. Fészekmurvái a viratkáknál rövidebbek. Szára felálló, kevés-águ, levéltelen. Igen szór. hegyes vidékek erdőrétjein.

2. A bóbíta minden sugara helyképek.

H. maculata L. Foltos P. Szára merev, felálló, két—ritkán egy- v. három-fészkü s rendszeren egy-levelű. Földre simuló gyöklevelei kerülékesek v. hosszudadok, épek, egyszínűek v. feketével foltosak. Közöséges erdőrétéken, különösen hegyes vidékeken a v. e. t.

H. uniflora Vill. Egyviratu P. Szára egyszerű, rendszeren egyfészkü, a fészkek alatt pákidomulag dagadó, alján leveles. Lev. lándzsásak, fogasak. A v. éjszaki és keleti t.

havasain bőven a felső erdő, alhavasi s havasi tájban. *H. helvetica* Wulf.

CCCCXXVIII. Oroszlánfog. *Leontodon* L.

1. Gyök hengerded-kúpos, ágas.

- L. crispus* Will. Fodros O. Szára tőkocsánképű, egyfészkű. Fűve hosszú, végén háromágu sertéktől borzas. Lev. szárnyasan-hasgatottak. Kaszatjai a bóbítánál hosszabbak. *L. saxatilis* Reich. fl. exc. *L. asper* Heuff. *Apargia aspera* W. K. A v. d. t. keleti részén. *L. incanus* Schrank. Szőke O. Fűve csillagosan elágazó szőröktől szürkén-molyhos. Szára egyszerű, levéltelen, egyfészkű. Lev. lándzsásak, rendszeren épélűek. Szórv. a v. e. t. a rónaságtól majdnem az alhavasi tájig.

2. Gyök leharapottvégű.

- L. hastilis* L. Dárdafoгу O. Szára egyszerű, egyfészkű, levéltelen, legfőlebb egy-két pikkelylyel, végén kevésbé vastagabb. A bóbíta külső sugarai nem pelyhesek. Igen változó faj s a rónaságtól a havasok magaslatáig nő. Lev. épélű, szárnyasan-hasgatott. Fűve v. egészen kopasz, sima, fénylő v. szőrösödő, v. érdes s borzas. A szőrök a nagyviratu havasi alaknál (p. a Tátrán) többnyire egyszerű serték, melyek csak itt-ott végükön rövid, felálló ágakra oszlanak. Ez *L. pyrenaicus* Gouan., *Apargia aurantiaca* W. K. Vagy pedig minden serte végén háromágu, sűrűn álló, a fűnek szürke színt kölcsönző, s ez = *Apargia hispida* Willd. Több közbelső alakot külön névvel jelölni felesleges. *Leontodon* *Hedypnois* Lumn., *Apargia dubia* Willd., *A. media* Kit., *A. crocea* Kit., *A. alpina* Kit. ide tartozó nevek.

- L. autumnalis* L. Őszi O. Szára elágazó, a fészkek felé vastagodó s pikkelyes. A bóbíta minden sugára pelyhes. Lev. lándzsásak, épélűek, fogasak v. szárnyasan-metéltek. Fészkepikkelyei v. simák, v. feketeszőrűek, v. végre rozdszínű szőröktől borzasak. Ez utolsó alak *L. pratensis* Lnk. nevet nyert. Igen közönséges a rónaságtól a havasi tájig.

- L. Taraxaci* Lois. Pitypang O. Szára egyfészkű, felfelé vastagodó, felső részén, úgy mint fészekmurvai is, fekete szőröktől borzas. Alsó gyöklevelei lapickásak, a belsők

kacurosan fogasak ; mind meztelen. Bóbitája hófejér. Nő a magas a kis Tátra havasi táján. *L. montanum Lam., L. pyrenaicus Üchtr.*

CCCCXXIX. Zsejtalom. *Thrinicia Roth.*

Th. hirta Roth. Borzas Zs. Szára levéltelen, többfészkü. Lev. öblösen-fogasak. A karima-kaszatok bóbitája hártvás csésze, a belső bóbiták külső sugarai aljukon polyvaképűek. Gyöke leharapott-végű. Szórv. a v. k. és d. t. nyugoti részén.

CCCCXXX. Katáng. *Cichorium L.*

C. Intybus L. Mezei K. V. kék. Fészkei párosan v. hár mával a levelek hónaljában, majdnem kocsántalanok. Murvaskodóleveleitojásdad aljból lándzsásak. Bóbitája igen rövid. Miv. s parlag talajon a v. e. t.

C. Endivia L. *Endivia K. V.* kék. Murvaskodó levelei szélesen-tojásdadok s szíves aljjal szárölelők. Bóbitái csak négyszer rövidebbek kaszatjaiknál. Miv. több válfajban.

CCCCXXXI. Aposeris. *Aposeris Neck.*

A. foetida Less. Büdös A. Szára tökocsánnemű, egyfészkü. Lev. szabályosan-kacurosak. Lombos erdőkben a v. e. t. keleti részében Eperjesig, bőven.

Jegyz. *Arnoseris pusilla* Gärt. feljegyzett honi lelhelye tévedésen alapul.

CCCCXXXII. Válpik. *Lapsana L.*

L. communis L. Közönséges V. Szára felálló, igen ágas, sokfészkü. Lev. tojásdadok, nyelesek ; a felsők épek, az alsók aljukon szárnyasan-hasgatottak. Közönséges mivel s parlag talajon a v. e. t.

CCCCXXXIII. Szeklice. *Carthamus L.*

C. tinctorius L. Sáfrán Sz. Szára felálló, kopasz. Lev. épek, tüskésen-fogasak. Miv. a v. k. és d. t. V. sárga, végre sáfrányszínű.

CCCCXXXIV. Gordon. *Kentrophyllum Neck.*

K. lanatum DC. Gyapjas G. Szárai s fészkei gyapjasak. Alsó levelei szárnyasan-hasgatottak, a felsők bevagdalt-öblösfogasak. V. sárga. A. v. k. és d. rónáin s dombjain. *Carthamus lanatus L.*

CCCCXXXV. Zsoltina. *Serratula* L.

- S. tinctoria* L. Festő Zs. Fészkei hosszudadok, számosak, a szár végén sátorozók. Fűve kopasz. Felső szárlevelei tojásdadok, kihegyzetten-fűrészesek, az alsók félbe- szárnyas-hasábuak, (a hegyeken) v. egész hosszukban szárnyasan-hasgatottak, szálás sallangokkal (a rónaság nedves rétjein). *S. pinnata* Kit., *S. pinnatifida* L. á n g.
- S. radiata* M. B. Sugáros Zs. Fészke gömbded, magános a szár v. a szár s kevés ága végén. Minden levele pelyhes s szárnyasan-hasgatott, lándzsás hasábokkal. Szórv. a v. k. és d. t. nyugoti részén, leginkább mészhegyeken. *Carduus radiatus* W. K.
- S. heterophylla* Desf. Többféle- levelű Zs. Fészke gömbded, magános a szár végén. Fűve szőrösödő. Alsó levelei tojásdadok, majdnem épek, durván-fűrészesek, a középszárlevelek szárnyas-hasábuak, a legfelsőbbek szálások, épélűek. Szórv. az előbbi faj terjedési területén. *Carduus nitidus* W. K.

CCCCXXXVI. Jurinea. *Jurinea* Cass.

- J. mollis* Reichb. Puhá J. Lev. puhák, alul fejr-molyhosak, szárnyasan-hasgatottak v. épek. Kaszatjai lemezesen-ráncosak. Rendesen egy-, ritkán többfészki. A rónaságban s mésztalaju dombokon a v. e. t. a tátrai felföld s a v. éjszakeleti t. kivételével. Bujább példányai *J. macrocalathia* C. Koch. nevet nyertek.

CCCCXXXVII. Bojtorján. *Lappa* Tournf.

- L. major* Gärt n. Keserűlapu B. Fészkei sátorozók, kopaszak, horgas fészkepikkelyekkel. A v. e. t. leginkább romtalajon.
- L. minor* DC. Kis B. Fészkei fürtösen-állók, kopasz v. kevésé pókhálósan-szőrös fészkepikkelyekkel. Szórv. romtalajon s árkok m. a v. e. t.
- L. tomentosa* Lam. Molyhos B. Fészkei sátorozók, pókhálósan-szőrösek. A belső fészkepikkelyek nem horgasvégiiek. A v. e. t. majdnem az alhavasi tájig.

J e g y z. Ezen három faj *L. communis* Coss. et Germ. név alatt egyesítettett.

CCCCXXXVIII. Bárcs. *Cirsium Tournf.*

1. Levél felső lapján tüskésen-sertés, különben szárnyasan-hasadt, kéthasábu, tövisbe kimenő oldalcimpákkal. Tekintélyes, 3—6 lábnyinövények.

C. lanceolatum Scop. Lándzsás B. Levél-lemeze a száron lefutó, alsó lapján pókhálós. Fészkei nagyok, tojásdadok. Közönséges az alhavasi tájig.

C. Boujarti Schultz. Boujart B. Levél-lemeze nem lefutó. Fészekpikkelyek lándzsás-árképűek, erős tüskéktől pillásak, kopaszak v. pókhálósak, elállóak v. ívesen kifelé görbülők. Lev. alul molyhos v. csak sertés. Nő a v. délkeleti részen Debrecenig, leginkább erdőréteken szórv. *C. ciliatum* M. B.-tól csak keskenyebb s tövisesebb fészekpikkelyei által üt el. *Carduus Boujarti* P. M. C. *ciliatum* Maly.

C. eriophorum Scop. Gyapott Bárcs. Levél-lemeze nem lefutó. Lev. alul molyhos. Fészkei erősen gyapjasak, gömbdedek, ép, nem pilláseltű pikkelyekkel. Terjed a felső erdőtájból a rónaságig szórv.

2. Lev. felső lapján nem tüskés-sertés, de lemezével lefutó, mi általa szár szaggatottan-s tüskésen-hártyás-élüvé válik.

C. palustre Scop. Tavi B. Minden levele a következő levélig lefutó s szárnyasan-hasgatott. Szára egyszerű, végén csomósan-sokfészkű. Mocsáros helyeken a v. e. t.

C. brachycephalum Juratzka. Rövidfészkű B. Alsó szárlevelei egészen, a felsőbbek csak félig, míg a legfelsőbbek alig-lefutók; az alsók s gyakran a felsőbbek is épek, legfőlebb öblösen-fogasak. Szára egyszerű, végén sátorozó, sokfészkű. Mocsáros helyeken a v. k. és d. t. *C. Chailleti* Koch., *C. polyanthemos* Lumn.

3. Lev. csak kevésbé lefutó. Szár nem tüskés. Levele felső lapján nem tüskés-sertés.

C. arvense Scop. Mezei B. Szára elágazó, bugásan-sátorozó, sokfészkű ágakkal. Gyökere terjedő. Lev. v. lándzsás s ép (*α integrifolium* Koch.), v. szárnyasan-hasga-

tott, habos, igen tüskés-élű (*β. horridum* Koch). Miv. s parlag talajon a v. e. t. bőven.

C. *pannonicum* Gaud. Pannoniai B. Szára csak alsó részén leveles, 1—3-fészkű. Gyökere nem húsos. Lev. lándzsás, épélű v. fogas, tüskésen-pillás. Száraz, partos, hegyes vidékeken a felső erdőtájig a v. e. t. C. *heterophyllum* Mark.

C. *canum* M. B. Pöske B. Gyökere bütykös, orsóképi, húsos szálakkal. Szára 1—3-fészkű. Lev. tüskésen-pillásélű, lándzsás, épélű, ritkán szárnyasan-hasgatott. Bőven mocsáros réteken a v. e. t.

4. Lev. nem lefutó, felül nem tüskés-sértés. V. piros v. tisztafehér.

C. *heterophyllum* All. Változó levelű B. Lev. alul hófehér, molyhos, lándzsás-kerületű, az alsók fűrészesek, a felsők épélűek; néha különféleképen hasgatottak vegyületi nek közbe. Igen szór. a m. Tatra alján s a Bánát kelet hegyein.

C. *pauciflorum* Spr. Kevésviratu B. Lev. alul pókhálósan-gyapjasak, tojásdadok, karélyosak, v. fogasak, az alsók nyelesek, a felsők szíves-aljjal szárórelők. Fészkei 2—4 végálló csomóban. A mármaros havasokon. C. *nicus pauciflorus* W. K.

C. *bulbosum* DC. Bütykös B. Gyökere csomós, húsos, bütykös szálakkal. Minden levele szárnyasan-hasgatott. A szár felső fele levéltelen, 1—3-fészkű. A Bánát rétjein. (Heuff.)

C. *acaule* All. Szártalan B. Fészke rendszeren magános, ritkán 2—3, igen rövid tökocsánon. Lev. kopaszak. A mezők mesgyéiben a Csallóközben (Endl.)

C. *rivulare* Lk. Csermelyi B. Szára csak alján leveles, végén 2—4, egy csomóban álló fészkekkel. Legalsóbb levele rendszeren ép, a felsőbb szárnyasan-hasgatott, rendszeren kopasz, soha sem molyhos.

5. Lev. nem lefutó. s felső lapján nem sertés-tüskés. Viratai vajszerűek v. sárgák.

C. *Erisithales* Scop. Enyves B. Szára felső részén majdnem meztelen, lekonyuló, csoportos fészkekkel. Lev. mélyen szárnyasan-hasgatottak. Nő mézsziklák, ritkán

trachyton a nagy és kis Tátrán, Branyiszkó és Bikk hegységben, a keleti s bánáti hegyeken.

C. oleraceum Scop. Halvány B. Szára leveles, sárgamurvájú, felálló, csoportos fészkekkel. Szárlevelei rendszeresek. A v. e. t.

Jegyz. A felszámlált bárcsfajok, különösen az utolsó vegyfajok képzésére hajlandók, vagyis találtnak oly törtenetes átmeneti alakok, melyek vegyfajoknak tartatnak s a két legközelebbi rokonfaj neveivel jelöltetnek, p. **C. cano-oleraceum** Reichb.

CCCCXXXIX. Bogács. *Carduus Gürtn.*

1. Szárkevésfészkü. Fészkek hosszú ágakon magánosak.

C. defloratus L. Csüggedő B. Lev. mindkét lapján kopasz, sima, szürkezőld. Fészkei hosszú, tüskétlen ágakon. Lev. ép s v. épélű v. fogas, mindig tüskésen-pillás. Mészen, trachyton, leginkább sziklás helyeken a nagy és kis Tátrán, Branyiszkón, a keleti s bánáti havasokon, a visegrádi, váci és vas megyei hegyeken.

C. collinus W. K. Dombi B. Lev. alul fejr-molyhos. Szárának tüskés szárnyai felfelé keskenyedők, a fészkek felé eltűnők. A fészkek murvái v. egymásra simulók v. a külsők ivesen elhajlók. A fészkek alján néha fekete folt. **C. candicans** W. K. Nő száraz partokon a felső erdőtájig a v. e. t.

C. arctioides Willd. Bojtorján képi B. Lev. végre mindkét lapján kopasz, szélesen-lándzsás, mélyen szárnyasan-hasgatott. A szár szárnyai csak gyér tüskesor alakjában terjednek a hosszú ágakon a fészkek alja felé. Igen ritka a v. északi t. (Wahl.)

C. nutans L. Bókoló B. Lev. alul az ereken borzasak. Fészkei nagyok, lekonyulók, lándzsás, hátratüremlett pikelyekkel. Böven a v. k. és l. t. száraz, róna s dombos talajon.

2. Szársokfészkü. Fészkek csomósan állók (ritkán közbevetve magánosokkal). A szár tüskés szárnyai s a levelek többnyire a fészkek aljáig terjedők.

C. acanthoides L. Akántképi B. Szára (rendszeren) terépélyesen-elágazó, sok csomós s magános fészkekkel. Szárlevelei lándzsásak, szárnyasan-hasgatottak, v. az egész alsó

lapjukon, v. csak az ereken pókhálósan-szörösök. Az erősen tüskés szárnyak körülbelül a fészekig terjednek. *C. polyanthos* Schreb. alaknál v. egy-két vonalnyi tér marad a fészek alatt tüskék nélkül (a t ő a l a k n á l); v. pedig a szárnyak a fészkek felé fogynak s v. a fészkek aljáig terjednek v. pedig ugyanazon törzsről 1—1½ hüvelyknyi távolságra elmaradnak a fészkek aljától, mint *C. hamulosus* W. K. alaknál. Igen gyakoriak a magános fészkek is.

C. crispus L. Fodros B. Szára terepélyesen-elágazó (gyenge példányoknál egyszerű). Az alsó levelek szárnyas-hasgatottak, a legfelsőbbek lándzsásak, épek, keskenyedő aljjal ülők, alul szürkén-pókhálósan-molyhosak. Fészkei csoportosak. Nő különösen romtalajon miv. s parlag földeken a v. e. t. a m. Tátra aljáig. Gyakran a következő fajhoz közeledik.

C. Personata Jacq. Álarcos B. Szára egyszerű, v. felül kevés-ágú. Fészkei nagyocskák, igen sűrűn-csomósak a szár (s az ágak) végén. Szárlevelei szélesen-kerülékesek, a felsők szélesen-tojásdadok, kerekített, v. szíves-aljjal ülők, ritkán rögtön aljuk felé keskenyedők. Nő hegyes vidékeken a felső erdő s az alhavasi tájban, a v. éjszaki s keleti t.

CCCCXL. Bordon. *Onopordon* L.

O. Acanthium L. Fejérhátú B. Lev. pókhálósan-gyapjasak, öblös-tüskés-élűek, a száron lefutók. Idegenszerű, tekintélyes növény, miv. s romtalajon a v. e. t.

O. tauricum Willd. Tauriai B. Lev. mirigy-szörösök, öblös-tüskés-élűek, a száron lefutók. Willd. szerint a Szerémségben.

CCCCXLI. Csüsküllő. *Centaurea* L.

1. Fészek pikkelyek tüskések; a végálló tüske hosszabb a fészeknél.

C. solstitialis L. Sáfrányos Cs. V. sárga. Lev. szál-lándzsásak, lefutók. Miv. s parlag talajon a v. k. és d. t.

O. Calcitrapa L. Sulymos Cs. V. piros. Középszárlevelei szárnyas-hasábuak. Bóbitája nincs. Miv. parlag s romtalajon v. a v. k. és d. t.

C. iberica Trev. Iberiai Cs. V. piros. Közép szárleveleis szárnyas-hasábuak. Bóbitája félakkora, mint kaszatja. Ta-

lán *C. calcitrapoides* L. fajjal egyesítendő (Neilreich).
Nő a bánáti határörvidéken (Heuff.)

2. Fészekpikkelyek fűsűsen-fogasak.

Lev. egyszer- vagy kétszer-mélyen-szárnyszerűen-hasgatottak, lándzsás v. szálas hasábokkal v. sallangokkal.

C. arenaria M. B. Homok Cs. Fűve szürke. Fészkei számosak, aprók, egyszerű, öt-inú fészekpikkelyekkel. Levélsallangjai szálasak. Különben a következővel, melynek homoktermő déli alakja, megegyez. Nő a legdélibb v. t.

C. paniculata Jacq. Bugás Cs. Fűve szürke. Fészkei számosak, kicsinyek, ötínú, kétszínű fészekpikkelyekkel. A fészekpikkelyek csúcsa fekete. Változó, nagyobb és kisebb fészkekkel; az első éjszaki, az utóbbi déli alak. A murvák csúcsa tisztafekete az éjszakibb, barna a legdélibb példányokon. *C. maculosa* Lam., *C. Biebersteinii* DC., *C. triniaefolia* Heuff. még válfajoknak sem tartatók.

C. scabiosa L. Sikantyu Cs. Fűve sötétzöld. Fészkei nagyok, v. magánosak a szár végén, v. 3—4-en a hosszú ágak végein. Igen változó. Fűve kopasz, érdes, szőrös v. gyengén molyhos. Levélsallangjai szálasak v. szélesen-lándzsásak. Vagy minden fészekpikkelye fűsűsen-fogas, v. csak az alsók; mely esetben a felsők hártvásos s csak rongyos-élűek. Maguk a fogak hengeresek v. laposak, akkorák, mint a pikkely átmérője, v. kétszer—háromszor akkorák. A pikkelyek fűsűs karimája v. fejr v. fekete-barna. Ezen változó jellegek combinatiója sok alakot szolgáltat. Legfeltünőbbek ezek közül:

1. *C. coriacea* W. et K. A széles, érdes, sötét-zöld-sallangú, közönséges alak. Nő termékeny miv. talajon.

2. *C. atropurpurea* W. K. A pikkely fésű-fogai körülbelül akkorák, mint a pikkely átmérője, s fejérek. Nő sziklás helyeken a v. k. t. Szára egy- s többfészkü.

3. *C. Kotschyana* Heuff. Pikkelyfogai serteké-püek, sokkal hosszabbak a pikkely átmérőjénél, s barnafeketék. Szára többnyire csak egyfészkü. Ide tartozik *C. alpestris* Heg., *C. fuliginosa* Dollin., *C. Kotschyana* Koch., *C. Heuffelii* Reich. Nő a m. Tatra Tokarna nevű völgyében s a bánáti havasokon.

3. Szárlevelek rendszeren épek s épélűek,

ritkán fogasak, v. az alsók öblös-karélyuak v. szárnyas-hasábuak. Fészekek nem tüsek.

C. nervosa Willd. Inas Cs. Bóbitája körülbelül akkora, mint a kaszat. Szára rendszeren egyfészki. Lev. szál-szálasak, majdnem épélűek. A pikkelyrojtok serteszálúak, hátragörbülők. Nő a rodnai, keleti s a bánáti havasokon.

C. nigra L. Fekete Cs. Bóbitája háromszor kisebb a kaszathoz. Szára rendszeren többfészki. Lev. szélesek, hosszudadok, v. hosszudad-lándzsások. A pikkelyrojtok serteszálúak. Főalakjai:

1. a tőalak. A pikkelyrojtok felálló, s a legfelsőbb pikkelysört is betakarják. Nő hegyes vidékeken sok helyütt. Néhol, mint p. az árvai mészhegyeken, az imola csükkülőhöz nagyon közeledik, milyen *C. pratensis* Schult., *C. conglomerata* Mayer.

2. *C. phrygia* L. Pikkelyrojtok serteszálúak, hátragörbülők, s a legfelsőbb murvasort is betakarják. Szórv. hegyes vidékeken a v. e. t.

3. *C. austriaca* Willd. Pikkelyrojtok serteszálúak, hátragörbülők, s a legfelsőbb hártvás, rongyosélű fészekmurvák nem takarják be. Erdős s hegyes vidékeken a v. e. t.

C. jacea L. Imola Cs. Bóbitája nincs, v. igen apró. Fészekpikkelyei hártvásak, teknősök, ép- v. rongyos-élűek (a tőalaknál), v. az alsók füsösen-fogasok, felálló rojtokkal (*C. pratensis* Thuill alaknál), v. pedig az alsók legörbült, sertésszálu rojtokkal birnak (*C. decipiens* Thuill alaknál). Szára felálló, v. végén felegyenesedő. Lev. pázsit- v. szürke-zöldek, lándzsások v. lándzsás-szálások, épélűek, fogasak v. szárnyasan-karélyosak. Nő a v. e. t. az alhavasi tájig.

C. montana L. Hegyi Cs. Kaszathai legalább 3-szor nagyobbak a bóbitánál. Lev. a száron lefutók, szélesek (legalább 4^{mm}) rendszeren épek s épélűek. Fészekpikkelyei fekete szegélylyel s szabályos, fűrészes v. füsüs karimával. A levélalak, a mez és fészek-murvak karimája változó. Főalakjai:

1. a tőalak, széles- lándzsás, végre kopasz levelekkel s keskeny, fűrészes-füsüs pikkelykarimákkal bir; a pikkelyfogak feketék. *C. stricta* W. K. ide állitható.

2. *C. axillaris* Willd. állandóan szürkezőld, puha, molyhos levelekkel s rendesen fejr v. szöke pikkelyfogakkal bir. Szára egy- v. több-fészkü. *C. carpathica* Gener. Lev. néha öblösen-karélyosak, néha igen keskenyek, szálasak v. szálas-lándzsások, mely esetben *C. scusana* Vill-nak neveztetik. Nő a rónaságtól az alhavasi tájig.

C. Cyanus L. Buzavirág Cs. Szárlevelei szálasak v. szálas-lándzsások, épélűek; a legalsóbbak három- v. néha szárnyas-sallanguak. Bóbitája majdnem akkora mint kaszatja. Közönséges miv. t. a v. e. t. Mármaros kivételével, hol a ritkább növényekhez tartozik.

CCCCXLII. *Krupina. Crupina Pers.*

C. vulgaris P. Közönséges K. Szára felálló, ágas-, sokfészkü. Fészkei hengerdedek; árhegyű, kopasz pikkelyekkel. Lev. szárnyas-sallanguak, szálas-árvégű, fűrészkés salangokkal. Bokros, száraz partokon s dombokon különösen mésztalajon a v. k. és d. t. szórv.

CCCCXLIII. *Körfény. Carlina L.*

C. grandiflora Möneh. Nagyviratu K. Minden levele mélyen-szárnyasan- hasgatott, alul kopasz, ritkán pókhálós. Fészke magános, galléros; gallérozó levelei is szárnyasan-hasgatottak. Szára v. igen rövid (hüvelyknyi) a tőalaknál = *C. acaulis* L., v. hosszabb (arasznyi) = *C. simplex* W. K. *C. subacaulis* DC. alaknál. Nő hegyes vidékeken az alhavasi tájig. A magasabb nő vegyesen a tőalakkal, de mégis gyakoribb a v. k. alhavasain.

C. vulgaris L. Közönséges K. Lev. ép, épélű v. kanyarosan-fogassmintaz előbbi, tüskés-élű. Szára felálló, többszőrösen hosszabb, mint a fészek átmérője, egyfészkü, v. sátorozó s többfészkü. Gallérozó levelei majd kisebbek, majd akkorák, majd nagyobbak a sugárzó fészekpikkelyeknél, s ugyanazon törzsen is változók. Van rövid- s hosszú- levelű alakja. Ezen utóbbi *C. longifolia* Reichb. = *C. nebrodensis* Guss.-nek neveztetik. Nő szórv. hegyes vidékeken a v. e. t. Viszoka-Magurkán Árva megyében csak 3—4 hüvelyknyi magas.

C. acanthifolia All. Akántlevelű K. Nagyviratu, s szártalan, mint a babakalács (*C. acaulis* L.), de levelei alul

szürkén-gyapjasak, szárnyasan-hasgatottak, a legbelsőbbek épek. Nő köves lejtőkön a Bánátban (Heuff.)

CCCCXLIV. *Saussurea. Saussurea DC.*

C. alpina DC. Havasi *S.* Szára 2- s többfészkű. Fészkei sűrű, rövid kocsánu, végálló sátorban. Lev. alul szürkén- v. fehéren-pókhálósan-molyhosak. Van keskeny és széleslevelű alakja. Az első a tőalak, melynek gyöklevellei tojásdad-lándzsásak, kerekített-aljuak. A széleslevelűnek *S. macrophylla* *Sauter.* gyöklevellei tojásdadok, szivesaljuak, tartósabban s fehéren-molyhosak, a miért is általam a következő fajhoz állítottam. A tőalak nő a m. Tátra s rodnai havasok havasi táján, a széleslevelű csak a m. Tátra Stirnberg-hegy déli lejtőin az alhavasi tájban.

S. discolor DC. Kétszínű *S.* Szára többfészkű, soklevelű. Fészkei hosszú kocsánokon sátorozók. Gyöklevellei szivesaljuak, mint a széleslevelűnél, de alul tömött-molyhosak, hófejek. Nő Liptó m. Cserni kamen hegyen, hol Neubehler találta, s a bánáti havasokon (Heuff.). Linné ezen fajt *Serratula alpina* L. név alatt a fentebbi két fajjal összefoglalta.

S. pygmaea *Sprengl.* Törpe *S.* Lev. szálasak, pázsitzöldek, néha borzasak, legalább akkorák, mint az egyfészkű szár. Nő a m. Tátra havasi magaslatain sok helyen. Mit értett Kitaibel a t. ujlaki, n.-szőlősi stb. *S. pygmaea* ja alatt, hagyományából fel nem derithettem.

CCCCXLV. *Vasvirág. Xeranthemum L.*

X. annuum L. Egy nyári *V.* Fészkei félgömbdedek, kopasz murvákkal; a legbelsőbbek lándzsásak, pirosak, vízirányosan elállóak, sugártképzők. A bóbíta sugarai aljukkal összenőttek. Nő a v. k. és d. t. rónáin s dombjain bőven.

X. cylindraceum Sm. Hengerded *V.* Fészkei hengerdedek. A külső fészekpikkelyek hátukon molyhosak, nem árvégűek. Nő szór. a v. k. és d. t. *X. cylindricum* Spr., *X. inapertum* W. K.

CCCCXLVI. *Peremér. Calendula L.*

C. arvensis L. Ugar *P.* Szára ágas, lecsepült. A külső 2—5 kaszat egyenes, árképű csőrrel, a belsők gyűrűsen-görbültek. Miveltetik s nő itt-ott elvadultan.

C. officinalis L. *Orvosi P.* Szára felálló. Minden kaszatja gyűrűsen-görbült tövis. Két bibircös felső levele hosszudag, szárölelő. A peremér több más fajával, melyek mind könnyen elvadúlnak, diszvirágnak miveltetik.

CCCCXLVII. Labdaborz. *Echinops* L.

E. sphaerocephalus L. *Gömbös L.* V. fejéres. Lev. alul szürkén-gyapjasak. A bóbíta sugarai csak aljukon összenöttek. Szórv. bokros helyeken a v. k. és d. t. helyenként bőven.

E. commutatus Juratzka. *Változott L.* V. fejéres. Lev. alul szürkén-gyapjasak. A bóbíta sugarai majdnem csúcsig összenöttek. Nő a Bánátban. *E. exaltatus* Koch.

E. Ritro L. *Ritro L.* V. tömény-violakék. Lev. alul hófejek, molyhosak, mindannyian szárnyasan-hasgatottak. A bóbíta sugarai csak alsó felükkel összenöttek. Igen szórv. bokros helyeken a v. k. és d. t.

E. banaticus Roch. *Bánáti L.* V. tömény-violakék. Lev. alul hófejek, molyhosak, a felsők csak öblösen-fogasak. A bóbíta sugarai majdnem csúcsukig összenöttek. Nő a Bánátban. *E. humilis* Reichb., *E. Rochelianus* Griseb.

CCCCXLVIII. Üszökér. *Senecio* L.

1. Gyöklevelek szélesen-szívtojásdadok s nyelesek, v. csak a szárlevelek szíves aljjal szárölelők.

S. difformis Roch. *Változó Ü.* Szára felálló, végén sátorozó, kevésfészkü. Alsó levelei széles-szívtojásdadok, hosszúnyelűek, rendetlenül-fogasak = *S. alpinus* Koch. Ha a levelek fül- s pálhanélküliek = *Cineraria cordifolia* L., de ha az alhavasi s havasi tájban a felső szárlevelek félben-szárnyasak-, fülesek-v. bevagdalt-fogas-élüekké válnak, akkor *Cineraria alpina* L. nevet nyer. *C. auriculata* Herb. ide tartozik. Nő a nagy és kis Tát-rán, a mármaros, keleti és bánáti havasokon leginkább az alhavasi tájban.

S. umbrosus W. K. *Árnykedvelő Ü.* Szára felálló, tekintélyes, végén sátorozó, sokfészkü. Lev. kerülékesek; az alsók nagyok, tompavégűek, fogasélűek, a nyélre lefutó lemezzel, a felsők sokkal kisebbek, széles-szíves aljjal szárölelők, épélűek. Nő a v. éjszaki t. nyugoti részén, a felső erdőtájban szórv.

2. Minden levél ép, nyeles v. szárölelő, de alján nem szives.

S. Doria L. Kövér Ü. Szára tekintélyes, 3—6 lábnyi, végén sátorozó, sokfészkü, húsos, bőrnemű levelekkel. Alsó levelei igen nagyok, szárlevelei felfelé feltünőleg sokszorososan kisebbedők. A fészek alatti murvák rendesen sokkal kisebbek, mint a fészekpikkelyek. Nedves réteken s árkok m. a v. k. és d. t. különösen bőven a sikságon p. Debrecen m.

S. nemorensis L. Berki Ü. Minden levele majdnem egyenlő, nyeles, v. a felső nyéltelen, kihegyzett-végű s fűrészes-élű, elálló fogakkal. Van széles- és keskeny-, kemény- és pongyola-levelű alakja. Az elsőnek levelei kerülékesek, v. tojásdadok, s rendesen különösen alsó lapjukon szőrösödők. S. ovatus W. K., S. octoglossus DC., S. Doronicum Geners. Az utóbbi szálas-lándzsás, rendesen egészen kopasz levelekkel bir. S. Fuchsii Gm. és S. saracenicus L. és Wahlp. p. Nő hegyes vidékeken, különösen a felső erdőtájban a v. éjszaki t. bőven. Kisebb alakjai gyakran S. Doronicum L.-nak is tartattak.

S. saracenicus Jacq. Szaraceni Ü. Minden levele a viratokig majdnem egyenlő (ugy, mint az előbbi fajnál), lándzsás-fűrészes, a levél csúcsa felé néző fogakkal, s meztelen. Tökéje vizirányos. Nő igen szórványosan a v. e. t. majdnem a m. Táttra aljáig. A magasabb állomásu S. saracenicus L. az előbbi fajhoz tartozik.

S. paludosus L. Posvány Ü. Minden levele a viratokig szálas-lándzsás, élesen-fűrészes, alul pókhálósan- v. tömötten-molyhos. Fészkei v. tizenhárom sugárviratkákkal. Nő mocsáros helyeken igen szór. a v. e. t. A v. k. és d. t. rónáin különösen a Tisza mentében levelei alul fejrémolyhosak, s ezen alak = S. tomentosus Host., S. Sadleri Lang név alatt különitetett el.

S. Doronicum L. Tarkörképű Ü. Lev. bőrneműek, a legalsóbbak tojásdadok v. hosszudag-lándzsásak, nyelesek, a felsők nyéltelenek, lándzsásak; mindannyian fogacskásak. Szára 1—3-fészkü; a külső fészekpikkelyek akkorák, mint a belsők. Nő a bánáti és rodnai havasokon még pd. β. glaberrimus Roch. alakjában, mely kopasz fűve által a szőrös tőalaktól elüt.

3. Legalább a felső szárlevelek szár-

nyasan-hasgatottak, ép v. legfőlebb fogas-hosszudak hasábokkal v. karélyokkal. Karimaviratok vizirányosan álló korollalemezzel.

S. incanus L. Hamvas Ű. Szárai felegyenesedők, bokrosak, kevésfészkek. Fészkei tömötten-állók, sátorozók, pókhálósan-gyapjasak. Fűve szürke. Nő a m. Tátra s a rodnai havasok havasi tájában s Sarkó hegyen a Bánátban (Heuff.). Itt mindenütt szürke-selymes v. molyhos = *S. carniolicus* Willd. A nyugoti havasok hófejéren-molyhos alakja honi területen nem nő.

S. nebrodensis L. Kőszáli Ű. Szára végre kopasz, sokfészkü. Levélhasábjai hosszudakok, tompavégűek, s valamint az öblök is fogacskás-élűek. Fűve pázsitzöld. Nő igen szór. sziklás helyeken trachyton s mésztalajon, Tokajtól Kapuvárig, Sárosban, az eperjes-tokaji láncon, Mátrában, a keleti s bánáti hegyeken = *S. rupestris* W. K. = *S. montanus* Kit.

S. vernalis W. K. Tavaszi Ű. Szára aljától kezdve ágas, gyapjas, sokfészkü. Lev. mindkét oldalukon borzasak, tojásdad, fodrosan-fogasélű hasábokkal. Termetében a közönséges aggófűhöz hasonlít. Nő miv. talajon a v. d. kerületén.

4. Legalább a felső szárlevelek száryanasan-hasgatottak, szálas v. hasgatott hasábokkal v. sallangokkal. Karimaviratok vizirányosan-állók, korolla lemezzel.

S. abrotanifolius L. Abrutlevelű Ű. Szára közepén felegyenesedő, kevés-fészkü. Fűve pázsitzöld. A honi alak rendszeren 1—3-fészkü, miért is a nyugoti 2—8-fészkü alaktól *S. carpathicus* Herb. név alatt elkülönített. Nő a nagy és kis Tátra havasi táján, a mármarosi fekete-hegyeken (Herb.) s a mármarosi havasokon (Heuff.)

S. cruceaefolius L. Veresörvű Ű. Szára felálló, sokfészkü. Fészkei sátorozók. Minden levele száryanasan-hasgatott s legalább alján pókhálósan-szőrös; a legfelsőbbek szálas sallangokkal. A v. e. t. majdnem a m. Tátra aljáig. Hegyes vidéken p. Hegyalján csak egy-két lábnys szürkés-színű, a tiszai rónaságon különösen nedves réteken tekinté-

lyes, 4—6-lábnyi terepélyes, majdnem kopasz fű. *S. delphinifolius* Reichb., *S. tenuifolius* Jacq., *S. arenarius* Láng, *S. anthoraefolius* Reichb. ide tartoznak.

S. Jacobaea L. Berzedt Ü. Szára felálló, sokfészkű. Gyökere csonka. Legalsóbb levelei v. épek v. félbe-szárnyas-hasábuak, igen nagy karélylyal. A középszárlevelek v. félbe- v. egészben-szárnyas-hasábuak. A levelek ezen változatossága mellett az elágazás is szolgáltatott okot a faji szétdaraboltatásra:

1. A tőalaknál az ágak hegyes szög alatt elállók s a szárlevelek szárnyasan-hasgatottak.

2. *S. aquaticus* Huds. alakjánál az ágak majdnem derékszög alatt elállók s a levelek kevésbé osztottak. *S. erraticus* Bert., *S. barbaraefolius* Krock. ide állítandók. A tőalak nő száraz, az *aquaticus* nedves helyeken a v. e. t. az alhavasi tájig.

3. Lev. szárnyas-hasábu. A félszeres karimaviratkák korolla-lemezei összegöngyöldöttek v. egészen hiányzanak.

S. silvaticus L. Erdei Ü. Karimaviratkái begöngyöldöttek. Lev. érdesek, nem ragadósak. Erdős talajon a v. e. t. szór.

S. viscosus L. Enyves Ü. Karimaviratkái begöngyöldöttek. Lev. mirigyszőröktől enyvesek. Sziklákon, romtalajon kőfalakon, parlagokon a v. e. t. szór.

S. vulgaris L. Aggófű Ü. Félszeres karima-viratkái nincsenek. Nő miv. talajon a v. e. t. s az egész év alatt virágzó állapotban található.

CCCCXLIX. Tarkör. *Doronicum* L.

D. Pardalianches L. p. p. Párducfojtó T. Szára felálló, szőrösödő-borzas, egy-több-fészkű. Alsó szárlevelei szélesen-tojásdadok, nyelesek, széles fülekkel szárölelők. Tőkéje kopasz, tarackokat hajtó v. sokfejű. Csak az ország északkeleti határhegyein nő. Legnyugotibb állomása Micsol hegy Sárosban.

D. caucasicum MB. Kaukasi T. Fűve kopasz v. pelyhes. Szára egyfészkű, kevés-levelű. Gyöklevelei kerekdedek, mélyen-szíves-aljuak, nyelesek. Szárlevelei tojásdadok, hosz-

szudadok v. hegedü-képűek, szives aljjal szárölelők. Tőke tarackjai a pikkelyek hónaljában selymesek. A pécsi hegyeken (Nendtwich) *D. Nendvichii* Sadl.

D. austriacum Jacq. **Osztrák T.** Füve kopasz v. szőrösödő. Szára felálló, magános, virágzáskor gyöklevélnélküli, többfészkű. Szárlevelei többnyire hosszudadok, v. hegedü-képűek. Tökéje tarackokat nem hajt. Nő a nagy és a kis Tátrán, a mármarosi, a keleti s a bánáti havasokon, az alhavasi s a felső erdő-tájban. Wahlenberg mint a kárpati kopasz, mint az osztrák szőrösödő tőlakot a párdücsölőhöz visszacsatolni hajlandó, hova a pécsi t. is mint széles-levelű alak tartozik.

D. cordifolium Sternberg. Sziveslevelű T. Füve majdnem kopasz. Tökéje nem tarackhajtó, de sokfejű. Gyöklevelei kerekdedek, mélyen szives-aljuak. Szárlevelei szives aljjal szárölelők. Karima kaszatjai kopaszok. *Arnica cordata* Wulf. A mármarosi (körösmezei) keleti s a bánáti alhavasokon. Az osztrák t.-hez oly viszonyban áll, mint a kaukázai a párdücsölőhöz. Mind a négy t. megkülönböztetésére alig találni állandó jelleget.

D. hungaricum Reichb. **Magyar T.** Gyöklevelei lapickásak. Szárlevelei lándzsásak; mindannyi majdnem épélű. Szára felálló, többnyire egyfészkű. Tökéje tarackokat nem hajt. Termése az előbbi fajoktól eltérő. Nő száraz partokon a v. k. és d. t. szórva.

CCCL. Zergegyök. *Aronicum Neck.*

A. Clusii Koch. **Clusius Z.** Szára csöves, egyfészkű, borzas. Alsó levelei hosszudadok, épélűek, nyelesek. Szárlevelei keskeny v. szives aljjal szárölelők, épélűek v. szabálytalanul-durva-foguak. Nő a nagy és kis Tátra s a mármarosi havasok alhavasi s havasi táján bőven. Virányunkban gyakran *A. scorpioides* Koch., *Doronicum scorpioides* Willd., s *Arnica montana* L. név alatt szerepel.

A. scorpioides Koch. **Bököl Z.** Szára tömör, szőrös. Alsó levelei tojásdadok, kerekített- v. szives-aljuak, nyelesek. Szárlevelei tojás-hosszudadok, általában szabályosan-fogasak. Nő a rodnai havasokon (Kit. Baumg.) Én ott nem leltem.

CCCCI. Árnika. *Arnica L.*

A. montana L. Hegyi A. Szára felálló, 1—3- fészkü. Lev. hosszudad-lándzsásak, épélűek; az alsók rózsáan-állók a felsők átellenesek (1—2 pár). V. sárga (mint az előbbi két nemnél). Nő a v. éjszakkeleti t. magasabb hegyein a Polonina runa-tól kezdve Ung, Bereg, Mármaros és Szathmár megyékben a bihari hegyekig.

CCCCII. Szigonykög. *Ligularia Cass.*

L. sibirica Cass. Szibériai Sz. Fészkei a szár végén fürtösek. Lev. nagyok, széles-szív-nyilképűek. Nő mocsáros helyeken a Királyhegy, Branyiskós a rodnai havasok alján igen szérv. *Cineraria sibirica L.* *Senecio cacaliaefolius Schultz.*

CCCCIII. Dugasor. *Cineraria L.*

C. crispa Jacq. Fodros D. Gyöklevelei szív-tojásdadok, nyelesek. A tőalaknál a szárlevelek nyele fodros-élű. *C. rivularis W. K.* válfajnál a nyelvek lemezélei nem fodrosak. A tőalak a v. e. t. alhavasi táján nő, a csermelyi d. a v. éjszaki t. a Bikk és Mátra hegységben és a v. d. t. hegyein. *C. matrensis Kit.* ez utóbbihoz tartozik.

C. pratensis Hoppe. Réti D. Gyöklevelei kerülékesek, hosszunyelűek, öblösen-fogasak, gyengén pókhálósak. Szárlevelei széles aljjal szárölelők, pókhálósan szőrösök, s nagyságukban felfelé gyorsan fogynak. Kaszatjai kopaszak. Nő a felső erdő- és alhavasi tájban a v. éjszaki és keleti területén. Neilreich *C. alpestris* Neilr. név alatt a *C. longifolia*-val egyesíti s megvallja hogy a következő 3 fajjal közbelső alakok által összefoly, a mi tényleg úgy van.

C. longifolia Jacq. Hosszulevelű D. Gyöklevelei kerülékesek, hosszú-nyelűek, épélűek. Szárlevelei igen hosszúak, szálas-lándzsásak, aljukon s csúcsukon kerekített-végűek; mind zöld, zizáltszórú, érdes. Félszeres karimavfratkái néha nem fejlődnek. (*β. discordea Koch.*) Biztosan csak a m. Tátra mészhegyein fordul elő s itt is gyéren.

C. spathulaefolia Gmel. Lapickás D. Füve pókhálós, végre kopasz, fényes. Alsó levelei széles-tojásdadok,

rögtön a nyélbe keskenyedők, a felsőbbek lapickásak. Szárlevelei lándzsásak, felfelé gyorsan keskenyedők. A Mátrában (Vrabélyi) Rimaszombat m. (Fábry).

C. aurantiaca Hoppe. Narancsszinű D. Füve pókhálósan-gyapjas. Gyöklevelei lapickásak, rövidnyelűek. Szárlevelei lándzsásak, s nagyságukban felfelé gyorsan fogynak s keskenyednek. Kaszatjai szőrösek v. szőrösödők. Változó.

1. A tőalak. Fészkei narancsszinűek, félszeres karimaviratkákkal.

2. **C. campestris** Retz. Fészkei sárgák, félszeres karimaviratkákkal.

3. **C. capitata** W a h l. Fészkei narancsszinűek, félszeres viratkák nélkül. A tőalak hegyes vidékeken a felső erdő és alhavasi tájon nő a v. k. és éjszaki t., mezei, erdős talajon a rónaságtól a havasi tájig, a fejes a nagy és kis Tátrán s Mármarosban.

C. palustris L. Mocsári D. Füve legalább felső részen gyapjas. Minden levele lándzsás; az alsók öblösen-fogasak, a felsők szabálytalanul-bevagdaltak v. öblösen-fogasak. Nő mocsáros helyeken igen szór. a v. délnyugoti részén, p. a Hánságon.

CCCCIV. Türempik. *Carpesium* L.

C. cernuum L. Bókoló T. Fészkei magánosak, végállók, lekonyulók. Nő szór. a v. k. és d. t. nedves, róna s hegyes erdőkben.

C. abrotanoides L. Abrutképű T. Fészkei levélhónaljiak, majdnem fürtösen-állók. Szára terepélyesen-ágas. Nedves erdőkben a v. déli terület nyugoti részén.

CCCCV. Fonalfű. *Filago* L.

F. germanica L. Német F. Szára két-kétágú v. végén ernyős. Fészekmurvái az ágak végein s hónaljaiban állók. Változó elágazása és meze. Néhol aljától kezdve elágazó p. Kis-Buny m. Kövár vidékén. Gyapja a tőalaknál feje, β . **pyramidata** W a h l. alaknál gyengébb és sárgás. Ez utóbbi egész Szepes és Sáros megyékben nő s rendszeren a felálló magános szár közepétől kezdve bugásan-ágas. Nő száraz talajon a v. e. t.

F. arvensis L. Gyepi F. Szára bugásan-ágas. Fészek-

csomói az ágak oldalain s végein. Nagyon közönséges miv. és parlag talajon a v. e. t.

F. montana L. Hegyi F. Szára bugásan-ágas. Ágai két-kétágúak. Fészkesomói, valamint egyes apró fészkei az ágak hónaljaiban, oldalain s végein állók s hosszabbak a murváskodó leveleknél. Igen közönséges partos vidékeken majdnem a m. Tátraig.

CCCCCLVI. Gyopár. *Gnaphalium L.*

1. Szár rendszeren ágas. Fészkek az ágak végein csomósak, v. sátorozók.

G. uliginosum L. Iszap Gy. Szára rendszeren aljától kezdve ágas. Fészkesomói levelesek, barna fészkepikkelyekkel. V. fejr. Nő mocsáros s vízállotta helyeken a v. e. t. az alhavasi tájig. Közönségesen egynyári.

G. luteo-album L. Halvány Gy. Szára csak felső felén ágas. Fészkesomói levéltelenek. Fészkepikkelyei sárgás-fejérek, kártyásak, fényesek. A v. k. és d. t. rónáin s dombjain sok helyütt. Egynyári.

G. arenarium L. Homok Gy. Szára csak végén ágas. Fészkei sátorozók, eleven-sárga fészkepikkelyekkel A v. k. és d. t. homokos rónáin bőven (Árvában nem nő). Évelő.

2. Szár egyszerű, végén sátorozó, egy-fészkü ágakkal.

G. dioicum L. Parlagi Gy. V. piros v. fejr. Szára osztorindákat hajt. Kétlaki. Száraz talajon a rónaságtól a havas tájig közönséges.

G. carpathicum Wahl. Kárpáti Gy. V. piros v. fejr. Szára osztorindákat nem hajt. Kétlaki. Nő a m. Tátra keleti mészhegysein az alhavasi s havasi tájon, valamint a rodnai havasokon is (Ki. Müll.) hol azonban magam nem láttam.

G. Leontopodium L. Galléros Gy. Fészeksátra tömött s igen rövid kocsánokkal, s a fészeknél sokszor hosszabb, igen molyhos, sugárosan álló gallérlevelekkel. Nő mészsíklákon a nagy és kis Tátrán a rodnai és bihari hegyeken.

3. Szár egyfészkü, v. fészkei fürtben v. füzérben állók.

G. supinum L. Henryelő Gy. A fészkek külső pikkelyei a fészkek kétharmadát takarják. Szárak bokrosak, fonalképtűek, pongyolák, 1—5-fészküek. Fészkei tömötten-állók. Az egy-fészkü

alakja = *G. pusillum* Willd. A nagy és kis Tátrán, a mármarosi és bánáti havasokon az alhavasi s a havasi tájban. *G. silvaticum* L. Erdei Gy. A fészkek külső pikkelyei a fészkek egyharmadát takarják. Szára felálló, magános, v. sokfejú tőkén társas. Változó.

1. *G. Hoppeanum* Koch. 1—5-fészkű, legfőlebb 3—4 hüvelyknyi szárral s rendesen szálas levelekkel bir. Nő az alhavasi s havasi tájban a v. e. t.

2. *G. norvegicum* Gunn. Mintegy lábnyi magas, többfészkű szárral s lándzsás, három-inu levelekkel bir; fészkei pedig sűrű, tojásdad-lándzsás füzérben állnak. Nő az alhavasi s felső erdőtájban a v. e. t.

3. *G. rectum* Sm. 1—2 lábnyi magas, sokfészkű szárral s szálas-lándzsás v. szálas levelekkel bir. Fészkei fürtösen állók. Nő a rónaságtól az alhavasi tájig.

CCCCLVII. Varádics. *Tanacetum* L.

T. vulgare L. Giliszta üző V. Lev. kétszer-szárnyasan-hasgatott, fűrészkes hasábokkal, Szára 3—5 lábnyi magas, végén sátorozó ágakkal. Miv. talajon, bokros helyeken s árkok m. a v. e. t.

T. Balsamita L. Bazsamint V. Lev. ép, tojásdad-lándzsás, fűrészkes; az alsó nyeles. Szagos füve miatt gyakran mivelik.

CCCCLVIII. Űröm. *Artemisia* L.

1) *Vacok szőrös.*

A. Absinthium L. Fejér Ű. Szára felálló, bugásan-elágazó. Levélnyelei nem fülesek. Füve fejér-szürke. Közönséges a v. e. t. a m. Tátra aljáig.

A. camphorata Vill. Kámforos Ű. Szarai heverők v. felegyenesedők. Levélnyelei fülesek. Füve v. zöld, kopasz levelekkel, v. szürkés, v. szürkemolyhos. Nő sziklás, köves helyeken a v. k. és d. t. *A. saxatilis* W. K., *A. incanescens* Jord.

2. *Vacok kopasz.* Levélnyelek nem fülesek.

A. tanacetifolia All. Varádicslevelű Ű. Füve zöld, majdnem kopasz v. szőrös. Szarai egyszerűek. Fészkei végálló fürtben. Levélcimpái lándzsásak, fogasak, árvégűek. A rodnai havasokon (Baumg.).

A. spicata Wulf. Füzéres Ű. Fűve fejéres, sűrűn-selymes. Szárai egyszerűek. Fészkei végálló fűrtben v. füzérben. Alsó levelei ujjasan-sokhasábuak, afelsőkmurváskodók, épek, lándzsás-szálások v. ékidomuak s háromfoguak. Korollái a tőalaknál kopaszak, *A. Baumgarteni* Bess. alaknál kevésbé szőrösödők. Nő a havasi tájban a m. Tátrán, a rodnaiban a bánáti havasokon.

A. Abrotanum L. Abrut Ű. Fűve majdnem meztelen, pázsitzöld. Szára cserjés, bugásan-elágazó. Levélsallangjai fonalképtűek. Miv. konyhai használatra.

3. *Vacok kopasz. Levélnyelek fülesek.*

Fészkekszürke-molyhosak. Lev. legalább fiatalkorában alul szürke-molyhos.

A. pontica L. Bárány Ű. Lev. kétszer-szárnyalt; rövid, szálás cimpácskákkal. Fűve szürke. V. vereses-sárgák. Tökéje, mint a következő fajnál terjedő. A. v. k. és d. t. rónáiban s dombjain bőven.

A. maritima L. Tengerparti Ű. Lev. 2—3-szor szárnyalt-szálás, végre kopasz cimpácskákkal. Fészekpikkelyei hosszudad-szálások, hártásélűek, fényesek, csak hátukon molyhosak. Rendesen minden viratkája hermaphrodit, ritkán vegyes. Igen változó. Fűve v. fejr-molyhos, v. majdnem kopasz. Fészkei 10—1-viratuak, felálló v. lekonyulók. A felálló fészkekkel bíró alak = *A. monogyna* W. K., a lekonyuló fészkeket termő valószínűleg = *A. nutans* Kit.

A. austriaca Jacq. Osztrák Ű. Lev. kétszer-szárnyas-sallangu, szálás cimpácskákkal. Fűve szürkésfejr, selymes. V. kénsárga. Szórv. a v. d. t. a felső Duna-s Tiszáig.

A. vulgaris L. Fekete Ű. Lev. szárnyasan-hasadt, v. szárnyasan-karélyos, lándzsás, épélű, fűrészes v. hasgatott cimpákkal. A legfelsőbb murváskodó levelek itt is épek; köznséges a v. e. t. majdnem az alhavasi tájig.

4. *Vacok kopasz. Levélnyelek fülesek.*

Fészekpikkelyek kopaszok.

A. campestris L. Mezei Ű. Tökéje sokfejű, virágzó, felegyenesező, és nem virágzó, gyepes szárakkal. Lev. 2—3-szor szárnyasan-metéltek, szálás, árvégű sallangokkal. Kopasz v. szürke-selymes. Karimaviratkái csak magzatosak. Nő a v. e. t. a felső erdőtájig száraz talajon.

A. scoparia W. K. Sepró Ü. Egynyári. Szára magános, terepélyesen-bugás. Lev. 2—3-szor szárnyasan-metélt, fonal-idomú, kopasz sallangokkal. Fészkei gömbdedek, bókolók. A v. e. t. a felső erdő tájig.

A. annua L. Egynyári. Ü. Egynyári. Szára magános, terepélyesen-bugás. Lev. 2—3-szor szárnyasan-metélt, füstösen-hasgatott sallangokkal. Fűve kopasz, pázsitzöld. A v. d. t. (Mármarosban csak elvadult).

A. Dracunculus L. Tárkony Ü. Tökéje évelő. Lev. szálas-lándzsásak, épek s épélűek. Miv. konyhai használatra.

CCCCIX. Aranyvirág. *Chrysanthemum* L.

1. Lev. 2—3-szor szárnyasan-metélt, szálas sallangokkal. Sugár fejér. Fészkek sátorozók.

Ch. inodorum L. Illattalan A. Nagyfészkü. A kinyílt fészkek átmérője legalább egy-hüvelyknyi. Levélsallangjai fonalképzűek. Kaszatjai feketék. Fűve kopasz. Legfeltűnőbb alakja kettős-sugáru (f. *biradiata*), mely nagy, legalább kettős sugárral bíró fészkei miatt virágnak is beillenék. Nő miv. s parlag talajon a v. e. t. A f. *biradiata* csak Eperjes környékén.

Ch. tenuifolium Kit. Hajszálsallangú A. Nagyfészkü. Levélsallangjai fonalképzűek, kaszatjai halavány-barnák, korona-nélküliek. *Ch. trichophyllum* Bois., *Ch. uniglandulosum* Vis. Alig tartható faj, a menyinyiben a kaszatkorona a *Chrysanthemum*oknál változó szerv, s majd fejlődik, majd hiányzik. Nő a v. d. t. Fűve kopasz.

Ch. achilleae-folium Stend. Cickorólevelű A. Kisfészkü (nyílt fészkei fél-hüvelyknél kisebbek). Fűve selymes. Levélsallangjai rövidek, szálasak v. hosszudadok. Sugára legfőlebb akkora, mint a kög átmérője. Nő a v. d. t. keleti részén mésztalajon.

2. Lev. szárnyalt, v. szárnyasan-hasgatott, széles cimpákkal. Sugár fejér. Fészkek sátorozók.

Ch. Parthenium P. Nádra A. Kisfészkü. Sugára rövidebb a kög átmérőjénél. Levélcimpái tompavégűek, tompafoguak, különben tojásdadok. Szára terepélyesen-bugás. Van teljes-viratú kerti alakja is. Miv. s használtatik székfű helyett. Elvadúl. *Matricaria Parthenium* L.

Ch. macrophyllum W. K. Nagylevelű A. Lev- szárnyasan-hasadt v. szárnyalt, a közös nyél v. orsó lemezével összefutó hasábokkal. Kétfélszű. Sugárlemezei kerekdedek, félakkorák, mint a fészek. A virány d. t. vigályos erdeiben.

Ch. corymbosum L. Sátoros A. Szára felálló, végén sátorozó. Nagy- v. kisélszű. Sugára v. akkora, mint a kög, v. kétszer-háromszor hosszabb, s szálal-lemezű. Cimpái lándzsásak, hegyesek, az alsó leveleken szárnyasan-hasgatottak, a felsőkön élesen-fürészesek. A sugáron kívül a meze s a kaszat koronája változó. Fűve rendszeren szőrös, de néha gyapjas, néha pedig egészen kopasz. A kaszat koronája gyűrűs, v. féloldalu hártya; zordonabb állomásokon pedig egészen hiányzik. Ezen utóbbi alak **Ch. Zawadzki** Herb. név alatt elkülönítettett.

3. Lev. nem szárnyalt, hanem ép, s ha végén v. alján szárnyasan-hasadt, szára egyfészkű. Sugárfehér v. sárga.

Ch. segetum L. Vetési A. Sugára sárga. Alsó levele elől háromhasábu. Szárlevelei szives aljjal szárölelők, szálal-lándzsások. A v. d. és k. t. nyugoti részén a felső Dunáig. Gömörben nem nő. Igen ritka.

Ch. alpinum L. Havasi A. Sugára fehér. Fűve szürkezöld, v. fejelesen-molyhos. Szára egy-fészkű, néhány szálal, ép-élű levéllel. Gyöklevelei lapickásak, hosszonyelűek, végük felé fűsűsen-bevagdalt-fogasak. Kopaszabb alakja többször Anthemisnek tartatott (**A. alpina** Haecq.). Nő bőven az alhavasi és havasi tájban a kis Tátra magasabb csúcsain, a m. Tátrán, Mármaros délkeleti havasain, az aradi s bánáti bérceken.

Ch. rotundifolium W. K. Kereklevelű A. Sugára fehér. Szára felálló, egy-, ritkán többfészkű. Gyök- s alsóbb szárlevelei nyelesek. Gyöklevelei kerekdedek, szárlevelei hosszudadok v. lándzsások, nyelesek, kivétel nélkül fürészesek. Kasztjai v. mind koronások, v. csak a legszélsőbb körökben állók; de néha mindannyian koronátlanok. Ily példány szolgálhatott történetesen Kitaibel diagnosisának is alapjául. A következő fajba nem megy át, még ott sem, hol vele vegyesen nő, p. a Suliguli völgyben. Nő a havasi, alhavasi s a felső erdőtájban a v. északi és keleti t. havasain. Tana-

- cetum Waldsteinii Schultz. Bip., Ch. montanum Kit. ide tartoznak.
- Ch. Leucanthemum L. Ökör szem A. Sugára fejér.** Gyöklevelei lapickásak v. kerekdedek, csipkés-élűek. Szárlevelei kevésbé szélesedő, rojtos v. hasgatott aljjal szárölelők. Kaszatjai rendesen nem koronásak. Nő a v. e. t. a havasi tájig. A havasi s alhavasi tájon mindenkor egyfészkü, feketeszegélyű fészekmurvákkal s kerekded gyöklevelekkel (Ch. atratum Gaud.) bir.
- Ch. serotinum L. Iszap A. Sugára fejér.** Szára felálló, ágas, sokfészkü, sátorozó fészkekkel (száraz talajon néha egyfészkü). Lev. lándzsásak, kihegyezettek, durván-fürészesek, aljukon fülesek v. pálhásak, nem nyelesek. Fűve kopasz, néhol ölnyi magasságu, nagy v. hüvelyknyi fészkekkel. Nő bőven mocsáros helyeken a v. k. és d. t. A Táttra alján nem nő (Pozsonyi t. ev. III. 8. nyomtatási hiba). Tanacetum serotinum Schultz. Bip., Pyrethrum uliginosum W. K.

CCCCCLX. Szikfű. *Matricaria L.*

- M. Chamomilla L. Orvosi Sz. Sugárviratkái fejérek,** gyakran letüremlett lemezzel. Lev. kétszer-szárnyalt, fonalképiú sallangokkal. Miv. talajon a v. e. t. Leggyengédebb alakjai **M. Bayeri Kan. v. Chamaemelum praecox Jankának** neveztetik.

CCCCCLXI. Cickóró. *Achillea L.*

1. Éplevelűek.

- A. Ptarmica L. Kenyérbél C. Lev. merev, szálas v. szálas-lándzsás,** hegyes, kihegyezetten-fürészes. Mocsáros réteken s árkokban szór. a v. d. és k. t. Murányig s a mármarosi rónaságig. A tőalak szálas-levelű.

β. A. cartilaginea Ledeb. Szálas-lándzsás-levelű, mélyített partákkal. Nő a Bánátban. A bánáti növény a pétervárival teljesen megegyez. Van közvetítő alakja is.

- A. lingulata W. K. Nyelvlevelű C.** Gyöklevele lapickás, szárlevele hosszudad v. tojás-hosszudad; mind puha, fürészes s kerekített-régű, rendesen kopasz, csak pillás-élű. Nő a délkeleti mármaros-i havasokon, Szatmárban s a bánáti határörvidéken.

2. Szárnyalt-levelűek, tömény-sárga sugárral.

A. compacta Willd. Tömött C. Lev. cimpái szárnyasan-hasgatottak, v. mélyen-fogasak. Levélorsója a cimpák közt fogas. Sugára igen rövid, aligakkora, mint a fészek hosszának egy negyede. Fűve selymes-borzas. Nő a v. legdélibb t. keleti részén.

A. leptophylla M. B. Kislevelű C. Levélcimpái ujjasan-hasgatottak v. három-sallanguak, ép hasábokkal s ép, nem fogas orsóval. Nő mésztalajon a Bánátban.

3. Szárnyasan-hasadt v. szárnyalt-levelűek, egy-egy fészekben tíz fejér sugárviratkával.

A. Clavennae L. *Clavenna* C. Fűve fejéres-szürke. Lev. egyszerűen-szárnyas-hasábuak, többnyire épélű hasábokkal. A rodnai havasokon (Baumg.) Hogy ezen faj a m. Tátrán nő, az merész ráfogás.

A. Clusiana Tausch. *Clusius* C. Fűve pázsitzöld. Lev. kétszer-szárnyalt, hajszálképű sallangocskákkal. A rodnai havasokon (Baumg.) Több szerző által a m. Tátráról feljegyzett *A. atrata* B. H. csak az egérfark cickoró alhavasi alakja.

A. macrophylla L. Nagylevelű C. Fűve pázsitzöld. Lev. szárnyasan-metéltek, széles, lándzsás, kihegyezett, bevagdalt-fűrészkes cimpákkal. Nő a vinnai trachythegeyen.

4. Szárnyalt-levelűek, egy-egy fészekben öt fejér, piros v. vajszinű karimaviratkával.

A. pectinata Willd. Fűsűs C. Lev. egyszerűen-szárnyas-hasábu, épélű, szálas-hasábokkal. A v. k. és d. t. rónáin s dombjain, száraz, homokos talajon bőven. *A. ochroleuca* W. K.

A. nobilis L. Nemes C. Szárlevelei hosszudak v. kerületes-kerületűek, a gerincig szárnyasan-metéltek. Levélcimpái szárnyas-hasábuak, fogasak, szálkavégű fogakkal. Fűve pázsitzöld, szőrösödő, sárgás-szürke, borzas. Karimaviratkái vajszinűek. A levél gerince v. orsója v. végig v. csak felső felén fogas, v. fognélküli. Ezen utolsó alakú levél az *A. crithmifolia* W. K. alakot jellemzi. Ide tartozik a gömőri *A.*

- moschata* Fabr. s valószínűleg *A. ligustica* Kit.,
A. banatica Kit., és *A. versecensis* Kit.
- A. Millefolium** L. Egér fark C. Szárlevelei szálas- v. szálas-lándzsás-kerületűek, agerincigszárnnyasan-metéltek, 2—3-hasábú v. szárnyasan-hasadt s fogas cimpákkal. A cimpák fogai szálkavégűek. Igen közönséges faj a v. e. t. s változó. Karimaviratkaí fejérek, ritkán pirosak (*A. rosea* Kit.) Fűve a tőalagnál pázsitzöld, szőrösödő, a sertelevelű (*A. setacea* W. K. és *A. pannonica* Schub.) alagnál sárgás-szürkés, s a gyapjas c.-nál (*A. lanata* Spreng.) gyapjas. Fészekpikkelyei v. egyszínűek, v. barna-fekete-szegélyűek. Ez utóbbi alak az alhavasi tájon nő, bot. irodalmunkban majd mint *A. atrata*, majd mint *A. alpina* szerepel, s *A. Haenkeana* Tausch. v. *A. alpestris* Schur. név alatt elkülönített.
- A. tanacetifolia** All. Varádicslevelű C. Szárlevelei hosszudad- v. lándzsás-kerületűek, szárnyasan-osztottak; a gerincen összefolyó, szárnyasan-hasadt v. mélyen-fűrész, széles cimpákkal. Karimaviratkaí fejérek v. pirosak. Szára két- s több-lábnyi magas, s nő hegyes vidékeken a v. e. t. *A. distans* W. K., *A. dentifera* DC., *A. pseudotanacetifolia* Wierzb., *A. nova* Wint., *A. magna* Wahl. ide tartoznak, v. is inkább, mivel ezen fajt az előbbtől számos közvetítő alakja miatt biztosan elkülöníteni nem lehet, a közönséges egér fark-cickóróhoz.

CCCCXLII. *Montica. Anthemis* L.

1. *A. polyvák* felső vége hártvás, rongyos-élű v. fogas, árhegybe kifutó közép-ideggel.
- A. ruthenica** M. B. Rutén M. Fűve selymes. Szára elágazó. Lev. kétszer-szárnnyas-hasábúak, épélű, szálkavégű, szálas cimpácskák. Köge sárga. Sugára fehér. Polyváí ékidomuak, végükön gyengén rojtosak, behorpadásból emelkedő árcsúcsal. Miv. talajon a v. k. és d. t., p. V.-Námény m. Berreg megyében.
- A. montana** L. Hegyi M. Fűve selymes. Szárai egyfész- kűek. Lev. szárnyaltak, 2—3 pár cimpával. Cimpái szálasak, v. 2—3 szálas sallanggal. A fészkek átmérője 1-hüvelyknél kisebb. Köge sárga. Sugara fehér. Polyváí felső szélesebb vé-

gükön háromfoguak, kaszatjai többnyire nem koronások. Világos hegyen Arad megyében s a bánáti határörvidéken (Heuff.).

A. carpathica W. K. Kárpáti M. Fűve selymes. Szárai egyfészkek, csak aljukon levelesek. L. szárnyaltak, cimpái épek v. hasadtak, visszásan-lándzsás cimpácskákkal. A fészkek átmérője másfél hüvelyknyi. Köge sárga. Sugára fejr, szálas viratkákkal. Mármaros s a bánáti határörvidék havasain. Kaszatjai többnyire nem koronások.

A. tenuifolia Schur. Hajszálsallangú M. Fűve szőrösöd. Lev. kétszer-szárnnyasan-metéltek, keskeny, szálas, árvégű sallangokkal. Szárai egyfészkek. Kög viratkái sárgás-fejérek. Sugára fejr, hosszudad viratkalemezekkel. A rodnai havasokon. = *A. alpina* L. Kitaibel szerint, hova mint keskeny sallangú alak, valóban tartozik is.

2. Polyvák kihegyzett-épvégűek.

A. tinctoria L. Festő M. Vacok végre félgömbös. Cimpácskái füsösen-állók, fűrészeseek. Szárai mereven felállók, egy- v. kevésfészkek.

1. A tőalaknál a sugár töménysárga.

2. *A. Triumfetti* All. alaknál a sugár fejr, akkora, mint a kög átmérője.

3. *A. macrantha* Heuff. alaknál a sugár fejr, nagyobb, mint a kög átmérője.

A tőalak nő a v. e. t. a havasi tájig; a fejr-sugáru alakok csak a keleti havasokon (Bihar hegységben s Bánátban).

A. austriaca Jacq. Osztrák M. Vacok végre félgömbös. Cimpácskái füsösen-állók, nem fűrészeseek. Szárai igen ágasak. A fészkek legfőlebb egyhüvelyknyiek, fejr, korán letüremlett sugárral. Polyvái szálas-hosszudadok. Fűve pelyhes, néha gyapjas. Miv. talajon a v. k. és d. t.

A. arvensis L. Pallagi M. Vacok végre kúpos. Vacok-polyvái lándzsásak. Sugára fejr. Fűve gyapjas-pelyhes. A v. e. t. az alhavasi tájig.

A. Cotula L. Bűzös M. Vacok végre kúpos. Polyvái serteképiek. Sugára fejr. Lev. (mint az előbbi fajnál) kétszeresen-szabálytalanúl-szárnnyashasábuak, szálas sallangokkal, de majdnem kopaszak. Miv. s romtalajon a v. e. t.

CCCCCLXIII. Galinsoga. *Galinsoga Ruiz. et Pav.*

G. parviflora Cav. Kisviratu *G.* Lev. átellenesek, tojásdadok, nyelesek, szabálytalanúl-fogasélűek. Fészkei aprók, fejr-sugáruak, levélhómaljiak. Peruból származó, s a v. k. és d. t. helyenként elvadult gaz.

CCCCCLXIV. Villamag. *Bidens L.*

B. tripartita L. Farkasfog *V.* Lev. három-, v. öt-metszésű, lándzsás s fűrészes osztványokkal. Fészkei rendszeren sugárnélküliek. A v. e. t. mocsáros, vizes helyeken.

B. cernua L. Bókoló *V.* Lev. épek, lándzsásak, fűrészesek. Fészkei rendszeren sugarasak, aransárga viratokkal. A v. e. t. vizes helyeken. Kiszáradt mocsárokból néhol csak 2—3 hüvelyknyire nő, magános, végálló, apró fészekkel (*B. minima* L.); v. pedig sugárviratkákat nem fejleszt (*Coreopsis Bidens* L.)

CCCCCLXV. Napvirág. *Helianthus L.*

H. annuus L. Napraforgó *N.* Minden levele szives, fűrészes. Nagy, lapos fészkei bókólok. Miv. olajnövénynek.

H. tuberosus L. Csicsóka *N.* Felső szárlevelei tojásdad-lándzsásak. Fészkei felálló. Miv. csucorai v. koporjai miatt.

CCCCCLXVI. Rudbeckia. *Rudbeckia L.*

R. laciniata L. Sallangos *R.* Gyöklevelei szárnyasak. Szárlevelei háromhasábúak, a legfelsőbbek épek, hosszudak, fogasak. Miv. s itt-ott elvadul.

CCCCCLXVII. Cimpaj. *Xanthium L.*

X. strumarium L. Szurós *C.* Tövistelen. Lev. szivesek, gyengén-karélyosak. Romtalajon a v. e. t. (Disznóbojtorján, Gelyvafü).

X. spinosum L. Tövises *C.* Tövises. Lev. háromkarélynak, v. épek, épélűek, alul fejr-molyhosak. Réteken s romtalajon bőven a v. e. t. a m. Tátra aljáig (Késmárk m.). Ezen gyom legelőszőr 1808-ban Szlavóniában észleltetett, 1815-ben Bánátban még nem volt, 1838-ban azonban már Hegyaljáig terjedt, 1846-ban a kassai hegyig, 1853-ban átment Sáros megyébe s innen Bertótig terjedt, de csak szórványosan.

CCCCXLVIII. Ökörszem. *Buphthalmum* L.

B. salicifolium L. Füzlevelű Ö. Lev. lándzsásak, kevésbé fogacskásak, pelyhesedők, Szára felálló. A v. délnyugoti felén Chocstól Bánátig szóróv.

CCCCCLXIX. Telekia. *Telekia Baumg.*

T. speciosa Baumg. Pompás T. Alsó levelei szivesek, kétszeresen-füreszesek, a felsők tojásdadok. Tekintélyes, 3—6 lábnyi magas kóró. Mármarosban bőven nő s szóróv. Beregen Ungon keresztül a zemplén megyei zamutói völgyig, lefelé pedig a hegyek mentében Bánátig terjed. *Buphthalmum speciosum* Schreb., *B. cordifolium* W. K.

CCCCCLXX. Sertecsék. *Inula* L.

1. Magzatkopasz.

I. Helenium L. Örvénygyökér S. Lev. tojásdadok, alul sűrűn-molyhosak. Fészekpikkelyei tojásdadok. Miv. és elvadult a v. e. t. Kertekben s azok környékén.

I. germanica L. Német S. Szárlevelei hosszudad-lándzsásak, alul szőrösök, szives aljjal szárölelők. Fészkei hengerdedek, sátorozók, szóróv. a v. k. és d. t. Vele együtt vegy-faja *I. hybrida* Baumg. is szórványosan előfordul, mely keskenyeb, kevésbé szőrös levelekkel s kevésfészki sátorral bir.

I. ensifolia L. Kardlevelű S. Lev. szálal-lándzsás, ideges, majdnem épélű. Fészkei magánosak, a szár v. a leveles ágak végein. A v. e. t. majdnem a m. Tátra aljáig.

I. salicina L. Füzlevelű S. Lev. hosszudadok v. lándzsásak, kopaszak v. legfőlebb pillás-élűek, kemények s fényesek. Levelei v. mind szivesaljuak, mi a tőalaknál jellemző, v. csak az alsó szárlevelek ilyenek, v. pedig egy levele sem szivesalju, mely utóbbi esetben *I. squarrosa* L. alakját alkotja. Nő a v. e. t. szóróv. majdnem a m. Tátra aljáig. *I. cordata* Boiss.

I. hirta L. Borzas S. Füve durvaszórú. Fészekpikkelyei levél-idomuak, lándzsásak, a fészek viratkáinál hosszabbak. Szára borzas. A v. e. t. a felső erdőtájig szóróv. *I. montana* Baumg.

2. Magzatok s kaszatok szőrösök.

I. Oculus Christi L. Selymes S. Füve gyapjas-moly-

hos. Lev. hosszudadok, épélűek v. fogacskásak, a töállók lapickásak. Fészkepikkelyei kifelé kisebbedők, gyapjasak. Nő a v. délnyugoti részén. Gömörben, hol a következő faj tartott annak, nem nő.

- I. *brittanica* L. Britt S. Lev. lándzsásak, fűrészesek, v. épélűek, szőrösök v. szőrösödők, néha, bár ritkán alsó lapjukon gyapjasak; a felsők szíves aljjal szárölelők. Külső fészkepikkelyei körülbelül akkorák, mint a belsők. Igen közönséges a v. e. t. nedves helyeken majdnem az alhavasi tájig. A tőalaknál közönségesebb nálunk a kopaszabb alak = I. *Oetteliana* Reich. Néhol sugártalan marad.
- I. *Conyza* D. C. Konizs S. Lev. tojásdadok v. hosszudadlándzsásak, alul molyhosak. Fészkei számosak, hengerdedek, sátorozók, sugárnélküliek. Száraz, bokros helyeken a v. e. t. a felső erdőtájig. *Conyza squarosa* L.
- I. *Pulicaria* L. Balha S. Fészkei félgömbdedek, sátorozók. Bobitája alján polyvakoszoru. Mocsáros s vízjárta helyeken bőven a felső erdőtájig *Pulicaria vulgaris* Gärtn.
- I. *dysenterica* L. Réti S. Fészkei laposak, sátorozók. A bóbíta alján polyvakoszoru Lev. szíves aljjal szárölelők, alul molyhosak. *Pulicaria dysenterica* Gärtn. Mocsáros helyeken szór. a v. nyugoti és déli területén.

CCCCCLXXI. Toppocs. *Micropus* L.

- M. *erectus* L. Sudar T. Virata vajszerű. Lev. váltogatók, lándzsásak. Fészkei nem tövisesek. Miv. talajon a v. k. és d. t. nyugoti részén.

CCCCCLXXII. Aranyfürt. *Linosyris* DC.

- L. *vulgaris* DC. Közönséges A. Lev. szálas, kopasz. Nő száraz talajon a v. k. és d. t. dombjain s rónáin helyenként bőven. *Chrysocoma Linosyris* L.
- L. *villosa* DC. Gyapjas A. Fűve molyhos v. gyapjas. Lev. lándzsásak. Fészkei (mint az előbbi fajnál) sátorozók. Nő szór. a v. k. és délkeleti részén leginkább szikes földön. *Chrysocoma villosa* W. K., *Galatella villosa* Reichb.

CCCCCLXXIII. Rittkaréj. *Solidago* L.

- S. *canadensis* L. Kanadai R. Apró (2—3^{mm} hosszú)

fészkei kifelé hajló, de befelé néző, egyoldalú fürtökben állnak. Fürtjei sátorozók. Lev. lándzsásak, fűrészesek. Fűve pázsitzöld. Miveltetik s elvadúl. Éjszakamerikai növény.

S. *Virga aurea* L. Aranyos R. Fürtjei mindenoldalúak s felállók. Tőlevelei tojásdadok, szárlevelei lándzsások; mindannyian fűrészesek. Nő a v. e. t. a rónaságtól a havasok magaslatáig: ez okból termete is változó.

1. A tőalaknál a szár bugásan-ágas; ágai levelesek, végükön fürtösen álló fészkekkel. S. *arenaria* Kit. ide tartozik.

2. Az alhavasi alakoknál (S. *alpestris* W.K.) a szár egyszerű s levéltelen; a levelek hónaljában lévő fészkefürtjei rámaszleveleiknél nem hosszabbak.

3. A havasi alakok rendszeren kopaszok; leveleik hosszunyelűek; fészkeik nagyok, végállók, kevésfészki, egyszerű fürtben. (S. *cambrica* Huds., S. *minuta* Kit.)

CCCCCLXXIV. *Stenactis*. *Stenactis* Cass.

St. *bellidiflora* A. Br. Rukercviratu St. Szára felálló, végén sátorozó. Szárlevelei lándzsásak, épélűek v gyéren fűrészesek, az alsók visszásan-tojásdadok, durván-fűrészesek. Sugára fejr. Éjszakamerikai elvadult növény a v. k. és d. t. szór. Aster *annuus* L.

CCCCCLXXV. Küllőrojt. *Erigeron* L.

1. Sugárviratkák kétszer akkorák, mint a belső- v. kögviratkák.

E. *atticus* Vill. Attikai K. Szára két v. több s sátorozó fészkekkel. Fészkei s ágai mirigyszőrösök. A m. Tátra keleti mézhegyén gyéren. Talán Mármarosban is nő. A kárpáti növény bujább s szélesebblevelű, mint a délnyugoti havasoké, a miért E. *carpaticus* Gris.-nak is neveztetik. E. *Villarsii* Bell.

E. *alpinus* L. Havasi K. Szára egy-, ritkán több-fészki. Fészke, szára és levelei kisebb nagyobb mértékben szőrösök, néha csak pillásélűek. Nő a nagy és kis Tátrán, a mármarosi s bánáti havasokon. A legnagyobb-állomású mindig egyfészki, erősen szőrös, v. borzas fészkekkel bir, s kis példányai az egy-viratu küllőrojtot (E. *uniflorus* L.) alkotják. Sugara piros v. fejr.

2. Sugárviratkák alig magasabbak a kögviratkáknál.

E. acris L. Bóbitás K. Fészkei fürtösen-állók, végre sátorozók. Sugara piros. Fűve több-kevesebb szőrös. Meztelen alakja **E. droebachensis** Mill.-nek neveztetik. Igen közönséges, de szórványos a v. e. t. az alhavasi tájig.

E. canadensis L. Seprence K. Szára felálló, igen ágas, sok s apró, fehér-sugarú fészekkel. Lev. szálas-lándzsások, sertésélűek. Miv. s parlag talajon a v. e. t. a felső erdőtájig. Éjszakamerikából származó, honosított dudva.

CCCCXLVI. Rukerc. *Bellis* L.

B. perennis L. Százszorszép R. Tökocsána levéltelen, egyfészkü. Tőlevelei lapickások, csipkésélűek, bokrosan-állók. Köge sárga. Sugára fehér v. piros. Réteken az alhavasi tájig a v. e. t. s virít az egész év alatt. Miveltetik is.

CCCCXXVII. Rukercgerebsin. *Belidistrum* Cass.

B. Michellii Cass. Michel R. Tökocsána levéltelen, egyfészkü. Sugara fehér. Lev. lapickások, fűrészesek. A magas erdőtájban s az alhavasokon, különösen mésztalajon, a Tátrán, Branyiszkón és a mármarosi havasokon.

CCCCXXVIII. Gerebsin. *Aster* L.

A. acris L. Pettýegetett G. Szára felálló, sokfészkü, végén sátorozó. Lev. bőrneműek, szálas-lándzsások, v. szálas-hosszudadok, ritkán szálasak, mélyített pontokkal. Lev. v. pázsitzöldek, csak élükön rövidszőrűek (= **A. punctatus** W. K.) v. szürkezöldek, kevésé pelyhesek (= **A. canus** v. **punctatus** Lang exsic.) v. gyengén-pokhálósan-molyhósak (= **A. canus** W. K.). Ez utóbbi alak többnyire rövidebb, szálas-hosszudad levelekkel bir, de nem kizárólagosan. A honi alakok eltérnek az ázsiai (*Sarepta* vidékéről) növénytől, mely sokkal hosszabb, majdnem kardidomu, igen érdes levéllel bir. **A. hyssopifolius** Kit. a lelhely szerint **A. canus**-hoz tartozk. Nő a v. k. és d. t. a rónaságban s a dombok erdeiben. Sugár-nélküli alakja = **Linosyris glabrata** L.

A. Tripolium L. Pozsgás G. Lev. húsos, zöld, sima, meztelen, ritkán pillás, hosszú, szálas-lándzsás v. szálas. Szára ágas, sokfészkü, felálló v. felegyenessedő. Igen bőven a rónaság mocsáros v. vízjárta rétjein. **A. depressus** Kit., **A. pannonicus** Jacq.

A. Amellus L. Mellaparti G. Szára felálló, kevés sátorozó fészekkel. Lev. érdesek, szőrösödők; az alsók kerülékesek, a felsők hosszudad-lándzsások: *A. scopusiensis* Kit. Partos-bokros helyeken szór. a v. e. t. az alhavasi tájig, hol rövid ágai összeszoruló fészkei miatt idegen termetet ölt.

A. alpinus L. Havasi G. Egy-fészkű, borzas. Alsó levelei lápickásak, épélűek. Sugára nagy s kék, mint az előbbi fajoknál. Nő hegyes, sziklás vidékeken a v. éjszaki t. Tornáig (a szádellői völgyben) s a keleti s bánáti havasokon.

Jegyz. Többféle amerikai aster mivelletik s mint ilyen könnyen elvadul s itt-ott új fajok alkotására is szolgáltatott okot.

CCCCCLXXIX. Pakóca. *Eupatorium Tournf.*

E. cannabinum L. Kender P. Lev. három-hasábuak, lándzsás, fűrészes hasábokkal. V. piros. Szór. a v. e. t. mocsáros helyeken, a hegyek lejtőin a felső erdőtájig.

CCCCCLXXX. Bérclapu. *Adenostyles Cass.*

A. alpina Wahl. Havasi B. Lev. nagy, szélesen-szíves, fogas. Fészkei 3—6-viratuak, sátorozók. Levelei nyelűk alján v. fülesek v. nem fülesek. V. halavány-piros. A tőalaknál a levelek alsó lapja kopasz s csak az ereken pelyhesedő. A fejérhátú (A. albifrons L. fil.) válfaja pókhálósan-molyhos. Nő az alhavasi tájban s itt-ott a felső erdőtájba is átmegy. A v. éjszaki t. s a bánáti havasokon.

CCCCCLXXXI. Szattyu. *Petasites Tournf.*

P. officinalis Mönch. Kalapfü Sz. Lev. szélesen-szívesek, egyenetlenül-fogasélűek, alúl gyengén-pókhálósak. Hegyes vidékeken különösen a patakok partjain közönséges. *P. niveus* Hauskn. ide tartozik.

P. albus Gärtn. Fejér Sz. Lev. szélesen-szívesek v. veseképűek, öblösen-szegletesek, fogasak, alúl fejér-molyhosak. Nedves helyeken, hegyes vidékeken a v. e. t. *P. niveus* Roch. ide tartozik.

CCCCCLXXXII. Szamárlapu. *Tussilago Tournf.*

T. alpina L. Havasi Sz. Fészke magános, levéltelen száron v. tökocsánon. Levélhajtás után fejlődik. Lev. alsó lapjukon kopaszak v. szőrösödők. V. piros. A v. éjszaki és

keleti t. minden magasabb hegyén, különösen az alhavasi s havasi tájban. T. discolor Reuss et Gen. Homogyne alpina Cass.

T. Farfara L. Lókörmű Sz. Fészkei sárgaviratuak, magánosak, pikkelyes tököcsánon. Levél hajtás előtt fejlődik. Lev. veseképiek, szegletesek. Nedves agyagtalajon a v. e. t. majdnem az alhavasi tájig.

LXIII. Rend. MÁCSONYAFÉLÉK. Dipsaceae.

CCCCCLXXXIII. Sikantyu. *Scabiosa* L.

S. Columbaria L. Galamb S. Kaszata nyolc éles barázdával. Szárterdei bibor-barnák. Csészesertéi fekete-barnák. A rónaságtól a havasi tájig terjed. Változó:

1. A töalak kékviratu, sokfészkü, szárnyasan-hasadt v. metélt szárlevelekkel. Levélsallanjai v. lándzsák, v. szálalak. A kaszat bordái felül összefolyók v. szabadok. Nő a v. e. t. az alhavasi tájig. A rónaság igen változó alakja (p. Nyiregyháza m.) = S. agrestis W. K. = S. gramuntia auct. Ide tartozik S. banatica W. K. s S. agrestis W. K.

2) Afénylő g. s. (S. lucida Vill. = S. norica Vest.) kék viratu, egyfészkü, merevszárú, csak tövén v. végig szárnyasan-hasgatott levelekkel. Nő az alhavasi s a havasi tájban.

3. A vajszinű g. s. (S. ochroleuca L., S. pallida Láng.) Sárga-fejér-viratu, szárnyasan-metélt szárlevelekkel s szálalakú sallangokkal. A tölevelek épek. Igen közönséges a rónaságban is.

4. Az éplevelű g. s. (S. Scopolii Link?) sárga-fejér-viratu, ép, fűrészes, lándzsás szárlevelekkel. Száraz, sziklás helyeken a v. k. t.

S. suaveolens Desf. Jóillatu S. Kaszata nyolc éles barázdával s csipkés koronával. Szárterdei zöldék. Csészesertéi sárgások. A v. k. t. homokos síkain s dombjain, s szórva a v. d. t. is. S. incana Kit., S. canescens W. K. V. kék.

S. ucranica L. Ukrai S. Kaszata alig bordás, alsó

felén borzas, felső felén kopasz, gödrös, hegyes-fogu koronával. Alsó szárlevelei szárnyasan-metéltek, szálas sallangokkal; a felsők épek, szálasak. Szórv. a v. d. t.

CCCCXXXIV. Kazupa. *Knautia* Coult.

K. arvensis L. Mezei *K.* Belső csészéje rendesen nyolcfogú s félakkora mint a kaszat. Igen közönséges a v. e. t. a havasi tájig s igen változó. Legfeltünőbb a lilaszínű s a fejérviratu (*K. carpatica* Heuff.) alakja. Mindkettő a mezőtől eltekintve három-három alakot ad, a szerint a mint v. minden levele ép, v. az alsók épek, a felsők szárnyasan-hasadtak v. metéltek, v. minden levele szárnyasan-metélt. Mez tekintetében előfordul kopasz v. pelyhesedő fűvel, v. sűrűn szürkén-pelyhes v. mirigyesen-pelyhes, v. pelyhes, közbevetett hosszú serteszőrökkel, v. néha csak serteszőrű szárral s levelekkel bíró alak. A levél alakja szerint Koch nyomán nálunk is három válfajt lehet megkülönböztetni, ú. m.:

1. a tő alakot. Tőlevelei épek, szárlevelei szárnyasan-hasadtak. Ide tartozik: *K. arvensis* Court, *K. dumetorum* Heuff., *K. pannonica* Heuff.

2. *K. longifolia* Koch. Lev. épek, keskeny-lándzsásak, épélűek, fel- s lefelé kihegyezettek. Fűve pelyhesedő, v. sűrűn-pelyhes. Szórv. hegyes vidékeken a v. k. t. Branyiszkóig.

3. *K. silvatica* Dub. Lev. épek, tojás-hosszudak, hosszudak-lándzsásak, hosszudak v. tojásdadok. A legközönségesebb alaknál a levelek hosszudak-lándzsásak, s majdnem épélűek. *K. dipsacifolia* Heuff. alaknál a levelek hosszudak, v. tojásdadok s durván-fürészesek. *Scabiosa pubescens* Wahl. alaknál a levelek tojásdadok v. tojás-lándzsásak, durván-fürészesek, a legalsóbbak közepükön füles levélnyéllel, úgy mint a mácsornyalevelű kazupánál. Nő a tatrai felföld erdeiben. Ide tartozik: *K. drymeia* Heuff., *K. longifolia* Mark., *S. nitida* Kit., *S. ciliata* Kit.

A történetes alakhoz tartozik: 1. a sugártalan alak, mely nemcsak mezében változik—kopasztól borzasig, — hanem levélalak tekintetében is — éptől szárnyasan-metéltig- s ezen felül a fészkepikkelyek hosszában is. A legbelsőbb pikkelyek t. i. néha kétszer-akkorák mint a virat-

kák, s a növény egész termete K. hybrida Coult. ra emlékeztet, de külső csészéje a mezei kazupára. 2. az ijasfijas-fészke, melynek fészkeiből külön kocsánokon kisebb fészkek v. viratesomók emelkednek. Spinatifida Hzs. a kopaszfüvű sugártalan alakhoz tartozik s ritka.

CCCCCLXXXV. Varfű. *Suceisa* Mert. et Koch.

S. pratensis Möncsh. Réti V. Fészkei félgömbdedek. Külső csészéi szőrösök, a belsők karimájukon öt sertével. V. kék. Lev. sötétzöld, bőrnemű, fényes s ép. Gyökere leharpott-végű. Nő nedves réteken az alhavasi tájig. (Scabiosa glabrata Schott.)

S. australis Wulf. Déli V. Fészkei tojásdadok. Külső csészéi kopaszok. Lev. puhák, épek, épélűek. Nő nedves réteken a v. k. és d. t. szórva.

CCCCCLXXXVI. Gömbvirág. *Cephalaria* Schrad.

C. pilosa Gr. et God. Szőrös. G. Lev. ép, nyeles, durván-fürészes. Virágzata gömbös. Szára felálló, borzas. Erdős vidékeken szórva a v. e. t.

C. transsilvanica Schrad. Erdélyi G. Szára terepélyesen-elágazó; vajszerű, sugárzó fészkekkel. Alsó fészkepikkelyei is árvégűek, kihegyezettek. Lev. szárnyasan-hasgatottak, ritkán mindannyian épek. Van kétféle-levelű is. Legszebb alakja az ijasfijas-fészke. Nő a v. k. és d. t. rónáin s dombjain. S. tatarica Kit., S. ciliata Schult., Knautia montana Maly.

C. centauroides Coult. Csükküllőképű G. Szára rendszeren egyfészke, vajszerű viratokkal. Alsó fészkepikkelyei kerekített-végűek. Lev. szárnyasan-hasgatott. Mezei változó. S. laevigata W. K., S. corniculata W. K. S. uralensis Reichb. Nő a v. délkeleti t. sziklás hegyein.

CCCCCLXXXVII. Mácsonya. *Dipsacus* L.

D. silvestris Mill. Erdei M. Polyvái egyenesek, szűrők. A viratgömb alatti murvák szálasak, felegyenesedők, a gömböt túlhaladók. Felső szárlevelei épélűek, ritkán fürészesek. Szórva a v. e. t. az alhavasi tájig.

D. laciniatus L. Héjakut M. Polyvái egyenesek, szűrők. A viratgömb alatti murvák elálló. Felső szárlevelei szárnya-

san-hasgatottak. Szórv. a v. e. t. a felső erdőtájig. Előfordulnak közvetítő alakok is az erdei s a héjakut mácsonya közt. *D. Fullonum* L. *Takács* M. Polyváii merevek, hátragörbülők. Középszárlevelei (mint az előbbi fajoknál) aljukkal szélesen összenőttek s ott éleikkel felfelé hajlók. Miveltetik s elvadul.

LXIV. Rend. GYÖKÉNKEFÉLÉK. Valerianeae.

CCCCXXXVIII. Gyökénke. *Valeriana* L.

V. officinalis L. Macskagyökér Gy. Minden levele szárnyalt. Változó:

1. A tőalak, egy-egy szárlevele 6—10 pár szál, v. szálalándzsás, többnyire ép-élű levélkével v. cimpával bir.

2. A bodzalevélű M. Gy. (*V. sambucifolia* Mik.) csak 4—5 pár lándzsás, fűrészos levélkével bir, s gyökere gyakran tarackos.

3. A magas M. Gy. (*V. exaltata* Mik.) egy-egy levele 6—10 pár lándzsás, fűrészos levélkével bir. A tőalak közönséges a v. e. t. az alhavasi tájig. A magas s a bodzalevélű szórv. termékeny s árnyékos helyeken különösen árkok s patakok m. nő.

V. dioica L. Kétklaki Gy. Gyöklevelei kerek-tojásdadok v. kerülékesek v. úgymint szárlevelei is kerekített-végűek. A szárlevelek alakja változó.

1. A tőalaknál a szárlevelek félbe-szárnyasak.

2. *V. elongata* Márkus alaknál aljukon bevagdalt-fogasak.

3. Az éplevelű K. Gy. (*V. d. β. simplicifolia* Reichb.-nál) minden levél ép s majdnem épélű. Ez utóbbi alakok a v. északi területén a legelterjedtebbek = *V. simplicifolia* Kab. et Ücht.

V. tripteris L. Hármalevélű Gy. Gyöklevelei nyelések, szives- v. kerekített-aljuak, tojásdadok, csipkés-fogasak. Szárlevelei nyéltelenek, hármasak. Néha egy v. mindkét oldallevélkéje eltörpül. (*V. intermedia* Vahl.). Hegyes vidékeken a felső erdő- s az alhavasi tájban bőven a v. e. t. *V. montana* L. Hegyi Gy. Minden levele ép s gyengén-

fogas. Tőlevelei kerekdedek v. kerülékesek, rövidnyellűek. Közép és felső szárlevelei tojásdadok, kihegyezettek, szárölelők. Szórv. a v. közép és éjszaki részén.

V. *elongata* Jacq. Nyulánk Gy. Gyöklevelei tojásdadok, fogasak. Szárlevelei nyéltelenek, bevagdalt-fogasak. Kevésviratu sátora a fűrtalakhoz közeledik. A rodnai havasokon Baumg. szerint.

V. *saxatilis* L. Kövi Gy. Gyöklevelei lapickásak. Szárai levéltelenek, v. 1—2 szálaslándzsás kis levéllel. Gyökere rojtos. A v. éjszaki terület nyugoti végvidékein.

CCCCCLXXXIX. Galambbegy. *Valerianella Mönch.*

1. A termés koronája (csésze) három, magános, apró, alig észrevehető fogból áll. V. *olitoria* Poll. Saláta G. Termése széles-tojásdad, összenyomott, hátán barázdás, oldalt két-két bordával. Közöséges a v. k. és d. t. sziklás partokon s miv. talajon.

V. *carinata* Lois. Barázdás G. Termése hosszudag, majdnem négyélű, előrészen párkánnyal szegélyezett lappal, hátán barázdával. Miv. talajon szórv. a v. k. és d. t.

2. A termés koronája fűnemű, ferdén levágott, apró, egy-lepű csésze, melynek hátulsó csészefoga nagyobb a két mellékfognál.

dentata Poll. Fogas G. Termése tojás-kúpidomű, elől hosszudag, behorpadt, párkányos lappal. A korona oldalfogai igen aprók. V. *Morisonii* DC. Termése a tőalaknál szőrös, β . *leiocarpa* DC. válfajnál kopasz. Igen közöséges mivel talajon a Tátrától a Szávaig, vegyesen β . válfajával. V. *mixta* Duf., *Fedia dasycarpa* Stev. ide tartoznak.

V. *Auricula* DC. Bárány nyelvű G. Termése széles-tojásdad, elül egy, hosszában-menő barázdával, öt-idegű. A korona két oldalfoga igen apró. Miv. talajon szórv. a v. k. és d. t.

V. *pumila* DC. Pici G. Termése gömbded. A korona két oldalfoga majdnem akkora, mint a főfog s elálló. Száraz partokon a v. k. és d. t. szórv. V. *membranacea* Lois.

3. A termés koronája hárttyás, recéserű, köröskörűlegyenletesen-fogas kehely.

V. coronata DC. Koronás G. Termése tojásdad, szőrös. Koronája a termésnél szélesebb, hathasábu. Szórv. a v. k. és d. t. dombjain s rónáin. **V. hamata** Bast., **V. lasiocephal**a Betke ide tartoznak.

LXV. Rend. PLUMBAGOFÉLÉK. Plumbagineae.

CCCCXC. Lelleg. *Statice* L.

S. elongata Hoff. Nyulánk L. Virágzata gömb, levéltelen tökocsánon. Lev. szálasak, egyinuak. V. piros. Külső murvái hajszálvégűek, a belsők igen tompák, árvégűek. A v. t. nyugoti és keleti végvidékein. Miveltetik is.

S. Gmelini Willd. Gmelin L. Virágzata egy-oldalú, bugásan-álló, sátorozó füzér v. fürt. Gyöklevelei bőrneműek, visszásan-tojásdadok v. kerülékesek, épélűek. Szára levéltelen, felső részén kétkétágú. Szikes földön a v. k. és d. t. különösen a Tiszavidéken bőven.

LXVI. Rend. UTILAPUFÉLÉK. Plantagineae.

CCCCXCI. Utilapu. *Plantago* L.

1) Füzérek egy-egy törzsön számosak, gyakran gyűrűsen-állók. Szár elágazó, leveles. Lev. szálasak.

P. Psyllium L. Balha U. A csésze négy sallangja egyenlő s lándzsás. Szára fűncmü, felálló. Egy-nyári. Hazánk virányában kétes faj. A mi eddigé név alatt kezembe jött, mind a következő fajhoz tartozik.

P. arenaria W. K. Homok U. A csésze hát-sallangjai ferdén-lapickásak; has-sallangjai keskenyebbek, lándzsásak. A v. k. és d. t. homokos rónáin s dombjain közönséges.

P. Cynops L. Ebszem U. A csésze hát-sallangjai csónak-alakuak, éles, pillás gerinccel. Szára 1—2-lábnyi, terepélyesen-elágazó, alján cserjesedő. Felső füzérmurvái hegyesek s rendesen szálkavégűek. Vándornövény. 1858—1861-ig Eperjes m. a malom-árok partján.

2. Füzérek magánosak, levéltelen szá-
 rakon v. tökocsánokon. Lev. szálas, húsos.
 P. *maritima* L. Tengerparti U. A korolla csöveször-
 rös v. gyapjas. Változó. Lev. majdnem oly hosszúak mint a
 szár, v. a szárnál sokszorosán rövidebbek, laposak v. félhenge-
 resek. Lapos levelei vagy épélűek v. ziláltan-fogasak. Mur-
 vái a laposlevelű alakoknál igen hosszú árhegygyel birnak,
 mely kétakkora mint a murva. Közöséges a v. e. t. majd-
 nem a m. Táttra aljáig, mocsáros s szikes földön. P. *Wul-*
fenii Willd., P. *graminea* Lam., P. *subulata*
 W. K. valószínűleg ide tartoznak.

P. *tenuiflora* W. K. Apróviratu U. A korolla csö-
 ve kopasz. Fűve $\frac{1}{2}$ —3-hüvelyknyi. Nagysága változó. A v.
 k. és d. t. síkjain helyenként bőven. P. *Weldenii*
 Reich.

3. Füzérek magánosak, levéltelen tök-
 ocánokon. Lev. laposak, szélestojásda-
 dok, pázsitzöldek, majdnem kopaszok.
 Tokcsa 4—sok, rendszeren nyolc-magvu.

P. *maxima* Juss. Nagy U. Lev. tojásdadok, hosszú, hen-
 geres nyelekkel. A nyelek barázdája igen keskeny. A levél-
 lemez alján csuklyás. Talán csak a következő faj óriási alak-
 ja, fél—egylábnyi hosszú levelekkel, s 1—3 lábnyi magas
 tökocsánokkal. Nő a v. k. t. termékeny, nedves rónáin igen
 szór. p. a Hortobágyon.

P. *major* L. Széleslevelű U. Lev. tojásdadok, nem
 csuklyások. Levélnyele tágas barázdával s alja felé szélesedő.
 Igen közöséges a v. e. t. az alhavasi tájig; nagyon változó.
 A tőalak nagysága 1—2 láb, de kopár helyeken alig 2—3
 hüvelyknyire nő (P. *nana* Trath.). Eltérő termetet nyer,
 ha számos füzerei tojásdadok s kocsánaikkal együtt a levelek-
 nél sokkal rövidebbek. (P. *minima* DC.) Ez utóbbi ned-
 ves, csorvás helyeken Eperjes környékén nő. Vannak történe-
 tes alakjai is, mint *β. asiatica* DC., hosszú, vékony le-
 vél-nyelekkal (mocsáros helyeken) és *γ. cruenta* Hol.,
 vörös-erű levelekkel.

4. Füzérek magánosak, levéltelen tök-
 ocánokon. Lev. kerülékesek v. hosszú-
 dad-lándzsások, sűrűzöldek. Tokcsa
 négy-magvu (néha, ha eltörpül, csak két-

magvú) de ez esetben a levél mindig kerülékes.

P. media L. Közép U. Lev. kerülékes, rövidnyelű, mindkét oldalon borzas v. szőrös, sokszorosan-rövidebb a tökocsánál. Füzére hengeres, v. másfél-hüvelyknyi (ritkán hosszabb). Közönséges a v. e. t. az alhavasi tájig.

P. sibirica Poir. Szibériai U. Lev. hosszudad v. hosszudad-lándzsás, 3—5-inú, kopasz v. szőrösödő, hosszúnyelű; a nyél akkora, v. félakkora mint a lemez. Korollája fejr. Tokcsája 4-magvu. Szabolcs, Bihar megyék szikes rónáin (Janka).

5. Füzérek magánosak, levéltelen tökocsánokon. Lev. tojásdadok, kerülékesek, lándzsások v. lándzsás-szálasok. Tokcsák két-magvuak.

P. gentianoides Sm. Tarnicsalaku U. Tökocsána hengeres. Lev. tojásdadok. v. kerülékesek, majdnem kopaszok. A csésze külső sallangjai nem összenöttek. A mármarosiban bányái havasokon mocsáros helyeken (Baumg.)

P. argentea Chaix. Selymes U. Tökocsána hengeres. Lev. lándzsások, selymesek. Füzére tojásdad. A csésze külső sallangjai nem összenöttek. A v. k. és d. t. mocsáros réjtjein s száraz dombjain szór. *P. Victorialis* Poir., *P. sericea* W. K.

P. montana Lam. Hegyi U. Tökocsána hengeres. Lev. lándzsások. Füzére tojásdad, feketés. Murvai szélesek, visszasan-tojásdadok, nagyon tompavégűek, igen rövid árhegygyel s valamint a csésze-sallangok is csúcsukon szakálosak. Füzére rövid, tojásdad. Lev. keskeny, szálas-lándzsás, alján a nyéllel összefolyó lemezzel. A bányái havasokon (Heuff.). A m. Tátrán előforduló *P. lanceolata* β . *alpestris* W. A. h. a következő fajhoz tartozik.

P. lanceolata L. Keskenylevelű U. Tökocsána mélyen barázdás, 4—5 hosszborde miatt szegletes. A csésze két külső sallangja összenőtt. Lev. lándzsás. Igen közönséges s változó-termetű növény. Nő a v. e. t. a kopár havasokig. Alakja:

1. A tőalak. Lándzsás levelekkel s henger-tojásdad füzérrel bir, mely a leveleknél magasabbra emelkedik. Az egész növény 1—1 $\frac{1}{2}$ -lábnyi.

2. *P. altissima* L. Lándzsás, 5—7-inu levelekkel s hosszudad-hengeres, 4" hosszú füzérrel bir s 2—3' hosszú tökocsánnal.

3. *P. hungarica* W. K. Lándzsás, majdnem kopasz, de aljukon szőrös levelekkel s ujjnyi-arasznyi tökocsánnal bir. A közönséges hegyi alak: *P. l. alpestris* W. H. l. ide tartozik.

4. *P. lanata* Portenschl. Lándzsás, igen szőrös, söt borzas levelekkel bir. A tökocsán, úgy mint az előbbi alakoknál magasabbra emelkedik, mint a levelek.

5. A törpe alak. *P. l. pumila* Koch. gömbded füzerekkel bir, melyek tökocsánaikkal nem emelkednek magasabbra, mint a levelek. Ezen alaknál, valamint a magyar utilapunál is a murvák szélesebbek s rövidebbek, mint a tőlaknál.

SZÍRONTALANOK. APETALAE.

LXVII. Rend. GÉGEVIRÁGFÉLÉK. Aristolochiaceae.

CCCCXCII. Gégevirág. *Aristolochia* L.

A. *Clematitis* L. Farkasalma G. Gyökere s tökéje hengeres, ágas, terjedő. Viratai párjával v. csomósan állnak a levelek hónaljában. Közönséges a v. k. és d. t. rónáin s dombjain.

A. *pallida* Willd. Halavány G. Tökéje gömbded, húsos. Viratai magánosak a levelek hónaljában. A párta ajka félakkora mint csöve. Lev. mint az előbbi fajnál széles-szívidomúak, épélűek. Nő a v. legdélibb területén.

CCCCXCIII. Kopotnyák. *Asarum* Tournef.

A. *europaeum* L. Európai K. Tökéje száridomú, terjedő. Lev. nyeles, veseképű, épélű. Vir. magánosak, szennyes-violakékek, lekonyulók. Virít korán tavasszal. Mogyorófaljaü, hánytató, prüsszentető.

LXVIII. R e n d. EZÜSTFAFÉLÉK. *Elaeagneae*.**CCCCXCIV. Hipófa.** *Hippophaë L.*

H. rhamnoides L. Bengéképű *H.* Cserje. Lev. szálas-lándzsás, épélű, felül kopasz, pontozott, alul fejtér, korpás. Viratai füzéresek, levélhajtás-előtti. Miv. s elvadul. Vadon a Dráva mentében (Kit.)

CCCCXCV. Ezüstfa. *Elaeagnus R. Br.*

E. angustifolia L. Keskenylevelű *E.* Fa. Lev. lándzsás, épélű, mindkét lapján ezüstfejtér s pikkelyes. Virata levélhónaljji, ezüstfejtér, belül sárga. Miveltetik.

LXIX. R e n d. BOROSZLÁNFÉLÉK. *Daphnoideae*.**CCCCXCVI. Boroszlán.** *Daphne L.*

D. Mezereum L. Farkas B. Vir. piros, levélhajtás-előtti, hármával fürtösen-álló. Korán tavasszal viritó cserje. Egyes vidékeken a havasi tájig.

D. Cneorum L. Henye B. Vir. piros, csomós, végálló, pelyhes v. szőrös. Lev. szálasak, kopaszok. Szórv. a v. k. és éjszaki t. a m. Tatra aljáig. Apró cserje.

D. Laureola L. Bábérka B. Vir. zöld, gyakran ötös-méretű s kis fürtökben a levelek hónaljában álló. Lev. épélű, mint az előbbi fajoknál. Kis cserje. Nő igen szórv. a v. nyugoti részén.

CCCCXCVII. Cicó. *Passerina L.*

P. annua Wickstr. Egynyári C. Szára kopasz, felálló, ritkán ágas. Lev. szálas-lándzsások. Vir. magánosak v. társasak a levelek hónaljában. Mivelt talajon Hont, Zólyom, Gömör, Szepes, Borsod megyékben s. m.

LXX. R e n d. SZANDAFÉLÉK. *Santalaceae*.**CCCCXCVIII. Bögre-tok.** *Thesium L.*

1. Minden virat alatt három murva.

- Th. Linophyllum L. Lenlevelű B.** A minden oldalú fürt ágai végükön bogernyősek, simák. Termése kocsános, háromszor nagyobb a tövéig begöngyölödött pártánál. A kisebb alakok rendszeren tarackokat v. földalatti indákat hajtanak s a tőalakot adják; a nagyobb, kihegyzett-levelű, többnyire indátlan alakok a *Th. montanum* Erh. válfajt alkotják. Szórv. a v. e. t. a felső erdőtájig.
- Th. divaricatum Jan. Terpedt-ágú B.** A mindenoldalu fürt ágai majdnem derékszög alatt elálló, egy-viratuak v. végükön bogernyősek. Termése hosszudad-hengeres, legalább félakkora kocsánon. Versec környékén (Heuff).
- Th. ramosum Heyn. Ágas B.** A mindenoldalu fürt ágai tövig fürtősek s többnyire igen érdekesek, szegletesek. Termése tojásdad, majdnem kocsántalan, s mint az előbbi faj háromszor hosszabb a tövéig begöngyölödött pártánál. Száraz partokon a v. k. és d. t.
- Th. humile Wahl. Alacsony B.** Vir. füzérekbe összeszoruló. Termései kerülékesek, majdnem kocsántalanok, háromszor nagyobbak a tövéig begöngyölödött pártánál. Szárai bokrosak, felegyenesedők. Szórv. a v. k. t.
- Th. alpinum L. Havasi B.** Viratfüzére egyoldalra néző. Termés pártája csöves, csak csúcsán begöngyölödött, akkora mint a termés. Az alhavasi és felső-erdőtájban különösen mésztalajon közönséges.
2. Egy, ritkán két murva egy-egy virat alatt.
- Th. elegans Roch. Csinos B.** Virágzata kevésviratu, végálló bogernyő. Termése gömbded, majdnem kocsántalan, igen nagy (2—3^{mm} átmérővel). A szerb-bánáti határörvidéken.
- Th. ebracteatum Heyn. Murvátlan B.** Virágzata egyszerű, végén üstökös fürt. Termése kerülékes, kocsános, alján egyetlenegy murvával. Csallóközben találta Wierzb.

LXXI. Rend. CIKSZÁRFÉLÉK. Polygoneae.

CCCCXCIX. Lórom. *Rumex L.*

1. Mind a három belső pártacimpapúp, s alja mindkét oldalán kéthosszú

serteképpű foggal. Viratgyűrűk sűrűn-állók, levélhónaljiak.

R. maritimus L. Tengerparti L. A cimpák fogai akkorák v. hosszabbak, mint a cimpák hossz-átmérője. A legfelsőbb viratgyűrűk összefolynak. Fűve sárgazöld. Mocsáros helyeken a v. k. és d. t.

R. palustris Smith. Mocsári L. A cimpák fogai akkorák, mint a cimpák haránt-átmérője. Szára igen terepélyesen elágazó. Lev. szálas-lándzsás, mint az előbbi fajnál, de viratgyűrűi nem oly sűrűnállók, s fűve pázsitzöld. Mocsáros helyeken a v. k. és d. t.

2. Mind a három belső pártacimpa alja közepén tömör puppál; de karimája vagy ép v. alján fogacskás, v. sok serteképpű fogtól pillás.

R. conglomeratus Murr. Csomós viratu L. Belső pártacimpái szálas-hosszudadok, épélűek. Ágai terjedten-állók. Legtöbb viratgyűrűi levélhónaljiak. Árkokban s mocsáros helyeken a v. k. és d. t.

R. pulcher L. Szép L. Belső pártacimpái tojás-hosszudadok, tüskés-pillás-élűek. Ágai terjedten-állók. Alsó levelei sziv-hosszudadok, tompavégűek. Romtalajon a v. legdélibb t.

R. crispus L. Fodros L. Belső pártacimpái sziv-kerekdedek, épélűek. Szárlevelei szálas-lándzsásak, hatos, néha fodros éllel. A két pártacimpa púpja néha nem fejlődik, mely esetben a 3-dik csapatba tartoznék. Igen közönséges faj a v. e. t. a havasi tájig.

R. Hydrolapathum Huds. Parti L. Belső pártacimpái tojásdad-háromszögűek, épélűek v. fogacskásak. Lev. lándzsásak, az alsók csipkés-élűek, mindannyian majdnem derékszög alatt elálló erekkel. Mocsáros helyeken a v. e. t. a m. Tátra aljáig.

R. obtusifolius L. Tompa levelű L. Belső pártacimpái széles-tojásdad, fogacskás aljból hosszudad, épélű, tompavégű csúcsba kinyújtottak. Alsó és közép szárlevelei sziv-tojásdadok, rendesen kerekített végűek; a legfelsőbbek néha lándzsásak. A v. e. t. a havasi tájig. Magasabb erdőtájon s az alhavasokon gyakori a *R. purpureus* Poir. válfaja majdnem vérvörös fűtőkkel s levelekkel bir.

3. A belső pártacimpák csak egyike pú-

pos (kivételesen kettő v. mind a három is); de mind épélű v. fogacskás.

R. pratensis M. K. Lósska L. Belső pártacimpái szív-tojásdadok, aljukon fogacskásak, rendszeren csak egy, kivételesen kettő v. mind a három púpos. Gyöklevelei szív-tojásdadok, hegyesek. Szárlevelei tojásdad-lándzsásak. Viratgyűrűi felül levéltelen fürtökké összefolyók. Közönséges romtalajon s legelőkön.

R. patientia L. Paréj L. Belső pártacimpái szív-kerekdedek, épélűek. Lev. tojásdad-lándzsásak, a felsők lándzsásak; mind habosélűek, csatornás éllel. Miv. s nő itt-ott vadon is.

R. nemorosus Schrad. Ligeti L. Belső pártacimpái hosszudad-szálasak, tompavégűek, épélűek. Alsó levelei tojásdad-lándzsásak, a felsők lándzsásak. Viratgyűrűi az ágak végein levéltelen fürtökké összefolyók. Szórv. erdős, hegyes vidékeken.

4. A belső pártacimpák nem púposak. Gyöklevelek szív-tojásdadok, kerekített szívkarélyokkal.

R. aquaticus L. Vízi L. Minden levele hegyesvégű. Viratgyűrűi bugásan álló fürtökbe összeszorúlnak. Alsó vizekben s állandó mocsároknál közönséges a m. Táttra aljáig.

R. alpinus L. Havasi L. Alsó levelei szélesen szív-tojásdadok, kerekített-végűek, húsosak, csatornás nyeleken. A kis Táttra, a mármárosi, bihari, aradi havasok alhavasi és felső erdőtáján.

5. Belső pártacimpák nem púposak, legfőlebb aljukon kis pikkelyekkel. Lev. nyilas- v. dárda-aljuak.

R. scutatus L. Pajzsos L. Lev. szürkezőld, dárda-veseképjű. A Táttra havasi és alhavasi táján zórv. s a mármárosi havasokon. Miv. is konyhai használatra.

R. acetosa L. Sóska L. Lev. pázsitzöld, hosszudad v. tojásdad-lándzsás, nyilas-alju, magasabb állomásokon szélesebb, tompavégű, a dárdaalakhoz közeledő, s a főideg aláról a széles aljkarélyokba menő oldalilegek feltünőbbek. Ezen alak = *R. arifolius* All. A v. e. t.

R. acetosella L. Madár L. Külső pártacimpái a belsőkkel simulnak. Lev. keskeny-dárdásak, lándzsásak v. szála-

sak. Kopár, terméketlen s vadvizes talajon a v. e. t. az alhavasi tájig. R. laciniata Wierzb. exsicc. hasgatott levélfülekkel ide tartozó történetes alak.

D. Savaska. *Oxyria Hill.*

O. digyna Campd. Kétnyelecsű S. Lev. kerekded-veseképű, hosszunyelű. Vir. fürtösek. A m. Táttra, a rodnai és bánáti havasok alhavasi s havasi táján.

DI. Cikszár. *Polygonum L.*

1. Egyetlenegy, hosszudad-hengeres füzér a felálló szár végén. Gyökér csucsoroképű.

P. Bistorta L. Tekert C. Lev. szives- v. tojásdad-hosszudad, lapos, épélű. V. piros, hártyásélű kocsánokon. Nedves réteken a felső erdő s az alhavasi tájban.

P. viviparum L. Fia dzó C. Lev. lándzsás, behajlott, csipkésélű. Vir. fejr. Nedves réteken a felső erdő s az alhavasi tájban a Tátrán, a mármaros, aradi s bánáti havasokon.

2. Szár rendesen ágas. Vir. sűrű, hosszudad-hengeres füzérekben. Gyökér nem csucsoros.

P. amphibium L. Vidra C. Szára alján gyökerező, 1—3-füzérű. Lev. hosszudad-lándzsás v. lándzsás-szálás; hosszunyelű ha a növény vízbemerült s levele úszó, rövidnyelű, ha száraz vízjárta helyen nő. A v. e. t. a m. Táttra aljág.

P. Persicaria L. Baracklevelű C. Szára felálló, ágas; sok felálló v. bókoló, piros v. fejr füzérekkel. Levele hosszudad-lándzsás. Pálhacsövei sertések s pillásélűek. Nedves romtalajon a v. e. t. a felső erdőtájig.

P. lapathifolium L. Lapulevelű C. Szára felálló, ágas; sok felálló v. bókoló, piros viratfüzérrel. Pálhacsövei kopaszak, rendesen nem pillásélűek. Lev. alakja változó a tojásdad alaktól a lándzsásig. Lev. alul kopaszak v. szürkemolyhosak. P. punctatum Kit. ide tartozik, s valószínűleg P. ciliare v. intermedium Kit. és P. glandulosum Kit. is, valamint P. nodosum Reich., P. incanum Schm.

3. Szár felálló, ágas. Vir. hosszú, lekönyuló, gyérviratu, fürtképű füzérekben. Lev. hosszudad- v. szálás-lándzsás.

P. Hydropiper L. Borsos C. Vir. hexandri, zöldes, ritkán piros v. fejér. Pálhacsövei kopaszak. Lev. csipős-izú, hosszudad-lándzsás. Nedves s mocsáros helyeken a v. e. t. az alhavasi tájig. Kiszáradt mocsárookban, a levelek hónaljában magánosan álló zöldes viratokkal is előfordul.

P. mite Schrank. Szelid C. Vir. hexandri, piros v. pirosuló. Pálhacsövei sertések. Lev. nem csipős, hosszudad-lándzsás. Szórv. nedves, mocsáros helyeken a v. éjszaki s közép t. gyakran vegyesen az előbbivel.

P. minus Huds. Keskenylevelű C. Vir. pentandri s piros. Pálhacsövei szőrösök, s erősen pillásak. Lev. sötétzöld, szálas-lándzsás. Nedves s mocsáros helyeken a v. k. és d. t. a felső erdőtájig.

4. Vir. csomósak, ritkán magánosak, a levelek hónaljában, pirosak v. fejérek. Lev. aprók, kerülékesek v. szálas-lándzsásak.

P. aviculare L. Porcsin C. Szára lecsepült v. felálló, ágas, egész hosszában leveles. Vir. csomói rövidebbek támaszleveleiknél. Termése (diócska) érdes, ráncos, nem fényes. Igen változó. Lev. kerülékes, lándzsás v. szálas, az egész növényen egyenlő v. nagyobbakkal vegyült. Vir. majd ziláltan, majd tömötten állók. A v. e. t. a felső erdőtájig. Igen szívós-életű.

P. graminifolium Wierzb. Pázsitlevelű C. Ágai végig levelesek. Lev. szálas, egyinű. Termése sima, fénylő. A bánáti határörvidéken.

P. arenarium W. K. Homok C. Szára felálló, terepélyesen-elágazó. Lev. szálas-lándzsásak, hegyesek; a murváskodók az ágak felső részén a viratoknál rövidebbek v. ott nem is fejlődnek. A v. k. és d. homokos rónáin bőven.

5. Lev. szélesentojásdad, szives v. nyílképpű aljjal.

P. Convolvulus L. Szulak C. Szára tekergődzőleg kapaszkodó v. heverő. Vir. csomósak, levélhónaljiak. Pártacimpái rónahátuak. Miv. talajon a felső erdőtájig a v. e. t.

P. dumetorum L. Folyó C. Szára tekergődzőleg kapaszkodó. Pártacimpái ormóshátuak; a három külső ormója hártvásélű. Bokrok közt a v. e. t. a felső erdőtájig.

P. Fagopyrum L. Pohánka C. Szára felálló, merev. Vir. fürtjei bugásan állók. Miv. s itt-ott elvadul.

LXXII. Rend. AMARÁNTFÉLÉK. *Amarantaceae.*DII. Amaránt. *Amarantus L.*

A. viridis L. Zöld. *A. Vir. triandriák.* Murvái rövidebbek a pártáknál. Termése nem kovadó. Szára heverő v. felegyenesedő, kopasz. Lev. kótás-tojásdadok. Szórv. miveletlen talajon.

A. Blitum L. Kövér *A. Vir. triandriák.* Murvái akkorák, mint a pártá. Termése körülvágottan-kovadó. Szára heverő v. felegyenesedő, kopasz. Lev. kótás-tojásdad, tojásdad v. viszszaosan-tojásdad. Miv. talajon terhes gaz. *A. prostratus Bast.* heverő alakjait jelöli.

A. retroflexus L. Paréj *A. Vir. pentandriák.* Murvái kétakkorák, mint a pártá. Szára felálló, szőrös. Miv. talajon terhes gaz a v. e. t. majdnem a m. Táttra aljáig.

J e g y z. Egyes példányokban itt-ott elvadult kerti amarántok is előfordulnak, p. *A. hypochondricus L.*, *A. caudatus L.*, *A. paniculatus L.* s m., melyek már ijas-fias, bíbor-veres bugájuk által a honi zöldviratuktól elütnek.

DIII. Torzon. *Polycnemum L.*

P. arvense L. Mezei *T. Lev. árképü, szúrós, alján hártvásélü.* Apró viratai magánosak a levelek hónaljaiban. Murvái hártvásak, árvégüek. Közönséges a v. k. és d. t. száraz, sziklás partokon s a rónaságban. Neilreich szerint három alakot lehet megkülönböztetni, mely azonban válfajnak nem tekinthető.

1. *longifolium* = *P. majus A. Braun.* Lev. háromélü, 3—6^{'''} hosszú, egyenes, v. ívesen-hajlott.

2. *brevifolium* = *P. verrucosum L. áng.* Lev. háromélü, árképü, egyenes, 1—2^{'''} hosszú.

3. *filifolium* = *P. Heuffelii L. áng.* Lev. fo-malképü, 2—6^{'''} hosszú, egyenes v. ívesen-hajlott.

LXXIII. R e n d. LIBATOPPFÉLÉK. *Chenopodiaceae*.DIV. Libatopp. *Chenopodium* L.

1. Minden mag vízirányos s gyenge nagyítás mellett v. pusztaszemnek simafelületű.

Ch. urbicum L. Telekes L. Fűve meztelen, fényes. Szára mereven, felálló. Vir. füzerei zöldek, a szárhoz simulók. Lev. v. tojásdad-lándzsás s öblösen szárnyas-karélyu, v. háromszögű s öblösen-fogas. Rom- s miv. talajon a v. e. t.

Ch. opulifolium Schrad. Bangitalevelű L. Meztelen. Vir. csomói zöldek, majdnem levéltelen, ijasfias füzérben. Lev. kótás-kerekded, majdnem háromkarélyu, igen tompa karélyokkal s fogasélű. Szórv. romtalajon.

Ch. album L. Fejér L. Meztelen v. lisztes. Vir. csomói fejezlők, a tőalaknál füzéresen- v. fürtösen-állók, *Ch. viride* L. válfajánál pedig bogernyőket képezők. Miv. s romtalajon igen közönséges gaz a v. e. t.

Ch. Botrys L. Rubianka L. Mirigyszörös, erősszagu v. bűzös. Lev. szárnyasan-hasadtak, csak a murváskodók épek. A v. k. és d. t. rónáin s száraz partokon szórv. Miv. is kerti virágnak.

2. Minden mag vízirányos, s felületén emelkedett v. mélyített pontokkal. Lev. v. tojásdad s épélű v. lándzsás s fogasélű.

Ch. olidum Sm. Bűdös L. Lev. tojásdad-dülényes, v. kótás, szürkén-lisztes, igen bűzös. Magva igen aprón pontozott, a miért az első csoportba a fejér libatopp mellé is állítható, melytől azonban heverő szára s bűze által könnyen megkülönböztethető. Nő szórv. romtalajon, leginkább épületek m. a v. e. t.

Ch. polyspermum L. Sokmagvu L. Lev. tojásdad, pázsitzöld, sima, tompa v. kihegyezett csúcscsal. Két-három hüvelykre emelkedő példányai triandriák. Vir. csomói a tőalaknál bogernyősek, *Ch. acutifolium* Kit. válfajánál pedig ijasfias füzérben állók.

Ch. ambrosioides L. Mirha L. Minden levele keskenylándzsás, épélű v. fogas, pázsitzöld, alul mirigyes, nyéltelen.

virággyekkel. Amerikából származó, meghonosult növény a v. d. és k. t. Mármaros-Szigetig.

3. Minden mag vizirányos, s felületén emelkedett v. mélyített pontokkal. Lev. karélyes v. öblösen fogas.

Ch. hybridum L. Pokolvar L. Lev. pázsitzöld, szív-alaku, szegletes, 6—10 nagy foggá kikanyargatva-kihegyzett. Büdös. Szórv. miv. s romtalajon a v. e. t.

Ch. ficifolium Sm. Figelevelű L. Fűve fejrő, zöld. Alsó levelei dárdásan-háromkarélyuak, kinyult, hosszudad, tompavégű közepkarélylyal. Magvai élesélűek, igen aprón pontozottak. Szórv. miv. talajon.

Ch. murale L. Gáti L. Fűve sötétzöld. Lev. széles, tojásdad-dülényes, szabálytalanul fogas, v. kikanyargatva-karélyos. Magva élesélű, aprón bibircsós felülettel. Romtalajon szórv. különösen házak mellett.

4. Minden v. a legtöbb magva függőlegesen-álló, vagyis oldalt összenyomott.

Ch. glaucum L. Fakó L. Lev. alul szürke, felül sötétzöld, fényes, húsos, csavargó-élű. A függőlegesen álló magvak mellett sok vízszintesen állókkal is bir. Nedves s mocsáros helyeken igen közönséges a v. e. t. a felső erdőtájig.

Ch. rubrum L. Veres L. Lev. alul halaványszöld, dülényes, dárdásan-háromkarélyu, vagy lándzsás s öblösen fogas. A végálló vir. magvai vízszintesen állók, vagyis felül- s alulról összenyomottak. Igen szórv. nedves, kopár helyeken a v. k. és d. t.

Ch. Bonus Henricus L. Paréj L. Lev. alsó lapján zöld, nyilképű v. dárdaalju, épélű. Minden vir. magva függőlegesen álló. Vir. csomói levéltelen, kúpalaku, ijasfnas füzért képeznek. Kővér romtalajon a házak körül a v. e. t.

DV. Somocsing. *Salicornia* L.

S. herbacea L. Fűnemű S. Szára ágas, levéltelen, húsos, cikkelyes. Cikkelyei vízásan-kúposak, felső végükön két oldaltnéző foggá kicsipettek. Vir. monandriák, v. dian-driák, igen aprók, torzsaképű füzérekben. A v. k. t. szikes rónáin szórv.

DVI. Maglapél. *Atriplex* L.

1. Alsó és közép szárlevél háromszögű, alján szives v. dárdás. Termés a pártá aljáig hasadt.

A. hortensis L. Kerti M. Terméspártái kerekdedek, épélűek, majdnem hártvásak, zöldessárgák. Alsó lev. szivesaljuak, a felsők háromszögűek; mindnyájan épélűek. Pázsitzöld, sárga és veresfüvű válfajokban miv. s elvadult.

A. nitens Reben t. Fényes M. Terméspártái tojásdadok v. kerülékesek, kihegyezettek, épélűek. Lev. fogas, alul szürkészöld; a legfelsőbbek kinyult-végűek = *A. acuminata* W. K. Miv. talajon s bokrok közt a v. e. t. majdnem a m. Tatra aljáig.

A. hastata L. Dárdás M. Terméspártái szélesen-tojásdadok, fűneműek, épélűek. Lev. háromszögűen-dárdásak, az alsók fogasak, a középsők és felsők épélűek. Felső lev. néhol, különösen szikes földön termő alakoknál lándzsásak. A v. k. és d. t. rom- s sós-talajon szór. *A. microsperma* W. K., *A. latifolia* W. h. l. ide tartozó nevek.

2. Terméspártá aljáig hasadt. Lev. szálas, lándzsás v. dülény-hosszud a d.

A. patula L. Terepélyes M. Szára ágas, majdnem derékszög alatt elálló ágakkal. Lev. fűnemű, hajlékony. Termései gyéren állók. A tőalaknál az alsó lev. dülény-hosszudak, néha háromkarélyuak, fogasak, a terméspárták sima felületűek s kevésbé fogacskás-élűek; ellenben a keskenylevelű (*A. angustifolia* Host.) válfajnál a lev. többnyire szálas-lándzsásak, épélűek s a terméspárták nem csak élükön, hanem gyakran alsó felületükön is élesen fogasak, mi által e faj a következőhöz közeledik. Vannak a tatár maglapélhez közeledő alakjai is; a miért nem csak a keskenylevelű, hanem a tengerparti és tatár maglapélt is a terepélyessel egy fajjá egyesíthetnők. *A. sulcata* Kit. a tőalakhoz tartozik.

A. littoralis L. Tengerparti M. Szára felálló, ágas; ágai elálló. Lev. szálas-lándzsás, épélű, husos. Vir. csomói merev füzérekre összeszorulnak. Szikes földön a v. k. és d. t.

A. tatarica L. Tatár M. Szára felálló, egyszerű v. kevéságú. Közép- és felső szárlevelei lándzsásak, épélűek, szürkészöldek v. fejezlők. A v. k. és d. t.

3. Terméspárta alsó felén porcoss csak közepéig kéthasábu.

- A. *laciniata* L. Hasgatott M. Lev. dárdás v. hosszudad, szárnyas-karélyu v. mélyen öblösen-fogas, szürkezőld v. fejejlő. Terméspártái dülényesek, épélűek v. a kinyuló oldal-karélyokon fogasak. A v. e. t. különösen romtalajon a felső erdőtájig. Szikes földön ennek levelei is húsosakká válnak, s szárai felegyenesednek s bokrosodnak. A. *botryoides* Kit. ide tartozik. A gáti libatoppal gyakran felcseréltetett.
- A. *rosea* L. Rózsás M. Lev. dülényesek v. tojásdadok öblösen-fogasak, szürkezőldök v. fejejlők. Terméspártái tojásdad-háromszögűek, fogasélűek. Szára felálló. Fiv. s romtalajon a v. e. t. szóróv.

DVII. Paréj. *Spinacia Tournf.*

- S. *inermis* Möñch. Fegyvertelen P. Lev. tojás-hosszudad. Termése fegyvertelen, azaz nem tüskés. Miv.
- S. *spinosa* Möñch. Tüskés P. Lev. dárdás. Termése szárvas. Itt-ott konyhai használatra miveltetik.

DVIII. Paréjeper. *Blitum L.*

- B. *capitatum* L. Fejes P. Vir. csomói levéltelen végfüzérekké összeszorultak. Dárdás-háromszögű levelei alig fogasak. Miv. s itt-ott elvadul.
- B. *virgatum* L. Vesszős P. Vir. csomói levélhónaljiak. Hosszu, dárdás-háromszögű levelei mélyen-fogasak. Miv. s itt-ott elvadul. Mindkét paréjeper dél-európai növény.

DIX. Mángold. *Beta L.*

- B. *vulgaris* L. Közöséges M. Magzata két tojásdad bibével bir. Pártája fűnemű. Gyöklevelei sziv-tojásdadok, tompavégűek, épélűek. Szárlevelei tojásdad-dülényesek. Miv. cukorrépának s céklának több válfajban.
- B. *trigyna* W. K. Hárombibéjű M. Magzata három árképi bibével bir. Pártája sárgás, félig hártvás. Lev. hasonló az előbbi faj leveléhez. A v. legdélibb t.

DX. Kochia. *Kochia Roth.*

- K. *Scoparia* Schrad. Seprőfü K. Fűve pázsitzöld. Szára felálló, vesszősen ágas. Lev. lapos, szálas-lándzsás, háromínű, pillásélű. A v. k. és d. t. Mivelletik is. K. *hysopifolia* Schult. Kit. talán ide tartozik.
- K. *sedoides* Schrad. Szakaképi K. Fűve hamuszinű, molyhos v. gyapjas. Szára felálló, vesszősen ágas. Lev.

félhengeres, húsos, tompavégű. Vir. csomói füzérekben állók. Pártafüggelékei túskealakuak. A v. k. t. homokos rónáin s száraz partjain szór. = *Salsola cinerea* W. K.

K. *prostrata* Schrad. Lecsepült K. Fűve szürkés-zöld. Szára cserjesedő, felegyenesedő. Lev. fonalképű, alul fejéres barázdával. Vir. csomói füzérekben állók, molyhosak. A v. k. és d. t. romtalajon s homokos síkon bőven.

K. *arenaria* Roth. Homok K. Fűve szürkés-zöld. Szára fűnemű, felegyenesedő, alján ágas, hosszú, majdnem egyszerű ágakkal. Lev. fonalképű, alul fejéres barázdával. Vir. csomói gyérenállók, a felsők a murvaskodó leveleknél jóval rövidebbek, borzasak. A v. k. és d. t. homoksíkjain bőven. = *Salsola arenaria* W. K.

DXI. Svaeda. *Svaeda Forsk.*

S. *maritima* Dumort. Tengerparti S. Szára fűnemű v. alján cserjesedő, lecsepült v. felálló. Lev. félhengeres, hegyes. Vir. hármával, levélbónaljiak. Pártacimpái hátormóval. A tőalak lecsepült száru, pázsitzöld, fekete, pontozotmagvu növény. S. *salsa* Pall. válfaja fekete-zöld-fűvű növény, felálló szárral s majdnem sima, veres-fekete maggal. Ez utóbbi alak hazánk szikes posványjaiban honos, a tőalak csak a v. k. t. nyugoti részén nő, p. Fertő m. a válfaj társaságában.

DXII. Savar. *Salsola L.*

S. *Kali* L. Kamborz S. Minden lev. kemény, szűrös, tövisbe kihegyezett s vagy széles-árképű, majdnem tojásdad, v. keskeny-árképű v. igen hosszú fonalképű. Szára igen terepelyesen elágazó, szűrös v. meztelen. Nagyon közönséges a v. k. és d. t. száraz rónáin. S. *sativa* W. K. valószínűleg ide tartozik.

S. *Soda* L. Szaka S. Lev. szálás, félhengeres, tompavégű, fegyvertelen, v. apró, nem-szűrös árvéggel. Egész fűve kopasz. Igen szór. a v. k. és d. t. szikes posványjaiban.

DXIII. Poloskamag. *Corispermum L.*

C. *orientale* Lam. Keleti P. Termése tojásdad, szárnyatlan, azaz hártyaövvvel nem bir. Lev. mint a többi fajnál, szálás. Egynyári. A v. k. t. homoksíkjain.

C. *hyssopifolium* L. Izsóplevelű P. Termésének

hártyaöve a termés csúcsa felett is ép. Fűve végre kopasz, pirosló. Ha termésének hossza $1\frac{1}{2}$ "-nél kisebb, *C. nitidum* Kit.-nak neveztetik. Egynyári. A v. k. és d. t. homoksíkjain.

C. canescens Kit. Szürkés P. Termésének hártyaöve csúcsán hasadt, különben ép v. fogasélü. Fűve szürkézöld. A töalak 1—3-levelű pártával bir. *C. Marshallii* Stev. válfaja pártanélküli, de murváskodó levelei ez esetben szélesebbek s nem lándzsásak, hanem hosszudadok v. tojásdadok. Egynyári. A v. k. és d. t. homoksíkjain szór. *C. elatum* Host. és *C. bracteatum* Reichb. a töalakhoz tartozó nevek.

DXIV. Szikör. *Camphorosma* L.

C. ovata W. K. Sós Sz. Szára ágas, lecsepült v. felegyenesedő. Lev. árképűek, húsosak, végre kopaszak. Szikes földön a v. k. és d. t. szór. A keleti *C. annua* Pall.-tól nem különbözik, a miért ezen régibb neve visszaállítható.

LXXIV. Rend. FÜZFÉLÉK. Salicineae.

DXV. Nyárfa. *Populus* L.

1. A berkék pikkelyei pillásélűek.

P. alba L. Fejér Ny. Lev. a végágakon kerekdedek, karélyosak, aljukon szivesek, rendetlenül fogasak, alul fejérmolyhosak. Rügyei molyhosak. Szór. a v. k. és d. t. Tekintélyes fa.

P. canescens Smith. Szőke Ny. Minden lev. kerülékes v. tojásdad, gyengén öblösen-karélyos v. szegletesen durva fogu, fiatal korában alsó lapján s élén gyengéden szürkén-molyhos, végre mindkét lapján meztelen, fényes, alul szürkézöld. Igen szór. a v. k. és d. t. Fa v. bokor. A fejér és rezgő nyárfa vegyfájának tartatik.

P. tremula L. Rezgő Ny. Lev. kerekded, fogas, kopasz, kétszer hosszabb, lapos nyelen függő. Közöséges a v. e. t. az alhavasi tájig.

2. A berkék pikkelyei nem pillásélűek.

P. nigra L. Fekete Ny. Terepélyes-águ fa, tojásdad-há-

romszögű, kihegyzett, fogas levelekkel. A lev. éle kopasz. A termő berkék hossza 3—5". Igen közönséges az alhavasi tájig.

P. monilifera Ait. Kanadai Ny. Terepélyes fa, tojásdad-háromszögű, kihegyzett, fogas levelekkel. A lev. éle pillás. A termő berkék hossza 6—8". Miveltetik.

P. pyramidalis Rozier. Jegenyé Ny. Ágai felálló. Lev. háromszögű, kihegyzett, fogas, kopaszélű, rendszeren szélesebb, mint hosszú. Keleti fa, mely nálunk miveltetik s valószínűleg csak a fekete nyárfa válfaja.

DXVI. Fűz. *Salix* L.

1. Berkék végállók, a mult évi ágak végén. Apró, kúszó, havasi cserjék.

S. reticulata L. Recés F. Lev. röviden kerülékesek, alul szürkék, recések. Magzatai borzasak. A m. Tátrán s a mármarosi havasokon.

S. herbacea L. Fűnemű F. Lev. kerekdedek, fűrészesek, alul s felül zöldek, majdnem ujjas-erűek. Magzatai kopaszak. A m. Tátrán, a mármarosi s bánáti havasokon.

S. retusa L. Csorba F. Lev. visszásan-tojásdadok v. visszásan-lándzsások, alul s felül pázsitzöldek, fénylők. Magzatai kopaszak. A m. Tátrán, a mármarosi s bánáti havasokon.

2. Berkék oldaltállók; rövid, idei ágakon. Berkepikkelyek kétszinűek, vagyis feketevégűek. Bibenyelecses. Lev. vagy kétszer hosszabb, mint széles.

S. myrtilloides L. Kukoja F. Lev. apró, alul s felül zöld, kopasz, kerülékes, épélű. Magzatai nyelesek, kopaszak. Kis cserje. A m. Tatra alján találta Mauksch.

S. Myrsinites L. Myrsineképű F. Lev. alul s felül zöld, visszásan-tojásdad, pillás, fűrészes v. épélű. Magzatai majdnem nyéltelenek, szőrösök, végre kopaszak. A Tatra s rodnai havasok alhavasi táján, hol gyakrabban az épélű levelekkel bíró *S. Jacquini* Koch. válfaja is előfordul. *S. alpina* Scop., *S. fusca* Jacq. Kis cserje.

S. hastata L. Dárdás F. Lev. alul s felül zöld, de alul halavány s recésen-eres, átlátszó erekkel, visszásan-tojásdad, kopasz, aprón fűrészes. Magzatai kopaszak. Kis cserje, mely virágzáskor a kukoja-fűzhöz nagyon hasonlít; de nem, ha

levelei már kifejlődtek. A m. Tátra alhavasi és felső erdőtájában. *S. myrtilloides* Geners.

S. nigricans Sm. Feketélő F. Lev. hosszudak, habos-fürészes-élű, felül sötétzöld, alul kékes-szürke, végre kopasz, hegyes v. tompavégű. Magzatai nyelesek, többnyire kopaszak. A tátrai felföld alhavasi s felső erdőtáján a beregi s bánáti hegyeken. *S. filicifolia* W a h l., *S. A m a n i a n a* Willd.

S. arbuscula L. F á c s k a F. Lev. kerülékesek, mindkét végén kihegyezettek, alul selymesek, végre kopaszak, pázsitzöldek, fürészesek. Magzatai borzasak. Szórv. a m. Tátrán s a rodnai havasokon.

3. Berkék oldalt-állók. Berkepikkelyek kétszinűek. Bibé nyéltelen. Lev. sima, keskeny, v. ötször hosszabb szélességénél, hervadáskor feketedő.

S. repens Wimm. K ú s z ó F. Lev. alul s néha felül is selymes s rendszeren épélű. Termő berkéi gömbdedek, tojásdadok, v. hosszudak. Szórv. a v. e. t. az alhavasi tájig. Változó cserje. Alakjai, melyek *S. arenaria* L. p. p., *S. rosmarinifolia* K., *S. angustifolia* Wulf., *S. fusca* Sm., *S. incubacea* Willd. s más névvel jelöltenek, Wimmer szerint következő négy csoportba összefoglalhatók :

a) *S. argentea* Sm. Lev. (nálunk) keskeny-hosszudak, tompavégűek, mindkét oldalon selymesek. Nő a rónaság homoksíkjain p. Tápio-Szele m. (Jermý).

b) *S. fusca* Willd. Lev. tojás- v. hosszudak-lándzsás, alul állandóan szürkén-selymes. Nő szórv. a Tátra alján.

c) *S. r. angustifolia* Doll. Lev. lándzsás, alul selymes, végre kopasz. Közönséges, nedves, tűzeges réteken.

d) *S. rosmarinifolia* Koch. Lev. igen apró, szálas v. szálas-lándzsás. Berkéi is aprók, gömbdedek. Tűzeges réteken a v. északi területén nem ritka.

S. purpurea L. C s i g o l y a F. Lev. mindkét oldalán sima, fényes, meztelen, visszásan-lándzsás, aprón fürészes-élű. Porviratai monandriák (azaz a két porszál rendszeren végigösszenőtt), pirosak, virágzás után feketedők. A v. e. t. az alhavasi tájig nedves helyeken.

4. Berkék oldaltállók. Berkepikkelyek kétszinűek. Lev. vagy tizszer hosszabb, mint széles, szálas-lándzsás.

S. viminalis L. Kőtő F. Lev. alul (néha felső lapján is) tartósan szürke, selymes, fénylő, szálas-lándzsás, épélű. Nedves földön a v. e. t. a m. Tátra aljáig. *S. mollissima* Wahl. fl. carp. nagy részben ide tartozik.

S. riparia Willd. Parti F. Lev. keskeny, szálas-lándzsás, alul hófejér, vakfényű, molyhos. Két porszála félig összenőtt. Magzatai kopaszak. Nagyságában igen változó. Vannak kétölnyi, nagylevelű s több-lábnyi magas, aprólevelű bokrok. Nő igen szór. havasaink alján, p. Késmárk m. A rónaságban ritka. *S. incana* Schrank., *S. rosmarinifolia* Gouan., *S. linearis* Forb.

5. Berkék oldaltállók. Berkepikkelyek kétszinűek. Lev. széles, végre mindkét lapján kopasz, hosszudad-lándzsás, hosszudad v. visszásan-tojásdad.

S. silesiaca Willd. Sziléziai F. Fiatal lev. alul (leginkább a főideg közelében) fejér-molyhos, végre kopasz, legfőlebb a főidegen szőrös, többnyire visszásan-tojásdad. Magzatai a tőlaknál kopaszak, a bikklevelű (*S. fagifolia* Kit.) válfajánál szőrösek. Közöséges a v. éjszaki s keleti t. hegyes vidékein. *S. stylaris* Ser.

S. daphnoides Will. Boroszlánképű F. Lev. hosszudad-lándzsás, mindkét lapján kihegyzett, fűrész (csak a fiatal apró szőrös). Termő berkéi is kocsántalanok. Igen szór. a v. e. t. a m. Tátra aljáig (Késmárk m.)

6. Berkék oldaltállók. Berkepikkelyek kétszinűek. Lev. alul tartósan szürkén-molyhosak, szélesek, legfőlebb háromszor hosszabbak, mint szélesek.

S. Caprea L. Kecske F. Bimbói kopaszak. Lev. hosszudadok, röviden kihegyzettek, felül kopaszak, fénylők. Berkéi kocsántalanok. Magzatai borzasak. Erdei fa a v. e. t.

S. aurita L. Fűles F. Bimbói kopaszak. Lev. hosszudad-visszásan-tojásdadok, kerülékesek, felül szőrösödők, ráncosak, habos-fűrész-élűek. A bibe nyelecse mint az előbbi fajnál, igen rövid. Nagyon közöséges cserje a v. e. t. hegyes s mocsáros vidékein.

S. cinerea L. Hamvas F. Bimbói szürkén-hamvasok. Lev. visszasan-tojásdadok, röviden kihegyzettek, hosszabbak, mint az előbbi fajnál, felül is szürkén-pelyhesedők. Bibéje tojásdad, kéthasábú. Szórv. mocsáros, nedves helyeken, különösen hegyes vidéken. Előfordul monandri viratokkal is, androgyn berkékkel.

7. Berkék oldalt állók. Berkepikkelyek egyszínűek, zöldék.

S. amygdalina L. Mandola F. Vir. triandri. Berkepikkelyei tartósak. Lev. hosszudad-lándzsás, kopasz, fűrészes, v. felül-alul pázsitzöd (= *S. triandra* L.) v. alul szürkezöldek (a töalagnál). Nedves helyeken a v. e. t.

S. pentandra L. Babér F. Vir. pentandri. Berkepikkelyei megérés előtt lehullók. Lev. tojásdad-lándzsás, sötétzöld, igen fényes, kopasz. A v. északi t. állandó mocsárjaiban szórv. A Bánátban.

S. fragilis L. Csöreg F. Vir. diandri. Lev. kifejlett állapotban kopasz, zöld, lándzsás, kihegyzett, fűrészes. Berkepikkelyei lehullók. Pálhái féloldalulag-szívesek. Fa, a v. e. t.

S. alba L. Fejér F. Vir. diandri. Lev. legalább az ágak végein fehér-selymes, fénylő, lándzsás, kihegyzett. Pálhái lándzsásak. Fa, a v. e. t. az alhavasi tájig.

Jegyz. A fűzek igen változók s vegyfajok képzésére hajlandók. Ily vegyfaj-példányok rendesen magános, történetes alakok s még kevésbé állandó jellegűek, mint a főntebb felvett fajok; ezért itt fel sem vették. Bővebben szól róluk Wimmer Frigyes „*Salices europaeae*” című munkájában (Boroszló, 1866.), ki az európai fűzeket 32 fajban és 57 vegyfajban összefoglalja.

LXXV. Rend. KENDERFÉLÉK. Cannabineae.

DXVII. Kender. *Cannabis* L.

C. sativa L. Vetési K. Szára felálló. Lev. ujjasak, v. ujjasan-osztottak; hegyes, lándzsás, mélyen-fűrészes levélkével. Indiából származó, itt-ott elvadult növény. Miveltetik.

DXVIII. Komló. *Humulus* L.

H. Lupulus L. Felfutó K. Szára felfutó. Lev. tenyeres,

karélyos, igen érdes. A v. e. t. majdnem az alhavasi tájig. Miveltetik is.

LXXVI. R e n d. CSALÁNFÉLÉK. Urticaceae.

DXIX. Falfü. *Parietaria L.*

- P. erecta* M. K. Sudar F. Szára felálló. Lev. hosszudad-lándzsás, nyeles, épélű. Pártája akkora, mint a poredények. Szórv. a v. e. t. különösen sziklás helyeken a tátrai felföld kivételével. *P. officinalis* Willd.
- P. lusitanica* L. Pontozott F. Szára felálló. Lev. tojásdad, nyeles, épélű; az alsók átellenesek, a legalsóbbak kördedek. Vir. csomósak, levélhómaljiak. Murvai hat-sallanguak. Kazán völgyben a Bánátban találta Janka.
- P. diffusa* M. K. Cseplesz F. Szára lecsepült. Lev. tojásdad, csúcsán s alján kihegyzett. Pártája végre kétakkora, mint a poredények. Állítólag a v. legdélibb t. = *P. ramiflora* Mö n c h. Mint válfaj az előbbihez csatlandó. (Parlat.)

DXX. Csalán. *Urtica L.*

- D. major* Kanitz. Nagy Cs. Tökéje v. rhizómája kúszó. Lev. átellenes, tojásdad, tojásdad-lándzsás, kerekített- v. szíves-alju, durván fűrészes. Bugái levélhómaljiak, a nyélnél hosszabbak, lekonyulók. Egy- v. kétlaki. Alakjai:
- a) *vulgaris* Widd. Csipő, nagylevelű, kétlaki. A középlevelek 2—6" hosszúak. Közönséges, köves- s romtalajon. *U. dioica* L.
- b) *parvifolia* Wierzb. Csipő, kétlaki, kislevelű. Középlevelei mintegy hüvelyknyi hosszúak. Szőlők s kertek körül a Bánátban.
- c) *galeopsifolia* Kanitz. *U. galeopsifolia* Wierzb. Alig csipő, kétlaki; tojás-hosszudad vagy hosszudad-lándzsás levelekkel; sertés-szürkemolyhos. A síkság nádasiban.
- d) *radicans* Neilr. *U. radicans* Bolla. Csipő, egylaki. Felső bugácskái termők. Lev. mindkét lapján sima. Schur nevű mocsárban, Sz.-György m. Pozsonymegyében bőven.

U. nrens L. Apró Cs. Vir.-bugái a levélnyeleknél rövidebbek. Lev. kerülékesek, bevagdaltfogasak. Miveletlen talajon a v. e. t.

LXXVII. Rend. EPERFAFÉLÉK. Moreae.

DXXI. Eperfa. *Morus L.*

M. alba L. Fejér E. Párta szélei kopaszak. Termései fejérek v. pirosak. Lev. szíves alja egyoldalú. Miv. a v. k. és d. t.
M. nigra L. Szeder E. Párta szélei szőrösök. Termése fekete. Miv. a v. k. és d. t. El is vadul.

DXXII. Figefa. *Ficus L.*

F. Carica L. Cariai F. Lev. tenyeresek, 3—5-karélyuak, tompavégű karélyokkal. Miv. a v. k. és d. t. El is vadul.

LXXVIII. Rend. SZILFAFÉLÉK. Ulmaceae.

DXXIII. Szilfa. *Ulmus L.*

U. campestris L. Mezei Sz. Magzata s termése kopasz. Vir. majdnem kocsántalan. A v. e. t. Erdei fa. Ágai vagy simakérgűek v. parafásan szegletesek. (*U. suberosa Ehr.*) Ide tartozik *U. hollandica* Mill., és *U. major* Sm. is.

U. effusa Willd. Nyoleporhónu Sz. Magzata s termése hosszú szőröktől pillásélű. Lev. mint az előbbi fajnál tojás-hosszudak, ferdén-szíves aljjal s kétszeresen-fűrészkes karimával; de alsó lapja pelyhes, sötét sötét szürkén-bársonyos. *U. alba* Willd. Kit. ide tartozik.

LXXIX. Rend. CELTISZFÉLÉK. Celtideae.

DXXIV. Celtisz. *Celtis L.*

C. australis L. Déli C. Lev. hosszudak-lándzsás, kihegy-

zett, egyoldalú aljjal s élesen-füreszes karimával; felül érdes, alul sűrűn-pelyhes. Erdei fa, a bánáti határövidéken.

LXXX. Rend. KUPACSOSSÁG. Cupuliferae.

DXV. Gesztenyefa. *Castanea Tournf.*

C. vesca Gaert. Csemege *G. Lev.* hosszudad-lándzsás, szállahegyű füreszfogakkal. Miv. a v. k. és d. t.

DXVI. Bikk. *Fagus L.*

F. silvatica L. Erdei *B. Lev.* tojásdadok, kopaszak, pilás-, végre kopasz-élűek. Erdei fa. Nő különösen hegyes vidékeken 4000 lábnyi magasságig a tenger sz. f.

DXVII. Tölgy. *Quercus L.*

1. *Lev.* már virágzáskor mindkét lapján kopasz.

Q. sessiliflora Sm. Kocsántalan *T.* Termő virata s makkja kocsántalan. Levélnyele $\frac{1}{2}$ —1" hosszú. *Lev.* (mint a következő tölgyfajnál) öblösen-karélyos, majd kerekített, majd hegyes karélyokkal. A karélyok majd épélűek, majd szabálytalanul-fogasak. A v. e. t. majdnem a Táttra aláig. *Q. sublobata* Kit., *Q. aurea* Wierzb. ide tartozik.

Q. pedunculata Ehr. Kocsános *T.* Makkja 1-hüvelyknyi v. hosszabb kocsánon felálló v. függő. *Lev.* karélya rendszeresen szélesebb, mint az előbbi fajnál. *Q. filipendula* Janka exs., *Q. fructipendula* Kit. Neilreich szerint ide tartozik.

2. *Lev.* virágzáskor legalább alsó lapján molyhos v. pelyhes.

Q. pendulina Kit. Koloncos *T.* Makkja hosszú, pelyhes kocsánon lefüggő. *Lev.* nyeles, hegyes alju. *Schult.* 1. p. 620. Kétes faj.

Q. conferta Kit. Csomós *T.* Makkja nagy, kocsántalan, csomósan a levelekhórnáljában. *Lev.* nyéltelen, fiatal korában felül is molyhos v. szőrösödő. A v. legdélibb t. *Q. Esculus* Heuff., *Q. hungarica* Hubeny. Ezen faj az

igen változó következő fajjal célszerűen egyesíthető. A v. e. t. a felső erdőtájig.

Q. pubescens Willd. Szőrösödő T. Makkja csoportos, rövid, legfőlebb 1-hüvelyknyi, molyhos kocsánon. Kupácsai mint az előbbi fajoknál rásimuló pikkelyekkel. Lev. karélyos v. hasadt, v. állandóan felül pelyhes s alul molyhos, vagy felül kopasz s alul szőrösödő, v. végre mindkét lapján kopasz. A lev. nyél hossza változik 1^{'''}—12^{'''} közt. A lev. karélyai majd épélűek, majd durván-fogasak v. karélyosak, majd rónák, majd habosak. **Q. Roburb.) lanuginosa** Roch., **Q. undulata** Kit., **Q. Streimii** Heuff., **Q. Budayana** Haberle (bokor-alakú, — verőfényes partokon) ide tartozó nevek. Mint válfaj **Q. pallida** Heuff., kopasz, fiatal ágacskái miatt elkülöníthető; ezek a tőlaknál molyhosak v. borzasak.

Q. Cerris L. Cser T. Makkja csoportos, kocsános. Kupács-pikkelyei árképűek, elállók. A lev. karélyai rendszeren kihegyezettek. Erdei fa a v. k. és d. t. **Q. austriaca** Willd.

Jegyz. Mit értett a szerző **Q. ambigua** Kit., **Q. spicata** Kit., **Q. virtesiensis** Kit., **Q. canea** ta Kit., **Q. ménesiensis** Kit. és **Q. strigosa** Wierzb. alatt, az leírás példány hiányában meg nem határozható.

DXCVIII. Mogyoró. *Corylus L.*

C. Avellana L. Közönséges M. Kupácsai kopaszok, harangképűek, hasadt-fogasélűek, végükön tágulók. Közönséges az alhavasi tájig. Bokor.

C. tubulosa Willd. Csöves M. Kupácsai kopaszak, hengerképűek, hasadt-fogas-élű, összehajló karimával. Miv. s elvadul a v. k. és d. t. Bokor.

C. Colurna L. Tráciai M. Tekintélyes fa. Kupácsai mirigysértések, két murvakörből alakulók. Lev. mint az előbbi fajoknál, kerekded-szíves, kihegyezett. A v. legdélibb t. erdőt képez.

DXCIX. Gyertyán. *Carpinus L.*

C. Betulus L. Közönséges Gy. Kupácsai egyoldalúak, a diónál sokkal nagyobbak, három-hasábuak. A közepső hasáb igen hosszú, szálas-lándzsás, fűrészkes v. épélű. Lev. kétszeresen-, ritkán egyszerűen fűrészkes. **C. edentula**

- K., C. *Carpinizza* Host., C. *intermedia* Wierzb.-
válnak nem tekinthető. Erdei fa a v. e. t.
C. *duinensis* Scop. Alföldi Gy. Kupácsai egyoldal-
luak, tojásdadok, épek, szabálytalanul-fűrészeselek. C.
orientalis Lam. A v. délkeleti t.

DXXX. Vénicfa. *Ostrya Micheli.*

- O. *carpinifolia* Scop. Gyertyánlevelű V. Ku-
pácsai függő, tojásdad v. hosszudad-hengeres tobozba össze-
szorulók. Lev. tojásdadok, kihegyezettek, s kihegyezetten-fü-
részesek.

LXXXI. Rend. NYIRFÉLÉK. Betulaceae.

DXXXI. Éger. *Alnus L.*

- A. *glutinosa* DC. Enyves É. Lev. visszásan-tojásdad-
kerekded, sötétzöld, fényes, kopasz, fogasélű, alul az erek zu-
gaiban szőrnyalábokkal. Mocsáros, nedves talajon majdnem
az alhavasi tájig szóróv.
A. *incana* DC. Hamvas É. Lev. hosszudad, hegyes, ki-
hegyezetten kétszeresen-fűrészkes, alul szürkészöld, szőrösödő v.
molyhos. Szóróv. a v. e. t. az alhavasi tájig, melybe itt-ott be-
is hatol.
A. *viridis* DC. Zöld É. Lev. tojásdad s kerülékes, alul s
felül zöld, kopasz, csak alul az ereken szőrösödő, kihegyzet-
ten-fűrészeselek. A v. éjszakkeleti s keleti havasokain, a felső
erdő és alhavasi tájban. Rendesen folytonos övet képez az
erdő s a havasi rétek közt, a homokkő havasokon. A tátrai
felföldön nem nő s állomásai az ország belsejében kétések.

DXXXII. Nyir. *Betula L.*

- B. *alba* L. Fejér Ny. Lev. tojásdad-háromszögű, kihegy-
zett, kétszeresen-fűrészkes, kopasz. Termő berkéinek pikkelyei
simák. A v. e. t. a havasi tájig. B. *lobulata* Kit. ide
tartozik. Hasgatott-levelű válfaja is mivelletik.
B. *pubescens* Ehr. Szőrösödő (Fekete) Ny. Lev.
tojásdad v. tojás-dülnyded, v. egész alsó lapján v. csak az
alsó ereken szőrösödő. Termő berkéi is szőrösödők. A kopa-

szabb levelű alakjai *B. carpathica* Willd. név alatt ismeretesek.

Jegyzet. *Betula nana* L. és *B. humilis* Schrank honi lelhelyei igen kétesek. Magam az állítólagos lelhelyeken csak fehér és fekete nyireket találtam.

LXXXII. Rend. MOCSÁRHÚRFÉLÉK. *Callitrichineae*.

DXXXIII. Mocsárhúr. *Callitriche* L.

C. verna L. Tavaszi M. Termése kerülékes, kevésbé lapult, négykarélyu. Karélyai éleshátuak v. gyengén hártvás-élűek. Nyelecei korán lehullók. Murváí félholdidomuak, összehajlók, de csúcsaikkal nem érintkezők s nem keresztbeállók. *C. autumnalis* Auct. Változó:

a) A tőalaknál a felső lev. lapickásak, sűrűn-sötörzsásan-állók, a vízbe merültek szálasak. Igen közönséges különösen a v. éjszaki t.

b) A keskenylevelű alak minden lev. szálas, de keskenyaljú, mi által terméketlen példányainál is *C. autumnalis* L. fajtól megkülönböztethető; ennek rövid, szálas levelei aljukon legszélesebbek. Polhorai példányom ide tartozik.

c) A szárazföldi alak minden lev. lapickás. Mint a kis peplisek v. elatinek a rónaság vizállotta helyein v. a tavak partjain, p. a szennai mocsárok környékén aprógyepeket képez.

C. hamulata Kütz. Horgos M. Termése kerülékes, hártvásélű karélyokkal s állandó nyeleccsel. Felső lev. lapickásak, a bemerültek szálasak. Szórv. a felföld s a rónaság álló vizeiben.

C. stagnalis Scop. Mocsári M. Termése gömbded-kerületű, de hasonlóan karélyos. Karélyai hártvás éle félak-kora, mint a karély. Nyelecsi állandók, végre lehajlók. Minden lev. (a bemerült is) lapickás. Igen közönséges faj a v. e. t. a Tatra aljáig.

Válfajának tekinthetjük a *C. platycarpa* Ktz. alakot, mely leginkább csak bemerült, szálas lev. által üt el a mocsári *callitrichetől*.

LXXXIII. Rend. LÓCSAGAZFÉLÉK. Ceratophylleae.**DXXXIV. Lócsagaz. *Ceratophyllum* L.**

C. submersum L. **Suta** L. Termése egyszarvú; szarva kisebb a termésnél. Lev. gyűrűsek; háromszor kétkétágú, hajszálképű sallangokra osztottak. Egészen vízbe merült növény a v. k. és d. t.

C. demersum L. **Szarvas** L. Termése háromszarvu, a végálló szarv legalább akkora mint a termés. Gyűrűs lev. kétszer két-kétágú, hajszálképű sallangokra osztottak. Álló vízekben a v. k. és d. t. szóró.

LXXXIV. Rend. GNETUMFÉLÉK. Gnetaceae.**DXXXV. Bogyópik. *Ephedra* L.**

E. vulgaris Rich. Közönséges B. Szára cserjesedő, igen ágas, cikkelyes, levéltelen. Tobozai magánosak, párosak, v. hármával, kocsántalanok, v. kocsánosak. Száraz dombokon Pest s Esztergom megyékben. E. minor Host.

LXXXV. Rend. TISZAFÁFÉLÉK. Taxineae.**DXXXVI. Tiszafa. *Taxus* L.**

T. baccata L. **Ternyő** T. Mindig zöld. Lev. szálasak, kétsorosak. Termő vir. s porberkei levélhónaljiak, kocsántalanok. Termése veres, áttetsző. A v. éjsz. és keleti t. szóró. de mindenütt csak fiatal fácskák s bokrok, holott elődeink a tekintélyes tiszafáknak bővében voltak, miről régi építmények p. Bártfán tanuskodnak.

LXXXVI. Rend. KÚPTERMŐK. Coniferae.**DXXXVII. Fenyő. *Pinus* L.**

1. Lev. 5 — soklevelű nyalábokban.

P. Larix L. Veres F. Lev. lehullók. Lev.- csomói soklevelűek. A v. éjsz. t. felső erdőtájában, itt-ott a lombos erdők övében is.

P. Strobilus L. Sima F. Lev. mindig-zöldek, puhák. Lev. nyalábai ötlevelűek, az ágak végeire összeszoruló. Tobozai lándzsás-hengeresek. Miv. dísz- s itt-ott erdőtának is, p. Polhora m. Árva megyében.

P. Cembra L. Cirboly F. Lev.- nyalábai öt-levelűek, mindig-zöldek. Tobozai kerekded-tojásképek. Szórv. a m. Tátrán, a mármarosi havasokon s Bánátban Bajku havas alján.

2. Lev. párosak, a ljukkal rövid, hártyás hüvelyben.

P. Laricia Poir. Sötét F. Törzse sudar, gyűrűsen ágas. Lev. hosszú, pázsitzöld. Érett tobozai kocsántalanok, fényesek. A szerb-bánáti határörvidéken vadon, különben miveltetik. **P. Pinaster Roch., P. nigricans Host.**

P. silvestris L. Erdei F. Törzse gyűrűsen ágas. Lev. hagymazöld. Érett tobozai fénytelenek, kocsánosak, a fiatalok görbe kocsánon lefelé hajlók. A v. e. t. majdnem az alhavasi tájig.

P. Mughus Scop. Henye F. Szabálytalanul elágazó, felegyenesedő. Lev. pázsitzöld, majdnem félhengeres. Tobozai fénytelenek, kocsántalanok (mint az előbbi két fajnál), kúposak. A v. éjszaki s keleti t. havasai alhavasi táján, honnan itt-ott a hegyek aljára is lehatol, p. Árva megyében a szlancikai zsombékrétekre.

3. Lev. magánosak.

P. Picea L. Luc F. Lev. kétsorosak, alul fejezlők. A tobozok pikkelyei tartós, felálló gerinceikről lehullanak. A v. éjszaki s keleti t. hegyein mintegy 3000 lábnyi magasságig. **Fejér Jegenye. Abies alba Mill.**

P. Abies L. Jegenye F. Lev. szétszórta állók, v. majdnem négysorosak, alul zöldek. Tobozai lefüggők, mint az előbbi fajnál, hosszudad-hengeresek, simák. A v. éjszaki s keleti t. a legerterjedtebb erdei fa, 4700 lábnyi magasságig. **Veres Jegenye, Abies excelsa DC.**

LXXXVII. Rend. CIPRUSFÉLÉK. Cupressineae.**DXXXVIII. Boróka. *Juniperus* L.**

J. communis L. Gyalogfenyő B. Lev. árképű, elálló, szúró, hármával álló. Bogyói felálló. Lev. az alhavasi tájban rövidebbek, szélesebbek s ivesen hajlottak. Hegyes vidékeken a v. e. t. Az alhavasi alak *J. nana* Willd. név alatt elkülönítetett.

J. Sabina L. Nehézsza B. Lev. négysorosak, fedélkesek, dülénydedek v. lándzsások. Bogyói kékesek, lefüggők. Miv. Mehadia m. vadon (Heuff.)

EGYSZIKÜEK. MONOCOTYLEDONEAE.**LXXXVIII. Rend. GYÉKÉNYFÉLÉK. Typhaceae.****DXXXIX. Baka. *Sparganium* L.**

S. ramosum Huds. Buzogány B. Szára felül ágas, felálló. Igen közönséges mocsáros helyeken a v. e. t. majdnem az alhavasi tájig.

S. simplex Huds. Egyszerű B. Szára felálló, nem ágas. Lev. alján háromélű, mint az előbbi fajnál, s bibéi is, (mint ott) fonalképek v. szálasak. Szórv. mocsáros helyeken a felső erdőtájig a v. e. t.

S. natans L. Suly mos B. Szára heverő v. vízben lebegő, egyszerű. Bibéi hosszudadok. Igen szórv. az alhavasi tájig a v. e. t. különösen a Táttra alján.

DXL. Gyékény. *Typha* L.

T. latifolia L. Bodnározó Gy. Lev. laposak, szálas-kard-idomuak. Termő füzére közvetlenül a porvirattal érintkezik, vagy a két hengeres füzér közt igen csekély, majdnem csak vonalnyi köz létezik. A v. e. t. a m. Táttra aljáig. Mocsári, élő növény.

T. angustifolia L. Hát Gy. Lev. szálasak, majdnem

félhengerdedek. Füzerei egymástól elválasztvák. A termő füzér is hengeres. A v. k. és d. t. mocsárjaiban.

T. minima Hoppe. Apró Gy. Szár lev. lándzsásak, sokkal hosszabbak a szárnál, a terméketlen levélnyaláboknál szálasak. Füzerei elválasztottak; a termő végre tojásdad v. gömbded. A v. nyugoti t. szór. a Duna és Dráva mentében.

LXXIX. Rend. KONTYVIRÁGFÉLÉK. Aroideae.

DXLI. Kálmos. *Acorus L.*

A. Calamus L. Orvosi K. Kétélű, virágzó szára végén levélidomu, s oldalából a meztelen, hengerded torzsavirágzatát hajtja. Lev. dörzsölve erős illatu. A v. k. és d. t. álló vizeiben szór. Régenten az éjszaki megyékben is nőtt.

DXLII. Sárkánygyök. *Calla L.*

C. palustris L. Mocsári S. Szára terjedő, felegyenesedő. Lev. szivesek, nyelesek. Vir.-burka lapos, végén fejr. Bory nevű mocsároknál Árva megyében s a v. t. a Dráva mentében.

DXLIII. Kontyvirág. *Arum L.*

A. maculatum L. Foltos K. Tökéje csucoros. Lev. dárda-nyilképű. Vir.-burka tölcseres. Torzsája akkora v. kisebb, mint a torzsa nyele. Szór. a v. k. és d. t. hegyes, sziklás helyeken s a rónaságban, p. Debrecen m. bőven. Lev. nálunk ritkán foltosak, hanem ereivel együtt egészen pázsitzöldek. A keleti t. kisebb példányai, melyeknél a porhonos és magzatos torzsa közt kevés a porszáldurvány s a torzsa nyele rövidebb, **A. orientale M. B.** név alatt elszakasztott.

XC. Rend. HINÁRFÉLÉK. Najadeae.

DXLIV. Lepce. *Lemna L.*

L. trisulca L. Keresztes L. Lombja lándzsás, végre nyeles. A v. k. és d. t. vizeiben igen szór. Vir. helyett rendszeren növény fejlődik, mely az anyanövény nyel összekötte-

- tésben marad s újra mindkét oldalán növényt hajt. Ezen hajtások ismétlése által minden oldalra terjedő nagy lepcsztörzsök alakulnak.
- L. polyrrhiza** L. **Fanos** L. Lombja kerekded, visszásan-tojásdad. Gyökere nyalábos. A v. k. és d. t. bőven. Lombja néhol sötétzöld, p. a szennai mocsárookban, s valamivel nagyobb a tőalaknál (*L. orbicularis* Kit.)
- L. gibba** L. **Lencsés** L. Lombja visszásan-tojásdad, felül kevésbé, alsó szivacsos lapján erősen domboru. Gyökere magános. A v. k. és d. t. vizeiben szór., helyenként, p. Debrecen m. bőven.
- L. minor** L. **Apró** L. Lombja visszásan-tojásdad, mindkét lapján róna. Gyökere magános. Igen közönséges a v. e. t. a m. Táttra aljáig. Meleg mocsárookban, p. Tapolca m. Borsodmegyében más vízi növényekkel télen-nyáron tenyészik.

DXLV. Hinár. *Najas* L.

- N. major** Roth. **Nagy.** H. Lev. szálas, kikanyarítottan fogas. A lev.- fogak szálkavéguiek. Lev. hüvelyek épélűek. A v. k. és d. t. vizeiben szór.
- N. minor** All. **Kis** H. Lev. szálas, kikanyarítottan fogas, hátragörbülő. A lev. fogak szálkavéguiek. Lev. hüvelyek pillafoguak. A v. k. és d. t. vizeiben bőven.

DXLVI. Zanichellia. *Zanichellia* L.

- Z. palustris** L. **Mocsári** Z. Nyelecsei félakkorák, mint termései. Egészen vízbe merült, gyenge, bokros-száru, szálas-levelű növény a v. k. és d. t. **Z. repens** Bng. ide számítandó.

DXLVII. Uszany. *Potamogeton* L.

1. Egészen vízbe merült, egyenletesen szálas v. hajszállevelű uszányok.
- P. zosteræfolius** Schum. **Zostera** levelű U. Szára éles, hártásélű. Lev. nem hüvelyes, csak hosszában inas, 3—5 erősebb ideggel, tompavégű, rövid árhegygyel. Füzérei 10—30-viratuak, hengerdedek. Len-áztatókban Szepességen. = *P. compressus* Wahl. fl. carp.
- P. acutifolius** L. **Hegyes** levelű U. Szára éles v. hártás-élű. Lev. nem hüvelyes, csak hosszában inas, 3—5 erősebb ideggel, tompavégű, rövid árhegygyel. Füzérei 4—8-

- viratuak, végre tojásdadok v. gömbdedek. Pozsony megyében (Matz) s Bánátban (Heuff.)
- P. obtusifolius* M.K. Tompa levelű U. Szára lapult, tompaélű. Lev. nem hüvelyes, csak hosszában inas, tompavégű, árhegy nélkül. Füzére 6—8-viratu, végre tojásdad, v. gömbded. Bánátban (Heuff.).
- P. pusillus* L. Apró U. Szára lapult, tompaélű. Lev. nem hüvelyes, csak hosszában inas, 3—5 ideggel, rövid, 1—2-hüvelyknyi, mindkét vége felé hegyes, gyengéd. Füzére szaggyatott v. tojásdad. Termése ferdén-kerülékes. Igen bőven, különösen a felföld álló vizeiben. *P. Berchtoldi* Fieb. = az apró U. bujább alakja. *P. Grisebachii* Heuff. ugyanazon faj, s csak szár- s levél-szőrzete miatt szakasztott el. A tőalak kopasz. *P. compressus* auct.
- P. trichoides* Cham. Hajszállevelű D. Szára lapult, nem hártvás, sem éles-élű. Lev. hajszálképi, egyinu, nem hüvelyes. Füzére szaggyatott v. tojásdad. Termése kerekded. Pest vidékén (Reichb.) Az előbbi fajjal egyesítendő, mert van többinű levele is.
- P. pectinatus* L. Borostás U. Szára nem hártvás, sem éles-élű. Lev. keskeny-szálás, v. hajszálképi, hosszú, merev, hüvelyes, a főideghez derékszög alatt álló rövid keresztidegekkel. Nyelecske-alaku, kártyás, a levélhüvelylyel összenőtt pálhái majd igen nagyok, mintegy félhüvelyknél hosszabbak, majd igen aprók, mint a rónaság merevebb s keskenyebblevelű alakjánál. Nő igen bőven a v. e. t. a m. Tátra aljáig. *P. interruptus* Kit. és *P. marinus* Kit., ide tartozik.
2. Egészen vizbemerült, egyalaku, széles (tojásdad, hosszudad, hosszudad-szálás), átlátszó levelekkel bíró uszányok.
- P. densus* L. Tömött U. Minden lev. átellenes. Rövidkocsánu, ág-hónalji. Füzerei végre hátragörbülők. Pozsony (Endl.) és Ó-Buda m. (Sádlér).
- P. crispus* L. Fodor U. Csak murváskodó lev. átellenes, a többi váltogató. Mind szálás-hosszudad, fűrészes, bodrosélű, nyéltelen. Igen közönséges mind a rónaság, mind a havasalji vizekben.
- P. lucens* L. Üveglevelű U. Csak murváskodó levele

átellenes. Mind nagy, kerülékes v. lándzsás, szálkavégű, aprón fűrészes, nyeles. Böven a v. k. és d. t.

P. praelongus Wulf. Nyultlevelű U. Csak murvaskodó levele átellenes. Mind tojásdad, félbe szárölölő aljból lándzsás, simaélű, tompavégű. Állítólagosan Nyitra megyében (Kellner).

P. perfoliatus L. Általbu vó U. Csak murvaskodó levele átellenes. Mind tojásdad, szives aljjal szárölölő, érdesélű, végén, mint az előbbi fajnál csuklyás. Szórv. a v. délnyugoti részén.

3. *Uszányok* kétféle levéllel. Az uszó lev. bőrneműek s nyelesek, a bemerültek nyéltelenek, lándzsásak v. szálas-lándzsásak, áttetszők.

P. rufescens Schrad. Vereslő U. Uszó lev. visszasan-tojásdad. Bemerült lev. lándzsás, simaélű. Termése élesélű. Herbach szerint a tátrai nagy halastóban (magam ott soha sem láttam) s állítólagosan Nyitra megyében (Kellner).

P. gramineus L. Pázsitlevelű U. Uszó lev. lándzsás v. szálas-lándzsás, bemerült lev. hasonló alakú, de áttetsző, érdes-élű. Termése tompaélű. *P. heterophyllus* Schreb. Igen szórv. a v. e. t.

4. *Uszányok* kétféle levéllel. Az uszók, valamint a bemerültek is nyelesek.

P. coloratus Horn. Szinezett U. Uszó lev. is áttetsző, majdnem szivesalju, tojásdad v. kerekded, a bemerült lándzsás. Pest m. (Kerner), Baranyában (Janka).

P. natans L. Békatutaj U. Uszó lev. bőrnemű, hoszszudad-lándzsás. A bemerült lev. szálas v. lándzsás, áttetsző s v. tartósabb, v. már virágzáskor eltűnt. *P. fluitans* Roth. keskenyebb levelű alakja. Szórv. a v. e. t. a m. Tatra aljáig.

J e g y z. Feltűnő, hogy én magam, ki az országot minden oldalról bejártam, feltűnőleg kevés uszányt találtam. Meglehet, hogy egy v. más faj ki is kerülte figyelmemet; de az is bizonyos, hogy az uszányok úgy mint a pillangósok rendje éjszakkélet felé gyérül.

XCI. R e n d. KOSBORFÉLÉK. Orchideae.

DXLVIII. Cipőcim. *Cypripedium L.*

C. Calceolus L. **Papucs C.** Sárga, papucsalaku pilise rövidebb a többi öt sötétbarna pártacimpánál. Igen szór. a v. e. t. hegyes vidékein.

DXLIX. Goodyera. *Goodyera R. Br.*

G. repens R. B. Gyökerező **G.** Gyöklev. tojásdad, nyeles, feltűnően recészerű. Szára s szennyesfejér viratai szőrösödők. Szór. a felső erdőtájban, Branyiszkón, a nagy s kis Tatra hegyein s dombjain.

DL. Géric. *Limodorum Tournf.*

L. abortivum Sw. Eltörpült **G.** Violakékes, levéltelen növény. A pártá pilise tojásdad, habos. Sarkantyúja árképű, akkora, mint a magzat. Igen szór. a v. délnyugoti hegyes vidékein.

DLI. Madárfészek. *Neottia L.*

P. vulgaris Kolb. Közönséges **M.** Pilise visszásanszividomu. Gyökere húsos, merev, igen sűrűn álló, keresztülkasulmenő rostokkal bir. Fák gyökerein élősködik. Barnásfejér, levéltelen növény a v. e. t. árnyékos erdeiben. **N. Nidus avis Rich.**

DLII. Listera. *Listera R. Br.*

L. ovata R. Br. Tojásdadlevelű **L.** Szára kétlevelű. Lev. tojásdad, kerekített alju, átellenes. Gyökere rojtos. Vir. zöld. Szór. a v. e. t. hegyes vidékein az alsó és felső erdőtájban; néha a törpe fenyő övébe is terjed.

L. cordata R. Br. Szívlevelű **L.** Szára két-levelű. Lev. szividomu, átellenes. Vir. zöld. Szórványosabb, mint az előbbi. A v. éjsz. t. erdeiben.

DLIII. Bibak. *Epipactis Rich.*

E. latifolia All. Széleslevelű. **B.** Lev. tojásdad, szőrösödő élekkel s erekkel. Pilisei hegyesek v. kihagyzatok. Vir. zöldes. Válfaja **E. rubiginosa Gaud.** Ez a tőlalaktól szennyes violakék pártái, a pilis alján levő fodros felületű pup-

- jais hosszabb kocsánai által ütel. *E. atrorubens* Schult.
E. purpurata Sm.
E. microphylla Ehr. Kislevelű B. Lev. kicsiny, tojásdad-lándzsás, alul az ereken kopasz. Pilisei kihegyezettek, fejéres-élűek, aljuk n fodros felületű pupokkal. A v. d. t. hegyes vidékein p. Pécs m., Trencsén megyében (Holuby), a pilisi hegységen (Feicht.)
E. palustris Crantz. Mocsári B. Felső lev. lándzsás, 3—6" hosszú. Pilis-lemeze kerekded, fejr-pirossal-csikos, tompán hegyes v. kerekített-végű. Lev. kopasz. Állandó mocsárookban szór. a v. e. t. a m. Tatra aljáig. Termetében gyakran a zöldviratu, széles levelű bibakhoz hasonlít.

DLIV. Füzértekercs. *Spiranthes* Rich.

- S. aestivalis* Rich. Nyári F. Szára leveles. Lev. szálas-lándzsás. Nagy-Várad környékén Haslg. sz. Kétes.
S. autumnalis Rich. Őszi F. Szára levéltelen. Lev. tojásdad v. tojás-hosszudad. A v. k. és d. t. rónáin s dombjain szór.

DLV. Tekeporhon. *Cephalanthera* Rich.

- C. ensifolia* Rich. Kardlevelű T. Lev. szálas-lándzsás. Murvái sokkal rövidebbek a magzatoknál, tojásdad aljból szálkaidomuak. A legalsóbb vir. levélhómalji. Szór. a v. k. és d. t. erdei réteken. V. fejr, v. vajszinű.
C. pallens Rich. Halavány T. Lev. tojásdadok, a felsők tojásdad-lándzsásak. Murvái levélidomuak, a magzatnál hosszabbak. Vir. sárgafejr. Szór. a lombos erdők övében a v. e. t. *Serapias pallida* Wahl.
C. rubra Rich. Piros T. Lev. keskeny-lándzsásak. Vir. piros. Magzata pelyhes. A lombos erdők övében, különösen mészsziklák közt, szór. a v. e. t. *Serapias rubra* L.

DLVI. Bajuszvirág. *Epigogium* Rich.

- E. Gmelini* Rich. Gmelin B. Szára levéltelen, két-három hártvás hüvelylyel, s két-három fürtösen álló virattal. Vir. sárgás. Élősködik fagyökereken a Tatra alján s Krassó megyében (Heuff.)

DLVII. Minka. *Herminium* R. Br.

- H. Monorchis* R. Br. Egy gumóju M. Szára két, változtatva álló lándzsás levéllel s fürtösen álló, kis sárgazöld vi-

ratokkal. Szórv., de bőven a v. éjszaki t. erdőréjtjein s a Bánátban (Heuff.)

DLVIII. Bangó. *Ophrys L.*

1. A pilis csucsán kis felfelé görbülő függelék. A pilis visszásant-tojásdad-körületű, bársonyos.

O. arachnites Rich. Pók-alakú *B. Pilise* ép, csak végén csorbás. Függeléke kopasz, a csorbából felfelé hajló. Pártája piros; pilise biborbarna, alján sárgás-tarka. Szórv. pázsitos földön a v. délnyugoti részén.

O. apifera Huds. Méh-alakú *B. Pilise* öthasábu, barna, sárgás-tarka. A pilis két alsó karélya alján egy-egy szőrös puppal. Pozsony m. találta Sádler.

O. cornuta Stev. Szarvas *B. Pilise* háromhasábu, biborbarna, sárgás-tarka, a két oldalkarély alján egy-egy lefelé görbülő szarvval. Szórv. Veszprém m. (Sádl.), Pécs m. (Nendt.), Oravica m. (Wierzb.). Reichb. szerint mint váfaj *O. Scolopax Cav.*-hoz tartozik.

2. A pilis csucsán függelék nincs.

O. myodes Jacq. Légyalakú *B. Pilise* háromhasábu, a középső hasáb kétkarélyu. Pilise biborbarna, közepén négyszögű, kékesszürke, kopasz folttal. *O. muscifera* Huds. Igen szórv. nedves erdei réteken a v. e. t.

O. aranifera Huds. Párkányos *B. Pilise* ép, csak végén csorbás, s oldalt egy-egy foggal; alján 2—4 kopasz vonallal. Nedves réteken igen szórv. a v. közép és d. t. (Sádl., Kern.)

O. alpina T. Havasi *B. Pilise* ép, v. oldalt egy-egy kis foggal. Pártacimpái boltosan összehajlók. Lev. szálasak, akkorák v. hosszabbak, mint a fürtös virágzat. A magas Tátra éjszakkeleti mészhegyek alhavasi s havasi táján, és Kéry szerint az aradi havasokon is. A bangóktól leginkább csak termete miatt szakasztatott el *Chamaeorchys alpina* Rich. név alatt.

DLIX. Lapár. *Platanthera Rich.*

P. bifolia Rich. Kétlevelű *L.* Szára kétlevelű. Lev. hosszudad, átellenes. Pártája fejr v. zöldesfejr. Fonalképtű sarkantyúja vagy kétszer akkora mint a magzat. Igen erős, de kedves illatu. Ha porhonfőkjai nem párhuzamosak, ha-

nem felül összetérők (miáltal *Peristylus*hez közeledik), s ha sarkantyúja vége felé pákosan-vastagodó, akkor *P. chlorantha* Custor v. *Orchis virescens* Zollikoff faji névvel jelöltetik. Mindkét alak hegyes erdőkben, a zöldesviratu különösen Gömörben közönséges.

DLX. Pártakör. *Peristylus* Blum.

P. viridis Lindl. Zöld *P. Pártája* zöld. Pilise szálás, végén háromfogu. A v. e. t. hegyes vidékein az alhavasi tájig. *Coeloglossum viride* Hartm.

DLXI. Sodort-ajk. *Himanthoglossum* Spreng.

H. hircinum Spr. Kecske *S. Pilise* három-sallangu, zöldes-fejér, veres pettyekkel; középsallangja igen hosszú, kevésbé tekert, az oldalt állók habosan-fodrosak. A v. délnyugoti felében bokros dombokon szóró.

DLXII. Nigritella. *Nigritella* Rich.

N. angustifolia Rich. Keskenylevelű *N. A* párta minden cimpája, valamint a pilis is kihegyezett. Sarkantyúja visszásan-tojásdad, a magzatnál háromszor rövidebb, Lev. szálások. Kell. Krz és Kit. által a kis Tátrán jegyzett lelhelyek kétesek.

DLXIII. Tarbibircs. *Gymnadenia* R. Br.

G. conopsea R. Br. Szunyoglábu *T. Sarkantyúja* fonalképű, kétszer akkora mint a magzat. Murvái három-inuak. Vir. rendesen piros, ritkán fejér. Igen bőven (s rajképen p. *Polonina* Berzaván) a v. e. t. hegyes, dombos vidékein majdnem a havasi tájig. *O. Ornithis* Jacq.

G. odoratissima Rich. Jó szagú *T. Sarkantyúja* fonalképű, akkora, mint a magzat. Murvái 3-inuak. Vir. sötét-piros, ritkán pirosuló v. fejér. A v. e. t. hegyes, dombos vidékein, majdnem a havasi tájig, de szóró.

G. Frivaldszkyana Hampe. *Frivaldszky T. Sarkantyúja* fonalképű, félakkora mint a magzat. A pilis oldalkarélyai kerekített-végűek. Murvái egyinuak. Vir. fejér v. pirosuló. Bánátban Sarko havason (Heuff.).

G. albidá Rich. Fejéres *T. Sarkantyúja* hengeres, tom-pavégű, háromszor kisebb a magzatnál. A pilis oldalkarélyai hegyesek. Murvái 3-inuak. Vir. zöldes-fejér. A v. éjszaki terü-

letén a havasi, alhavasi s felső erdőtájban szórva, a rodnai havasokig s a Bánát magasabb hegyein. (Heuff.)

DLXIV. Ragikra. *Anacamptis Rich.*

A. pyramidalis Rich. Tetényes R. Sarkantyúja fonalképű, legalább akkora, mint a magzat. A párta cimpái tojásdad-lándzsásak, hegyesek. Pilise háromhasábu, alján két lemezkével. Füzére tömött, tojásdad, hegyes. Vir. piros. A v. délnyug. felében szórva. partos, erdős talajon.

DLXV. Kosbor. *Orchis L.*

1. Gumók ujjasan-hasgatottak v. kézfőalakúak.

O. maculata L. Foltos K. Közelső murvai a tőalaknál akkorák, mint a magzat. Szára nem csöves, s felső részén levéltelen. Lev. felfelé gyorsan kisebbedők. Előfordul nem-foltos levelekkel is. Ide tartoznak Reichb. fil. szerint (mint történetes alakok):

1. O. saccifera Brogn. = O. lancibracteata C. Koch., mely a tőalaktól keskenyebb s hosszabb murvai, s vastagabb s hosszabb sarkantyúja által üt el. Nő a Bánát magasabb erdeiben. (Heuff.)

2. O. tetragona Heuff. Fürtje virágzás előtt a hosszabb murvák miatt üstökös. Murvai virágzás után a viratoknál hosszabbak. Nő Mehádia környékén. (Heuff.)

3. O. cordigera Fries = O. cruenta Roch. = O. rivularis Heuff. exsic, mely lapickás leveleivel, kupos sarkantyújával s majdnem szives pilisével a tőalaktól elüt. A bánáti havasok főtálj-mocsárjaiban. (Heuff.)

A tőalak igen közönséges faj, a v. e. t. hegyes vidékein változó.

O. latifolia L. Széleslevelű K. Közelső murvai hosszabbak a magzatnál. Szára csöves, a virágzatig leveles, v. legalább a felső lev. vége éri el a virágzatot. A párta oldal-cimpái hátrahajtottak. Nő nedves s mocsáros réteken bőven a v. hegyes vidékein. Alakjai:

a) O. majalis Reichb. Lev. többnyire foltosak, az alsók tojásdadok v. kerülékesek, a felsők tojásdad-lándzsásak; mindannyi a szártól elálló. Nő rajonként mocsáros, hegyi réteken p. Eperjes m.

b) O. incarnata L. Lev. — 8-hüvelyknyi hosszúak,

keskeny-lándzsásak, a szárnál majdnem párhuzamosan állók, gerincesek. Murvái mind hosszabbak a viratoknál. Nő tözeges réteken, sások s hasonló állomásu növények társaságában.

c) *O. Trausteineri* Saut. Alsó murvái akkorák, mint a viratok; a felsők rövidebbek. Alsó lev. elálló, felső lev. szálasak s felálló. Szórv. az a) alak társaságában.

Jegyz. Legcélszerűbb csak két alakot különböztetni, m. p. az a)-t mint tőalakot, a b) és c)-t mint annak keskenylevelű válfaját.

2. Gumók osztatlanok, legalább nem ujjasan-hasgatottak. Murvák három- s többinuak.

O. papilionacea L. Pillangós K. Pilise kerekded, ép de fogasélű. Sarkantyúja árképtű, lefelé néző, a magzatnál rövidebb. Gumói épek. Vir. biborveres. A bánáti határörvidéken. (Heuff.)

O. sambucina L. Bodza K. Pilise elől három egyenlő, rövid, kerekített karélylyal. Hosszudag gumója néha végén egy-két rövid bevágással. Hegyi réteken rajonként, különösen a felső erdőtájban a v. e. t. A sárgaviratu tőalak a pirosviratival vegyesen nő (*O. incarnata* Willd.).

O. laxiflora Lam. Laza fürtű K. Pilise háromkarélyu; a közbelső karély az oldaliaknál feltűnőleg szélesebb, v. feltűnőleg kisebb s csorbásvégű. Sarkantyúja vizirányos, v. felfelé hajlott. Lev. szálas-lándzsásak. Gumói épek, majdnem gömbdedek. A rónaság mocsáros rétjein bőven a Szávaig s itt-ott a folyók mentében a felföld völgyeibe is behatol. A legszebb honi kosbor. *O. papilionacea* Kit. Add. Hadház m. *O. palustris* Jacq., *O. elegans* Heuff.

3. Gumók osztatlanok. Murvák egyinuak. Az ecsetesen v. bársonyosan pontozott közbelső piliskarély öblében kis szálkaképző fog.

O. militaris L. Vitéz K. Pilise pirosló, ecsetesen-pontozott. Lev. hosszudagok. Felső pártacimpái aljukkal összenöttek s a tőalaknál szürkék v. piroslok; a tekintélyes *O. fusca* Jacq. válfajánál pedig biborfeketék vagy zöldesek, bibor-

fekete pontokkal. Szórv. a v. e. t. dombos s hegyes vidékeken a felső erdőtájig.

◊. *Simia Lam. Majom K.* Pilise bársonyosan-pontozott közbelső piliskarélya kéthasábu, hosszú, szálas, az oldalkarélyokhoz hasonló hasábokkal. Pártacimpái pirosuló-szürkék. Lev. hosszudadok. Pécs m. dombokon (Nendtw.) O. t e p h r o s a n t h o s Vill.

◊. *ustulata L. Sömörös K.* Pilise bársonyosan-pontozott. A közbelső pilis hasábjai s két oldalkarélyai hosszudad-szálasak. Fürtje hengeres. Pártacimpái szabadok, biborfeke-ték. Szórv. a v. e. t. dombjain s hegyein a felső erdőtájig.

4. *Gumökosztatlanok.* Murvákegy-űnak. Ecsetes, v. bársonyos, szőrös pontok a pilisen nincsenek.

◊. *variegata All. Tarka K.* A közbelső pilis-karély visszásan-szívidomu, hosszudad szívkarélyokkal; a karélyok öblében kis szálkaképű foggal, különben pirossal pettyege-tett. Pártacimpái világos-pirosak. Szórv. a v. délnyugoti felében.

◊. *pallens L. Sápadt K.* Pilise gyengén háromkarélyu, aprón csipkés-élű, alján bársonyos. Vir. sárga. Lev. visszásan-tojás-hosszudad. Mint az előbbi csak a v. délnyugoti felében, pázsitos, partos helyeken nő.

◊. *coriophora L. Palacka K.* Közbelső pilishasábja hosszudad, ép. Egész pilise lefüggő. Vir. szennyes-piros, hengerded fürtben. Igen szórv. nedves réteken a v. k. és d. t.

◊. *globosa L. Gömbös K.* Közbelső pilishasábja gyen-gén csorbásvégű. Vir. halvány-piros, s rövid, sűrű, tojásdad v. gömbded fürtben áll. Lev. lándzsás. A legelterjedtebb faj, mert keletfelé a határhegyekig megy. Nő a felső erdő s az alhavasi táj rétjein a v. e. t.

◊. *Morio L. Agár K.* Pilise 3-karélyu; tompa, széles karé-lyokkal; a közbelső csorbás-végű. Lev. lándzsás, tompavégű; az alsók ivesen a földfelé hajlók, a felsők aprók, hüvelyala-kuak. Szórv. a v. e. t. erdei rétjein.

◊. *mascula L. Füles K.* Pilise háromkarélyu, alján sző-rösödő, a közbelső karélya csorbásvégű, csorbája öblében gyakran kis szálkaképű foggal. A többi pártacimpa erősen kihegyezett s rendesen kevésbé tekert. Lev. hosszudad, lánd-zsás, felálló, hagymazöldbe hajló, alján többnyire sötétveres, apró pettyekkel. Felső lev. aprók, hüvelyalakuak. Murvái

néha hárominuak. Igen elterjedt faj a v. e. t. felső erdő s alhavasi táj rétjein, hol itt-ott rajként nő. *O. speciosa* Host., *O. glaucophylla* Kern. a tőalaktól hosszabb murváis nem pettyegetett, többnyire felfelé szélesedő levelei által üt el. Nő Rézbánya és Visegrád környékén, sziklás helyeken (Kerner).

DLXVI. Korall-gyök. *Corallorhiza* Hall.

C. innata R. Br. Élődi K. Vir. zöldessárga, apró, kevésviratur fűrtben. Szára levéltelen, hüvelyes. Gyökere husos, ágas, burányképű. A v. éjszaki t. nyugoti részén Zemplénig s Mátraig a felső s alsó erdőtájban sűrűségekben.

DLXVII. Sturmia. *Sturmia* Reichb.

St. Loesellii Reichb. Loesel St. Szára háromélű, alján kétlevelű. Lev. hosszudad-lándzsás. Vir. zöldes-sárga, apró, kevésviratu fűrtben. Zsombékos réteken igen szór. p. Tyerchova m. Trencsénben, Eperjes m. s m.

DLXVIII. Bibapród. *Microstylis* Nuttall.

M. paludosa L. Mocsári B. Szára öt-élű, alján 3—4-levelű. Vir. zöldessárga. Zsombékos réteken Mármarosban (Vágner). *Malaxis paludosa* Sw., *Ophrys paludosa* L.

M. monophylla Lindl. Egylevelű B. Szára háromélű, egy-levelű. Lev. tojásdad. Vir. zöldes-sárga. Pilise mint az előbbi fajnál, homorú s kihegyzett. Zsombékos réteken igen szór. a v. e. t. p. Nyitra, Trencsén, Árva, Liptó megyékben, a pilisi hegységen, Pécs s Mehádia m. *Ophrys monophyllos* L., *Malaxis monophyllos* Sw.

XCII. Rend. POTNYAFÉLÉK. Hydrocharideae.

DLXIX. Potnya. *Hydrocharis* L.

H. Morsus ranae L. Béka P. Lev. veseképű, v. szélesen-szíves, nyeles, uszó. Vir. fejr, háromszirmu. A v. d. és k. t. álló vizeiben szór.

DLXX. Vallisneria. *Vallisneria* L.

V. spiralis L. Tekercses V. Kétlaki, vizi növény; tö-

álló, szál as levelekkel. A magzatos vir. tekercsesen összegöngyölödött tökocsánon áll, mely virágzás előtt a víz felületéig felgöngyölödik. A porhonos vir. közös burokb a zártak, melyből virágz áskor elszakadnak s a víz felületét elérvén, kinyílnak s viratporukat széthintik. Rochel állítása szerint Kitaibel a Bánátban találta.

DLXXI. Kolokán. *Stratiotes* L.

S. aloides L. Imergyökér K. Bokrosan álló, húsos lev. majdnem háromélűek, tüskésen-fogasak. Vir. fejérek, hosszú, törékeny, áttetsző kocsánon. A v. k. és d. t. mélyebb mocsárjaiban bőven. Álló v. uszó.

XCIII. Rend. AMARYLLISFÉLÉK. *Amaryllideae*.

DLXXII. Sternbergia. *Sternbergia* W. K.

St. colchiciflora W. K. Kikircsviratu St. Hagymája ősszel magános, levéltelen viratot hajt, s a rá következő tavasszal szál as leveleket s kocsános, a leveleknél rövidebb tokcsát. Párta sallangjai szál asak. Nő a v. k. t. homokos s agyagos rónáin s dombokon p. Pest s Buda környékén.

DLXXIII. Hóvirág. *Galanthus* L.

G. nivalis L. Kikeleti H. Tökocsána egyviratu, alján kétlevelű. Vir. lekonyuló. A v. e. t. hegyes vidékein.

DLXXIV. Tőzike. *Leucojum* L.

L. vernum L. Tavasz i T. Tökocsána egyviratu. Vir. lekonyuló. Szórv. a rónaságban p. Csap m. s dombos vidékeken a v. k. és d. t. p. Zemplénben Terebes m., Szatmárban, az udvari erdőben.

L. aestivum L. Nyári T. Tökocsána végén több, majdnem ernyősen álló virattal. Gyöklev. sok, s akkora v. hosszabb mint a tökocsán. A v. k. és d. t. nedves rétjein bőven, különösen a Tisza mentében Csegétől Ungvárig s le a Száváig.

DLXXV. Nárcisz. *Narcissus* L.

1. Párta fejér. Piliskorona v. mellék-

párta sárga, tányérképű. Kocsán egyviratu.

N. poeticus L. Költészi *N.* Pártacimpái visszasan-tojásdadok, rögtön kihegyzettek. Lev. szálas v. három vonalnyi széles. Miv. s itt-ott elvadul.

N. radiiflorus Salisb. Sugárviratu *N.* Pártacimpái lándzsásak, kihegyzettek, v. kerülékesek s rögtön kihegyzettek. Lev. 1—2 $\frac{1}{2}$ '' széles. Erdei réteken Bánát keleti részén, Sárköz m. Szathmár megyében (Divéky exs.) Bústyaháza s Petrova m. Mármarosban. Az előbbihez csatlandó mint annak keskenylevelű válfaja.

2) Párta és mellékpárta sárga. Kocsán egyviratu.

N. incomparabilis Curt. Összehasonlíthatlan *N.* Mellékpártája fındsásképu, v. röviden-harangidomú, félakkora mint a pártacimpák. Miv. s itt-ott elvadul p. Eperjes környékén.

N. Pseudonarcissus L. Álnárcisz *N.* Mellékpártája hosszú-harangképű, igen fodros-élű, akkora hosszú mint a pártacimpák. Miv. kerti virágnak s itt-ott elvadul.

3) Kocsán többviratu. Vir. virágzás előtt közös burokba zártak.

N. Tazetta L. Tazét *N.* Mellékpártája kehelyképű, ép-élű, háromszor rövidebb a fejr pártacimpáknál. Lev. szálas, lapos. Miv. déleuropai növény.

N. Jonquilla L. Zsonkil *N.* Mellékpártája kehelyképű, ráncos, csipkésélű, háromszor rövidebb a pártacimpáknál. Lev. félhengeres, felül barázdás. Halavány-sárga délfranc. növény. Miveltetik.

XCIV. Rend. NŐSZIROMFÉLÉK. Irideae.

DLXXVI. Sáfrán. *Crocus* L.

1) Vir.-burok egy-levelű.

C. vernus L. Tavaszí *S.* Pártája violakék, felfelé sötétebbszinű v. sötét-violával csikos v. tiszta fejr; torkában szakállas, felálló, tompavégű cimpákkal. Bibéje háromhasábú, félakkora mint a pártá. Gyökhéja hálóképű, keskeny, hosz-

szudad horgokkal. Pártája változó, nem csak színében, de nagyságában is; karimája 1—1½ hüvelyknyi hosszú. Ezen változatok következő nevekkal jeleltetnek:

1. A nagyviratu *C. v. grandiflorus* Gay. Községes a v. éjsz.-nyugoti t.

2. A kisviratu *C. v. parviflorus* Gay. Szórv. a v. éjsz. nyugoti t. p. Sáros s Szatmár megyében.

3. A fejeviratu *C. albiflorus* Hoppe et Horn. Az előbbinek társaságában.

4. A csikosviratu *C. discolor* Reuss. Kohut hegyen Gömörben.

Virágzik korán tavasszal s viratával a jeget is átlukasztja.

C. banaticus Heuff. Bánáti S. = *C. vernus* β. *banaticus* Heuff. exsic. olim = *C. Heuffelii* Korn. inkább csak a nagyviratu tavaszi sáfrán válfaja, kopasz v. majdnem kopasz torokkal, nyiltabb pártával s a lándzsás alakhoz közeledő szálas levelekkel. Nő a v. keleti t. hegyes, dombos vidékein.

C. moesiacus Ker. Mössiai S. Pártája sárga, tompavégű, felálló cimpákkal s kopasz torokkal. Nő Mehádia környékén Strasue hegyen. *C. luteus* Roch., *C. aureus* Sibth.

2. Vir.-burok kétlevelű.

C. iridiflorus Heuff. Íriszviratu S. A párták külső cimpái kifelé hajlók, a belsők majdnem felényivel keskenyebbek s felálló; mindannyian hegyes- v. kihegyezettvégűek. Virágzik összel s levelet s termést tavasszal hajt. Lev. 3—5''' széles. A v. keleti t. Bánáttól Mármarosig. *C. nudiflorus* Kit, *C. speciosus* Roch.

C. sativus All. Jóféle S. Pártacimpái egyenletesen felálló, v. csucsáikkal kihajlók, kékek. Bibéi akkorák mint a párták, festéket tartalmazók. Itt-ott miveltetik.

C. reticulatus Stev. Rec és S. Pártacimpái felálló, világoskékek; a külsők három-három violakék csikkal. Gyökhéja hálóképű, tojásdad, v. kerekded horgokkal. *C. variegatus* Hoppe. Nő Tolna megyében (Host.), Pest vidékén (Sadler), Biharban Székelyhid, Pece Sz. Márton és Apáti m. (Janka) s a pétervárad-i örvidéken (Panc.).

DLXXVII. Dákoska. *Gladiolus* L.

G. imbricatus L. Fedelések D. A gyökhéj hálóképű, szálas horgokkal, majdnem párhuzamosan menő rostokkal, (mindkét egymás felett álló pogácsaképű gyök- v. tökegumó felületén). Tokcsája visszásan-tojásdad, háromélű, behorpadt-végű. Vir.-fürtje egyoldalu. Vir. bibor-veres, ritkán fejr. Igen bőven a v. éjszaki s keleti t. hegyes vidékein, réteken s vetések közt, ritkán a v. k. t.

G. palustris Gaud. Mocsári D. Gyökhéja hálóképű, tojásdad v. kerekded horgokkal. Tokcsája hosszú, visszásan-tojásdad, kerekített-végű, hat hosszában menő barázdával. Vir. mint az előbbi fajnál bibor-veres. Állítólagosan Buda s Pest környékén, Nyitra s Zólyom megyékben. Honi péld. nem láttam.

DLXXVIII. Nőzirom. *Iris* L.

1. Külső pártacimpák szakálosak. Tökocsán kisebb, v. akkora mint a lev. virágzás után is.
- J. pumila** L. Apró N. Lev. széles, kardképű, $\frac{1}{2}$ —1 hüvelyknyi széles. Tökocsána egy-viratu, 2—4 hüvelyknyi magas. Belső pártacimpái hosszudak. Pártája v. sötét-violakék, v. halavány-sárga, v. ezen két színnel tarkázott. A v. k. és d. t. dombjain s rónáin közönséges. Virít korán tavasszal.
- J. arenaria** W. K. Homok N. Lev. szálas, vagy 1—2 vonalnyi széles. Tökocsána 1—2-viratu. Belső pártacimpái lándzsásak. Vir. halavány-sárga. A v. k. és d. t. homokos rónáin s kisebb dombjain, különösen Tiszántul bőven.
- I. leucographa** Kern. Fejérszajzu N. Lev. 4—6 vonalnyi széles. Tökocsána 7—8" magas s többviratu. V. sárga, cimpái karimáján fejr. vonalokkal. Belső pártacimpái visszásan-tojásdadok, majdnem kétszer akkora szélességűek, mint a külsők. Rákoson Pest m. (Kerner).
- I. variegata** L. Tarka N. Lev. kardidomu, félhüvelyknél szélesebb. Tökocsána 6—10-hüvelyknyi magas, több viratu. Belső pártacimpái eleve-sárgák, a külsők halavány-sárgák, erős barna-violakék erekkel. Dombokon s a rónaságban a v. délnyugoti részében.
- I. hungarica** W. K. Magyar N. Lev. kard-idomu, félhüvelyknél szélesebb. Tökocsána többviratu. Vir. burokjai

fűneműek, csúcsaik felé violakékek. Pártája sötét-violakék. A v. k. t. bőven sok helyütt, a debreceni homoksíkon, a maloveszkai mészsíklákon, Kapi és Szánthó m. trachyton s m. = I. bohemica Schm.

2. Pártaszakálás. Tökocsán rendszeren többviratu, a leveleknel jóval hosszabb. Pártacimpák egyszínűek.

I. pallida Lam. Halavány N. Pártája nagy, halavány-violakék. Pártaburokjai virágzáskor aljukig hártvásos v. aszottak. Lev. kard-képűek, 1-hüvelyknél is szélesebbek. Kedvesillatu. Közönséges kerti virág.

I. germanica L. Német N. Pártája tömény-violakék. Pártaburokjai virágzáskor alsó felükben fűneműek, felső felükben hártvásos. Illatnélküli, közönséges kerti virág.

I. florentina L. Violagyökökér N. Pártája fejr. Pártacimpái aljukon zöld s kék erekkel. Lev. legalább 1-hüvelyknyi szélesek. Kedvesillatu kerti növény.

I. Reichenbachii Heuff. Reichenbach N. Pártája halavány-sárga. Lev. keskeny-szálalak, 2—3-vonalnyi szélesek. Belső és külső pártacimpái egyenlő hosszúak, hosszudad-visszásan-tojásdadok. Nő sziklás helyeken a Bánát déli részeiben. I. arenaria Roch., I. tristis Reich.

3. Pártaszakálás. Tökocsán többviratu, a leveleknel hosszabb. Pártacimpák többszínűek v. tarkák.

I. lepida Heuff. Kellemes N. Pártája violakékek s fejrrel tarka. Szára végre mintegy kétakkora ($1\frac{1}{2}$ —2') mint a félhüvelyknyi széles levelek. Ritka növény a bánati határörvideken (Heuff.). I. lucida Reichb.

I. squalens L. Piszkos N. Belső pártacimpái szennyes-sárgák, a külsők fejr- és violakékek tarkák s barnaerűek. Vir.-burkok virágzáskor alsó felükben fűneműek, felső felükben hártvásos. A bibe cimpái hosszudadok. Kalóz m. Fejr megyében köves helyen (Kit.).

4. Pártanemszakálás. Magzathatélü.

I. spuria L. Korcs N. Lev. keskeny-lándzsás-szálalak, a többviratu tökocsánnál rövidebbek. A külső pártacimpák lemeze kerekded, sárgásfejr, kékerű, a belső cimpák violakékek. Mocsáros réteken a v. k. és d. t.

I. graminea L. Pázsitos N. Lev. szálalak, sokkal

hosszabbak a többviratu kocsánnál. Belső pártacimpái sötét-violakék, a külsők lemeze fejér, kék erekkel. Nő mocsáros réteken a v. k. és d. t.; de éjszak felé feljebb terjed mint az előbbi faj.

5. **Pártanemszakálás.** Magzathárom-élű. sibirica L. Szibériai N. Lev. széles, 1—3-vonalnyi széles, sokkal rövidebb a hengerded tőkocsánnál. Pártája kék, vagy (mint p. Debrecen környékén) szennyes-violakék. Nőszórv. erdei réteken a v. e. t. a m. Tátra aljáig.

1. **foetidissima** L. Bűdös N. Lev. széles, kard-idomu. Belső pártacimpái lándzsásak, majdnem akkorák mint a bibe-cimpái. Vir. szennyes-violakék. Kit. Komárom környékén találta. Déleuropai növény. Lev. dörzsölve bűdös.

1. **Pseudacorus** L. Sás N. Lev. széles, kard-idomu. Belső pártacimpái szálalak, a bibe cimpáinál jóval kisebbek. Vir. sárga. Közönséges a v. k. és d. t. mocsáros rétjein.

XCV. Rend. DIOSCOREAFÉLÉK. Dioscoreae.

DLXXIX. Folyondár. *Tamus* L.

T. communis L. Közönséges F. Szára kapaszkodó. Lev. nyeles, szividomu, ép, kihegyzett. Vir. fűrtös, sárgazöld. Bokros helyeken szórv. a v. d. és k. t.

XCVI. Rend. TUKMAFÉLÉK. Smilaceae.

DLXXX. Péra. *Ruscus* L.

R. Hypoglossum L. Nyelves P. Lev. hosszudad-lándzsás, kihegyzett, nem szűrő. Vir. a levél főerén; alján fünemű murvával. Igen szórv. a v. k. és d. t. p. Pozsony és Bihar megyék hegyes vidékein, Pécs környékén s m.

R. aculeatus L. Szűrős P. Lev. tojásdad, szurós, árhegybe kihegyzett. Vir. a levél (phyllodium) főerén, kis hártvás murvával. Igen ágas v. 1-lábnyi magas bokor a v. délkeleti részén helyenkint igen bőven, p. Somlyó hegyen Nagy-Várad környékén.

DLXXXI. Árnyvirág. *Majanthemum Mönch.*

M. bifolium DC. Kétlevelű A. Virágzó szára kétlevelű. Lev. szives, nyeles. Vir. fejr, fűrtös. A meddő tökéek csak egylevelűek. Hegyes vidékeken a felső s alsó erdőtájban bőven.

DLXXXII. Gyöngyvirág. *Convallaria L.*

C. majalis L. Májusi Gy. Vir. fejr, lekonyuló, egyoldalú fűrtben, levéltelen tökocsánon. Lev. rendesen kettő, tőálló. Árnyékos, lombos erdőkben szór. a v. e. t.

DLXXXIII. Sülyfű. *Polygonatum Tournf.*

P. verticillatum Mönch. Pávafark S. Lev. szálas-lándzsás, gyűrűben álló. Az éjszaki s keleti vidékek hegyein az alhavasi tájig s a Mátrában.

P. multiflorum All. Fűrtös S. Szára hengeres. Lev. egyoldalra néző, (mint a következő fajoknál) tojás-hosszudak v. kerülékes, nyéltelen. Kocsánai 3—5-viratuak.

P. vulgare Desf. Soktérű S. Szára szögletes. Lev. kopasz, tojásdad. Kocsánai egyviratuak. A v. e. t. a lombos erdők övében. A tőalaknál a lev. szárölelők, de Eperjes környékén széleslevelű válfaja is van, kerülékes, kerekített-végű rövidnyelű levelekkel s kétviratu kocsánokkal, mely, ha fenntartja magát, jó fajtá fejlődhetik. *Convallaria glabra* Kit.-vel s *cepusiensis* Kit. ide tartozik.

P. latifolium (Jacq.) Széleslevelű S. Szára szögletes. Lev. tojásdad, kihegyzett, rövidnyelű, alúl az ereken pelyhesedő. Kocsánai 1—4-viratuak. Bokros helyeken a v. k. és d. t. Éjszakkéleten hiányzik.

CLXXXIV. Nyakrovat. *Streptopus Michaux.*

St. amplexifolius DC. Szárölelő Ny. Lev. tojásdad, szivesaljjal szárölelő. Kocsánai szögletre görbülők. Bogyói veresek. Vándorló. A sülyfűvekhez hasonló szór. előforduló s majd meg eltűnő növény. A v. éjsz. t. a felső erdő s az alhavasi tájban.

DLXXXV. Cillár. *Paris L.*

P. quadrifolia L. Négylevelű C. Négyes-, ritkán ötméretű. Lev. tojásdad, hárominú, gyűrűben v. örvben álló. Bokros, erdős vidékeken az alhavasi tájig a v. e. t.

XCVII. Rend. LILIOFÉLÉK. Liliaceae.

DLXXXVI. Nyulárnyék. *Asparagus L.*

A. officinalis L. Spárga Ny. Szára fűnemű, kopasz, nyalábos hajszállevelekkel (mint a következő fajnál). A pártacsöve félakkora mint karimája. A v. k. és d. t. rónáin s dombjain közönséges. Miveltetik.

A. tenuifolius Lam. Vékonylevelű Ny. Pártacsöve néhányszor rövidebb a pártakarimánál. *A. silvaticus* W. K. Lev. sima, mint az előbbi fajnál. A v. legdélibb területén.

DLXXXVII. Hölye. *Anthericum L.*

A. Liliago L. Fátyolos H. Szára egyszerű. Nyelecse lehajló. Vir. fehér s levele fonalképű, mint a következő fajnál. Szórv. a v. e. t. a felső erdőtájig. Legéjszakibb állomása Nagyfalu környéke Árvában.

A. ramosum L. Ágas H. Szára ágas. Nyelecse egyenes. Száraz, különösen köves dombokon s a rónaságban p. Debrecen m. a m. Táttra aljáig. Sovány talajon p. Drevenyik hegyen szára egyszerű marad.

DLXXXVIII. Liliom. *Hemerocallis L.*

H. flava L. Sárga S. Pártája eleven-sárga; róna, inás, értelen cimpákkal. Lev. szálas, ormóshátú. Szórv. a v. k. és d. t. Különben kerti virágnak miveltetik a m. Táttra aljáig.

H. fulva L. Lángszinű S. Pártája vakfényű, sárgaveres, inás s eres cimpákkal. Kerti virágnak miveltetik s itt-ott elvadul.

DLXXXIX. Magzating. *Asphodelus L.*

A. albus L. Fejér M. Szára levéltelen. Gyök-lev. szálasak, laposak. Vir. fehér, sűrű fűrtöt képező. A porszálak alja hosszudad-lándzsás, nem pedig kerekded-visszásan-tojásdad. A v. k. és d. t. nyugoti részén, leginkább Dunántul. *A. ramosus* Kit.

DXC. Hagyma. *Allium L.*

1. Lev. széles, lapos, kerülékes, lándzsás, v. szélesen-szálas.

A. Victorialis L. Fátyolos H. Szára leveles. Lev. rövidnyelű, kerülékes v. lándzsás. Szórv. a v. éjsz. t. magasabb hegyein az alhavasi tájig (p. még a sárosi Mincsol tetején) s a bánáti hegyeken. Vir. zöldes-fejér.

A. ursinum L. Medve H. Tökocsána levéltelen. Tő-leve. hosszunyelű, kerülékes, lándzsás. Vir. fejér. Bokros helyeken az alhavasi tájig (p. Sárosban még Cserhó hegy tetején is) a v. e. t. szórv.

A. atropurpureum W. K. Bibor fekete H. Tökocsána levéltelen. Tő-leve. keskeny-lándzsásak, nyéltelenek. Vir. bibor-fekete. A legnagyobb honi hagymafaj. **A. nigrum L.** -hoz tartozik s a v. d. t. nő.

A. roseum L. Rózsaszínű H. Tökocsána levéltelen. Tő-leve. nyéltelenek, szélesen-szálasak, végükön begönggyöldöttek, élükön fogacskás-érdesek. Vir. piros. Állítólagosan Keszthely környékén, Szerém megyében.

2. Hengeres, csöves-levelűek.

A. fistulosum L. Csöves H. Szára közepén felfuvódott. Porszálai épélűek. Lev. orsóképu-hengeres. Miveltetik.

A. Cepa L. Veres H. Szára alján felfuvódott. Porszálai alul mindkét oldalon egy-egy foggal. Lev. orsóképu-hengeres. Miv.

A. ascalonicum L. Mogyoró H. Szára s lev. teljesen hengeresek. Porszálai aljukon fogasak. Miv.

A. Schoenoprasum L. Metélő H. Szára s lev. egyenletesen 1—2-vonalnyi vastagok. Porszálai épélűek. Miveltetik. A vadon termő minden részeiben nagyobb, de csak a havasokon nő, Szepességben s Mármarosban s **A. sibiricum Willd.** név alatt elkülönítettet.

3. Szálas-, nem hengeres-levelűek, három ép, 3-ágú v. 3-metszésű porszálak. A porhon a három sallang középsőjén áll.

A. Porrum L. Póré H. Lev. széles, lapos, sima. Tökocsána egyszerű hagymából emelkedik. Ernyője tokcsatermő. Miv.

A. Scorodoprasum L. Kigyós H. Lev. keskeny, lapos, élén erősen érdes. Ernyője hagymatermő (azaz a kocsános vir. közt). Vir. tömény-piros. Igen közönséges réteken, mesgyékben, köves kopárokon a v. e. t. a m. Tatra aljáig. **A.**

arenarium Sm.
A. vineale L. Bajuszos H. Lev. felső felén félhengeres,

keskeny ($1\frac{1}{2}$ — $1''$), felül barázdás, belül üres. Vir. halvány-piros. Ernyője hagymatermő, kevés virattal. Szára leveles. Szórv. mesgyékben, ugar földeken s vetések közt a v. k. és d. t.

A. *sphaerocephalum* L. Bunkós H. Lev. félhengeres. Vir. sötét, majdnem fekete-piros. Poredénye hosszabb a pártánál. Ernyője tokcsa-termő. Vir. egyenlő hosszú, v. a felsők hosszabb kocsánokon. A. *descendens* L. Szórv. a v. k. és d. t. dombjain s rónáin (Debrecen m.).

A. *rotundum* L. Ereszes H. Lev. lapos. Ernyője mint az előbbi fajnál gömbded, igen sokviratu; a felsők hosszabb-kocsánuak; mindannyian tömény-pirosak. Hagymája összetett, sok apró közös hártýába zárt hagymácskával. Gömbös ernyője néha két hüvelyknyi vastag. Nő bokros helyeken szórv. a v. k. és d. t., de a Hernád völgyön át a Szepességbe is behatol egész Csötörtökig.

4. Szálas-, nem hengeres-levelűek; ép, a pártalevelek alja felett a pártától elálló porszálakkal szabályos hagymával.

A. *oleraceum* L. Érdes H. Ernyője hagymatermő. Vir. kocsána $1\frac{1}{2}$ — $2''$ hosszú. Pártája halvány-piros, zöld v. bíbor hátcsikokkal, hosszabb v. akkora mint a porszálak. Nő a v. e. t. a felső erdőtájig, a rónaságban s a hegyek sziklás lejtőin.

A. *carinatum* L. Szarvas H. Ernyője hagymatermő. Vir. kocsána $1\frac{1}{2}$ — $2''$ hosszú. Pártája piros, végre violaszínű, rövidebb a kinőtt porszálaknál. Szórv. különösen réteken a v. e. t. a m. Tatra aljáig. A. *flexum* W. K.

A. *fuscum* W. K. Barna H. Ernyője tokcsatermő. Vir. kocsán $1\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}''$ hosszú. Pártája szennyes-piros. Poredénye a pártánál rövidebb. Nő sziklás helyeken a v. k. t. s a Bánátban. Az érdes hagyma tokcsatermő alakja. A. *paniculatum* auct.

A. *pulchellum* Don. Csinos H. Ernyője tokcsatermő. Pártája piros, rövidebb a kinőtt poredényeknél. Nő sziklákön Tomestj m. Krassó megyében. A szarvashagyma tokcsatermő alakja.

A. *flavum* L. Sárga H. Ernyője tokcsatermő. Pártája eleven sárga. Nő száraz, sziklás partokon, különösen trachyton s mészen bőven a v. k. s d. t.

5. Szálas-, nem hengeres-levelűek; ép v. alján egy-két kis foggal biró, a pártá alján álló porszálakkal, s szabályos hagymával, vizirányos tőke nélkül.

A. moschatum L. Mosus-illatu H. Vir. burokja egylevelű. Vir. fejr, v. pirosló, bibor hácsikokkal. Szára mereven felálló. Poredénye ép, rövidebb a pártánál. *A. setaceum* W. K. Buda m. száraz partokon s a Bánát déli részeiben.

A. suaveolens Jacq. Kedves-illatu H. Vir. burokja kétlevelű. Vir. piros. Szára mereven felálló. Poredénye ép-szálú, hosszabb a partánál. Mocsáros réteken a v. legnyugotibb t.

A. sativum L. Fog H. Vir. burokja kétlevelű. Vir. szenyyes-fejr. Szára virágzás előtt felül összekunkorodott. Hagymája összetett. Több apró hagyma egy közös burokban. Miveltetik.

6. Szálas, lapos lev. Hagyma vizirányosan a terjedő, tartós tőkén ül.

A. ammophilum Heuff. Homok H. Pártája halavány sárga, v. vajszinű. A hagyma burokjai épek. Lev. nem barázdás. Homokos kopárokon a bánáti határörvidéken (Heuff.). Neilreich szerint az ormós h. sárga-viratu alakja.

A. ochroleucum W. K. Halvány H. Pártája halavány-sárga. A hagyma burokjai rongyosak. Lev. alsó lapjukon 2—3 keskeny bordával, az alsók hüvelyesek. Nő sziklás helyeken, különösen mészen a v. éjszaki s közép t., helyenkint bőven, p. a Hernádyölgy éjszaki részében. *A. pallens* Kit. add. 146. ide tartozik. *A. xanthicum* Gris.

A. acutangulum Schrad. Ormós H. Szára levéltelen, a levélcsonló oldalán. V. piros. A tőalaknál a szár felül élesen-ormós, s a lev. erősidegűek. A fallax R. et S. válfajánál a szár ormós s a lev. idegei gyengék s a pártá a porszálaknál rövidebb. A tőalak nő a v. k. és d. t. mocsáros rétjein. A csalóka h. a v. e. t. a m. Tatra alhavasi tájáig, hol alig arasznyi magasságra emelkedik, kevés viratu ernyót s csak kétélű tőkcsánt hajt. Ez = *A. senescens* W. h. l. t. 307.

Jegyz. A hagymafajok pontos megállapítása újra megkísérrendő, a tokcsa és hagymatermők összefüggése mivelés

által megalapítandó, s keleti virányunk hagymái Éjszak-
Ázsia dús hagymavirányával összehasonlítandók.

DXCI. Sárma. *Ornithogalum L.*

1. Virágzat igen hosszú fürt. Kocsánok virágzás után a terméssel a fürt gerincéhez simulók.

O. narbonense L. Narboni S. Pártalevele fejér, zöld hátcsikkal, hosszudad-lapickás. Magzata visszásan-tojásdad, végre kerülékes. Miv. talajon vetések közt s bokros helyeken a v. k. és d. t. Miskolcig.

O. pyrenaicum L. Pyrenei S. Párta-lev. zöldes-fejér, szálas-hosszudad. Magzata kerülékes. Hártyás murvai lándzsásak, kihegyezettek. A v. k. és d. t. szór. kopárokon s a vetések közt.

O. sulphureum Schult. Kénsárga S. Párta-levele zöldes v. kénsárga, hosszudud-szálas. Magzata tojásdad v. kerülékes. Szór. a v. k. és d. t.

Jegyz. Mindhárom faj s talán még *O. stachyoides Schult.* is, mely állítólagosan Mehádia környékén nő s W. K. által már *O. sulphureum*-nak tartatott, annyira közel áll egymáshoz, hogy szembetűnő biztos különböztető jelleget rajtuk feltalálni nem lehet. Mindhármat egy faj jelentéktelen alakjának tartom.

2. Virágzat fürt, néha igen rövid, ernyőhöz közeledő. Kocsánok virágzás után is elállók, néha hátrátörtek.

O. nutans L. Lekonyuló S. Vir. fürtje végre egyoldalra lekonyuló. Pártalev. fejér, zöld hátcsikkal. Lev. kopaszélű. Murvai lándzsásak. A három-csúcsu porszálak főina gyakran a porhon alatt a lemeztől elválík s árképi szarvat. v. gyenge fogképű emelkedést képez, mely *O. chloranthum Sa ut.* elszakasztására szolgáltatott okot; ez ujabb időben még *O. Boucheanum* nevet is nyert. Ezen régi meggyőződésemben sárosi, gömöri, hevesi, bihari, tenger-melléki s külföldi példányaim új vizsgálata megerősített. A lev. tartóssága a tápláléktól függ, minek hiányában korán elhervadnak.

O. comosum L. Üstökös S. Fürtje mereven-felálló, minden-oldalu. Kocsánai virágzás után hegyes szög alatt elállók-

- Szálás lev. pillás-élűek. Öt—nyolcz hüvelyknyi magas növény, fejér, zöldhátú pártalevelekkel. Szórv. száraz partokon a v. délnyugoti részén Buda-Pestig.
- O. umbellatum* L. Ernyős S. Fürtje rövid, sátorozó, majdnem ernyőképű, erősen elálló kocsánokkal. Változik hajszálképű, egészen két-három vonalnyi széles levelekkel s kisebb-nagyobb viratokkal. Nő bőven a v. k. és d. t.; a v. éjszk. t. p. Árvában csak kertekben. Vir. fejér. P. Koch ii Plt. Heves m. ide számítandó.
- O. refractum* Willd. Hátratórt S. Fürtje rövid, igen elálló, végre hátratórt, v. ívesen felgöbülő, hosszú kocsánokkal, aránylag rövid tökocsánon. Szórv. a v. k. és d. t. Porszálai mint az előbbi fajnál épek. Csak az ernyős sárma válfaja.

DXCII. Csilla. *Scilla* L.

- S. bifolia* L. Kétlevelű Cs. Lev. a virágzattal egykoru, rendszeren csak kettő. Tökocsána hengeres. Fürtje gyér-virátú, murvátlan. Vir. kék v. fejér. Virágzik korán tavasszal a v. e. t. a m. Tatra aljáig lombos erdőkben. *S. praecox* Vágner exsic.
- S. amoena* L. Kedves Cs. Lev. a virágzattal egykorú, társas. Tökocsána szegletes. Fürtje többvirátú, apró murvákka a kocsánok alján. Szórv. a v. k. t. gyömolcsősökben s a bihari hegységben (Kern).
- S. autumnalis* L. Őszi Cs. Lev. társas. a tökocsán alján, a virágzás után fejlődő. Vir. fürtje virágzás alatt sátorozó, végre szabályos, murvátlan. Fejér, Veszprém s Zala megyékben.

DXCIII. Gyöngyike. *Muscari* Tournf.

- M. comosum* Mill. Űstökös Gy. A fürt alsó vir. barnás-zöldek, a felsők ha fejlődnek, kékek. Változó. Többnyire a zöld vir. gömbösek, szegletesek, a felsők meddők, hengerek, igen hosszúk, a pártánál néhányszor hosszabb kocsánon. Ez *M. comosum* Tausch. Vagy az alsó viratok hosszúdadok, szegletesek, a felsők kékek, hengerek, s kocsánaik oly hosszúk mint a párta. Vagy a zöld viratok hengerek, majdnem zártak, a felsők meddők mint a második alaknál. Vir. végre mind zöldek s a fürt végén csak néhány összeszoruló eltörpült bimbó. A harmadik alak *M. tenuiflorum*

Tausch. Ezen alakok majd szélesebb-, majd keskeny-levelűek, a töalaknak csaktörténetes alakjais vegyesen nőnek, p. Eperjes környékén. Az üstökös gyöngyike szántóföldeken s száraz kopárokon, dombos s róna vidékeken a v. e. t. majdnem a m. Tatra aljáig nő.

M. racemosum Mill. Fürtös Gy. Minden vir. kék, tojásdad. Lev. szálasak, felső lapjukon mély barázdával, s ivesen befelé görbülők. Nő száraz gyepen s sziklás partokon a v. k. és d. t.

M. botryoides Mill. Eperj Gy. Minden vir. kék, majdnem gömbded, lekonyuló. A legfelsőbbek meddők s felállók. Lev. szélesek, felállók, kevésbé valúsak, lefelé keskenyedők. Böven a v. k. és d. t. erdeiben p. Debrecen m. Miv. és elszigetelten az éjszaki t. elvadult állapotban is előfordúl.

DXCIV. Liliom. *Lilium* L.

L. bulbiferum L. Tüzes L. Párta-lev. felálló, sárgavere, belül érdes, húsos varancsokkal. Lev. váltogatók, kopaszok. Szórv. Árva, Liptó, Sáros, Arad megyékben s a Bánátban. L. pubescens Kit. add. 125.

L. albanicum Gris. Albáni L. Párta-lev. sárga, végén felgöngyöldő. Lev. váltogatók, a középsők lándzsásak, az ereken alul szőrösödők. Branu havason a bánáti határörvidéken. L. pyrenaicum Baumg.

L. Martagon L. Turbán L. Pártalev. rózsavere, felgöngyöldő. Vir. lefüggő. Alsó lev. gyűrűs. Hagymája sárga, pikkelyes. A v. e. t. hegyes vidékein, még az alhavasi tájban is, hol rendszeren egy-két viratu. L. alpinum Kit.

DXCV. Hatkotu. *Fritillaria* L.

T. Meleagris L. Kockás H. Minden lev. váltogató, gyérenálló, szálas. Szára egy-, ritkán két-viratu, Vir. lekonyuló, kockásan fejjérel s pirossal tarka. Nedves réteken szórv. Nógrád, Zemplén, Szatmár, Arad, Krassó, Tolna, Baranya megyékben s m.

F. tenella M. B. Vékonys H. A két legalsó s a legfelsőbb, a többiektől távolabbra álló, murváskodó lev. átellenes, a többi váltogató. Szára egyviratu. Vir. lekonyuló, kockásan sárgával s barnával tarka. Nő Arad s Krassó megyében Oravica m. s a bánáti határörvidéken hegyi réteken. =

F. pyrenaica Roch = *F. montana* Hoppe. =
F. ruthenica Wic.

F. imperialis L. Koronás H. Lev. szálas-lándzsásak,
a szár végén üstökké összeszoruló. Vir. sötétsárgák, az üs-
tökből gyűrűsen lecsüngők. Kedvelt kerti növény.

CXCVI. Lloydia. *Lloydia Salisb.*

L. serotina Salisb. Egyviratu *L.* Tőlev. fonalido-
muak. Tökocsána egyviratu. Vir. fájér, pirossal csíkos. A
m. Tátrán s a bánáti havasokon az alhavasi tájban.

DXCVII. Tyuktaréj. *Gagea Salisb.*

1. Tőve két v. három, közös hártýába
zárt, v. meztelen hagymával, s csak egy
tőve-levéellel.]

G. stenopetala Reichb. Keskenyszirmu Ty.
Tőve három-hagymájú. A hagymák közbelseje közepéből a
tökocsánt hajtja. A kétoldali meztelen hagyma vizirányos.
A kocsánok virágzás után elálló v. befelé hajló (G. pra-
tensis Koch). A v. e. t.

G. minima Schult. Apró Ty. Tőve két közös hártýába
zárt hagymával. Tőlev. keskeny, szálas. A két murváskodó
lev. nagyobbja tojásdad-lándzsás. *Ornithogallum*
callosum Kit., *O. villosum* Kit. Porhadékdús ta-
lajon a v. éjsz. t. majdnem az alhavasi tájig, (még a Nessel-
blöszén a m. Tátrán, gyümölcsös kertekben s nedves réteken
szórv. a v. k. és. d. t. is.

2. Tőve két közös hártýába zárt hagymával s két tőálló levéllel.

G. arvensis Schult. Mezei Ty. Két murváskodó lev.
az ernyő alján. Párta-lev. lándzsás, hegyes. Vir.- kocsánjai
szőrösek, néha ágasak. Ugarokon s hegyi réteken a felső er-
dőtájig a v. e. t.

G. bohemica Schult. Cseh Ty. Két murváskodó lev.
Pártalev. hosszudad-lapickás, tompa- v. kerekített-végű. Tő-
kocsána rendszeren egyviratu, 1—2-hüvelyknyi magas. Szórv.
a v. k. t. p. Pest környékén.

G. spathacea Schult. Bunkós Ty. Murváskodó lev.
magános, aljával hüvelyező, kis távolban álló a 2—5-viratu

ernyő aljától. Pártalev. hosszudad-lándzsás, tompavégű. Kras-sómegyében (Heuff.)

3. Töve egy-hagymás. Hagyma közepéből hajtó. Csak egy tölevéllel.

G. lutea Schult. Sárga Ty. Tölev. szálas-lándzsás, végén teknős, körülbelül oly hosszú, mint a többviratu tőköcsán. Gyümölcsösökben s lombos erdőkben a v. e. t. Változó, kopasz és szőrösödő levelekkel.

G. pusilla Schult. Kis Ty. Tölev. keskeny, szálas, összehajtott-élű, körülbelül kétszer hosszabb az 1—2-hüvelyknyi magas, rendesen egy-, ritkábban 2—3-viratu tőköcsánál. Hagymája függőleges, ferde v. vizirányos. A ferdehagymájú = *G. succedanea* Gris. Nő száraz partokon, homokos sikon a v. k. és d. t. igen sok helyütt.

DXCVIII. Tulipánt. *Tulipa* L.

T. silvestris L. Erdei T. Lev. szálas-lándzsásak. Pártalev. lándzsásak, kihegyezettek, vagy ritkán csak hegyesek, aljukon úgy, mint a poredények, szakállasak. Szára virágzás előtt a bimbóval lekonyuló. Szórv. a v. k. és d. t. p. Pozsony, Eperjes, Pécs m., gyümölcsösökben s hegyiréteken a Bánátban.

T. Billietiana Jord. Billieti T. Lev. hosszudad-lándzsás. Pártalev. hosszudadok, kihegyezettek, aljukon kopaszak. Szára virágzás előtt is felálló. Külső hagymahéja belől selymes. Sziklás helyeken Kazan völgyben Bánátban (Roch. Janka). *T. Gesneriana* Roch.

T. Gesneriana L. Gesner T. Lev. tojás-hosszudadok. Pártalev. hosszudadok, tompavégűek, kopaszak. Szára virágzás előtt is felálló. Hagymahéja belől néha selymes. Kis Ázsiából származó kedvelt kertivirág.

DXCIX. Nyakagyar. *Erythronium* L.

E. Denscanis L. Tavaszika Ny. Szára egyviratu. Lev. kerülékes. Vir. piros v. fejr, harangképű, hatlevelű; minden második levél alján két bibircs. A v. k. és d. t. igen szórv. Pozsony megyétől Mármarosig s Rozsnyótól a v. déli határáig. A nem virágzó példányok csak egy, szálasan-szíves, hosszunyelű levelet hajtának.

XCVIII. R e n d. KIKERICSFÉLÉK. Colchicaceae.

DC. Kikerics. *Colchicum* L.

C. autumnale L. Zászpa K. Pártája tölesérképű, a hagymából emelkedő, igen hosszú, tökocsán-képű nyakkal, halavány, néha tömény- violakék karimával. Nyelecsei horgas-végűek. Virít ősszel s a rákövetkező tavasszal levelet s termést hajt. Lev. széles-lándzsás, 1—1½ hüvelyknyi széles. Elkészett példányai néha tavasszal levélhajtással viritnak, de eltörpült lényeges viratszervekkel s kisebb zöldes pártával. Ezen történetes alak *C. vernale* Hoff. nevet nyert. A tőalak legnagyobb példányai *C. pannonicum* Gris.-ot alkotják, a legkisebbek *C. neapolitanum* Ten. alakot, mely utóbbihoz valószínűleg *C. Haynaldi* Heuff. is tartozik. Nő a v. e. t. a rónaságban s hegyi réteken, még a felső erdő tájban s néha sziklás partokon is.

C. arenarium W. K. Homok K. Pártája mint az előbbinél, de sokkal kisebb. Nyelecsei egyenes-végűek. Virágzik aug- octoberig, s a rákövetkező tavasszal levelet s termést hajt. Lev. keskeny-szálas-lándzsásak. Nő a v. k. t. homokos síkjain.

C. bulbocodioides M. B. Földikeképű K. Levelet s tökéletes viratot egyszerre hajt. Pártája fejr. v. karimája halavány, violakékkal tarka, hosszudad-lándzsás, 2—3-vonalnyi széles, 7—12-inu cimpákkal. Lev. szálas-lándzsásak, pillás-élűek, hátrahajlók. Baranyamegyében sziklás helyeken találta Janka. = *C. Bertolonii* Stev. Neilr.

DCI. Zászpa. *Veratrum* L.

V. nigrum L. Fekete Z. Vir. biberfekete, akkora, mint kocsána. Bugája molyhos. A v. délnyugoti részében s elszigetelten Máramaros s Szathmár megyékben.

V. album L. Fejér Z. Vir. fejr. v. zöld, kocsánánál hosszabb. Vir.- bugája pelyhes. Lev. mint az előbbi fajnál kerületes, hosszában ráncos. A tőalaknál a párta belül fejr., kívül zöld. *V. Lobelianum* Bernh. válfajánál belül s kívül zöld. A tőalak nő erdős vidékeken a v. k. és d. t. Lobel zászpája magasabb hegyeken s a havasokon az alpin tájig.

DCII. Földike. *Bulbocodium L.*

B. vernum L. Tavaszi F. Nyelecse egy, végén három rövid ággal. Lev. hüvelyező. Vir. piros. Nő a v. k. t. keleti részén, Debrecen m. bőven. A honi növény minden részeiben kisebb, mint a délnyugoti. Lev. csak mintegy négy vonalnyi széles (a délnyugotinál körülbelül 1-hüvelyknyi széles) s nem emelkedik a pártá nyakán túl, a miért mint *B. vernum* β . *ruthenicum* Bug. a délnyugotitól elkülönítettett.

B. trigynum Stev. Három nyelecsü F. Nyelecse három, csak alján gyengén összefüggő, különben az előbbihez s a kikericsekhez hasonló. Hosszúnyakú pártája közvetlenül a hagymából emelkedik, valamint három, végre hátra görbülő levele is. Pártalev. szálalak v. visszásan-lándzsásak, a belsők nyakukon gyengén szivesek v. dárdásak. *Colchicum caucasicum* Spr. Rochel Mehádia m. találta.

DCIII. Tofjeldia. *Tofjeldia Huds.*

T. calyculata Wahl. Kelyhecses T. Vir. sárga, végálló fürtben. Murvai a kocsánok alján épek, a pártá alatt háromkarélyuak. A nagy és kis Tátrán a felső erdő és alhavasi tájbau. *Helonias borealis* W. K. n. L.

XCIX. Rend. SZITTYÓFÉLÉK. Juncaceae.**DCIV. Sudarka.** *Narthecium Möhr.*

N. ossifragum Huds. Csonttörő S. Szára levéltelen. Tő-lev. szálak, kardidomu. Tokcsái hosszabbak a tartós hatlevelű pártánál. Virágzata fürt. Kitaibel szerint a m. Tátra völgyeiben, de Kit. után senki sem találta.

DCV. Szittyó. *Juncus L.*

1. Vir. magánosak, zug- és végállók, felső felén két-kétágú (ritkán örvös), bokrosan-növő, 2—6" magas, terépfélyes, halaványzöld szárazakon.

J. sphaerocarpus Nees. Gömböstermésű Sz. Tokcsája gömbded, rövidebb a kihegyezett pártaleveleknél. Nő nedves helyeken a v. nyugoti t. Igen közel áll hozzá *J. Tanegieia* Ehr., melynél a pártalevelek körülbelül ak-

korák, mint a gömbded tokcsa. Állítólagosan Nyitramegyében nő.

J. bufonius L. Varangy Sz. Tokcsája hosszudad, tompavégű, rövidebb a kihegyezett pártaleveleknél. Tökéje leveles szárazon kívül levélnyalábokat is hajt. Igen közönséges, sovány, nedves talajon a v. e. t. a m. Tátra aljáig.

2. Vir. magánosak, zug- és végállók, bugás ernyőben a 6—12" magas, 1—2-levelű szár végén.

J. compressus Jacq. Összelapult Sz. Szára lapult, közepén egylevelű. Pártalev. tojás-hosszudadok, kerekített-végűek v. félakkorák, mint a gömbded tokcsa. Nedves, sovány földön szór. a v. e. t.

J. Gerardi Lois. Gerard Sz. Szára lapult, közepén egylevelű. Pártalev. tojás-hosszudadok, kerekített-végűek, körülbelül akkorák, mint a tojás-hosszudad tokcsa. Nedves, sovány földön gyepetképző a v. e. t. a m. Tátra aljáig.

J. squarrosus L. Berzedt Sz. Szára ormós, levéltelen, csak alján hüvelyes, de a tőke levélnyalábokat hajt. Pártalev. körülbelül akkora, mint a visszásan-tojásdad, szálkavégű tokcsa. Árva megye tátraizsombékos rétjein Zuberec m. (Wahl.)

3. Egy magános, v. 2—8 kis fejecskébe összeszoruló virat a szár végén.

J. Jacquinii L. Jacquin Sz. Szára egylevelű, alján szálkavégű hüvelyekkel. Fejecskeje 4—8-viratu. Pártája félakkora, mint tokcsája. Magvai aljukon kétoldalon függelékekkel. A m. Tátrán Rácková tó m. (Wahl.) s a nagy Kri-vánon (Roch.)

J. triglumis L. Három polyvájú Sz. Szára levéltelen. Tőlev. hengeresek. Fejecskeje háromviratu. Pártalev. rövidebbek, mint a hosszudad árvégű tokcsa. A m. Tátrán (Heuff. és Rehm. sz.) s a mármárosi fekete hegyeken (Herb.)

J. trifidus L. Hármás ágú Sz. Szára alján rövid, hajszálképző levéllel, végén háromviratu fejecskével, mely alatt három cérnaszálu, igen hosszú, felálló murva áll. Három vir. helyett néha csak egy fejlődik. (J. monanthos Jacq.). A magas és kis Tátra, a mármárosi és bánáti havasok alhavasi és havasi táján bőven, hol kemény gyepet képez.

4. Vir. kis csomókban állók. Vir. csomók az $1\frac{1}{2}$ —3 lábnyi szára k végein bugás er-

- nyőket képzők. Szár kevésbé lapult, 2—3-levelű. Lev. csöves, keresztválaszfalakkal.
- J. obtusiflorus* Ehr. *Tompaviratu* Sz. A buga-
oldal-ágacskaí hátrátörtek. Minden pártalev. kerekített-végű.
- J. obtusatus* Kit. A v. k. és d. t. mocsárjaiban.
- J. lamprocarpus* Ehr. Fényes termésű Sz. Virágzata igen terpedt águ. A pártalev. egyenesek, mindannyian egyenlő hosszúságúak, a külsők hegyesek, a belsők (különösen a végálló viratoknál) igen tompavégűek. Szálkavégű tokcsa hosszabb a pártánál. *J. aquaticus* Roth., *J. adscendens* Host. Igen közönséges, nedves, sovány földön s mocsárookban a v. e. t. a m. Tatra aljáig.
- J. silvaticus* Reichard. Erdei Sz. Pártalev. kihegyezettek, szálkavégűek, a belsők hosszabbak s csucsaiakkal kifelé hajlók; mindannyian rövidebbek, mint a tojásdad, kihegyezett v. csőrös tokcsa. A lev. keresztfalai, előleveleken keresztvágás, s a levelek nyomása nélkül is észlelhetők. Igen közönséges állandó mocsárookban a v. e. t.
- J. atratus* Krock. Feketés Sz. Pártalev. mint az előbbi fajnál; a tokcsák csak akkorák, mint a párták, de lev. simák s száraz állapotban barázdásabbak. Virágzata majd zilált s terepélyes, majd tömött, felálló ágakkal. Szórv. a v. éjszaki t.
- J. alpinus* Vill. Havasi Sz. Pártalev. egyenlő hosszúnak, kerekített-végűek, rövidebbek a tojás-hosszudad, szálkavégű tokcsánál. Szára felálló. Virágzata kevés virattal s felálló ágakkal. Szepes, Gömör s Zólyommezgyék nedves hegyi rétjein.
- J. supinus* Möneh. Lecsepült Sz. Pártalev. rövidebbek, mint a hosszudad tokcsa, a külsők hegyesek, a belsők tompák. Szára gyenge, rendszeren heverő v. uszó, a virágzat alatt gyökeret hajtó. *J. uliginosus* Roth. Nő Balaton tava m. (Kit.) s Bánátban (Heuff.) Az éjszaki feljegyzett állomásai igen kétesek.
5. Vir. látszólagosan a szár oldalából fejlődők, mivel a murváskodó lev. a szár folytatását képezi.
- J. effusus* L. Béka Sz. Tokcsája visszasan-tojásdad, behorpadt-végű. Szára folytonos-bélű. Virágzata sokviratu, rit-

kán összeszoruló, gömbös. Mocsárookban s vizállotta helyeken a v. e. t. majdnem az alhavasi tájig.

J. conglomeratus L. Bunkós Sz. Tokcsája visszasan-tojásdad, végén rögtön emelkedő, apró csucscsal. Szára folytonos-bélü. Virágzata sokviratu, rendesen összeszorult, gömbalaku. Mindkét faj, mely páz itzöld füve által tűnik ki, *J. communis* Mayer név alatt egyesítettett. Nő nedves, mocsáros helyeken a v. e. t.

J. glaucus Ehr. Fakó Sz. Füve szürkezőld. Tokcsája hosszudad. Szára fiókos bélü. Nedves, mocsáros helyeken a v. e. t. a felső erdőtájig.

J. filiformis L. Cérnaszálu Sz. Tokcsája gömbös. Virágzata csak 5—7-viratu. Pártalev. lándzsásak, hegyesek. A bánáti havasokon bőven, ritkán a m. Tátrán (a zöld tó környékén).

DCVI. *Luzula*. *Luzula* DC.

1. A mag csucsán nagy hártvás függelékkal bir, mely körülbelül oly nagy, mint maga a mag. Vir. magánosak. Virágzat bogernyő.

L. flavescens Gaud. Sárgás L. Függeléke sarlóképtű. A termés kocsánjai felállók. Lev. keskeny, 1—2-vonalnyi széles. A v. éjszaki t. magasabb erdőtájában, névszerint a m. Tátrán s az árvai Babjagurán (Ilse és Rehmman).

L. Forsteri DC. Forster L. Függeléke sarlóképtű. A termés kocsánjai felállók. Lev. keskeny, 1—2-vonalnyi széles. Szórv. a v. d. t. Pécs környékén s a Bánátban.

L. pilosa Willd. Szőrös L. Függeléke egyenes. A terméskocsánok nagy része lefelé hajlott. Lev. széles, 2—4-vonalnyi. A felső és alsó erdőtájban a v. e. t.

2. A mag függelék-nélküli, v. függeléke apró, alig észrevehető s gömbös. Virágzat bogernyő, vir. magánosak v. csomósak.

L. spadicea DC. Barna L. Vir. magánosak, v. 3—5-tével, csomósak, rendesen kigyózdó kocsánokon. Bogernyője támaszlevelénél végre sokkal magasabb, 2—2½" átmérőjű. Lev. a tőalaknál aljaikon szakállasak. *L. glabrata* Hoppe válfajánál itt is kopaszak. Bogernyője rendesen vékony-águ s pongyola; de van merev, felálló águ (*Juncus*

pilosus L. és *J. campestris* L.), zöldes, rézveres és fekete viratu alakja is; a miért — mint az a régi szőrös és mezei szittyóval már meg történt, — több rosz fajra felosztható. Nő a v. éjsz. és keleti t. havasain bőven. *L. carpathica* Kit. add.

L. albida DC. Fejéres *L. Nagyviratu* vir.-csomói egy végálló és egy kisebb levélhónalji, támaszlevelénél rövidebb, összetett bogernyőben. Lev. szőrösélűek. Párta-lev. fényesek, a tőalaknál fejérek, *L. a. β. cuprina* Roch. válfajánál rézveresek. A v. e. t. a havasi tájig. *L. nivea* Kit. add.

L. maxima DC. Magas *L. Háromviratu* viratcsomói, v. egyes viratai igen terpedtágu, összetett, végálló, 3—6" széles, a támasz levelénél végre magasabb bogernyőben. Párta-lev. zöldek, szálkavégűek. Lev. széles, lándzsás-szálás, élén fiatal korban szőrös. A v. éjsz. s keleti t. minden magasabb hegyen a felső erdő és alhavasi tájban. *L. silvatica* Gaud. *L. intermedia* Kit. add.

3. A mag alján függelékkal bir. Vir. tojásdad, bogernyősen álló füzérekben, v. magános, végálló tojás-hosszudad füzérben.

L. campestris DC. Mezei *L. Vir.-csomói* majdnem gömbdedek, hajlékony, végre lekonyuló kocsánokon; a közbelső v. végálló füzérke kocsántalan. Lev. szőrösélűek, végre kopaszak. A v. e. t. az alhavasi tájig.

L. multiflora Lejeun. Sokviratu *L. Vir.-füzérei* tojásdadok, v. tojásdad-hengeresek, merev, felálló kocsánokon; a legfelsőbb kocsántalan. Lev. szőrös-élűek, végre kopaszak. Vir. v. halaványzöldek, mint a tőalaknál s *L. pallescens* Wuhl.-nél, v. barnafeketék, mint *L. nigricans* Desv.-nál, s *L. sudetica* DC.-nál. A füzérek kocsánai v. 1-hüvelyknyi hosszúak, v. igen rövidek, mely esetben a füzérkéek rendesen feketebarnák. = *L. congesta* Lej. Végre a legmagasabb állomásokon a füzérek egy végálló, karélyos füzérben összefolynak. *L. campestris* β. *nivalis* Wuhl.

L. spicata DC. Füzéres *L. Vir.-csomói* hosszudad, lekonyuló, végálló füzérbe összeszoruló. A m. Tátra, a mármarosai és bánáti havasok alhavasi s havasi táján.

J e g y z. A felszámlált *Luzula*-alakok igen célszerűen

összehuzhatók a régi törzsgyökeres fajokba. Ezek: *L. pilosa* L., hova a sárgás és Forster Luzulája is tartozik, *L. spadicæ* DC., *L. maxima* DC. és *L. campestris* L., melyhez közvetlenül *L. congesta* a füzéres L. mint a sorozat végtagja csatlakozik. Mert a mag sarlós v. egyenes függeléke nem állandó jelleg. A mezei L. jellegző füzérkéi mellett merev kocsánokkal is előfordul; a szín pedig s a virágzat elágazása itt igen változó.

C. R e n d. HIDŐRFÉLÉK. *Alismaceae*.

DCVII. Hutsza. *Triglochin* L.

T. palustre L. S a v a n y u H. Termései szálas-hengerek, éréskor három résztermésre széteszlók. Virágzata, mint a következő alaknál gyérviratu, hosszú fürt. Nő nedves réteken a v. e. t. a m. Tátra aljáig.

T. maritimum L. T e n g e r p a r t i H. Termései tojásdadok, éréskor hat termésre oszlók. Nő szór.v. mocsáros réteken, különösen ásványvizés helyeken a Tátra aljáig, gyakran az előbbinek társaságában p. Eperjes m.

DCVIII. Scheuchzeria. *Scheuchzeria* L.

S. palustris L. M o c s á r i S c h. Virágzata kevésviratú, gyér fürt. Vir. zöld. Lev. szálasak, félhengerek. Nő zsombékos réteken szór.v. Zászkal m. Árvában (Szont.), Urvölgy környékén Zólyomban (Kit.), N.-Szalók m. Szepességben, Dumitru hegyen, N.-Bánya m. (Kit.) s Orcesa hegyen Bihar hegy-ségben. (Pok.)

DCIX. Hidőr. *Alisma* L.

A. Plantago L. U t i f ü H. Tökocsána örvösen bugás, igen sok-viratu. Termései három-élű gömbbe összeszoruló, kerekített-régűek. Vir. fejr v. piros. Lev. a tőalaknál tojásdad-szivesek. *A. lanceolatum* W i t h e n. alakjánál lándzsásak, 5—6 hüvelyknyi hossz. m. csak 1 hüvelyknyi szélesek, s *A. graminifolium* E h r. válfajnál keskeny-szálasak. A tőalak nő árkokban s mocsárookban a v. e. t. különösen dombos s hegyes vidékeken. A lándzsás-levelű, a síkság viz-

állotta vidékein bőven, a pázsitlevelű Esztergam vidékén (Feicht.)

A. *ranunculoides* L. *Sulymos* H. Virágzata végálló, egyszerű v. összetett örv. Temései kerekített- végűek, befelé hajló árhegygyel. Néhány hüvelyknyi magas növény, lándzsás tölevelekkel. Vizállotta helyeken Esztergam vidékén (Feicht.)

A. *parnassifolium* L. *Kalászos* H. Virágzata örvösen-fürtös, v. alján kevésbé bugás. Termései ferdén-kerületek, hegyesek, öt-élűek, mint az előbbi fajnál, gömbbe összeállók. Egykor a Hanságban találta Wierzbicky, és a kologyvári mocsárban Eszék közelében Kitaibel.

DCX. Nyíltű. *Sagittaria* L.

S. *sagittaeifolia* L. *Nyíllevelű* Ny. Lev. nyíl-alakúak, szálas-lándzsás, elálló aljkarélyokkal. Vir. fejr, tövén piros. Állandó mocsárokból s árkokban a v. k. és d. t. bőven.

CI. Rend. ELECSFÉLÉK. Butomeae.

DCXI. Elecs. *Butomus* L.

B. *umbellatus* E. *Ernyős* V. Vir. piros. Virágzata ernyő, 2—6 láb hosszú, levéltelen, hengeres tőkocsánon. Mocsáros réteken a v. k. és d. t. bőven. A nádasok disze.

CII. Rend. PALKAFÉLÉK. Cyperaceae.

DCXII. Palka. *Cyperus* L.

1. *Bibekettő*. Gyökrojtos, egynyári.

C. *Monti* L. fil. *Monti* P. Füzérkéi fürtösen-állók s a gerinctől majdnem derék szög alatt elhajlók. Fürtei bogernyősek. Diócskaja visszásan-tojásdad, lapult, kerekített élekkel. Egy két lábnyi magas. Rizsmezőkön Temesmegyében (Heuff.), Somogy- (Wierzb.) s Baranyában (Kn.)

C. *flavescens* L. *Sárgálló* P. Füzérkéi egyenesek, sugárosan-állók. Félgömbded fejceskéi felállók, kocsánosak és

kocsántalanok, szabálytalan ernyőben. Diócskái tojásdad-ke-rekek, lapultak. Polyvái sárgások, zöld hátcsíkkal. A v. k. és d. t. vízálotta helyeken Ugocsáig s Mármarosig bőven. Két hüvelyk 1-lábnyi magas.

C. pannonicus Jacq. Bogár P. Füzérkéi görbék, kocsántalanok, barnák, zöldélűek, egy oldalra néző csoportban. Diócskái visszásan-tojásdadok, lapultak. Lev. szálasok, husosak, felül barázdával. A v. k. és d. t. szikes, mocsáros rétejein igen bőven. Gyepetképző.

2. *Bibe három. Gyök rojtos, egy nyári.*

C. fuscus L. Barna P. Füzérkéi sugárosan állók. Sugáros fejcskái felálló, ülők v. kocsánosak, szabálytalan ernyőt képzők. Diócskái három-élűek. Polyvái idegtelenek, v. fekete-barnák, zöld hátcsíkkal (a tőalaknál), v. szennyes-halványzöldek, barna közepén zöld hátcsíkkal, *C. virescens* Hoffm. válfajánál. Nagyságában úgy, mint a sárgálló p., 2"—1' közt változik. Ide tartozik *C. calidus* Kern. is, melynek hosszú, gyenge szárlevelei s kisebb virágzata a különös tenyészeti viszonyoknak a budai hővizben tulajdoníthatók. A barna s a zöldelő páka vegyesen nő a v. e. t. nedves s mocsáros helyeken majdnem a m. Táttra aljáig.

C. glaber L. Sima P. Füzérkéi sugárosan-állók. Polyvái sárgazöldek, sok-inuak. Diócskái háromélűek. Gallér-lev. el- v. leálló. Egy-, kétlábnyi magas. *C. patulus* Kit. A folyók csorvás partjain Bánátban.

3. *Bibe három. Gyök v. tőkeével, terjedő.*

C. longus L. Hosszu P. Füzérkéi sugárosan-állók, sárgazöldek. Sugáros füzérkecsomói igen különböző, 8 hüvelyknyi hosszú kocsánokon, igen szabálytalan bogernyőben. Gallér-lev. 3—6. Fertő tava partjain.

C. glomeratus L. Csomós P. Füzérkéi sűrű, tojásdad v. gömbded, kocsános s kocsántalan füzérekben. Nő mocsáros helyeken a v. délkeleti részében, szórva még Beregmegye délibb részeiben is. *C. australis* Schrad.

DCXIII. Gyapu. *Eriophorum* L.

1. Egyetlenegy füzérke a gaz végén.

E. alpinum L. Havasi Gy. A magzat alján csak 4—6 serte. Gyapja kevésbé fodros. Gaza háromélű, érdes. A rohá-

csi és kriváni lelhely a m. Tátrán igen kétes, mert ott jelenleg csak a következő faj nő. Piatra-Luci hegyen Szatmárban (Kit), a rodnai havasokon névszerint Dseameanién (Baumg.) s a Hanságon. (Pok.)

E. vaginatum L. Hüvelyes Gy. A magzat alján számos serte, mely egyenes gypjuvá fejlődik. Gaza felső részén három-élű. Nő bőven a m. Tátra mocsáros lejtőin, az alhavasi tájban. Kit. a máramarosi havasokról jegyzi, Pok. a bihariakról, Heuff. a bánátiakról, sőt Steff. a nagy-váradi (!) rétekről is, mi alapos kétségeket támaszt.

E. Scheichzeri Hoppe. Scheichzer Gy. A magzat alján számos serte, mely egyenes-szálu gypjuvá fejlődik. Gaza végig hengeres. Gyöke indákat hajtó. Nő a máramarosi havasokon, névszerint a borsai Pietrosón. A tátrai lelhelyek igen kétesek; a virágkertben csak az előbbi faj nő.

2. Több csomóban álló, végre lekonyuló füzérke a gaz végén.

E. latifolium Hoppe. Széleslevelű Gy. Lev. laposak, háromélű csucsosak. Gaza háromélű. Kocsánai érdesek. Közönséges a v. e. t. mocsáros rétjein az alhavasi tájig.

E. angustifolium Roth. Keskeny-levelű Gy. Lev. válsak, háromélű csucsosak. Gaza hengerded. Kocsánai simák. Közönséges a v. e. t. mocsáros rétjein, gyakran az előbbinek társaságában.

E. gracile Koch. Csinos Gy. Lev. háromélűek, igen keskenyek. Kocsánai molyhosan-érdesek. Trencsénmegyében a stvrteki mocsárban (Holuby) s az árvamegyei Bory és Borek nevű tőzegmocsárban (Szont.)?

DCXIV. Csőrcsáté. *Rhynchospora Vahl.*

Rh. alba Vahl. Fejér Cs. Gyökere rojtos. Gaza felálló. Füzérkéi csomósak, virágzáskor fejérek, sátorozók. Sátra végálló. A Hanságon (Wierzb.), Pozsony s Nyitra megyékben (Krz.)

DCXV. Csáté. *Schoenus L.*

Sch. nigricans L. Kormos Cs. Fejecskéje vég- s felálló, s 5—10 füzérkét tart; külső gallér- lev. ferdén felálló. Szórv. a v. délnyugoti részén, szórv. p. Pozsony, Keszthely, Pest környékén, a Bánátban s m.

Sch. ferrugineus L. Rozsdás Cs. Fejecskéje végálló, de oldalra néző, s 2—3 füzérkét tart. Külső gallér- lev. a gaz

irányában felálló. Balaton tavánál (Rauscher), Fertő tavánál (Sigm.)

DCXVI. Káka. *Scirpus L.*

1. Füzérkék végálló, kétoldalu füzérben, v. kétoldalu fűrtben.

S. rufus Schrad. Pej K. Gaza hengeres. Lev. alsó lapjukon is félhengerdedek, hátél nélkül. Magzat körüli sertéi nincsenek, v. ha vannak, szőrösödők v. aljukon tüskések. Li-póc m. a savanyuvíz okozta mocsárookban.

S. compressus P. Lapított K. Gaza háromélű. Lev. éles hátéllal. Sertéi végig lefelé-álló kis tövisektől érdesek. Hegyes, dombos vidékek nedves rétjein, majdnem az alhavasi tájig. A v. e. t.

2. Füzérkék végálló, rendszeren oldalra néző csomóban v. bogernyőben. Lev. lapos, pázsitnemű. Gaz háromélű.

S. Michelianus L. Micheli K. Füzérkéi végálló, karélyos gombbá összeszorulnak. Polyvái lándzsásak, árhegybe keskenyedők. Magzat körüli sertéje nincs. Kis, 2—4 hüvelyknyi magas, gyepes növény, vizállotta helyeken a v. k. és d. t. szórv. Szakolcától Turig (Szatmárban) s a déli határig.

S. maritimus L. Tengerparti K. Polyvái tojás-hosszudadok, hasadt- v. rongyos-végűek, árhegybe kimenő főideggel. Füzérkéi v. tojásdadok s részben kocsánosak, részben pedig kocsántalanok (a tőalaknál), v. hosszudad-hengeresek, vegyesen majd kocsánosak, majd kocsántalanok; (*Macrostachys* Willd. alaknál vagy mindannyian kocsántalanok, = *S. compactus* Krock. Ez gyakran más fajnak is tekintetett, így p. a besztercebányai virányban *S. triqueter* L.-nek.

S. radicans Schkuhr. Gyökerező K. Polyvái tompavégűek, árhegy nélkül. Füzérkéi aprók, mindannyian kocsánosak, nagy, ágas bogernyőben. Nagyobb, állandó mocsárookban igen szórv. p. Pozsony, Vas, Somogy s Ungmegyékben.

S. silvaticus L. Erdei K. Polyvái tompavégűek, gyenge árhegygyel. Füzérkéi kicsinyek, tojásdadok, vegyesen kocsánosak kocsántalanokkal, igen ágas bogernyőben. Lev. széles, éles-hátú. Igen közönséges a v. e. t. az alhavasi tájig.

3. Füzérkéek oldalra néző bogernyőben v. csomóban. Gaz háromélű. Lev. félhengeres v. háromélű.

S. mucronatus L. Csákós K. Polyvái épvégűek s árhegygyel. Füzérkéi kocsántalanok, csomóban állók. A nagyobb gallér- lev. vizirányosan elálló. Nő Roch. sz. Somogygyében.

S. triqueter L. Háromélű K. Polyvái rongyos-élűek, hasadtvégűek s árhegygyel. Kocsános s kocsántalan füzerei együtt állnak. Diócskája sima. Mocsáros helyeken a v. délnyugoti részében. Besztercebánya m. nem nő.

S. pungens Vahl. Szűrő K. Polyvái rongyos-élűek, hasadtvégűek, árcsucsuk. Minden füzérkéje kocsántalan. Diócskája sima, 2—3-szor hosszabb a sertéknél. S. Rothii Hoppe. Pestmegyében (Sadl.), Balaton tavánál (Janka.)

4. Füzérkéek (látszólagosan) oldalt álló bogernyőben v. csomóban. Gaz hengeres. Polyvák az árhegy mellett hasadtvégűek.

S. lacustris L. Tavi K. Füzérkéi tojásdadok, kocsánosak, kocsántalanok társaságában. Polyvái simák. Böven a v. k. és d. t. mocsárjaiban, néhol öles gazzal.

S. Tabernaemontani Gm. Tabernaemontanus K. Füzérkéi tojásdadok, többnyire kocsántalanok. Polyvái emelkedett pontokkal v. rövid, emelkedett vonalakkal. S. l. medius Wahl. Nő savanyuvíz okozta mocsárokból. Lucski, Sz.-Lipóc, Sz.-Váralja, Baldóc, Besztercebánya m. s. m.

S. Holoschoenus L. Szürkelábu K. Füzérkéi gömbalakúak, kocsánosak, kocsántalanok társaságában. A v. k. és d. t. mocsáros rétjein, p. a Nagy-Kúnságban, Nyiregyháza, Debrecen környékén s m.

5. Füzérkéek oldalt állók, társasak, ritkán magánosak. Gaz hengeres. Polyvák épvégűek, árhegygyel.

S. supinus L. Henye K. Füzérkéi kocsántalanok, csomóba összeszoruló. Diócskája háromélű keresztredőkkel. Mocsáros helyeken igen szórva a v. k. és d. t.

S. setaceus L. Serteképű K. Füzérkéje páros, hármas, v. magános a serteképű gaz oldalán. Diócskája lapult hosszredőkkel. Vizállotta helyeken szórva, a v. k. t. (Sadl., Wierzb. Endl.)

DCXVII. Tódisz. *Heleocharis* R. Br.

1. Gyökér v. töke vizirányosan terjedő.
H. palustris R. B. Árva T. Nyelece kétágu. Diócskája sima. Igen változó. Füzére tojásdad, losszudad-hengeres. Magassága 4—5"—2'-ig. Válfaja az egypolyvájú *Scirpus uniglumis* Link, melynél a legalsóbb polyva nagyobb, mint a tőalaknál, s aljával az egész füzérkét átöleli. A tőalak a v. e. t. még a felső erdőtájban is nő. Az egypolyvájú Szepes s Sárosmegyében sok helyütt s a Bánátban (Heuff.)

H. acicularis R. B. Ször T. Nyelece háromágu. Szára négyélű. Diója barázdás. Vizállotta helyeken igen bőven, különösen nagy mocsárok szomszédságában a v. k. és d. t. Éjszakfelé Eperjesig terjed. Apró, 2—4 hüvelyknyi növény.

2. Gyökrojtos. Nyelecs kétágu v. kétbimbéjű.

H. ovata R. B. Tojásdad T. Füzére gömbded v. szélesen-tojásdad. Polyvái szélesen-tojásdadok, kerekített-végűek, hártvás-élűek. Mocsáros helyeken, a v. k. és d. t. igen szórva. A tapolcai hővizben Borsodban, mint több más növény igen nyulánk alakot vesz fel, s eltérő termetű.

H. carniolica Koch. Karnioliai T. Füzére tojás-hosszudad. Polyvái tojásdadok, hegyesek. Diócskái (mint az előbbi fajnál) laposak, de domború felületűek, simák. Nő gyesen, mint az előbbi, Eperjes m. Bihar hegységben (Kern.) s Bánátban Kurtya és Karán sebes m. (Heuff.)

3. Gyökrojtos. Nyelecs háromágu.

H. multicaulis Sm. Sokgazú F. Füzére tojás-hosszudad v. hosszudad. Polyvái tartósak, kerekített végűek, a legalsóbb kerekded. Diócskája élesen háromélű, feketebarna. Termetében az árva t.-hez hasonló. Bánát mocsárjaiban (Heuff.)

H. caespitosa L. Gyepes T. Füzére tojásdad, kicsiny. Polyvái tompavégűek, a legalsóbb v. legalsóbbak árvégűek; mindannyian lehullók. Diócskája 3 tompa éllel, sima felületű s rövidebb a sertéknél, végre barnafekete. Nő Sz.-Váralja mellett Szivabrada (Sibra) hegyen. A sibrai alak a nyugot tőalakjától annyiban eltér, a mennyiben alsó v. két alsó polyvája egyszerű, gyenge árhegygyel bir, holott a nyugoti növénynél az alsó polyva vége szálas, lapos, végén gömbdedenduzzadt. A tőalak talán a Rákoson nő (Kit., Sadl.)

H. pauciflora Lightf. Kevésviratu T. Füzére to-
jásdad. Polyvája mind tompavégű, árhegy nélküli. Diócskája
háromélű, recésen csíkos, tövig egyenletesen vastag nyelecs-
csel, s kevésbé hosszabb a sertéknél. *Scirpus Baeo-*
thryon Ehr. Szórv. a tátraalji megyékben. Böven a ró-
naságban p. Pest környékén (Sadl.)

DCXVIII. Lápszövő. *Cladium* P. Br.

C. Mariscus B. Br. Szúrós L. Szára felálló, hengeres,
leveles. Füzérkéi csomósak. Füzér-csomói sátorozók. Zsombé-
kos mocsároknak szórv. a v. e. t.

DCXIX. Elyna. *Elyna* Schrad.

E. spicata Schrad. Füzéres E. Füzére gyérviratu,
hengerded, végálló, levéltelen gazon. Tölev. hengerdedek.
Nő Skarizora havason a bánáti határörvidéken.

DCXX. Sás. *Carex* L.

A) *Álsások.* Kétlakiak v. egylakiak, me-
lyeknél minden füzérke por- és magzatos
viratot tart, v. a közbelső füzérkéek kizá-
rólágosan porviratuak.

1. Vir. egyszerű végálló füzérben állnak,
s v. csupán porhonosak, v. csak magzatot
tartók. Kétlaki sások.

C. dioica L. Kétlaki S. Termései igen hegyes szög alatt
elállók. Gázás lev. kopasz. Tökéje v. gyöke tarackokat hajt.
Feljegyzett honi lelhelyei mind kétesek, mert a régi buvárok
s még maga Wahlenberg is a következő fajjal egyesítette.
Honi területéről nem láttam.

C. Davalliana Sm. Dával S. Szára sima. Termés-
kéi igen terpedten-, derék-, sőt tompa szög alatt elállók. Gyö-
kere rojtos. Állandó zsombékos mocsároknak a v. e. t. az éj-
szakkeleti terület kivételével, helyenként bőven.

2. Vir. egyszerű, végálló, hengeres füz-
érben, v. fűrtben állnak: a porhonosak
a füzér végén, a magzatosak a füzér alján.
A termő vir. polyváilehullók. Termések
végre tompa szög alatt elállók.

C. pulicaris L. Bolha S. Bibéje kettő. Termése hosszú-
dad, mindkét vége felé keskenyedő, idegtelen. Füzére gyér-

viratu. Lev. hajszálképű. Nő Wierzb. sz. mocsáros helyeken Mosonymegyében.

- Ⓒ. *pyrenaica* Wahl. Pyrenei S. Bibéje három. Termése tojás-lándzsás, háromélű, csőrös, sima. Füzére sűrű. Lev. összehajlott-élű. Nő Heuff. sz. a bánáti határörvidéken, Godjan s Sarkó hegyeken.

- Ⓒ. *pauciflora* Ligthf. Kevésviratu S. Bibéje három. Termése lándzsás-árképű, sem lapult-, sem három-élű. Füzére rendszeren csak négy-viratu. Nő a Tátra éjszaki oldalán a nagy halastó partján (Üchtr.) és Semerik hegy tözege s rétjein a bánáti határörvidéken (Heuff.)

3. Az egyes vir. v. a füzérkéek végálló, gömböded, tojásdad v. rövid, hosszudad, folytonos füzérbe összeszorúlnak.

- Ⓒ. *cyperoides* L. Pálkaképű S. Bibéje kettő. Vir. gömbös, alján galléres, sárgazöld füzérben. Termése csőrös. Csőre lapult, kettős árhegygyel. A v. k. t. nyugoti részén, névsz. Fertő környékén s a v. d. t. Diakovár m.

- Ⓒ. *curvula* All. Görbécske S. Bibéje három. Füzérkéi hosszudad füzérbe összeszorúlnak. Termései hosszudadok, háromélűek, lapos, két-karélyu csőrrel.

- Ⓒ. *stenophylla* Wahl. Szittyós S. Bibéje kettő. Füzérkéi tojásdad v. hosszudad füzérbe összeszorúlnak. Termése tojásdad, hátán 9—11 bordával s végén lapos csőrrel. Csőre végén fejr, hártvás s élén fűrészkes, érdes. Gyökere tarackokat hajt. Lev. összehajlott- v. begöngyölödött-élű. A v. k. és d. t. homokos rónáin.

4. Füzérkéek füzéresen-állók, legfőlebb a gaz csúcsán összefolyók, különben különálló; a közbelsők meddők, a felsők s alsók termők.

Jegyz. Lásd még alább C. *divisa* Huds.-t

- Ⓒ. *disticha* Huds. Kétsoros S. Termései csőrösek, idegesek, a polyváknál hosszabbak. Gyökere tarackos. Mocsáros helyeken szór., p. Szepességen.

5. Füzérkéek füzéresen-, fürtösen-, v. bugásan-állók, s felső végeiken meddők. Termés sima.

- Ⓒ. *muricata* L. Sulymos S. Füzérkéi füzéresen állók. Termései aljukon gyenge idegnyomokkal, végre terpedten-

elállók. A gaz élei végig igen érdesek. Nedves réteken a v. e. t. igen közönséges, s termetében változó sás. Termései sárga-zöldek v. pázsitzöldek. Füzére $1\frac{1}{2}$ —3" hosszú; a legalsóbb elkülönítve álló, ágas füzérke alján néha hosszú murmával (*C. subramosa* Kit.). *C. virens* Lam. s *C. nemorosa* Host. is ide tartoznak.

C. teretiuscula Good. Kötő S. Füzérkéi gyér füzért v. bugát képeznek. Szára alul hengeres, felül tompaélú. Lev. keskenyek, igen hosszúak. Nő állandó mocsárookban se-regesen különösen a v. k. és d. t.

C. paniolata L. Buglyos S. Füzérkéi bugásan-állók. Termései ideg-nélküliek, simák, legfőlebb hátuk alján ke-véssé karcoltak. Gaza végig háromélű, róna lapokkal. Állandó mocsárookban a v. e. t. a m. Tátra aláig.

6. Füzérké k füzéresen v. bugásan-állók, felső végeiken meddők. Termés bordás, v. egész hosszában karcolt.

C. divisa Huds. Oszlott S. Füzérkéi tojásdad v. hoszszudad füzérbe összeszorulók. Termése csőrbe kihégyzett, hátán 3—11 barázdával. Gyökere tarackos. *C. schoenoides* Host. A v. k. és d. t. nedves homoksíkjain s dombjain. Termetében a harmadik csoport sásaihoz hasonlít.

C. paradoxa Willd. Abajdóc S. Füzérkéi bugásan állók. Termései rögtön csőrbe kihégyzettek, has- s hátlapjukon emelkedett, igen vékony idegekkel, vagyis karcoltak. Szára 3-élű, domború lapokkal. Állandó mocsárookban a v. e. t. még a felső erdőtáj felső határán is, p. Branyiszko hegységen. Termetében a buglyos sáshoz hasonlít.

C. vulpina L. Róka S. Füzérkéi aljukon hézagos, s itt elágazó, 2—4" hosszú, sárgazöld füzérben. Termése hátán 6—7 bordával. Szára alján sima, a füzér alatt érdes. Igen közönséges állandó mocsárookban a felső erdőtájig. Termetében a sulymos sáshoz hasonlít.

7. Füzérké k (5) füzéresen v. fűrtösen-állók, alsó végükön meddők. Gyök. v. töke erősen tarackos v. vizirányosan terjedő.

C. Schreberi Schrank. Schreber S. Füzérkéi sötét-barnazöldek, tojásdadok v. tojásdad-lándzsások, sűrűk, mindenfelé állók. Száraz réteken a v. k. és d. t. hegyein s rónáin közönséges. *C. curvata* Knaf. válfaja tojásdad-

lándzsás, ívesen kifelé görbült füzérkéekkel termékeny s nedves földön Eperjes környékén nő.

C. brizoides L. Rezgeképi S. Füzérkéi fejeirlők, tojásdad-lándzsások, ívesen-görbültek, majdnem csak kétoldalra nézők. Termései (mint az előbbi fajnál) simák, csőrösök, majdnem aljuktól kezdve fűrészkes-élűek. A *C. curvata*-hoz Kna f., melyet ezelőtt a rezgeképi sásához csatoltam, nagyon hasonlít.

8. Füzérkéek sűrű füzérben állók, úgy hogy a legalsóbb is a legközelebb felső füzérke alját betakarja. Aljaikon mindannyian meddők. Gyökrojtos s csak néhány rövid indákat hajtó.

C. leporina L. Nyul S. Füzérkéje hat, tojás-kerekded, barnazöld, tojás-hosszúdad füzérbe összeszoruló. Termése vékonyan-bordás, hártyásélű, kétvégű csőrrel. Igen közönséges faj a v. e. t. Nő szárazabb gyepon is a havasi tájig. *C. ovalis* Good. Magassága 8—12".

C. lagopina Wahl. Nyulláb S. Füzérkéje három, röviden kerülékes, tojásdad füzérbe összeszoruló, pázsitzöld v. barnás. Termése sima, v. gyengén-karcolt. Csőre ép. Nő a m. Tátrán gránittalajon p. Hinszka völgyben s mésztalajon p. Leiten hegyháton. A méztalajon nő a simább-termésű. Virágzata pázsitzöld v. barnás. Magassága 4—8".

C. elongata L. Kinyult S. Füzérkéje számos, hengerded, pázsitzöld, majdnem két sorba álló. Termései (szütyői) lándzsások, épesőrűek, vékonyan-bordások. Nő állandó mocsárookban társasan a v. éjszaki s közép területén.

9. Füzérkéek fürtösen állók, csak a legfelsőbbek összeszorulók. Aljukon mindannyian meddők. Gyökrojtos s csak néhány rövid tarackot hajtó.

C. canescens L. Szürkés S. Füzérkéje 5—6, rövid, tojásdad; a végálló bunkóképtű, az alsók néhány vonalnyi közökben egymástól. Termése tojásdad, vékonyan-bordás, rövid, ép-végű csőrrel. Az alsó murvák majd hosszabbak, majd rövidebbek a füzérkéknél. A v. e. t. a havasi tájig. A rónaság réjtein termő tőalak halavány, fejeirlő, a havasok lakója pázsitzöld (p. Késmárk m. s az árvai Bory mocsárookban) v. barnászöld, kevésbé hasadtvégű csőrrel (a Tátra s a mármaros).

havasok alhavasi tájában). Ez utóbbi állomásokon a füzérkék inkább közelednek egymáshoz, s termetre nézve az előbbi csoporthoz, különösen a nyulláb s.-hoz hasonlítanak. *C. vitilis* Fr. ide tartozik.

- C. stellulata* Good. Csillagos S. Füzérkéje 4—5, gömbded, igen terpedten elálló termésekkel. Termése gyengén karcolt, lapos, két-végü csőrrel. Fűve sárgazöld. Murvái a füzéreknél rövidebbek. Nő mocsáros réteken seregesen a v. e. t. a havasi tájig. A havasokon ez is összezsugorodik, úgy mint az előbbi fáj, s adja a pázsitzöld *C. Grypus Schk.*-t, mely Heuff. szerint a bánáti havasokon nő.
- C. remota* L. Ritkás S. Füzérkéi gömbdedek, az alsók hüvelyknyi távolságban egymástól, hosszú, a szár végét rendszeren túlhaladó murvák hónaljában. Gaza gyenge, végével lehajló, csak ritkán egyenesen álló. Nedves helyeken, leginkább fővényes patakpartokon s hegyes vidékeken a v. e. t. majdnem az alhavasi tájig.

B) *Tődsők*. Egylaki sások, melyeknél a végálló, magános, v. társas füzérporviratu, az alsó füzérek magzatosak s termők. A végálló csucsá csak ritkán termő.

1. *Bibekettő*. Termés nem csőrös, vagy csőre igen apró, hengeres s épélű. Füzérek barnafeketéek v. zölddel tarkák.

- C. stricta* Good. Sudár S. Levéltelen levélhüvelyei a gaz alján recésen-hasadtak. Gyökje rojtos s tarackot nem hajt. Termése lapított, ideges. Tekintélyes, nagy s tartós gyepeket (zsombékot) képző sás. Nő állandó mocsárookban a v. k. és d. t. Kivételesen a Lucski melleti mocsárookban Liptóban is előfordúl.

- C. Buekii* Wurm. Buek S. Levéltelen hüvelyei a gaz alján recésen-hasadtak. Gyökje rojtos s tarackot hajtó. Termése kicsiny, lapított, visszásan-tojásdad, sima v. alján gyengén inas. Nagy sás. Bánát mocsárjaiban (Heuff.). *C. banatica* Heuff.

- C. caespitosa* Fries. Gyepi S. Lev. hüvelyei a gaz alján nem hasadozott-végűek. Termései emelkedetten pontozottak, nem idegesek. Tekintélyes, 2—3 lábnyi magas, nagy, elszigetelten álló gyepeket képző sás, melynek füzérjei hosszúdad-hengeresek, 1-hüvelyknyiek v. 1 hüvelyknél rövidebbek,

a gaz legfőlebb 3—4 hüvelyknyi végét képzők; holott az előbbi két fajnál nyulánk-hengeresek, távolabb egymástól állók. Nő a v. éjsz. és k. t. mocsárjaiban. Az eperjesi péld. Uechtritz poroszloi példányaival teljesen megegyeznek. *C. pacifica* Drej. *C. Drejeri* Lang.

C. acuta L. Hegyes S. Hüvelyei épek. Termései gyöngéd-idegesek, lapútak. Meddő füzére 2—3, termő 3—4, rövid-kocsánú, alján gyérebviratu, bókoló s rendszeren nyulánk-hengeres. Közönséges a v. e. t. a m. Tátra aljáig, vizpartokon, árkokban, mocsárookban.

C. vulgaris Fr. Közönséges S. Hüvelyei épek. Termései laposak, idegesek. Meddő füzére rendszeren magános, termő füzére 2—3, felálló, hosszudad-hengeres, a legalsóbb rövidkocsánú. Legközönségesebb sás a v. e. t. a havasi tájig s azért változó. Termő füzére $1\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ -hüvelyknyi hosszú. Rendszeren v. 1-lábnyi magas, de a havasokon csak néhány hüvelyknyire emelkedik, füzerei vastagabbak, s gyökere erős, pikkelyes, a gaznál hosszabb tarackokat hajtó. Ezen havasi alakon kívül széles és keskeny polyvájú alakot lehet megkülönböztetni. A lándzsás-polyvájú alak rendszeren hosszabb s lazább-viratú s távolabbra egymástól álló füzerekkel bir. Eltérő, de csak történetes alakot képez, ha az alsó termő füzér hosszú-kocsánú s bókoló, a legalsóbb pedig igen hosszú kocsánál tőálló. = *C. Gynobasis* Vill. és *C. basilaris*. A havasi alakhoz tartozik: *C. dacica* Heuff., *C. saxatilis* Kit. és *C. hyperborea* Dre., a mocsári tőalakhoz: *C. turfosa* Fr.

2. Bibe három. Murvák nem hüvelyesek. Termés kopasz, nem csőrös, v. a termés csőre apró s hengeres, végén ép- v. gyengén-kétkarélyu.

C. Buxbaumii Wahl. Buxbaum S. Végálló füzére végén termő, alján meddő, az oldaltálló hosszudad-hengeresek, felálló, kocsántalanok; a legalsóbb néha rövid kocsánú. Termése kerülékes, 3-élű. Állandó mocsárookban a v. ész. t. nyugoti részén. Eperjesig igen szóró.

C. atrata L. Feketés S. Végálló füzére csak alján meddő; az oldalkiálló hosszudadok vagy hosszudad-hengeresek, kocsánosak, végre lefüggők. Polyvái feketék. Termései a tőalaknál zöldek. *C. aterrima* Hoppe válfajánál fe-

keték. A töalak nő vegyesen az érdeesebb-gazú *C. aterrimá-*val a nagy és kis Tátrán, a mármarosi s bánáti havasok alhavasi és havasi táján bőven.

C. limosa L. Iszap S. Végálló füzére végig meddő; az oldaliak (1—2) vékony kocsánokon lefüggők, tojásdadok, zöldek. Lev. keskenyek, begöngyöldött-élűek. Eperjes m. Szekcső folyó tőzeges mocsárjaiban.

C. supina Wahl. Gindár S. Végálló füzére végig meddő; az oldaliak gömbdedek (1—2), a gaz végén állók, kocsántalanok, zöldek. Termése majdnem gömbös, fényes; rövid, két-karélyu, apró csőrrel. Nő száraz dombokon a v. k. és d. t. nyugoti részén sok helyütt. B.-Gyarmatig, Bánátig. A legkisebb sásokhoz tartozik. *C. campestris* Host., *C. pusilla* Kit.

3. Bibe három. Murvák nem hüvelyesek.

Termés szőrös, nem csőrös.

C. pilulifera L. Epres S. Murvái fűneműek. Polyvái a kifutó ideg által röviden árvégűek. Termései gömbdedek, szőrösödők. Gyökere rojtos. Bokros s füves, száraz partokon a v. k. és d. t. szór.

C. tomentosa L. Molyhos S. Murvái fűneműek. Polyvái hegyesek, kifutó ideggel. Termései gömbdedek, igen sűrűn szőrösök. Gyökere tarackos. Nő nedves réteken, árkokban, helyenként bőven a v. e. t. a felső erdőtájig. *C. angustifolia* Kit.

C. montana L. Halmi S. Murvái hártvásak. Polyvái visszásan-szívesek, v. visszásan-tojásdadok, rögtön emelkedő csucscsal s árhegygyel. Lev. pázsitzöldek, puhák. Gyökere rojtos. Száraz, pázsitos partokon a v. e. t. a m. Tátraig. A polyva alakjának változása mellett a kis termő füzerek alakja is hengerestől tojásdadig változik. *C. collina* Willd., *C. emarginata* Willd., *C. coarctata* Kit.

C. ericetorum Poll. Hangások S. Murvái hártvásak. Polyvája kerekített- v. csonkavégű, s rongyos- v. pillás- s hártvás-élű, a csucs előtt eltűnő főideggel. Gyökere tarackos. Nő száraz partokon a sóvári hegyek alján. *C. membranacea* Hoppe.

C. praecox Jacq. Jókori S. Murvái hártvásélűek. Polyvái hegyesek s (legalább az alsók) kifutó főideggel árvégűek. Gyökere tarackos. Legalsóbb murvája, ha kocsános

füzérkét tart, aljával hüvelyező. Lev. mint az előbbi fajnál merev. Termő füzerei, mint az előbbi két fajnál tojásdadok v. tojás-hosszudadok, a gaz csucsán összeszoruló. *C. trachyantha* Dorn., *C. truncatula* Kit. ide tartoznak. Nő száraz partokon a v. e. t. a havasi tájig. Közös. Előfordul hosszúkocsánu, majdnem töálló, magános, termő füzérekkel is, mely alak *C. basilaris* Jord.-nak tartatott.

C. polyrrhiza Willr. Sokgyökű *S. Murvai* hártás-élűek. Polyvai árvégűek. Gyökere rojtos, nagy gyepeket képző. Lev. puha, hosszabb (arasnyi) mint az előbbi három fajnál s puha. Legalsóbb murvája hüvelyes. *C. umbrosa* Host., *C. longifolia* Host., *C. praecox* β . *longifolia* Wahl. Nő száraz partokon a sóvári hegyek alján s Wahl. s Roch. sz. más helyeken is.

4. *Bibe* három. Murvák hüvelyesek. Murvahüvelyek a murva szabad lemezénél hosszabbak. A végfüzér meddő. Termés szőrös, nem csőrös. Kis, csinos, alig egy lábnyira emelkedő szárazparti sások.

C. humilis Zeyss. Lappangó *S. Termő* füzérkéi 2—3-viratuak, ziláltan-állók, hüvelyükből alig kiemelkedők. 3—4 hüvelyknyire emelkedő szürkezőld kis gyepeket képez. Száraz partokon a v. e. t. a m. Tátraig igen sok helyütt. *C. clandestina* Good.

C. ornithopoda Willd. Madárlábu *S. Három*, szálas, gyérviratu, merev termő-füzére a 2—4 hüvelyknyi gaz végén sűrűn, majdnem ernyősen áll, rövidkocsánu s a meddő végfüzéren tulemelkedik. Termései a csonkavégű polyvánál hosszabbak. Igen szorv. száraz, sziklás partokon. Ritka.

C. Halleriana Asso. Haller *S. Termő* füzerei körülbelül öt-viratuak, gömbdedek; a legalsóbb hosszú kocsánu, majdnem töálló. Termései visszasan-tojásdadok, rögtön rövid csőrbe kimenők, világos, emelkedett idegűek s gyengéden pelyhesek. Gyökje rojtos. *C. alpestris* All., *C. gynobasis* Vill. Nő hegyes vidékeken igen szorv. a v. délnyugoti részében (Heuff.); a pilisvértesi hegységen találta Kern., Esztergom megyében Feicht.

C. digitata L. Ujjas *S. Termő* füzerei a szár végén állók, kocsánosak, hengeres-szálasak, gyérviratuak. Termései ak-

korák, mint a csonkavégű polyvák. Közönséges a v. e. t. az alhavasi tájig, pázsitos helyeken.

C. pediformis Meyer. Lábképű *S.* Termő füzerei egymástól távol állók, hengeresek, kocsánosak; a legfelsőbb a meddő füzéren tul emelkedő. Termései a hosszudad, hegyes polyváknál rövidebbek. Nő Drevenyik hegyen Szepességben és Mármarosban. Gyakran a végfüzérke csucsán termő.

5. *Bibe három.* Murvák hüvelyesek. Termés kopasz, gömbded, a tojásdad v. viszásan-tojásdad alakhoz hajló, csőrös, de csőre rövid, hengeres, ép- v. hártvás-végű s rögtön kiemelkedő. Termő füzérek pázsit- v. sárgazöldek, ritkán barnásak s lakkfényűek.

C. alba Scopel. Fejér *S.* Murvái hártvásak, fejérek, szabad lemez nélküliek. Két termő füzére v. öt-viratu, gömbded, a felső a meddön tul emelkedik. Termése csőrös. Csőre hártvás-végű. Nő hegyes vidékeken, különösen mésztalajon a v. éjszaknyugoti részében Branyiszkóig s elszigetelten Zarándmegyében (Baumg.).

C. nitida Host. Fényes *S.* Murvái fűneműek, hártvás hüvelylyel v. a legfelsőbb egészen hártvás. Termései tojásdad-gömbösek, barázdások, lakkfényűek, barnazöldek, csőrösek; végre a hártvás, fényes polyváknál nagyobbak. Termő füzerei tojásdadok, v. hosszudadok, egymáshoz közel állók. Gyökere tarackos. Száraz partokon s homokos sikon a v. k. és d. t. *C. conglobata* Kit., *C. semicylindrica* Kit. ide tartozó nevek.

C. pilosa L. Szőrös *S.* Murvái fűneműek, akkora v. hosszabb hüvelylyel, mint a murva szabad lemeze. Termő füzére kettő, szálas, hengeres, gyérviratu, 2—3 hüvelyknyi távolságban egymástól álló, halavány sárgazöld. Termése csőrös. Lev. szélesek, pillásélűek. Tarackos. Nő száraz, erdei réteken seregese a v. hegyes vidékein..

C. panicea L. Muhar *S.* Murvái levélképűek, rövid fűnemű hüvelylyel. Termő füzére egy v. kettő, lazaviratu, 1"-nél rövidebb, felálló. Polyvái biborbarnával tarkák. Termései halavány-sárgazöldek, rövidcsőrűek. Gaza sima. Lev. érdesélűek. Gyökere tarackos. Nő bőven nedves réteken a v. e. t. az alhavasi tájig.

C. vaginata Tausch. Hüvelyes S. Meddő, végálló füzére kocsánával virágzás előtt derék szög alatt oldalra hajló. Termő füzére kettő, egymástól távolálló (mint az előbbi két fajnál), lazaviratu, felálló, sárgazöld. Murvai levélidomuak, hosszú hüvelylyel. Termése csőrös. Lev. csak csucsá felé érdesélű. Tarackos. Nő nedves, hegyi réteken Rozsnyó környékén.

6. *Bibe három.* Murvák hüvelyesek. Termés kopasz, kerülékes, csörtelen, vagy rövid hengeres, vagy háromélű, rögtön kiemelkedő csőrrel. Termő füzerei pázsitzöldek vagy halaványak, ritkán fekete barnák; de ez esetben a termés emelkedett pontoktól igen érdes.

C. pallescens L. Sápadt S. Termései csörtelenek. Termő füzérkéi hosszudadok, hosszudad-hengerek, körülbelül $\frac{1}{2}$ " hosszúak, néha tojásdadok v. gömbdedek, halavány sárgazöldek, bókólok, vagy majdnem sátorozók. Közönséges változás a rónaságtól a havasi tájig, hol gyepe csak néhány hüvelyknyire emelkedik, füzerei 4—6-viratuak s gömbdedek, mi által a következő faj alakját ölti magára s gyakran annak is tartatott. *C. villosa* Kit. s *C. pubescens* Kit. ide tartozó nevek.

C. capillaris L. Hajszál S. Termő füzérkéi kevés-viratuak, sátorozók, halavány sárgazöldek, bókólok; a két felső átellenesen álló. Termései mindkét végükön keskenyedők, csőrösek. Gyökje rojtos. Néhány hüvelyknyire emelkedő, csinos, havasi sás, a m. Tátra, a rodnai s bánáti havasokon.

C. strigosa Huds. Borostás S. Termő füzére 3—4, gyérviratu, nyulánk, bókoló, halavány-zöld, 1—2 hüvelyknyi hosszú. Termései hosszudad-lándzsásak, idegesek. Gyökje tarackos. A v. nyugoti részében szórva. Termetében igen hasonló *C. silvatica* Huds.-hoz. *C. patula* Lumn. *C. leptostachys* Ehr.

C. pendula Huds. Függő S. Termő füzére 4—5, egymástól távol álló, halaványzöld, tömött-viratu, igen hosszú (3—4 hüvelyknyi), nyulánk, lekonyuló, végre lefüggő. Termése kerülékes, háromélű, sima, — igen rövid, háromélű csőrrel. Tekin-

télyes, széles-levelű, rojtos-gyökű sás. Nő a v. délnyugoti részében hegyes vidékek rétjein szóró.

C. glauca Scop. Szürke zöld S. Meddő füzére rendszeren kettő; termő füzére 2—3, egymástól távol álló, végre lefüggő, hengeres, kocsános, tömöttviratu, 1—2 hüvelyknyi hosszú, feketélő v. fekete. Termései kevésbé lapultak, emelkedett pontoktól érdesek, ideg-nélküliek. Gyökere v. tökéje tarackos. *C. flacca* Schreb., *C. obtusa* Kit. Nő hegyes, dombos vidékek mocsáros helyein a v. e. t. a havasi tájig; még p. Stirnberg tetején a zuzmógyepben.

7. Bibehárom. Murvák hüvelyesek. Termés csörbekenyeskedő. Csörép, legfőleg gyengén hasadt s hártvás végű. Termő füzerek feketebarnások; a meddő végálló, gyakran csucsán-termő s hasonlóan feketebarnás. Egy máséhoz igen hasonló, közep-nagyságú havasi fajok.

C. fuliginosa Schk. Kormos S. Füzerei visszakupidomnak, aljukon rendszeren meddők, legfüggők. Termései pillás-fűrész-élűek, különben kopaszok, csucsukon fejr-hártvások. A m. Tátrán, a mármaros s a bánáti havasok havasi tajain szóró.

C. frigida All. Hideg S. Füzerei hosszudad-hengerek; a legfelsőbb termő kocsántalan, a legalsóbb igen hosszú-kocsánú, végre lefüggő, a végálló csak néha csucsán-termő. Termései zöldek, kopaszok, pillás-fűrész-élekkel. Gáz nemcsak alján, de közepén is s viritás kezdetén végig leveles. Host. s Roch. sz. a Kárpátokon s Bánátban. Honi lelhelről nem birom, a Tátrán nem láttam.

C. sempervirens Vill. Mindig zöld S. Termő füzerei hengeresek, kocsánosak, felálló v. bókolók; termései lándzsásak s vagy végig v. csak felső végükön szőrösödők, ritkán kopaszok. Lev. keskenyek, felálló, néhol 1-lábnyi hosszúságúak. Szára csak alján leveles, 8—30" magas. Gyökere rojtos. Legelterjedtebb alhavasi s havasi sás a kis és nagy Tátrán, Ung, Bereg s Mármaros havasain. *C. pubescens* v. *carpathica* Kit. Termetében s nagyságában igen változó. Füzerei legmagasabb állomásokon mereven-felálló s néha sátorozók. Vannak a kormos sáshoz átmenő alakjai is.

C. ferruginea Scop. Rozsdás S. Termő füzerei szálas-hengeresek, kocsánosak, végre bókólok. Termései hoszudadok, kopaszok, fűrészkes — pillás élekkel. Gaza leveles, alján vérvörös hüvelyekkel. Tökéje terjedő. Janka sz. **C. tristis** M. B. alakjában a mármarosi és bánáti havasokon nő. A borsai Pietrozson nem láttam. Azon sás, melyet Kit. Brancs., Müll., Szont. s magam is rozsdás sásnak tartottunk, csak az előbbi faj kopasztermésű alakja. Polonina Berzava tetején is csak ez nő.

C. firma Host. Merő S. Termő füzére egy v. kettő, tojásdad v. kerülékes, majdnem kocsántalan, felálló. Szára csak tövén leveles. Lev. rövid, merev, a szártól ívesen elálló v. a föld felé hajló. A nagy és kis Tatra alhavasi táján leginkább mésztalajon. **C. pygmaea** Kit.

8. Bibe három. Murva hüvelyes. Termés kopasz, zöld v. sárga s lassan csőrbe keskenyedő. Csőr ép vagy két párhuzamosan előre néző foggal bir. Termő füzérek nem kormosak, sok, de gyér viratúak, kocsánosak, lekonyuló, végre lefüggők. Sziklás, bokros helyeken termő erdei sások.

C. tenuis Host. Sertelevelű S. Termő füzére 2—3. Termése hoszudad-lándzsás, háromélű, élén is kopasz. Lev. keskenyek, behajlott-élűek, serteképuiek. 6"—1'-nyi magas, sziklás helyeken tenyésző sás a v. éjsz. t. mészhegyein szór. p. Chocson a kis Tátrán Branyiszkoig. **C. gracilis** Kit.
C. silvatica Huds. Erdei S. Termő füzére 2—4, nagy közökben egymástól álló. Termései kerülékesek, háromélűek, simák, szegélyezett csőrrel. Lev. szélesek, laposak, pázsitzöldek. Gyökje rojtos. Egy-két lábnyi magas erdei sás. Szór. hegyes vidékeken az alsó erdőtájtól az alhavasokig.

9. Bibe három. Murva hüvelyes. Termés rendesen kopasz, sűrűn álló, zöld v. sárga s csőrbe keskenyedő. Csőr ép v. két párhuzamosan előre néző foggal biró. Termő füzérek nem kormosak, kocsántalanok, v. rövid kocsánon felálló. Murvák a meddő végfüzér csucsát nem érik el.

C. depauperata Good. Szegényes S. Termő füzére v. három s csak 3—6-viratu, murvájánál rövidebb. Termése

kerülékes, viszásan-tojásdad, v. 30 emelkedett ideggel. Nő Krassó megye s a bánáti határörvidék hegyes erdeiben (Heuff.).
C. Michellii Host. **Micheli** S. Termő füzére egy vagy kettő, gömbös, 6—12-viratu, tojásdad v. kerülékes, egymástól távolálló, halavány-sárgazöld, oly magas mint murvája. Gyökere tarackos, magános, gazokat hajtó. Nő száraz partokon a v. k. és d. t.

C. brevicollis DC. **Rövidnyaku** S. Termő füzére sokviratu, kocsános, hosszudad, körülbelül akkora mint murvája, rozsdaszínű polyvákcal, s gömbded v. kerülékes, ideges, kopasz v. pelyhesedő termésekkel. Tökéje terjedő, gyepeket hajtó. Lev. széles, hosszú, de a gazon állók rövidek. Köves partokon a Bánátban p. Csiklova m. (Wierzb.) **C. rhynchocarpa** Heuff. **C. tetanica** Roch.

C. fulva Good. **Pej** S. Termő füzére 2—3, egymástól távol álló, tojásdad v. hosszudad, sokviratu, levélképi murvái-nál sokkal rövidebb, tojásdad, kevésbé felfuvódott, ideges szütyökkel. Gaza a tóalagnál végig érdes, **C. Hornschuchiana** Hoppe válfajánál sima s csak csuca felé érdes. Nő nedves réteken a v. e. t. majdnem a m. Táttra aljáig.

C. distans L. **Ritkás** S. Termő füzére 2—3, egymástól távol álló, hosszudad-hengeres, v. szálas-hengeres, murvái-nál sokkal rövidebb. Terméseinek belső oldalai laposak, s a csőr felé töviskések, idegesek; az oldali idegek erősebbek. Gyökje rojtos. Nő nedves réteken a v. e. t. a Táttra aljáig.

10. **Bibe három.** Murva hüvelyes. Termés kopasz, sűrűn álló, halavány-sárgazöld, csőrbe keskenyedő. Csőr két párhuzamosan előre néző foggal. Termő-füzérek halavány-sárgazöldek, kocsántalanok, v. rövid kocsánon felálló. Murvák a meddő végfüzéren tulemelkedők, végre gyakran hátra-törtek.

C. hordeistichos Vill. **Árpaképi** S. Termő füzére 2—3, hosszudad v. szálas-hengeres, egymástól kis távolban álló. Murvája végig felálló. Lev. is a gazon tulemelkedők. Nő mocsáros helyeken szór. a v. e. t. a m. Táttra aljáig.

C. Oederi Ehr. **Oeder** S. Termő füzére 2—3, tojásdad v. hosszudad, egymáshoz közelálló, a gaz végén. A termés csőre egyenes, félakkora mint a termés. Murvája végre derék-

szög alatt elálló, v. hátra tört. Nő mocsáros réteken szór. p. Eperjes m. a vizzári völgyben, Fertőtava m., a Bánátban (Heuff.), Bihar hegység alján (Kit.).

- C. *flava* L. Sárga S. Termő füzére 2—3, egymáshoz közel álló, gömbded, tojásdad v. hosszudad. A termés csőre akkora mint a termés, kevésbé ives. Murvája végre hátrátört. Az előbbihez hasonló, de rendesen magasabbra (1—1½ lábnyira) nő. Közönséges sás a v. e. t. a havasi tájig.

11. *Bibe három*. Murva nem hüvelyes, v. csak alsó, igen rövid hüvelylyel. Termés kopasz, zöld vagy sárga, kétágú csőrrel. A csőr két ága szálkavégű, szétterpedő. Rendszeren több, végálló, meddő füzér. Nagy mocsárisások.

- C. *nutans* Host. Bókoló S. Termő füzerei egymástól távol állók, felálló, hosszudad-hengerek. Termése tojásdad-kupos, erősen ideges, az idegek sokkal szélesebbek, mint az elválasztó barázdák s domboru hátúak. Állandó mocsárookban a v. k. és d. t. közönséges.

- C. *Pseudocyperus* L. villás S. Termő füzerei egymáshoz közel állók, kocsánosak, lefüggők. Termése tojásdad-lándzsás, vékony, egymástól távol álló idegekkel. Polyvai szál-árképiek, érdesek. Igen szór. a v. e. t.

- C. *ampullacea* Good. Bögrés S. Termés-füzerei szál-hengerek, felálló. Termése gömbded, felfuvódott, rögtön rövid csőrbe keskenyedő; gyenge, egymástól távol álló idegekkel. Murvai levelei a gaznál tulemelkedők. Állandó mocsárookban a v. e. t. hegyes vidékein. A nagy rónaság mocsárjaiban nem nő.

- C. *vesicaria* L. Hólyagos S. Termő füzerei hengerek, sárgásak, az alsók végre bókolók. Termései tojásdadok, felfuvódottak, a csőrbe lassan keskenyedők, gyéren álló, keskeny idegekkel. Meddő füzére rendszeren egy. Állandó mocsárookban közönséges a v. e. t. a rónaságtól az alhavasi tájig.

- C. *paludosa* Good. Posvány S. Termő füzerei szál-hengerek, felálló, barnazöldek. Termései tojás-hosszudak, majdnem három-élűek, vékony, távol álló idegekkel. Meddő füzére 2—3, alján tompavégű polyvakkal. Nő állandó mocsárookban a v. e. t. a m. Tatra aljáig.

- C. *riparia* Curt. Parti S. Termő füzerei nagyok, fel-

állók, barnazöldek. Termései tojásdad-kúposak, kevésbé összenyomottak, sűrűn idegesek, de az idegek közei a vékony idegeknél szélesebbek. Meddő füzére 3—4, árvégű polyvákcal. Gaza érdesélű. Szórv. állandó mocsárookban s árkokban a v. k. és d. t. *C. crassa* Ehr.

12. Bibe három. Termés erősen szőrös, kettős, szétterpedt árvéggel.

C. filiformis L. Fonalképű *S. Murvái* hüvelytelenek. Termő füzerei tojásdadok v. hosszudadok, felállók. Lev. összehajlott élűek, a gaznál alig szélesebbek. Szórv. zsombékos réteken a v. k. és d. t.

C. hirta L. Borzas *S. Murvái* aljukkal hüvelyezők. Termő füzére 2—3, felálló, hosszudad-hengeres, végre sárgazöld. Meddő füzére 1—2. A tölalagnál a levelek is szőrösök, β . hirtaeformis *Prs.* alakjánál kopaszok. Nő a v. e. t. a felső erdőtáig.

CIII. Rend. PÁZSITFÉLÉK. Gramineae.

DCXXI. Fenyér. *Andropogon* L.

1. Termés tojásdad v. hosszudad. A magzat körül három ondó.

A. arundinaceus Scop. Nádképű *F. Bugája* terepélyes, érdes ágakkal. Füzérkéi lándzsások, selymesek, fénylők. Lev. lándzsások, érdesélűek. *Holcus halepensis* L. *Sorghum halepense* P. Miveltetik.

A. sacharatus Pers. Cukros *Fr. Bugája* igen terepélyes, pongyola. Füzérkéi hosszudadok, gypjasak. Lev. szélesek, lándzsások. *Holcus sacharatus* Ard., *Sorghum Arduini* Jacq. Seprőnek miveltetik.

A. Sorghum L. Cirok *F. Bugája* hosszudad, felálló, összehuzódott. Füzérkéi visszasan-tojásdadok, fénylők, kevésbé szőrösödők. *Holcus Sorghum* L., *Sorghum vulgare* Pers. Miveltetik.

A. acernus Willd. Kónya *F. Bugája* tojásdad, tömötten összehuzódott, lekonyuló. Termése (magja) gömbded, fejér. Miveltetik.

2. Termés szálas v. lándzsás-szálas. A magzat körül két ondó.

A. *Gryllus* L. Élesmosó F. Bugája örvös, terepélyes. Füzérkéi az ágak végein hármával állnak s aljukon közös szörkoszorúval birnak. A v. k. és d. t. rónáin (p. Debrecen, Nyiregyháza m.) s dombjain szór v.

A. *strictus* Host. Sudar F. Bugája merev, felálló. Termő füzérkéje sima, egyviratu, az alján álló szörkoszorúnál hosszabb. A kocsános, meddő füzérkéje kevésbé szőrös s mint az előbbi fajnál kalászos ondóval bir. *Erianthus strictus* Bluff., E. *Hostii* Gris. Nő gyepes partokon a v. d. t.

A. *Ischaemum* L. Vértállító F. Virágzata öt—tiz, ujjasan-álló, szálas füzér a gaz végén. Termő füzérkéje alsó polyvája alsó felén szőrös. Igen közönséges, száraz, sovány partokon s legelőkön a v. k. és d. t.

DCXXII. Törpázsit. *Lepturus* R. Br.

L. *pannonicus* Kunth. Pannoni T. Gaza felegyenesedő, ágas. Füzerei hengeresek, árképtűek, egyenesek. Füzérkéi (viratai) két polyvával. Lev. lapos, sima. *Rottboellia biflora* Roth., R. *salina* Kit., *Pholirus pannonicus* Friv. Nő vízjárta, szikes helyeken szór v. a v. k. és d. t. rónain.

DCXXIII. Magár. *Nardus* L.

N. *strieta* L. Sudár M. Füzére végálló, gyérviratu, egyoldalu. Lev. hajszálképtűek. Gyökere rojtos. Nő sovány, hegyi s havasi legelőkön a v. e. t. szór v.

DCXXIV. Kecskeszem. *Aegilops* L.

A. *caudata* L. Farkas K. Füzére hosszú, sudar, hengeres, 5—11 füzérkével. Polyvái simák, egy kalászszal. Az alsó viratok kalásza rövid, a legfelsőbbeké leghosszabb. Füzérkéi mint a törpázsitnál az orsó mélyedéseiben fekszenek.

A. *ovata* L. Tojásdad K. Füzére tojásdad, 3—4 füzérkéből álló. Polyvái szőrösök, 2—3 kalászszal. Kalászhajai az egész füzéren majdnem egyenlő hosszúságúak. Nő Sadl. sz. a Bánátban.

DCXXV. Árpa. *Hordeum* L.

1. Minden vir. termő. Termés hatsoros.

H. vulgare L. Közönséges Á. Füzére lapított. Oldaltálló termései felálló, a gerinchez simulók. Miveltetik.

H. hexastichon L. Hatsoros Á. Füzére hengerded, szabályosan hatsoros, egyenlő szög alatt elálló termésekkel. Miv.

2. Az oldaltálló vir. meddők, kalásztalanok.

H. distichum L. Kétsoros Á. Közép füzérkéje tojásdad. Kalászsai párhuzamosan a csúcs felé nézők. Miv.

H. Zeocriton L. Tönkély Á. Középső füzérkéje tojásdad. Kalászsai fűsűsen v. sugarosan oldalra nézők. Miv.

H. strictum Desf. Sudár Á. Minden füzérkéje lándzsás. Kalászsai előre nézők, polyváiknál hosszabbak. Gaza alján hagymaalaku daganattal. Nő a bánáti határörvidéken.

3. Az oldaltálló vir. meddők s kalászosak.

H. murinum L. Egér Á. A füzérkéek közbelső polyvái legalább aljuk felé szemszörűsek. Réteken s romtalajon a v. e. t. a Táttra aljáig.

H. maritimum With. Tengerparti Á. A füzérkéek minden polyvái egyenletesen érdesek v. egyenletesen szörűsödők, v. vegyesen érdesek és sertések, v. mindannyian sertések. Ezen utolsó alak a *H. secalinum* Schreb. jelentéktelen válfajt adja. Nő bőven a v. k. és d. t. homokos síkságán, még pedig itt-ott az érdes kalászu a sertés-kalászuval vegyesen, p. Tokaj alatt.

DCXXVI. *Cimbor. Elimus* L.

E. europaeus L. Európai C. Füzérkéi egy- v. a füzér közepe táján három-viratuak. Az alsó ondó kalásza körülbelül kétszer akkora mint az ondó. Lev. lapos, kopasz, hüvelye szörűs. A rozshoz hasonló pázsit. Nő igen szörű. a v. e. t. négyes vidékein különösen mésztalajon.

E. crinitus Schreb. Bajuszos C. Füzérkéi 1—2-viratuak. Az alsó ondó kalásza sokszorosan hosszabb az ondónál. Levele lapos, felül gyapjas. Nő száraz, homokos sík talajon szörű. Budától Bánátig.

E. arenarius L. Fővény C. Füzérkéi többnyire három-viratuak, akkorák v. magasabbak, mint a pillásgerincű poly-

vák. Lev. végre behajlott-élű s merev. Nő homokos talajon Grebenac m. a bánáti határörvidéken (Wierzb., Janka).

DCXXVII. Rozs. *Secale* L.

S. cereale L. Gabona R. Polyvái a kétviratu füzérkéknél rövidebbek. Külső ondói pillás-tüskés-élűek, vagy kétszerakkora kalászszaal. A füzér gerince folytonos, tartós. Miv. s vadon is nő.

S. fragile MB. Törékeny R. Polyvái a kétviratu füzérkéknél rövidebbek. Külső ondói pillás-tüskés-élűek, háromszor v. sokszorosan akkora kalászszaal. A füzér gerince éreskor cikkelyekre oszló. *S. campestre* Kit., *S. silvestre* Host. Nő a v. k. és d. t. rónáin.

DCXXVIII. Buza. *Triticum* L.

1. Polyvák tekősek, tojásdadok, merevek. Füzérkéek 2—4-viratuak. Füzér négyoldalu.

T. vulgare Vill. Közönséges B. Polyvái tojásdadok, domboruak s csak csúcsuk alatt összenyomultan ormósak. Termése csupasz. Miv. sok válfajban, minők p. a kalászos *T. aestivum* L., a kalásztalan v. tar b. *T. hibernum* L. s m.

T. turgidum L. Duzadt B. Termése csupasz. Polyvái tojásdadok, aljuktól kezdve az egyenes csúcsig éles hát-ormóval. Miv. több válfajban. Ide tartozik az ijasfias *T. compositum* L.

T. durum Desf. Kemény B. Termése csupasz. Polyvái hosszudadok, 3-szor hosszabbak, mint szélesek, s aljuktól kezdve az egyenes csúcsig éles-ormójuak. Miv.

T. Spelta L. Tönköly B. Termése a ránövő ondóktól kérges. Polyvái egyenes- s csonkavégűek, végükön két foggal. Miv. szór.

2. Polyvák tekősek, tojásdadok, tojásdad-kúpidomuak v. hosszudad-lándzsásak, merevek v. hártvásak s hajlékonyak. Füzérkéek 2—4-viratuak. Füzér két oldalu v. lapult.

T. polonicum L. Lengyel B. Termése csupasz. Polyvái nagyok, hosszudad-lándzsásak, hártvásak, ormoshátúak. Füzérkéi fedelékesen állók. Miv. itt-ott kicsinyben.

T. dicoccum Schrank. Kétoldalú B. Termése kerges. Polyvái tojásdadok, merevek, igen éles hátúak, behajlott végűek. Füzérkéi hegyviratuak, két sorban fedelékesek. Itt ott miv.

T. villosum M. B. Gyapjas B. Polyvái s a kalász csonka esetesen v. nyalábosan szőrös. Füzérkéi két sorban fedelékesek, csonka, de kalászos-végű polyvákcal. Nő állítólag Orsova és Mehádia környékén.

3. Füzérkéket-stöbb-viratuak, lándzsás v. hosszudad-szálas, gyengén domború polyvákcal.

T. glaucum Desf. Szürke-zöld B. Polyvái tompa- v. csonka-végűek, 5—7 erősen kiemelkedő idegekkel. Füzérkéi a füzér alján gyéren-, csuca felé sűrűn-állók, a gerinchez simulók, a polyvánál legalább kétszer nagyobbak. Igen változó. Szürke v. pázsitzöld, kopasz v. szőrösödő. Gyökere terjedő. Nő száraz réteken s partokon a v. e. t. a m. Táttra aljáig.

T. junceum Wahl., *T. rigidum* Hausskn.

T. repens L. Tarack B. Polyvái hegyesek v. kihegyezettek, öt-idegűek, a fél füzérkénél nagyobbak. Füzérkéi kalásznélküliek, ritkán röviden kalászosak, fedelékesek, igen hegyes szög alatt elálló. Egész füve pázsitzöld. Tökéje igen terjedő, tarackos. Nő termékeny talajon a v. e. t.

T. caninum Schreb. Eb B. Polyvái kihegyezettek. Ondói kalászosak, az ondóknál hosszabb kalászokkal. Füzérkéi igen hegyes szög alatt elálló, majdnem fedelékesek. Gyöke rojtos. Nő szór. a v. e. t. az alhavasi tájig. *Elymus caninus* L.

T. cristatum Schreb. Taréjos B. Füzére hosszudal, igen lapos, fűsűsen, majdnem derékszög alatt elálló, sűrű füzérkéekkel, kalászbba keskenyedő polyvák- s ondókkal, s keskeny, behajlott-élű levelekkel. Nő bőven a v. k. és d. t. száraz rónáin s dombjain. *T. imbricatum* M. B.

DCXXIX. Vadóc. *Lolium* L.

1. Évelő vadócok. A töke virágzó, leveles gazokat s levélnyalábokat hajt.

L. perenne L. Évelő V. Fiatal levele összehajlott, nem begöngyölödött-élű. Alsó ondója hegyes v. árvégű. Polyvái a sokviratu füzérkéknél körülbelül félakkorák mint a füzérké, a 3—4 viratu füzérkéknél akkorák, mint a füzérké. Füve

- rendesen pázsitzöld, néhol, p. a Tiszavidék mocsárjaiban s homoksíkjain, különösen *L. tenue* *L. vájfajánál*, mely 3—4-virátu füzérkéekkel bir, szürkezőld. Közönséges a v. e. t.
- L. italicum* A. Br. Olasz V. Fiatal levelei összegöngyölödött-élűek. Alsó ondói kalászosak; kalásza körülbelül akkora, mint ondója. Tartós kerti gyepnek miv. (mint az előbbi) s itt-ott el is vadul.

2. Egynyári vadócok, melyeknek gyökere csak termő leveles gázt hajt.

- L. linicolum* A. Br. Lenlakó V. Polyvai rövidebbek a füzérkéknél. Az alsó ondó kalásza (ha van) legfőlebb akkora, mint az ondó. Nő igen szór. miv. talajon a v. e. t. *L. arvense* aut. non With., *L. complanatum* Schrd.

- L. temulentum* L. Szédítő V. Polyvai akkorák vagy hosszabbak, mint a füzérke. Változik kalászos s kalásztalan viratokkal, érdes és sima levélhüvelyekkel. Kalásza egyenes v. kigyózdó, mi több válfaj v. faj megkülönböztetésére szolgáltatott okot; ilyenek: *L. speciosum* Stev., *L. robustum* Reichb. Füzére, mint az évelő vadócnál néha elágazik, mely történetes eltörpülés *β. ramosum* névre nem érdemes. Nő miv. talajon a v. e. t.

DCXXX. Kurta topp. *Brachypodium* P. de Beauv.

- B. pinnatum* P. B. Száryalt K. Füzére mereven felálló. A füzérkéek kalászhai az ondóknál rövidebbek. Gyökere terjedő. Száraz, gyepes helyeken a rónaságtól az alhavasi tájig a v. e. t.
- B. silvaticum* R. Sch. Erdei K. Füzére végével lekonyuló. A füzérkéek felső kalászhai ondóknál hosszabbak. Gyökere rojtos. Száraz, bokros helyeken a v. hegyes-völgyes vidékein.

DCXXXI. Rozsnok. *Bromus* L.

1. Alsó polyva 3—5-idegű. Felső polyva 5—sokidegű. Füzérkéek kalászosak.
- B. secalinus* L. Gabona R. Alsó ondói éréskor hengeresen összehajlók s nem fedelékeseek. Bugája ágas, végre egy oldalra lekonyuló, majdnem fűrtalaku. Kalászhai többnyire kigyózdók. Nő bőven miv. talajon, különösen rozsnban a v. e.

t. Alakjait a tőalakon kívül következő három válfajba lehet összefoglalni:

1. vulgaris Neilr. Hüvelyei kopaszak. Füzérkéi kopaszak, 5—12-viratuak. Ez a tőalak *B. arvensis* Fl. dan.

2. grossus Neilr. Hüvelyei kopaszak. Füzérkéi kopaszak, 12—15-viratuak. *B. grossus* Desf.

3. velutinus Neilr. Hüvelyei kopaszak. Füzérkéi bársonyosak. *B. velutinus* Schrad.

4. asper Neilr. Alsó levélhüvelyei borzasak.

A tőalak igen terjedt; a három válfaj a tenyészeti viszonyok szüleménye, s szórványosan mutatkozó alak.

B. mollis L. Puhá R. Alsó ondói éréskor is fedelékesek s nem begöngyölödök. Kalászhai éréskor is az ondókkal egyirányuak. Füzérkéi tojás-lándzsásak, pelyhesek v. pelyhesedök. Levélhüvelyei s többnyire a levelek is pelyhesek. Bugája felálló, többé-kevésbé összehuzódott. Igen közönséges faj, száraz talajon az alhavasi tájig a v. e. t. A legsoványabb, néhány hüvelyknyi magas, 1—7 füzérkét tartó példányai a *B. nanus* Weigel-t alkotják, mely azonban válfajnak nem tekinthető, mert terméketlen földön s más, a kifejlődést gátló körülmények közt minden faj ily *nanus* alakkal bír.

B. arvensis L. Mezei R. Alsó ondói éréskor is fedelékesek s nem begöngyölödök. Kalászhai éréskor is az ondókkal majdnem egyirányuak. Füzérkéi kopaszak, zöldek v. kékelők, 5—10-viratuak. Alsó hüvelyei pelyhesek. Igen közönséges s változó termetű faj. Főbb alakjai:

1. a tőalak. Bugája nagy, terepélyes, végre minden oldalra lekonyuló, vékony, több füzérkét tartó ágakkal. Füzérkéi szálas-lándzsásak v. lándzsásak, zöldek v. kékelők, ritkán halaványsárgák. Kalászhai az ondókkal egyirányuak. Ide tartozik *R. brachystachys* Hzs. E. M. nem Hornung, mely csak hatviratu, korán sárguló füzérkéi által különbözik.

2. *B. commutatus* Schrad. Bugája nagy, nyulánk, végre egyoldalra lekonyuló, nagy tojásdad-lándzsás füzérekkel. Kocsánai egy- s több-füzérkéjűek, s kalászhai végre gyakran elállóak. Nő termékeny talajon. *B. patulus* M K. ide tartozik.

3. *B. racemosus* L. Bugája fürtös, kevés egyfüzér-

kéjü kocsánokkal. Nő bőven a v. k. és d. t. homoksíkjain. Érettkorban halaványsárga.

B. squarrosus L. Berzedt R. Alsó ondói éréskor is fedelékesek s nem begöngyöldöztek. Kalászhai éréskor derékszög alatt elálló v. hátratörték. Füzérkéi 10—20-viratuak, halaványak. Ez is változó, u. m. :

1. Felálló, összehuzódott bugával s hármával-álló kocsánokkal. Termetében a puha rozsnokhoz hasonlít. Nő a v. k. t. homoksíkjain, p. Debrecen m. *B. confertus* H z s. E. M.

2. Fürtösen-álló, lekonyuló füzérkéekkel, magánosan-álló, egyfüzérkéjü kocsánokkal. A rónaságban s száraz partokon a v. k. és d. t.

3. Bugásan-álló, végre lekonyuló, egy- s több-füzérkéjü, többnyire magános kocsánokkal. *B. villosus* Gm. Nő száraz földön a v. k. és d. t.

2. Az alsó polyva egyidegü, a felső háromidegü. A felső ondópelyhes élü. Füzérkéek kalászosak v. kalásztalanok.

B. inermis L. Árva R. Bugája ágas, felálló, kopasz, majdnem kalásztalan. Lev. széles, többnyire kopasz. Kalásza, ha van, sokszorosan rövidebb az ondónál s csak szálkaképü. Nő szór. a v. e. t. az alhavasi tájig.

B. asper Murr. Borzas R. Bugája terepélyes, lehajló ágakkal, vagy egyoldalra konyuló, kékes. Legalább az alsó levélhüvelyek el- v. leálló szőröktől borzasak. Lev. $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ -hüvelyknyi szélesek, szőrösödök s legalább az alsók pillásélűek. Változó. A buga ágai párosak v. hármasak. Füzérkéi szőrösek, selymesek v. kopaszak. Felső hüvelyei pelyhesedök v. kopaszak. *B. serotinus* Benek. s valószínűleg *B. pannonicus* Kun m. is ide tartozik.

B. erectus Huds. Felálló R. Bugája ágas, felálló, rövidkalászu. Lev. körülbelül egyvonalnyi szélesek, hosszú szőröktől pillásak, különben, valamint a hüvelyek is kopaszak v. gyéren szőrösek. Nő bokros, erdős vidékeken a v. k. és d. t.

3. Az alsó polyva egyidegü, a felső hárominu. Felső ondó erős sertéktől pillásélü. Füzérkéek kalászosak,

B. sterilis L. Meddő R. Gaza kopasz. Füzérkéi kékelők, virágzás után csúcsuk felé igen szélesedök. Ondók végig

fűneműek, erősen idegesek. Igen közönséges miv. talajon a felső erdőtájig. Termetében igen változó. A töalak bugája igen terepélyes, hosszú, lefüggő ágakkal. Néha egyoldalra lekonyuló, nyulánk bugával s végre a puha rozsnok természetével, s felálló, összehuzódott bugával is előfordul. Ezen utólsó alak = *B. longipilus* *Kumm.* s legfeltünőbb, ha füzérkéi kocsántalanok, v. csak 1–3-vonalnyi kocsánon ülök. Ezen hosszuszörű r. a Bánátban, p. Oravica mellett (Wierzb. exs.) nő.

B. tectorum *L.* Fedél *R.* Gaza szőrösödő. Füzérkéi szőrösök, majdnem szálások, virágzás után csúcsuk felé széleseődők, hártvásélű ondókkal. Bugája sűrű, egy oldalra lekonyuló. Igen közönséges s jelleges faj. Nő száraz földön, különösen romtalajon seregesen.

DCXXXII. Csenkesz. *Festuca* *L.*

1. Gyök egynyári. Lev. begöngyölödött, hajszálképű.

F. myuros *Ehr.* Egérfark *Cs.* Bugája összehuzódott, majdnem szálás, egyoldalra néző, végével lekonyuló. Szára a bugáig levélhüvelyekkel. Nő száraz földön, dombokon s a rónaságban a v. d. t. bőven, s szór. a v. k. t. is. *F. pseudomyuros* *Soy.*

F. bromoides *L.* Rozsnokképű *Cs.* Bugája összehuzódott, felálló. Gazának felső fele csupasz. v. is levél nélküli. Állítólagosan az előbbi faj terjedési területén, hol nem láttam, s egyáltalában honi területről nem birom. *F. sciroides* *Roth.*

2. Gyökévelő. Gyök lev. begöngyölödött, serteképű. Szigony (ligula) rövid, alján füles.

F. carpathica *Dietr.* Kárpáti *Cs.* Minden lev. begöngyölödött. Polyvái teknősek, hártvásak, majdnem az egész füzérkét betakarók. Füzérkéi kalásztalanok. Bugája lekonyuló. Nő a m. Tátra északkeleti mészhegyein, különösen a Stirnberg délnyugoti lejtőin. *F. nutans* *Wahl.*, *F. pilosa* *Kit.*

F. ovina *L.* Juh *Cs.* Minden lev. hajszálképű. Polyvái s ondoi fűneműek, kihegyezettek v. kalászba kimenők. Igen közönséges pázsit a rónaságtól, hol egy-két lábnyi magasságra

nő, a havasok csucsáig, hol csak uéhány hüvelyknyi magas gyepeket képez (*F. rupicola* Heuff.). Következő alakokat lehet megkülönböztetni:

1. A tőalak. Összehuzódott bugával, többnyire három—ötviratu, nem kalászos v. rövid kalászu füzérkéekkel, s hajlékony, zöld levelekkel bir. Körülbelül 1-lábnyi magas. *F. tenuifolia* Sibth., *F. paludosa* Gaud. 6-viratu füzérkéekkel, *F. capillata* Lam. hosszú levelekkel bir.

2. *F. alpina* Gaud. Tojásdad bugával bir; kalászai legalább akkorák mint az ondók. Füzérkéi szennyes-zöldek v. violakékek, s gyepei 4—8-hüvelyknyi magasak. Ha füzérkéi csak violakékek = *F. Gaudini* Kunth. A havasok sajátja.

3. *F. violacea* Gaud. Bugája nyult, tojásdad. Kalászai körülbelül akkorák, mint ondói. Ondói s polyvai csinosan violával, sárgával s zölddel tarkák. Nő mintegy lábnyi magasságra. A havasok sajátja. *F. picta* Kit.

4. *F. duriuscula* L. Bugája egyoldalú, szennyes-zöld v. kékelő, végre halavány, kalászos, 5—6-viratu füzérkéekkel. Lev. kemények, felálló, v. ívesen lefelé hajlók s rövidek. Nő 1—1½-lábnyi magasságra. A rónaságon s száraz dombokon.

5. *F. hirsuta* Host. Az előbbihez hasonló, de szőrös v. sertés ondókkal bir. Nő száraz, sziklás partokon a v. e. t. *F. muralis* Kit.

6. *F. pannonica* Wulf. Bugája összehuzódott. Füzérkéi 8—10-viratuak. Vir. fedelékesek nem füsösen elálló, mint az előbbi alakoknál. A v. k. t. rónáin s dombjain.

7. *F. glauca* Lam. Bugája tojásdad-lándzsás, zöld, kopasz. Lev. vastagok, kemények. Egész füve halavány, hagymazöld. Nő mészsziklákön a v. e. t.

8. *F. amethystina* Host. Bugája 2—5" hosszú, kékes-zöld, 3—6-viratu füzérkéekkel. Gaza 1—2 lábnyi magas, legalább alján kék. Alsó ondója nem kalászos. Nő száraz lejtőkön a v. ny. s k. t.

9. *F. vaginata* W. K. Az előbbi alakhoz hasonló, de füzérkéi 7—8-viratuak. Nő a v. k. és d. t. homokos rónáin. *F. heterophylla* Lam. Sertetővü Cs. Szárlev. laposak. Gyökere rojtos. Füzérkéi violakékek v. tarkák. Nő egyes

vidékeken szór.v., még az alhavasi tájban is p. Drechselhäuschen völgyben a m. Tátrán, s itt különösen a mereven felálló, tarka-viratu havasi alakja: v. *F. nigrescens* Lam. is.

F. rubra L. Veres Cs. Szárlev. laposak. Gyökere terjedő s tarackokat hajtó. Bugája tojás-hosszudad, kopasz v. szőrös, zöld, veres v. tarka füzérkéekkel. Nő jó talajban partos vidékeken a v. e. t.

3. Gyökévelő. Minden lev. serteképű v. begönggyöldött-élű. Szigony hosszudad.

F. varia Hänke Tarka Cs. Bugája felálló, tojásdad. Füzérkéi 5—8-viratuak. Ondói fényesek, tompavégűek, kalásztalanok. Nő a nagy és kis Tátra alhavasi táján bőven. Füzérkéi itt v. egyszínűek, sárgásak (*F. flavescens* Bell.), mely Mehádia környékén is nő (Heuff.), v. tarkák. Lev. nyílt helyeken rövidebbek s vastagabbak (*F. eskia* Ram.), mint az árnyékban.

F. pumila Vill. Apró Cs. Bugája felálló. Füzérkéi 4—5-viratuak, kalászosak. Alsó ondója felső részén rögtön kihegyezett. Nő Baumg. szerint a rodnai havasok Dsemeanie hegyen. A havasok sajátja.

4. Gyökévelő s rojtos. Minden lev. lapos. *F. loliacea* Huds. Vadócképű Cs. Füzérkéi magánosak, szálasak, kocsántalanok, 6—14-viratuak, szálasak, mintegy 1-hüvelyknyi hosszúak, váltogatók, egymástól távol két sorban állók. Az alsók kocsánosak, a felsők kocsántalanok s gyakran csak egy polyvával bírók. Az alsó ondó legalább csuca felé 5—7-idegű. Nő igen szór.v. a havasi tájig p. Krizsna havason, hol Márkus találta. *Lolium festuaceum* Link., *Brachypodium loliaceum* Lk. Némelyek *F. pratensis* és *Lolium perenne* közti vegyfajnak tartják. *F. spectabilis* Márkus.

F. pratensis Huds. Réti Cs. Bugája egy oldalra néző; alsó ágai párosak, de úgy, hogy az egyik ág igen rövid s csak egy füzérkét tartó, a másik hosszú, 2—4, majdnem kocsántalan, fürtösen álló füzérkéekkel. Füzérkéi 5—10-viratuak. Alsó ondója háromidegű. Néha, bár ritkán a rövidebb alsó bugaág is két füzérkét tart, néha pedig minden ága csak egy füzérkéjű, mely esetben természetben az előbbi fajjal megegyez. *F. elatior* L. p. p.

F. silvatica Vill. Erdei Cs. A buga alsó ágai párosak, ötével állók, s mindannyian ágasak, több füzérkét tartók. Füzérkéi öt-viratuak, kalásztalanok. Magzata csucsán szőrös. Nyelvecskéje v. szigonyája hosszudad. *F. calamaria* Host., *F. latifolia* Host. Árnyékos, bokros helyeken igen szór. a v. e. t.

F. arundinacea L. Nádképű Cs. Bugája terepélyes, lekonyuló; alsó ágai párosak, elágazók, egyenkint 5—15 füzérkével. Füzérkéi 4—5-viratuak, kalásztalanok. Magzata kopasz. Szigonya igen rövid. *F. membranacea* Kit. Termékeny, árnyékos talajon szór. a felső erdőtájig a v. e. t.

F. gigantea Vill. Óriási Cs. Bugája nagy, igen hosszú, vékony ágakkal, s lefüggő 3—8-viratu, kalászos füzérkéikkel. A kalászok kigyódzók s kétszer akkorák, mint ondói. *Bromus giganteus* L. *B. triflorus* L. Árnyékos helyeken a v. e. t. a felső erdőtájig.

5. Gyökévelő, terjedő, tarackos. Minden lev. lapos.

F. drymeia M. K. Tölgyes Cs. Bugája terepélyes, igen ágas, csucsával lekonyuló; alsó ágai párjával, v. hármával. Füzérkéi ötviratuak. Alsó ondója ötínű, árvégű. Magzata csucsán szőrös. Lev. széles, felül kékes-zöld, alul pázsitzöld. Tarackjai pikkelyesek. *Poa banatica* Kit. Nő szór. erdőkben a v. k. és d. t. Tekintélyes pázsit.

DCXXXIII. *Lamarckia*. *Lamarckia* Mönch.

L. aurea Mönch. Aranyos L. Bugája sűrű, fénylő, sárga, szőrös ágakkal. Az eltörpülő füzérkék ondói tompa-fogasvégűek. Szigonya hegyes. Lev. puhák. Nő méssziziklákön a Bánátban. *Cynosurus aureus* L.

DCXXXIV. *Cincor*. *Cynosurus* L.

C. cristatus L. Taréjos C. Bugája felálló, füzérképű, szálas, egyoldalú. A murvák polyvái árhegybe keskenyedők. Szór. a rónaságtól az alhavasi tájig a v. e. t.

C. echinatus L. Tüskés C. Bugája felálló, tojásdad, összehuzódott. A murvák polyvái hosszú kalászbba kimenők. Száraz talajon a v. legdélibb területén.

DCXXXV. *Köleria*. *Koeleria* Pers.

K. cristata P. Taréjos K. Bugája fejrő, minden ol-

dalú, tojásdad-lándzsás v. lándzsás-szálas, összehuzódott. Elszáradt levélhüvelyei épek, nem szálakra oszlók. Polyvái s ondói kopaszak. Nő termékeny talajon, kopár sziklákon s homoksíkokon bőven a v. e. t. a felső erdőtájig. Változó, folytonos s alján szaggatott, ép s karélyos-felületű bugával. Lev. pillás-élűek, szőrösödők, érdesek v. kopaszak s simák; a tőállók v. igen keskenyek s begöngyölödöttek, v. laposak. A kopaszlevelű mint *K. glauca* DC. különittetik el, ha alsó ondója rögtön szálkába keskenyedik. Ha bugája karélyos, *K. dactyloides* Roch.-nek nevezzetik. *K. glabra* Janka is ide tartozik.

K. phleoides Pers. Komócsin képu. Bugája összehuzódott. Polyvái s ondói szőrösek v. borzasak. Alsó vir. kalászosak. Lev. laposak, szőrösek. Gaza kopasz. Nő a tengerparton s állítólagosan Pécs környékén is.

DCXXXVI. Ebir. *Dactylis* L.

D. glomerata L. Csomós E. Bugája felálló, kékellő, kalásztalan viratokkal. Alsó ondója ötínű. Gyöke rojtos. Miv. talajon, erdőkben s réteken a felső erdőtájig a v. e. t. Mivellettik is. *D. polygama* Horv. ide tartozik. *D. g. β. laevis* Wierzb. a tőalaktól nem üt el.

D. littoralis Willd. Tengerparti E. Bugája felálló, kékellő, kalásztalan viratokkal. Alsó ondója 9—11-inu. Gyöke tarackos. Fertő tava m. (Schiffer).

DCXXXVII. Molinia. *Molinia* Schrank.

M. coerulea Mönh. Kék M. Bugája felálló, kékellő, kalásztalan viratokkal, összehuzódott v. terepélyes. Gaza csak tövén v. alsó felén hüvelyes. Bugája sovány földön összehuzódott s szegény, jó földben terepélyes, s füve ölnyi magasságra is nő. (*M. altissima* Link.)

M. serotina M. K. Késő M. Alsó ondója rövid kalászú. Bugája összehuzódott. Gaza a bugáig levélhüvelyekbe burkolt. Nő sziklás helyeken, különösen meszen s trachyton a v. délnyugoti felében.

DCXXXVIII. Léhapót. *Melica* L.

M. altissima L. Magas L. Bugája tömött, füzérképu, hengeres, halavány. Ondói kopaszak. A hüvely torka szakállas. Nő a v. k. és d. t. bokros helyeken bőven. Elszigetelten Dre-

venyik hegyen Szepességben. Tekintélyes, egy ölnyi magasságra emelkedő pázsit.

M. ciliata L. *Prémés* L. Bugája tömött, füzérképű, hengerded, kékelő v. fejejlő. Ondói prémések. Száraz, köves partokon, valamint a rónaságban is a felső erdőtájig szórva. a v. e. t.

M. nutans L. *Bókoló* L. Füzérkéi egy-oldalra nézők, fürtösen állók, lefüggők, tojásdadok, két termő virattal egy-egy füzérkében. Polyvai a tőalagnál piroslok, β . *viridiflora* Ledeb. válfajánál zöldhátúak. A tőalak közönséges a v. e. t. az alhavasi tájig, bokros helyeken; a zöldviratu válfaja Domugléd hegyen Mehádia m. nő (Janka), = *M. picta* C. Koch.

M. uniflora Retz. *Egyviratu* L. Bugája felálló; kevés, hosszukocsánu, tojásdad, piroslok, felálló füzérkével. Füzérkéi egy termő virattal. Hegyes vidékek árnyékos, köves partjain a v. e. t. ritka. *M. biflora* Retz.

DCXXXIX. Rezge. *Briza* L.

B. minor L. *Kis* R. Bugája felálló, füzérkéi háromszögűek, 5—7-viratuak. Szigonya kinyult, lándzsás, hegyes. Nő Schultes sz. Pécs mellett. Gömörben nem nő.

B. media L. *Közép* R. Bugája felálló. Füzérkéi szíves-tojásdadok, 5—9-viratuak. Szigonya igen rövid, csonka. A v. e. t. az alhavasi tájig.

B. maxima L. *Nagy* R. Bugája végével lekonyuló. Füzérkéi szélesen-tojásdadok, 9—17-viratuak. Szigonya kinyult, lándzsás, hegyes. Nő állítólag Pécs m. (Nendtv.)

DCXL. Mézpázsit. *Glyceria* R. Br.

1. Gyökrojtos, gyepesen álló szárazakat s leveleket hajtó.

G. distans Wahl. *Vigály* M. Bugája felálló, terepélyes, végre letört v. lehajlott ágakkal. Füzérkéi 3—6-viratuak; fénylő, csonka, rendszeren fogasvégű ondókkal. Nő a folyók s a mocsarak partjain a Táttra aljáig, sőt igen szikes talajon is, mint p. a Sóstóban Nyiregyháza m. Pázsitokra nem alkalmas.

G. festucaeformis Heynhold. *Csenkeszképű* M. Bugája felálló, terepélyes, mint az előbbi fajnál, de elviritott ágai felállóak. Füzérkéi 5—9-viratuak, tompa, ren-

desen fogas-végű ondókkal. Nő sós talajon a Fertő tavánál (Reich.) és Rétszilás pusztán Fejérmegyében (Hillebr.)

2. Gyök terjedő, tarackos, nem gye-phajtó.

G. spectabilis M. K. Fodorsás M. Bugája felálló, minden-oldalu, terepélyes, igen nagy, 3—9-viratu füzérkéekkel. Füzérkéi 3—4-szer hosszabbak a polyváknál. Mereven felálló, 1-ölnyi magasságu pázsit, körülbelül félhüvelyknyi széles levelekkel. Nő állandó, nem szikes mocsárookban a v. k. és d. t. bőven.

G. fluitans R. Brown. Harmatkása M. Bugája összehuzódott, egy oldalra hajló. Polyvái mintegy hatszor rövidebbek 7—11-viratu füzérkéinél. Álló vizekben s árkokban a v. e. t. a felső erdőtájig. A buga ágai rendesen párosak. *G. plicata* Fries válfajánál az alsók 3—5-sek, majdnem gyűrösen állók. Jelentéktelen eltérés, s itt még válfajra sem adhat indokot.

G. aquatica Presl. Vizi M. Bugája felálló, terepélyes, csonka-ondójú, kétviratú füzérkéekkel. *Aira aquatica* L. *Catabrosa aquatica* Beauv. Nő igen szóróv. állandó mocsárookban a v. e. t. a m. Táttra aljáig.

DCXLI. Perje. *Poa* L.

1. Füzérkéek igen rövid, vastag kocsánokon. Polyvák s ondók bőrneműek. Buga végre kemény, merev.

P. dura Scop. Kemény P. Bugája tojásdad, egy oldalra néző. Gyöke rojtos, sűrű, néhány hüvelyknyi magas gypet hajtó. Közönséges a v. k. és d. t. rónáin s dombjain.

2. Füzérkéek vékony, hajlékony kocsánokon. Ondók vékonyak, majdnem hártyások. Hüvelyek két-élűek. Szárak összenyomottak.

P. sudetica Haenke. Szudeti P. Lev. széles (3—6^{mm}), a levélnyalábokban kétsoros. Lev. nyalábai összenyomott-két-élűek. Nő a v. éjsz. és keleti t., hegyes vidékek alhavasi táján, ritkán a felső erdőtájban. Bugája v. összehuzódott, v. igen terepélyes, hosszú, lekonyuló ágakkal. A havasok legmagasabb pázsitja. A m. Táttra tőhavasain nem nő.

P. compressa L. Összenyomott P. Szára alján heverő, felegyenesedő. Bugája egy oldalra néző, érdes kocsánok-

kal. Füzerkéi 3—9-viratuak. Gyökere tarackos. Száraz, különösen rom-talajon s sziklákon a v. e. t. a felső erdőtázig.

3. Füzerkékvékony kocsánokon, zilált bugában állók. Öndők vékonyak. Gyökterjedő, tarackos. Hüvelyek nem kétélűek.

P. pratensis L. Mezei *P.* Szára felálló, a felső lev. lemeze sokkal rövidebb, mint hüvelye. Bugája minden-oldalu. Ágai egyenesek s vir. erősen kiemelkedő idegekkel. Szigonya rövid, csonka. Igen közönséges a v. e. t. a havasi tájig. Igen változó. Kékellő, szürke v. pázsitzöld. Lev. v. mindannyian begöngyöldött-élűek = *P. capillifolia* Kalchbr., v. a töállók begöngyöldöttek, a szárállók laposak = *Festuca angustifolia* L., v. mindannyian laposak. A buga ágai v. igen érdesek, v. simák. A gaz térdei v. a hüvelyekből kiemelkedők, v. azokkal beburkoltak. Gaza v. hengeres, v. összenyomott.

P. cenisia All. *Cenizi* *P.* Szára felálló, bugája mindenoldalu, kigyózdó hosszú ágakkal s tojásdad, 3—5-viratu füzerkéekkel. A buga alsó ágai párosak. Felső levélnek lemeze rövidebb a hüvely lemezénél. *P. flexuosa* Wahl. *P. distichophylla* Gaud. Igen szórva nyosan az alhavasi tájon a m. Tátrán, Babjagorán Árvában, a zólyomi s bánáti havasokon.

4. Füzerkékvékony, hajlékony kocsánokon. Hüvelyek nem kétélűek. Gyökrojtos, a legfelsőbb lev. lemeze jóval rövidebb hüvelyénél.

P. annua L. Egynyári *P.* Bugája tojásdad, egyoldalú, magános v. páros ágakkal. Szigonya hosszudad. Gyökere gypethajtó, egynyári, felegyenesedő vagy nyolc-hüvelyknyi hosszú gazokkal. Legelterjedtebb pázsit, s az egész év alatt virít.

P. alpina L. Bérci *P.* Bugája mindenoldalu, felálló, nyílt, tojásdad-kúpos, kerekded, kékellő füzerkéekkel, sima, v. érdes ágakkal. Térdei a hüvelyből kiemelkedők. Felső szigonyai hosszudadok, hegyesek, az alsók rövidebbek. Lev. a szárnál háromszor szélesebbek. Válfaja a zöldbugáju, rövid s merevlevelű badeni perje *P. badensis* Willd. Vir. néha levélbimbóvá átváltozik, mely néha szárrá is kinő (var. *vivipar-*

- r a). A tőalak a havasi s alhavasi táj sajátja s a nagy s kis Tátrán, a mármarosi s bánáti havasokon vivipara alakjával együtt nő. A badeni perje nagyobb elterjedésű, száraz partokon nő s az alhavasi tájból majdnem a rónaságig terjed.
- P. bulbosa L. Gumós P. Bugája felálló, minden-oldalu, tojásdad, kevésbé összehúzódott, szőrös orsóju, érdes ágakkal s tojásdad v. ötviratu füzérekkel. Szára s levélnyalábjai aljukon gumósan dagadtak. Vir. igen gyakran levélbimbóvá fejlődnek. Nő a v. e. t. a rónaságtól a felső erdőtájig.
- P. caesia Sm. Kékellő P. Bugája gyérviratu, kinyult, mereven felálló. Ondói igen gyengén idegesek. Térdei a hüvelyekben igen benn maradnak. Nő szór. a v. éjsz. t. sziklás lejtőin. P. glauca Wahl. Wimmer szerint csak a ligeti perje sziklán termő, rövidebb levelű, merevebb alakja.
- P. pannonica Kern. Pannoni P. Bugája nyílt, terepélyes, érdes ágakkal s 3—4-viratu, lándzsás füzérekkel. Alsó bugaágai 3—5-ével állók. Alsó ondói öt erős, selymes ideggel. Gaza s hüvelyei érdesek. Térdei a hüvelyekből kiemelkedők. Szigonya hosszudak. Biharban, Bontoskö hegy mészsíkláin találta Kerner.
- P. sterilis M. B. Meddő P. Bugája összehúzódott, de gyérviratu, fejrő, igen rövid, érdes ágakkal, s lándzsás, kihagyott, 2—3-viratu füzérekkel. Ondói majdnem idegtelenek, szőrösödők. Térdei a hüvelyekből kiemelkedők. Szigonyai rongyosvégűek, kinyult-hosszudak. Szár lev. két oldalra derékszög alatt elálló. Nő a Sárhegyen, Gyöngyös m. (Janka, Vrabélyi). P. scabra Kit. Mivelés által ez is idegenszerű termetet nyer.
- P. trivialis L. Sovány P. Bugája mindenoldalu, nyílt, igen éles ágakkal s barnás-zöld, tojásdad, 3-viratu füzérekkel. Ondói öt kiemelkedő ideggel. Felső szigonyai hosszudak, hegyesek. Lev. hüvelyei érdesek. Lev. laposak. Gyöke néha tarackothajtó. Gaza néha lapult s hüvelyei is azok, mi által P. sudetica-hoz közeledik. Közönséges réti pázsit, nedves talajon szór. a v. e. t.
5. Füzérek vékony, hajlékony kocsánokon, ritkult bugában állók. Hüvelyek nem kétélűek. Gyök rojtos. A legfelsőbb lev. lemeze körülbelül akkora, mint a hüvely, v. hosszabb.

P. fertilis Host. Termékeny P. Bugája összehuzódott vagy nyílt, pázsit- v. barnazöld, felálló v. végével lekonyuló. Térdei a hüvelyekből kiemelkedők. Minden szigonya hosszudad, hegyes. Füzérkéi aprók, 2—5-viratuak. A buga alsó ágai 3—5-ével állanak. Egy-két lábnyira emelkedő pázsit. Nő szóróv. nedves réteken a felső erdőtázig. P. serotina Ehr., P. firma Kit., P. aspera Kit., P. palustris Roth., P. hydrophila Kit.

P. nemoralis L. Ligeti P. Bugája többnyire pongyolán lekonyuló, apró füzérkéekkel. Szigonyai igen rövid, párkányidomuak, majdnem hiányzó. Igen változó. Nyílt helyeken s kőfalakon bugája felálló, néha összehuzódott, lev. rövid, pázsit- v. szürkezőldek s füzérkéi 3—5-viratuak. Ellenben árnyékos helyeken füve pázsitzöld. Lev. igen hosszúak, keskenyek s bugája igen zilált-viratu, két- vagy csak egyviratu füzérkéekkel. (P. depauperata Kit.)

P. laxa Haenke. Gindár P. Bugája keskeny, lekonyuló, pongyola, sima ágakkal s tojásdad, 3-viratu füzérkéekkel. A buga ágai vékonyak, magánosak, v. az alsók párjával állók. Minden szigonya hosszudad. Lev. keskeny, de lapos. Havasi, körülbelül $1\frac{1}{2}$ -nyi magasságra emelkedő pázsit. Nő a Tátrán, a mármarosi és bánáti havasokon a havasi tájban.

DCXLII. Tőtippán. *Eragrostis Beauv.*

E. poaeoides Beauv. Perjeképu T. Buga ágai magánosak v. párosak. Lev. hüvelyei szakállasak. Poa *Eragrostis* L. Füzérkéi a tőalaknál 8—15-viratuak, Poa *megastachya* Koel. alaknál 15—20-viratuak. Nő homokos talajon bőven a v. k. és d. t.

E. pilosa Beauv. Szőrös T. Alsó buga ágai ötösek, majdnem gyűrűsen-állók. Füzérkéi 5—10-viratuak. Szóróv. nedves, homokos talajon a v. k. és d. t. Poa *pilosa* L.

DCXLIII. Sesleria. *Sesleria Arduin.*

S. caerulea Arduin. Kék. S. Füzére tojás-hosszudad v. ritkán gömbded, mindenoldalú, v. egyoldalra néző. Alsó ondója csucsán 2—4 sertével s rövid kalászszzal, mely alig hosszabb egy vonalnál, de gyakran rövidebb. Lev. lapos, összehajtott v. begönggyöldött-élű; a tőálló vagy rövidebb v. akkora, mint a virágzó gaz, rendszeren árvégű, ritkán tompa. Tőálló, száraz lev. hüvelyei végre rongyos-végűek, v. egye-

nes szálakra oszlók. Igen elterjedt faj a v. e. t. mészszi kláin s itt-ott mocsáros réteken. *Cynosurus caeruleus* L. Janka az ide tartozó, hazánk növényére is vonatkozó nevek alanyait felkereste s következő alakokat jellegzett:

1. A t ő a l a k. Füzére hosszudad, kékelő v. fejéres, lev. lapos, legfőlebb összehajlott, rögtön háromélű árhegybe végződő. A tőálló a virágzó szárnál rövidebb. Tőhüvelyei hasgatottak.

2. *S. caeruleus* Friv. Füzére tojásdad v. gömbded. Kalásza hosszabb, mint az előbbinél, v. is akkora mint a fél ondó v. néha hosszabb is. Lev. írvégű, gyakran begöngyölödött. Hüvelyei olyanok, mint a tőalaknál. *S. juncifolia* Roch., *S. marginata* Griseb., *S. Bielzii* Schur., *S. rigida* Schur.

3. *S. filifolia* Hoppe. Füzére hosszudad. Kalásza a félondónál rövidebb. Lev. begöngyölödött, árvégű; a tőálló a virágzó gaznál rövidebb. *S. tenuifolia* Roch.

4. *S. rigida* Heuff. Füzére hosszudad v. tojásdad. Alsó ondója hátán s élén pillás. Kalásza majdnem akkora mint félondója. Lev. tompavégű, összegöngyölödött; a tőállók körülbelül akkorák, mint a virágzó gaz. Tőhüvelyei szálakra oszlók. *S. juncifolia* Roch., *S. Haynaldiana* Schur.

5. *S. Heuffeliana* Schur. Füzére hosszudad v. tojásdad. Alsó ondója borzas. Lev. laposak, legfőlebb összehajlott-élűek, árvégűek; a tőállók körülbelül akkorák mint a virágzó gaz. *S. caerulea* Sadl. Pest.

Ha ilyen alapokon v. ily csekély, a pázsitoknál változó jellegek nyomán, a fajok hasgatását következetesen folytatni fogjuk, kérdelem, hova jut a scientia amabilis? Nem volna-e jobb, ezen fáradsággal a módosulás okait kutatni?

S. disticha P. Kétsoros *S.* Füzére szélesen-tojásdad, lapos, kétsoros. Lev. fonalképek. A havasi táj sajátja a Tátrán, a mármarosi s bánáti havasokon.

DCXLIV. *Danthonia*. *Danthonia* DC.

D. provincialis DC. *Provencii* D. Gaza felálló. Bugája fürtképű, 4—6-viratu, fényes füzérvéggel. Alsó ondója hétsűcsu, a csucsok zugából rövid kalászszaal. A hüvelyek

torka szakállas. Bikk és Mátra hegységben, különösen a parádi fürdő környékén s Krassó megyében. *Avena paradensis* Kit.

D. decumbens DC. Henyélő D. Gaza felegyenesedő v. ferdén felálló. Bugája fűrtalaku, merev, kevés, kalásztalan fűzérkével. Alsó ondója csucsan háromfogu. Lev. s hüvelyei szőrösek. A nagy és kis Tátrán, a Branyiszkón, az eperjes-tokaji trachithegyeken, a szatmári, bihari s krassói magasabb hegyi réteken. *Triodia decumbens* Beauv. *Festuca decumbens* L.

DCXLV. Ürezab. *Arrhenatherum* P. B.

A. avenaceum Beauv. Közönséges Ü. Bugája felálló, fényes. Lev. lapos. Gaza alján gyakran gumósan dagadt. *A. elatius* Presl., *Avena elatior* L., *Avena bulbosa* Willd. Miv. takarmánynak s nő a v. e. t. rétején.

DCXLVI. Zab. *Avena* L.

1. Egynyárizabok, végre lefüggő fűzérkéekkel s 5—9-idegű polyvákcal. Kocsánok a vir. alján v. legalább a legalsóbb v. a legfelsőbb vir. alatt ecsetesen v. nyálabosanszőrösek; különben kopaszok.

A. brevis Roth. Kurta Z. Bugája mindenoldalu, 2-viratu hosszudad, tompavégű fűzérkéekkel. Miv.

A. sativa L. Abrak Z. Bugája terepélyes, mindenoldalu, kihegyzett, 2-viratu fűzérkéekkel. Ondói a polyváknál rövidebbek, hártyásvégűek. Miv. több válfajban, két- s háromviratu, fűzérkéekkel, hátukon kalászos s kalásztalan ondókkal.

A. orientalis Schreb. Keleti Z. Bugája hosszú, egy oldalra néző, lekonyuló. Ondói lándzsások, a polyváknál rövidebbek, kopaszok, hártyásvégűek. Miv. Közönséges.

A. strigosa Schreb. Borostás Z. Bugája keskeny, egy oldalra néző. Ondói lándzsások, kopaszok, kis kalászbavégződők, kisebbek v. akkorák mint az ondók. Szár-nyalába a felsőbb vir. alján.

2. Egynyárizabok, végre lefüggő fűzérkéekkel. Felső polyva 7—9-idegű. Szörnyalábok nincsenek a viratok alján.

A. nuda L. Kopasz Z. Füzérkéi háromviratuak, a polyváknaál egy harmadával hosszabbak, kopaszok. A buga orsója s a kocsánkák kopaszok. Miv.

A. fatua L. Héla Z. Bugája terepélyes, mindenoldalu. Füzérkéi 3-viratuak. Ondói alsó felükön rendesen sertések. A buga orsója borzas. Szórv. a vetések közt.

3. Egynyári zab, felálló füzérkéekkel s az ondó csucsán, nem hátán álló kalászszal.

A háti kalász hiányzik. Polyvák 7—9-idegüek.

A. tennis Möneh. Vékony Z. Bugája mindenoldalu, terepélyes, 3-viratu füzérkéekkel. A füzérkéek alsó vir. kalászos, a többi két hajszaál-árhegygyel. Eltérő, a mezei rozsnokhoz hasonló alak.

4. Évelő zabok, felálló füzérkéekkel, 1—3-idegü polyvákkaál. Magzat csucsán szőrös.

A. planiculmis Schrad. Laposgazu Z. Lev. hüvelyei összenyomottak, kétélűek. Bugája összehuzódott, kinyult. Füzérkéi 5—6-viratuak. A buga alsó ágai 2—4-ével állók, 2—3 füzérkét tartók. Lev. széles, lapos, igen élesélű. Nő a v. ész. és keleti terület hegyein, különösen mésztalajon igen szórv.

A. compressa Heuff. Összenyomott Z. Lev. hüvelyei összenyomottak. Bugája összehuzódott, 4—6-viratu füzérkéekkel s erősen szőrös orsóvaál. A buga alsó ágai párosak, többnyire két füzérkét tartók. Lev. szálasak, laposak v. behajtott-élűek. Nő Versec m. Kétes faj.

A. pubescens L. Szőrösödő Z. Hüvelyei hengeresek. Bugája keskeny, kúpos, majdnem fürtös; alsó bugaágai 3—5-ével állók, egy v. két 2—3-viratu füzérkét tartók. Hüvelyei valamint lev. is rendesen borzasak, de egészen kopasz példányokban is előfordul, p. Branyiskón, Polonina Berzaván s itt-ott a síkságon is p. Debrecen m. Igen elterjedt faj. A. pilosa Kit. A. ciliaris Kit. ide tartozik.

A. pratensis L. Réti Z. Hüvelyei hengeresek. Bugája hosszú, felálló, fürtösen- s gyéren-álló, rövid-kocsánu füzérkéekkel. Füzérkéi magánosak, v. a legsalsóbbak párosak, mindannyian 4—5-viratuak, a polyvákön tulemelkedők. Nő szórv. a v. e. t. majdnem a m. Tatra aljáig. Változó, merev és

gyengéd bugával. Hüvelye kopasz, sima v. igen apró sertéktől erősen érdes. *A. scabra* Kit. Branyiszkó hegyi rétjein.

- A. versicolor* Vill. Tarka Z. Bugája tojásdad, felálló, tömötten fürtös, magános v. páros, rendesen egy-füzérkéjű ágakkal. Füzérkéi öt-viratuak, tarkák, szőrös tengelyen. Körülbelül 1-lábnyira emelkedő szép pázsit. = *A. Scheuchzeri* All. Nő a nagy és kis Táttra, a mármarosi s bánáti havasok alhavasi táján bőven.

5. *Évelő zabok*, felálló füzérkéekkel, 1—3 idegű polyvakkal, kopasz magzattal.

- A. flavescens* L. Sárga Z. Füzérkéi (az előbbi fajokhoz mérten) kicsinyek, 2—3-viratuak, a polyvákön tulemelkedők. Lev. laposak. Igen változó faj. Alakjai:

1. *A tőalak*. Füzérkéje gazdag bugával s széles levelekkel bir. Bugájának minden ága több füzérkét tart s levele három—négyyszer szélesebb mint hüvelye. Bugája a rónaságban s kisebb hegyeken sárgazöld, a magaslatokon, u. m. az alhavasi s havasi tájban pázsitzöld, söt feketés. Ezen havasi alak az *A. carpathica* Host. alakot alkotja, mely maga is változik, kopasz, pilláselű, szőrösödő s borzas levelekkel s hüvelyekkel. *A. fusca* Kit. *A. ciliaris* Kit. Nő a nagy és kis Tátrán, Branyiszkón s a bánáti havasokon.

2. *A. alpestris* Host. Bugája összehuzódott, majdnem fürtös, kevés füzérkéjű ágakkal. Lev. keskenyek, majdnem csak akkora szélességűek, mint a hüvelyek. Nő a Tátrán a gömöri és tornai mészhegyeken (p. a szádellői völgyben), Polonina Berzaván, a rodnai s bihari hegyeken. Változik sárgás és barnás bugával, kopasz, szemszőrös és szőrös levelekkel. *A. sesquitertia* Host.

- A. caryophylla* Wigg. Szegfűs Z. Bugája tojásdad, hajszálképű, hárm-as-oszlású ágakkal s két-viratu apró füzérkéekkel. Lev. összegöngyölödöttek, serteképűek.

A tőalak bugája kevésbé összehuzódott s a kocsánok körülbelül akkorák mint a füzérkéek, ellenben *A. capillaris* M. K. terepélyes bugájú vájfajánál a kocsánok sokszorosan hosszabbak a füzérkéknél. A tőalak nő a v. délnyugoti részén, a terepélyes bugájú alakja szörv. ugyan.

azon terület déli részében Budától lefelé száraz dombokon.

DCXLVII. Pákhordó. *Corynephorus Beauv.*

C. canescens Beauv. Szürkés P. Bugája felálló, tojásdad-kúpos. Polyvai kétszer akkorák mint vir. *Airacanesens* L. Nő igen szór. a v. nyugoti t. Krz., Endl. Wierzb., Roch., Wahl. szerint. Magam nem találtam.

DCXLVIII. Nápíc. *Aira L.*

A. caespitosa L. Gyepes N. Bugája felálló, kúpos. Kalásza egyenes, alján tekert, körülbelül akkora mint ondója. Gyökere rojtos. Nő sűrű gyepekben a v. e. t. a havasi tájig, legbővebben az északkeleti havasokon, hol ezen faj nagy területeken az uralkodó pázsit. Változó, tarka (fejérrel és zöldel) és sárga, két- és három-viratu, magános és csomósan álló füzérkéekkel. A sárga-bugájú nő Cserhó hegyen Sárosban (*A. c. β. pallida* Koch.) A három-, néha öt-viratu, a bugaágak végén csomósan összetóduló füzérkéekkel bíró a havasi alak. Nő a m. Tátra alhavasi és havasi tájában nedves helyeken.

A. Wibeliana Sonder. Wibel N. Bugája nagy, pongyola, gyéren álló füzérkéekkel. Kalásza egyenes, akkora mint ondója. Lev. lapos, felül éles. Gyökere tarackos. Nő ritkán Eperjes m. a Tárca partjain.

A. flexuosa L. Vanyiga N. Bugája nyílt, lekonyuló, kigyózdó ágakkal. Kalásza alján tekert s térdes és ondójánál hosszabb. Lev. hajszálképűek, hengerek. Igen közönséges pázsit hegyes vidékeken a v. e. t.

DCXLIX. Ebfog. *Cynodon Rich.*

C. Dactylon P. Ujjas E. Füzerei szálasak, 3—5-ével ujjasan állók. Lev. alul szőrösek. Ostorindák által erősen terjedő pázsit. Közönséges a v. k. és d. t. rónáin s dombjain.

DCL. Tetőnád. *Phragmites Trin.*

Ph. communis Trin. Közönséges F. Bugája terepélyes, 4—5-viratu, a polyváknál hosszabb füzérkéekkel. Állandó mocsároknál a v. e. t. a m. Tátra aljáig s jó földben két ölnyi magasságra is nő.

DCLI. Nádüppan. *Ca'amagrostis Roth.*

1. Szörök a hártvás viratok v. ondóknál hosszabbak. Kalász egyenes.
- C. lanceolata Roth. Lándzsás N. Kalászhai aprók, csorbában ülők, ondójukon tulemelkedők. Nő igen szór. a v. e. t. rónaságban s hegyes vidékeken. Arundo Calamagrostis L.
- C. littorea DC. Parti N. Kalászhai végállók, akkorák v. félakkorák mint az ondók s egyenesek. Bugája terepélyes. Nő igen szór. a folyók partjain a rónaságban s a tátrai felföldön. Arundo laxa Host.
- C. Epigeios Roth. Siskanád N. Kalászhai az ondók háta közepén állnak. Füzérkéi csomósak. Fűve fejező, szürkés. Nő száraz partokon s bokros helyeken a rónaságban is a v. e. t. szór.
- C. Halleriana DC. Haller N. Kalászhai az ondók háta alsó felén állnak. Füzérkéi magánosak, egyenletesen szétszórtak. Igen szór. a v. ész. t. p. Hermanec m., Branyiszkon, Lipóc m., Síp hegyen Árvamegyében s m.
2. Szörök akkorák v. rövidebbek a füne-mű ondóknál. Kalász térdes vagy szögrehajtva elhajló, hátálló.
- C. montana Host. Hegyi N. Szőrei akkorák mint az ondók v. kevésbé rövidebbek, számosak. Kalászhai a füzérkékből nem-, vagy alig kiemelkedők. Arundo varia Schrad. Nő a v. ész. s keleti t. hegyein.
- C. silvatica DC. Erdei N. Szörök a vir. alján gyérek, rövidek, ondójuk $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ -ét befedők. Kalászhai legalább félig a füzérkékből kiemelkedők. Agrostis arundinacea L. C. pyramidalis Host. Igen közönséges erdei réteken, sziklás partokon s itt-ott a rónaságban is.

DCLII. Széltippan. *Anemagrostis Trin.*

- A. Spica venti L. Harmattartó Sz. Bugája nyílt, kigyózdó kalászhokkal; a tőalaknál igen terepélyes, végre lekonyuló ágakkal. A. interrupta Beauv. válfajánál kevésbé összehuzódott s felálló. Ennél a porhonok is rövidebbek s kerülékesek, holott anyulánk tőalaknál szálas-hosszszudadok. Nő miv. talajon a v. e. t.

DCLIII. Tippan. *Agrostis L.*

1. Ondó háta alsó felén kalászos. Vir.

rendesen egyondóju. Tőlev. összehajlott-élűek.

A. alpina Host. Havasi T. Bugája tojásdad-kúpos, érdes ágakkal. Ondója alján kalászos. Alsó ondója csucsán két rövid sertével.

A. rupestris All. Sziklai T. Bugája tojásdad-kúpos, sima-ágakkal. Ondó-háta alsó felén kalászos. Alsó ondója csucsán csipkés. Mint az előbbi körülbelül $\frac{1}{2}$ -lábnyira emelkedő havasi pázsit.

A. canina L. Eb T. Bugája tojásdad, virágzás után összehúzódott, érdes ágakkal. Kalászhai szög alatt hátratörtek. Szigonya hosszudad. Nedves réteken szór. a v. e. t.

2. Ondó rendesen kalásztalan. Vir. két-ondóju. Minden lev. lapos.

A. stolonifera L. Tarackos T. Bugája virágzás után kevésbé összehúzódott, különben igen terepélyes. Gaza felgyenyedő, alján gyakran gyökerező, tarackokat hajtó. Igen közönséges s változó pázsit. Nő nedves s mocsáros helyeken a v. e. t. az alhavasi tájig. Legfeltünőbb alakja: *A. gigantea* Roth, mely 2—3 lábnyira nő s aránylagos bugával is bir és a kis *γ. prorepens* Koch. alakja, mely sűrű, karélyos, violába játszó, tojásdad bugával bir s messzire terjedő indái által tűnik fel. Ez utóbbi nő hegyi patakok mentében, nedves fővényben sok helyütt p. Borsa m. Mármarosban. *A. alba* L.

A. vulgaris With. Közönséges T. Bugája virágzás után is hosszudad-kúpos, fakóba játszó. Szigonyai igen rövid, csonkavégűek. Gyökere gyakran rojtos, nem tarackos. Nő sovány réteken a v. e. t. Legbővebben északkeleten.

DCLIV. Hajka. *Stipa* L.

S. pennata L. Árvalány H. Kalászhai tollasak, egyenesek, igen hosszúak. Bugája nem emelkedik ki egészen a hüvelyből. Nő kopár, sziklás lejtőkön s a síkság homoksíkjain szór. a v. k. és d. t.

S. capillata L. Kunkorgó A. Kalászhai kopaszak, igen hosszúak, hátrafelé igen érdesek, végre összekunkorodók. Nő kopár, sziklás lejtőkön s a síkság homoksíkjain szór.

DCLV. Sertepázsit. *Setaria* P. de Beauv.

S. verticillata P. P. Ragadó S. Gallérsertéi hátrafor-

- dult fogai miatt ragadósak. Bugája szaggatottan füzérképű. Miv. talajon szór. a v. k. és d. t.
- S. *viridis* P.B. Zöld S. A termő vir. ondói simák. Bugája egyszerű füzérhez hasonló. A gallér sertéi előre néző fogakkal. Nő seregesen miv. talajon a v. e. t. Füzére néha rövid s feketébe játszó (különben pázsitzöld). P. Weinmanni R. Sch.
- S. *glauca* P.B. Szürke zöld S. A termő vir. ondói keresztbe redősek. Bugája folytonos füzérhez hasonló s halvány. Nő szór. miv. talajon a v. k. és d. t.
- S. *italica* P.B. Olasz S. A termő vir. ondói simák. Bugája sűrű, összetett karélyos füzérhez hasonló. Gaza felálló. Gallérsertéi hátranéző fogai miatt érdesek. A tőalaknál a gallérsertéksokkal hosszabbak a viratoknál; S. *germanica* Roth válfajánál csaknem akkorák mint a füzérkéék. Miveltetik konyhai használatra s itt-ott elvadul.

DCLVI. Szórtippan. *Lasiagrostis* Link.

- L. *Calamagrostis* Link. Nád tippan képű Sz. Bugája kúpos, nagy, terepélyes. Kalászsai háromszor hosszabbak a viratoknál. Tekintélyes pázsit. Nő Baumg. sz. a rodnai havasokon s Heuff. sz. Mehádia m. sziklás lejtőkön. *Agrostis Calamagrostis* L. *Arundo speciosa* Schrad.

DCLVII. Polyvaborz. *Tragus*. Desf.

- T. *racemosus* Desf. Fürtös P. Gaza ágas, elterülő, térdein v. bütkeín gyökerező. Lev. laposak, tüskésen-szemszőrősek. Bugája fürtös. Nő a v. délnyugoti homoksikjain.

DCLVIII. Muhar. *Panicum* L.

- P. *sanguinale* L. Pirók M. Füzérei szálasak, rendszeren ötével a szár s az ágak végein, majdnem ujjasan-állók. A tőalaknál a meddő vir. ondója kopasz s csak pelyhesedő vonalokkal bir. P. *ciliare* Retz. válfajánál a meddő viratnak szélső idegei hosszú pilláktól szőrősek. A tőalak nő miv. talajon s legelőkön a v. e. t. a felső erdő-tázig. A szemszörös válfaja nő a v. k. és d. t. homoksikjain szór. p. Debrecen, Pest, Pécs m. s m.
- P. *glabrum* Gaud. Sima M. Füzérei keskeny-szálasak,

rendesen hármával a szár s az ágak végein. Lev. kopaszak. A v. k. és d. t. miv. talajon s nedves homokon bőven.

P. *Crus galli* L. K a k a s l á b M. Vir. fürtösen-álló, egyoldalú, összetett, merev, rövid füzérekben. Változik kalászos s kalásztalan viratokkal. Nő miv. talajon s mocsárokbán a v. e. t. a m. Tátra aljáig.

P. *miliaceum* L. K ö l e s M. Füzérkéi kocsánosak, pongyolán lekonyuló bugában. Miveltetik kásának a v. k. és d. t.

DCLIX. Kásapázsit. *Milium* L.

M. *effusum* L. Ziláltfejű K. Bugája igen terepélyes, zilált-viratu. Polyvai a kalásztalan viratnál nagyobbak. Lev. szélesek, kopasz hüvelyekkel. Szalmája felálló. Nő jó földben, árnyékos helyeken.

M. *paradoxum* L. C s u d á s K. Vir. kalászosak. Kalásza a zöld pelyhesedő füzérkéknél többször hosszabb. Szigonya igen rövid, csonka. Bugája terepélyes, pongyola. *Piptatherum paradoxum* P. B. Nő bokros s erdős hegyi talajon a v. k. és d. t. szór. különösen Dunántúl.

M. *holciforme* Spr. C i r o k k é p ű K. Bugája terepélyes, hosszú, pongyola, páros ágakkal s aljukon violakék füzérkéekkel. A vir. kalászosak; kiemelkedő kalásza körülbelül kétszer nagyobb a lándzsás, hegyes ondónál. Szigonya kinyult. *Piptatherum holciforme* R. Sch., *P. caerulescens* Roch., *Urachne grandiflora* Trin. Nő a bánáti határőrvidéken, különösen Kazan nevű völgyben.

M. *multiflorum* Cav. S o k v i r a t u K. Bugája terepélyes, hosszú, pongyola ágakkal s kalászos, zöld viratokkal. A füzérkéből kiemelkedő kalász körülbelül akkora mint a füzérke. Ondói kopaszak. Szigonya nagy, széles s csonkavégű. Nő állítólagosan Somogy megyében Kák pusztán (Kit. szerint), egykor Nagy-Szombat m. is találtatott. *Agrostis miliacea* L., *Piptatherum multiflorum* P. B.

DCLX. Borjupázsit. *Anthoxanthum* L.

A. *odoratum* L. S z a g o s B. Bugája hosszudad, füzérképű. Alsó ondói félakkorák mint a füzérké. Gyökere rojtos. Nő száraz talajon a v. e. t. a rónaságtól a havasi tájig, a nélkül, hogy észrevehetőleg változnék.

DCLXI. Szentpázsit. *Hierochloa Gm.*

H. borealis R. Sch. Éjszaki Sz. Bugája nyílt. Kocsánkái kopaszok. Porhonos vir. csúcsuk alatt igen rövid kalászzsal. Hátkalásza nincs. *Holcus borealis* Schrad. *H. repens* Host. A v. k. és d. t. száraz homokos rétjein itt-ott bőven.

H. australis R. Sch. Déli Sz. Bugája nyílt. Kocsánkái a füzérkéek alján szőrösek. Alsó porhonos virata csucs alatti kis egyenes kalászzsal; a felső térdes, hajlott hátkalászzsal. Polyvái s ondói hártyások, fényesek, mint az előbbi fajnál. Igen szór. száraz, köves erdőtalaion p. Bököny m. Szabolcsban (Kit.) Pozsony m. (Endl), a bánáti határörvidékig.

DCLXII. Cirok. *Holcus L.*

H. mollis L. Puha C. A porvir. horgosan-görbült kalásza a polyvák közül kiemelkedők. Gyökere terjedő. Száraz réteken itt-ott bőven a v. e. t. a m. Táttra aljáig.

H. lanatus L. Pelyhes C. A porvir. horgosan-görbült kalásza a polyvák közt rejtve. Gyökere rojtos. A v. k. és d. t. száraz rétjein itt-ott bőven p. Debrecen vidékén.

DCLXIII. Polyvacsuk. *Phalaris L.*

Ph. arundinacea L. Nádképű P. Bugája kúpos, csomós füzérkéekkel. Meddő vir. szőrösek. A v. e. t. a Táttra aljáig. A kertekben tarka, csikos-levelű alakja miveltetik.

DCLXIV. Komócsin. *Phleum L.*

Ph. pratense L. Réti K. Polyvái végükön vizirányosan-levágottak, rögtön szálkába kimenők, ormóikon sertésen-pillások. Füzér-alaku bugája hengeres, $\frac{3}{4}$ —6"-nyi hosszú. Igen közönséges a v. e. t. az alhavasi tájig. Gyökere vagy rojtos a tőalagnál, vagy tarackokat hajtó *Ph. stoloniferum* Host alakjánál. Ha magánosan, nem gypesen nő, akkor a gaza alján igen gyakran gumósan dagadt, mely esetben a *Ph. nodosum* L. = *Ph. bulbosum* Host. válfajt alkotja.

Ph. alpinum L. Havasi K. Polyvái végükön vizirányosan-levágottak, kalászosak, ormóikon sertésen-pillások. Kalásza körülbelül akkorák mint a polyvák. Füzéralaku bugája hosszudag-hengeres. Nő a v. éjsz. és keleti terület magasabb hegyein, leginkább a havasi tájakban.

Ph. Michellii All. **Micheli** K. Polyvái lándzsásak, lassan rövid árhegybe keskenyedők; hátormójukon, mint az előbbi két fajnál hosszú, vizirányosan álló sertéktől pillásak. Füzére egyenletesen-hengeres, borzas. Nő a nagy és kis Tátra magasabb hegyein mésztalajon szóró.

Ph. Boehmeri Wib. **Böhmer** K. Polyvái szálas-hosszudadok, rögtön rövid szálkába kihegyezettek, kopaszok, v. soros rövid sertéktől szőrösödők. Füzére hengeres, mindkét vége felé keskenyedő. Térdei a hüvelyekből gyakran ki nem emelkednek. **Phalaris phleoides** L. Néhol eltörpülés következtében az **Alopecurus utriculatus** Pers. termetével bir.

Ph. asperum Vill. **Érdes** K. Polyvái hosszudadok, rögtön árhegybe keskenyedők, felső felükön felfuvódott élekkel. Füzérkéi visszásan-tojásdad-háromszögűek. A polyvák hátormói igen rövid sertéktől élesek. Füzére rövid, hengeres. Nő szóró. a v. k. és d. t. hegyein szóró.

DCLXV. Beckmannia. *Beckmannia* Host.

B. crucaeformis Host. Hernyóképű **B.** Füzerei egyoldalúak, rövid kocsánuak v. kocsántalanok, a gaz végén változtatva-állók. Szára felálló. Szigonya hosszudad, hegyes. Nő a síkság édesvizü mocsárjaiban bőven. Változik sárgás és kékellő füzerekkel. Egész gaza sima, v. hosszú szőröktől borzas, v. szőrösödő, de válfajokat nem alkot. **Phalaris crucaeformis** L.

DCLXVI. Ecsetpázsit. *Alopecurus* L.

A. pratensis L. Réti **E.** Szára felálló. Füzérkéje 4—6, a füzér egy-egy ágán. Polyvái csak aljukkal összenöttek, hosszú szemszörökkal. Gyöke évelő. A v. e. t. az alhavasi tájig.

A. agrostis L. Pallagi **E.** szára felálló. Füzérkéje 1—2, a füzér egy-egy ágán. Polyvái közepükig összenöttek, pázsitzöldek, majdnem kopaszok. Gyöke egynyári. Nő igen szóró. miv. talajon a v. k. és d. t.

A. geniculatus L. Böttyös **E.** Szára aljával heverő, felegyenesedő. Polyvái csak aljukkal összenöttek, pillás hátormóval. Kalásza az ondók hátának alsó feléből indulók. Mocsáros réteken igen közönséges, a v. e. t. majdnem az alhavasi tájig. Fűve v. pázsitzöld, csak kékellő hüvelyekkel, s

az ondónál kétszer nagyobb kalászszal, vagy tengerzöld, csukakék hüvelyekkel, narancsszínben elvirágzó porhonokkal s körülbelül akkora kalászszal mint az ondó hossza. Ez utóbbi az *A. fulvus* Sm. válfajt képezi.

DCLXVII. Bajuszpázsit. *Crypsis* Ait.

- C. aculeata* Ait. *Bubos* B. Szára ágas, elterült. Virágzata félgömbös, diandri viratokkal, két nagy átellenes murva öblös aljában ülő. Nő bőven szikes mocsárok partjain a v. k. és d. t. p. a sós tó m. Nyiregyházán
- C. schoenoides* Lam. Csátéképű B. Szára ágas. Füzére tojás-hosszudak, a legfelsőbb tágult alju, két v. egy levél-hüvelyből alig kiemelkedő; triandri viratokkal. Nő igen szór. a v. k. és d. t. szikes réttein.
- C. alopecuroides* Schrad. Ecsetpázsitképű B. Szarai egyszerű-gyepesek. Füzére hosszudak-hengeres v. pákidomu, a legfelsőbb nem tágultalju levélhüvelyből végre (legalább a nagy példányoknál) jóval kiemelkedő. Bir triandri viratokkal. Nő igen szór. a v. k. és d. t. mocsáros réttein.

DCLXVIII. Ris. *Oryza* L.

- O. sativa* L. Vetési R. Bugája összehuzódott, felálló, tojásdad, hexandri, szőrös füzérkéekkel. Alsó ondója kalászos v. kalásztalan. Szára felálló. Gyakran rojtos, egy-nyári. Miv. Temesmegyében.

DCLXIX. Leersia. *Leersia* Solander.

- L. oryzoides* Schwarz Risképű L. Bugája terepélyes, kigyózdó ágakkal s pillás, egyoldalulag tojásdad füzérkéekkel. Édesvizi, állandó mocsárookban igen szór. a v. k. és d. t. *Oryza clandestina* A. Br.

DCLXX. Kukurica. *Zea* L.

- L. Mays* L. Tengeri K. Termő vir. oldalt-állók, hosszú, hengeres, beburkolt csutkán; por-vir. végálló bugában. Nagyb. mineltetik.

ÖSCSUCSNÖVŐK. ACROBRYA PROTOPHYTA.

CIV. R e n d. KORPAFÜFÉLÉK. Lycopodiaceae.

DCLXXI. Korpafü. *Lycopodium Spreng.*

1. Termés a felső lev. hónaljában.

L. Selago L. Szelagó K. Szárai bokrosan felegyenesedők, két-kétágúak, minden oldalon levelesek. A legfelsőbb lev. is alakjukban az alsókkal megegyeznek. Az iszporák tokcsái felső élükön kovadók. Nő a v. ész. t. magasabb hegyein a havasi tájig. Legmélyebben száll az eperjes-tokaji hegysorban az alsó erdőtájba: leginkább mint *L. recurvum* Kit., mely derékszög alatt elálló levelekkel bír.

L. inundatum L. Mocsári K. Szára kúszó, két-kétágú; kúszó, felegyenesedő, termő ágakkal. A kúszó alja egyoldaluan, a felegyenesedő ágak minden oldalon fedelékese-levelesek. A felső lev. valamivel szélesebb-aljuak mint az alsók. Nő Kit. sz. mocsáros helyeken Gutin hegy alján Budfalva m. valamint Borsa és Strimtura közt Mármarosban.

2. Termések kocsántalan, végálló füzérekben ülnek, a kismurvák hónaljában.

L. annotinum L. Boróka K. Szára hosszú, kúszó, igen ágas; ágai felegyenesedők. Lev. minden-, v. öt-oldalra nézők, derékszög alatt elállóak v. hátratörtek, gyengén fűrészesek, árvégűek. Murvái tojásdadok, hártvásélűek. A v. éjsz. t. erdeiben s Bánátban szóróv., a m. Tátra alhavasi táján az ólesznai sziklafal környékén bőven.

L. alpinum L. Havasi K. Szára terjedő, sűrűn-bokros ágaival felegyenesedő. Lev. pikkely-idomuak, négy-sorosak, fedelékeseek. Igen ritka a m. Tátrán, névszerint a kis kohlbachi völgyben, a steinbachi és verestó környékén, az árvai Babjagurán, a sárosi Prehíba hegységen s Polonina Runa havason, hol bőven nő, szélesebb, laposabb ágakkal bír s terméketlen példányoknál *L. complanatum*-tól meg nem különböztethető. Ilyen alakokat talált Kerner is a bihari hegyeken.

3. Termések kocsános füzérekben ülnek.

L. complanatum L. Lapított K. Szára terjedő; sűrűn-kétkét-ágú, felegyenesedő, legyezőképű ágakkal. Lev. pikkelyidomuak, négysorosak. Az alsó sorokban álló lev. (mint az előbbi fajnál) lándzsásak, kihegyezettek, átellenesek, lefutók s aljukkal összefolyók, a felső s hátsó sorban állók igen aprók. Nő hosszú-kocsánu füzérekkel Cserhó hegy alján Sárosban s állítólagosan Káposztafalva m. (Kit.).

DCLXXII. Szelagócska. *Selaginella* Spring.

S. spinulosa A. Br. Tőviskés Sz. Szára kevéságu. Ágai egyszerűek, pákidomuak, minden oldalon levelesek. Murvái majdnem kétszer akkorák mint lev. s halaványzöldek. Nő a nagy és kis Tátrán, Árva, Sáros, Zemplén, Ung és Máramaros magasabb hegyein, a felső erdőtájban s a havasok magaslatain is.

S. helvetica Link. Svajci Sz. Szára földön-terjedő, két-kétágú, két oldalra álló négy sorlevéllel; a felső torokban állók aprók, a gerinchez simulók s száruk csúcsa felé nézők; az alsók oldaltállók, nagyobbak s derékszög alatt elállók. Nő bőven a Hernád völgyében Ó-Ruzsin m., Hradova hegyen Tiszolc m., a rodnai havasokon, Mehadia környékén, sőt itt-ott a rónaságban is p. Somorja s Pozsony m. *S. denticulatum* Baumg.

CV. Rend. ÖRÖKZÖLDFÉLÉK. Isoëteae.

DCLXXIII. Örökzöld *Isoetes* L.

I. lacustris L. Tavi Ö. Tökéje gümőképű, melyből szálas, merev; törékeny lev. nyalába emelkedik. A négy-fióku izspóratartók a lev. tövében vannak. Éjszaki növény, melyet honi mocsárjainkban nem láttam.

CVI. Rend. MARSILEAFÉLÉK. Marsileaceae.

DCLXXIV. Sárgolyó. *Pilularia* L.

P. globulifera P. Borsókás S. Szára terjedő, gyöke-

rező, a gyökerekkel átellenben levélnyalábot hajtó. Lev. keskenyek, szálasak. Termései gömbdedek, a lev. tövénél állók. Nő édesvizi mocsárookban a Tiszántúl p. Debrecen m. a Vargakert megetti mocsárookban.

DCLXXV. Marsilea Marsilea. L.

M. quadrifolia L. Négylevelű *M.* Szára földönfutó, gyökerező. Lombja négy-levélkéjű, hosszúnyelű, sósólevélhez hasonló, lemezével a víz felületén úszó, a miért nyele tartós s magasabb vízálláskor többiábnyi hosszúságra is nyúlik. Kisebb mocsárookban v. a mocsárok partjain rövidnyelű. Nő (v. nőtt) a Bodrogtközön s Arad megyében. Igen bőven Vinkovce mellett nedves réteken és Bossul vizében.

CVII. Rend. SALVINIAFÉLÉK. Salviniaceae.

DCLXXVI. Salvinia. Salvinia Mich.

S. natans Hoff. Fentűszó *S.* Szárnyas levélhez hasonló, a víz felületén úszó növény. Gyökerei s termései a lomb vízbe merülő oldalán állnak, rövid száron. Nő mocsáros helyeken a v. k. és d. t. p. Csap m. a Tiszánál, Bodrogtközön a kádarsi csárda környékén, Berettyó vizeiben, Fejér, Tolna, Baranya, Temes megyékben.

CVIII. Rend. KIGYÓNYELVFÉLÉK. Ophioglossaeae.

DCLXXVII. Kigyónyelv. Ophioglossum L.

O. vulgatum L. Közönséges *K.* Szára felálló, közepén egy-levelű, végén termő. Lev. tojás-hosszudak, ép s épélű. Termése füzéres. Nő hegyi réteken igen szór. Pozsony, Nyitra, Árva, Sáros, Mármaros megyékben.

DCLXXVIII. Fürtharaszt. Botrychium Sw.

B. Lunaria Sw. Holdruta *F.* Lombja nyéltelen, hosszudak, egyszerűen-szárnyas, a felálló szár közepe táján. Cimpái a toalaknál veseképek s épélűek v. csipkések, a hasgatott-cimpájú *B. Moorei* L övé válfajánál szélesen-tojásdadok,

3—5-hasábuak. *Osmunda Lunaria* L. *Ophioglossum pennatum* Lam. Nő a v. ész. t. hegyi rétjein az alhavasi tájig; legkisebb alakokban a m. Tátra alján, legnagyobb példányokban Sáros legmagasabb hegycsúcsain, hol a hasgatott alak is nő.

B. matricariaefolium R. Br. Mádráfülevelű F. Lombja a szár felső felén áll, közel a fürthez, tojásdad v. hosszudag kerülettel, csonka véggel s szárnyasan-hasgatott. Elsőrendű cimpái kótások, épélű, hasgatott, metélt karimával, illetőleg lemezzel. Nő csak igen szór. a v. ész. t. s valószínűleg csak az előbbi faj alakja. *B. rutaceum Schkur.*

B. ternatum Sw. Hármasslevelű F. Lombja 3—4, szárnyasan-hasgatott vagy osztott s v. a szár alsó felén, v. mindkét helyen áll, néha közvetlenül a fürt alatt is. Lombkerülete háromszögű, legalább oly szélességgel, minő a hosszúsága. Állománya húsos, bőrnemű s hármass füzött levélhez hasonlít. Két alakot lehet megkülönböztetni:

1. *B. campestre* Milde. Füzére 3—4-hüvelyknyi kocsánon áll s a lombon jóval tulemelkedik. Tokcsáit már júliusban érleli s nő a szeptember-abauji határhegyeken s a tátraaljai réteken, Késmárk felett.

2. *B. montanum* Milde. Füzére lombcsúcsánál alig emelkedik magasabbra. Az egész növény csak 2—4-hüvelyknyi és tokcsáit csak szeptember végével érleli.

Nő bőven Prehiza hegység magas hátain Sárosban. *Osmunda matricariae Schrank.*, *Botrychium rutaceum* Sw., *B. matricarioides* Willd.

CIX. Rend. PÁFRÁNFÉLÉK. Polypodiaceae.

DCLXXIX. Strucharaszt. *Struthiopteris* Willd.

St. germanica Willd. Német St. Meddő lombjai szárnyasak, szárnyasan-hasgatott vagy csak durván fogas cimpákkal. Feltünő változó erezete. Erei a fogas cimpáknál villásak, a szárnyasan hasgatottaknál szabályosan-szárnyasak. Nő Vihorlet alján Ungban, Suligul havas alján, a savanyu forrás völgyében és Mehádia m. (Janka).

DCLXXX. Repő. *Pteris L.*

P. aquilina L. Sas R. Lombja terepélyes, háromszor-szárnnyalt, épélű cimpákkal. Szórv. a v. e. t. még a felső-erdőtájban is. Virányunk legnagyobb, seregesen tenyésző harasztja, mely Viharlet alatt majdnem ölnyi magasságra nő.

DCLXXXI. Bárgy. *Blechnum L.*

B. Spicant Roth. Felemás B. Lombja egyszerűen szárnyasan-metélt. A meddő lomb szálas-lándzsás, épélű cimpákkal. Nő igen szórv. u. m. Babia Gora alján Árvában, Szulyó m. Trencsénben (Szont.), Siróka m. Sárosban (egykor), Szatmár-, Máramaros- és Biharban (Kit.).

DCLXXXII. Rinyaharaszt. *Scolopendrium Sw.*

S. officinarum Sw. Szarvasnyelvű B. Lombja hosszudad-lándzsás, alján szives, épélű, néha végén karélyos s fodros. Nő sziklás, árnyékos partokon az alsó és felső erdőtájban szórv. a v. e. t.

DCLXXXIII. Bordalap. *Asplenium L.*

1. Lomb egyszerűen-szárnnyalt, szálas kerülettel.

A. Trichomanes L. Zilálthaju B. Cimpái épek, nyéltelenek, fekete, évelő gerincen. Változó: a mennyiben a cimpák kerekdedek, visszasan-tojásdadok, hosszudadok v. hosszudad-szálasak. De új fajokra még nem osztatott. Nő hegyes vidékeken, leginkább sziklás helyeken s várromokon szórv. a v. e. t. majdnem az alhavasi tájig.

A. viride Huds. Zöld B. Cimpái tojásdadok v. dülényesek (részarányosak v. egyoldalúak), elől erősen csipkésélűek, rövidnyelűek, zöld gerincen. Nő hegyes vidékeken a v. ész. t. leginkább mésztalajon még az alhavasi tájban is p. Polonina Berzaván Heuff. sz. s a bánáti határörvidéken.

2. Lomb lándzsás, hosszudad, tojásdad-háromszögű, tojásdad-lándzsás s szárnyalt v. gyepesen-álló lombjai csak 2—4, szálas sallangokra oszlók.

A. Adiantum nigrum Poll. Feketélő B. Lombja kétszer-, alján háromszor-szárnnyalt, szürkészöld, fénylő, felfelé összefolyó, nyéltelen cimpákkal. Lombja tompább-, majd hegyesebb-végű. A. acutum Kit., A. obtusum Kit., A.

- novum Sadl., A. Forsteri Sadl., A. lanceolatum Huds., A. Serpentinei Tausch. ide tartozó nevek. Nő sziklás helyeken szór. v. a v. k. és d. t.
- A. septentrionale Hoff. Északi B. Pázsitgyephez hasonló, néhány hüvelyknyi magas, két- v. négy-ágú, szálas, ritkán szálas-lándzsás, 2—4 sallanggal biró haraszt. Nő bőven sziklás helyeken s váromokon szór. v. a v. e. t.
- A. Rutamuraria L. Köruta B. Lombja bőrnemű, kétszer- v. háromszor-szárnyalt, háromszögű, tojásdad v. tojásdad-lándzsás kerülettel. Minden cimpái (a harmadrendűeket sem kivéve, ha vannak) a lomb csucsáig nyelesek, vak-fényűek, ép, csipkés v. karélyos véggel. Igen közönséges s változó alakú. Nő a rónaságtól a havasi tájig. Főbb alakja A. germanicum Weiss, mely a tőalaktól lándzsás-kerületű-majdnem egyszerűen-szárnyalt lombja s elől bevagdalt v. hasgatott cimpái által üt el. Találtatott Vas-, Pozsony-, Hont- s Mármaros megyékben (Heuff. Kornh. és Sád.) A. zoliense Kit. a tő-alak keskeny-cimpájú alakja (Heuff.)
- A. lepidium Presl. Kellemes B. Lombja átlátszó, tojásdad-háromszögű, 2—3-szorszárnyalt, az előbbi fajhoz hasonló alakú, de mindkét lapján gyengén mirigyszőrös. Inge mirigyszőrös s pillás-élű. Iszpórai tüskések. Rochel találta mészsziklákon a Bánátban.
- A. fissum Kit. Hasgatott R. Lombja tojás-hosszudag v. hosszudag, 2—3-szor szárnyalt. Cimpácskái ékidomuak, v. visszásan-háromszögűek; szabálytalanul 3-szálas, v. keskeny, ékidomu sallangra osztottak. Mész-sziklákon Bánátban (Heuff.)
- A. fontanum Bernh. Forrási B. Lombja lándzsás, merev, kétszer szárnyalt, simanyelű. Cimpácskái ékidomuak, elől szálkavégű fogakkal. A bazini fürdő m. nedves sziklákon találta Endl., Dargón Sád., Miskolc s Eger közt Kit. A. Halerid C.

DCLXXXIV. Hólyagharaszt. *Cystopteris Bernh.*

- C. fragilis Döll. Törékeny H. Lombja hosszudag-lándzsás-kerületű, kétszer- s alján háromszor is szárnyalt; legalsóbb cimpapárja rövidebb, mint a következő. Igen változó. Másodrendű, illetőleg harmadrendű cimpái hosszudagok v. tojásdad-lándzsások, kerekített- v. hegyes-végűek, fo-

gasak v. szárnyasan-karélyosak. A lomb nyele körülbelül akkora, mint a lomb. Magassága 3—12". Ezért több alakja külön nevet is nyert. *C. alpina* Lk. havasi alakja igen gyengéd, 3—6" magas, $\frac{1}{2}$ —1" széles, igen apró cimpácskákkal. Nő sziklás, köves helyeken, régi árnyékos romokon, s magasabb erdőtalajon a v. e. t.

C. montana Lk. *Hegy* H. Lombja háromszögű, 3-szor szárnyalt. Alsó cimpapárja a leghosszabb, szárnyasan-hasadt v. fűrészkes, harmadrendű cimpákkal. Nő igen szór. a v. ész. t. hegyein. Alakjai:

1. *A t ő a l a k*, melynél az elsőrendű cimpák legalsóbbja is háromszögű v. is a legalsóbb lefelé irányzott cimpája a leghosszabb. Magam csak a m. Tátra északkeleti mészhegyén, Wahlenberg Szalatin hegyen találta.

2. *C. sudetica* A. Br. alaknál a legalsóbb, elsőrendű cimpáinak kerülete egyoldalulag lándzsás v. is a legalsóbb, másodrendű cimpája a következőnél kisebb. Nő mélyebb állomásokon a m. Tátra keleti mészhegyén, Szepességen Sz. Olaszi m. (Kalchb.), Gömörben s Máramarosban.

DCLXXXV. Páprág. *Aspidium Sw.*

1. *I n g k e r e k d e d*, veseképző, a bevágás csúcán támaszszal, egyébiránt szabad karimával.

A. spinulosum Sw. *T ö v i s k é s* P. Elsőrangú cimpái tojásdad-lándzsásak, egyszerűen- v. kétszeresen-cimpásak, szálkás-fogu cimpácskákkal. Egész lomja pázsit- v. sötétzöld, lapos-karimájú, nem mirigyszőrös. Termetében igen változó. Nagy elterjedésű faj a rónaságtól az alhavasi tájig.

1. *A t ő a l a k* nál a másodrangú cimpák a második cimpapárnál már csak szárnyas-karélyuak v. bevagdaltan fogasak, hosszudadok. Az egész tojásdad-háromszögű kerülettel bir.

2. *A. dilatatum* Sm. válfajánál a másodrendű cimpák, a tojásdad-háromszögű lomboknál a lomb közepéig v. annak két első harmadában szárnyasan-hasgatottak; ellenben a szálkás-lándzsás, 3—4-lábnyi magasságra emelkedő, tekintélyes példányoknál csak a lomb utolsó hatodában válnak bevagdalt-fűrészkesekké. Ezen utóbbi alaknál a lomb hossza vagy négyszer haladja meg a szélességet és az alsó

öt-hatodában háromszor-szárnyalt. A rónaságban (p. Debrecen m.) az alsó cimpák háromszögűekké válnak s egymástól feltűnően távoznak, miáltal természetben a nyugot-európai *A. cristatum* Sw. alakhoz közeledik.

- A. *Filix mas* Sw. *Férfia* s P. Elsőrangú cimpái szálas-lándzsásak, egyszerűen-szárnyasan-hasgatottak; tiglányos hosszudad, végükön fűrészcs cimpácskákcal. A felső cimpák, mint minden fűzött harasztlombnál, összefolynak. Nő a v. e. t. különösen hegyes vidékeken, erdős, bokros helyeken. Feltűnő válfajai:

β. *A. Mildeanum* Göpp. Elsőrangú cimpái a tojásdad-lándzsás-kerületű lomb alsó harmadában háromszögűek, kétszer hosszabbak, mint szélesek, aljukon szárnyasan-metéltek, hosszudad-szárnyas-karélyu cimpácskákcal; csucsuk felé szárnyas-hasábuak, fűrészcs, tojásdad hasábokkal. A tőalaktól sűrűn-álló, felfelé gyorsan keskenyedő, s itt csak egyszerűen-szárnyas-hasábu, majdnem bőrnemű cimpái által különbözik. A. *Veselskii* Hzs. É. M., A. *Filix mas* β. *deorsum lobatum* Mild. Nő a palocsai mocsárookban.

γ. *cuneatum* Mild. az előbbi válfajhoz hasonló; de elsőrangú cimpáinak kerülete szálas-lándzsás. Nő Cserhő hegy nedves lejtőin.

- A. *Oreopteris* Sw. *Hegyi* F. Elsőrangú cimpái nyújtott-lándzsásak, kihegyezettek, szárnyaltak, alúl mirigyszőrösök, hosszudad, tompavágú, épélű cimpácskákcal. Nyele a lombnál rövidebb. Termés csoportjai a lemez lapos széle mentében fekszenek. Nő Sadl. sz. Vas- és Mármarmegye hegyes vidékein. *Polypodium montanum* Vogler.

- A. *Thelypteris* Sw. *Mocsári* P. Elsőrangú cimpái szálas-lándzsásak, egyszerűen szárnyasan-hasgatottak, épélű hasábokkal. A termő lombok hasábjai behajlott-élűek, keskenyebbek s hegyesek. Terméscsoportjai a cimpácskák főidegei mentében fekszenek. Nő állandó mocsárookban a v. e. t. a m. Tatra aljáig szórva a szikes mocsárok kivételével.

2. *Ing* vagy központján megtámasztott, kerekded, szabad karimával, v. nem kerekded s más, változó-alakú, a hosszudad

tokcsacsoportok oldalán, félig szabad karimával.

A. Lonchitis Sw Dárdaképi P. Lombja egyszerűen-szárnyasan-metélt, lándzsás, felfelé ívelt, ép, tüskésen-fogas cimpákkal. Szórv. a nagy és kis Tátra s a mármarosí havasok alhavasi táján.

A. aculeatum Dill. Tüskés P. Inge, mint az előbbi fajnál paizsképi. Lombja lándzsás, fel- s lefelé keskenyedő, két alsó harmadában kétszer-szárnyasan-metélt, dülönyded, szálkásfogu cimpácskákkal, melyek közül a legalsóbb a felső oldalon a többieknél feltünőleg nagyobb. Nő a felső és alsó erdőtájban a v. északi t. hegyes vidékein bőven. Változik pázsitzöld s szürkezőld színnel, kisebb s nagyobb, füles és nem füles cimpácskákkal. **A. lobatum** Sw. **A. angulare** Kit., **A. intermedium** Sadl. ide tartozók.

A. Felix femina Sw. Papragy P. Inge hosszudag, egyenes v. görbe, oldalra tolt. Lombja kétszer-szárnyasan-metélt, keskeny, lándzsás, hegyes cimpácskákkal, melyek a tőalaknál a lomb alsó felében szárnyasan-hasgatottak. Kisebb példányoknál az alsó másodrendű cimpák csak fűrész-élűek, szórványosan álló, eredetileg csak a felbőrrel betakart tokcsacsoportokkal. Ha a felbőr rendetlenül hasad s a csupasz tokcsacsoportok által oldalra tolatik, *Polypodium* jelleget s *Polypodium alpestre* Hoppe nevet nyer. A tőalak a legközségesebb haraszt a v. t. erdeiben; mint havasi páfrán szórv. a v. ész. és k. t. hegyes erdeiben.

DCLXXXVI. Woodsia. *Woodsia* R. Br.

W. ilvensis R. Br. Ilvai W. Elsőrangú cimpái tojásdad-lándzsásak, szárnyasan-hasgatottak, 5—7 hasábbal egy-egy oldalon. Nő a v. ész. t. alsóbbbrangú mész- s trachythegein szórv., bőven le a szatmári hegyekig, de nem a m. Tátrán.

W. hyperborea R. Br. Északi W. Elsőrangú cimpái háromszögűek, szárnyas-karélyuak, 2—3 karélylyal egy-egy oldalon. Nő a m. Tátrán az ó-lesznai sziklafalon grániton. Mint válfaj az előbbihez csatlandó.

DCLXXXVII. Cselling. *Nothochlaena* R. Br.

N. Marantae R. Br. Maranta Cs. Lombja kétszer-

szárnyalt, alúl polyvás-pikkelyes, hosszudad, nyéltelen cim-pákkal. Legalsóbb cimpái szárnyasan-hasgatottak. Biztosan csak virányunk területén túl Rakovác kolostor m. Szerém-megyében nő.

DCLXXXVIII. Csikharaszt. *Grammitis Sw.*

G. Ceterach Sw. Cheterak C s. Lombja szálas-lándzsás, mélyen-cimpás-hasábu, váltogatva-álló tompa hasábokkal. Egész lombja, mint az előbbi faj alul polyvás-pikkelyes. Nő igen szór. Mehádiától fel a Bikk-hegységig.

DCLXXXIX. Páfrán. *Polypodium. L.*

P. vulgare L. Édesgyökér L. Lombja nyújtott, hosszudad-lándzsás, szárnyasan-metelt, ép, hosszudad-lándzsás, épélü v. fűrészes cimpákkal. Nő sziklás helyeken a v. e. t. az alhavasi tájig.

P. Phegopteris L. Bikk P. Lombja tojásdad-háromszögű, szőrös. Két alsó, nyéltelen, egyszerűen szárnyas-hasábu cimpái lándzsás-szálalakúak a lomb síkjában lehajlottak. Nő hegyerdőkben a v. ész. területén s Vas megyében. Közön-séges.

P. Dryopteris L. Tölgy P. Lombja háromszögű. Alsó cimpái nyelesek, szárnyas-hasábu cimpácskákkal. A tőalak lombja meztelen, gyengéd, ellenben P. calcareum Sw. = P. robertianum Hoff. válfajánál merev, alul gyengéden mirigyszőrös. A tőalak nő különféle talajon hegyerdőkben az alhavasi tájig. Nevezett válfaja csak mésztalajon nő bőven, s seregesen a sziklák romjain a v. e. t.

CX. Rend. ZSURLÓFÉLÉK. Equisetaceae.

DCXC. Zsurló. *Equisetum L.*

1. Kétféle szárákkal birók. A tavasziak termők, fejéresek, ág nélküliek, csak hamar elszáradók, a későbbiek zöldék, gyűrűsen-ágasak, rendszerint meddők.

E. arvense L. Mezei Zs. A termő szárok hüvelyei tágasak, 5—11-hasábuak. Meddő szárai barázdások, 9—12 barázdával, nyulánk, 3—5-bordájú ágakkal. Nő nedves földeken

szórv. a v. e. t. a felső erdőtájig. Válfaja: E. a. nemorosum A Br., mely feltűnőleg hosszú (6—8") ágakat hajt melyek a szár csúcsa felé még átellenesek s végre magánosak. Nő a szinnyelipóci egresben.

- E. Telmateja Ehr. Mocsári Zs. A termőszárak hüvelyei 20—30-hasábuak, majdnem ujjnyi vastagok. Később meddő szárai is fejérek, simák, nem barázdások; hosszú, zöld, 4—8 barázdájú ágakkal. Néha ezen ágas szárak is virágzóak. Nő szórv forrásos helyeken s állandó, de nem szikes mocsárookban. Alsó-Kubintól a Szávaig, de a tátrai felföldet kerüli. E. eburneum Roth E. fluviatile Huds.

2. Egyféle, de változó természetű szárral birók; a termőszár fejéress virágzás ideje alatt gyűrűs ágakat hajt.

- E. silvaticum L. Erdei Zs. Ágai ágasak, igen vékonyak, ismételten gyűrűsen-ágasak. Hüvelyei tágasak, 3—5-hasábuak. Hegyes vidékek, ritkán a rónaság erdeiben.
- E. pratense Ehr. Réti Zs. Ágai egyszerűek. Hüvelyei 10—15-foguak. Nő bőven a sebesi völgyben a trachythegek forrásos lejtőin, Sárosban s Kit. sz. Styria határán, a Királyhegy lejtőin Liptóban (Kalchb.)

3. Egyféle, zöld, sima szárral birók. Szár egyszerű, vagy gyűrűsen-ágas, sima v. érdes ágakkal. A hüvelyek fogai kihegyezettek és állandók. Füzér tompa végű.

- E. palustre L. Tavi Zs. Szára 6—8 éles barázdával, s többnyire gyűrűsen álló ágakkal bir; néha, bár ritkán egyszerű, v. csak a főszár termő, v. minden felsőbbága füzérttarató. Hüvelyfogai barázdások, kihegyezettek, hátuk közepén mélyebb barázdával s különben simák, v. pedig néha a hátbarázdán kívül a hüvely aljáig még több keskenyebb barázdá huzódik. Nő nedves s mocsáros réteken a v. e. t. az alhavasi tájig.
- E. inundatum Lasch. Posvány Zs. Az előbbihez igen hasonló, de szára 8—16 barázdával bir s a hüvely fogai hátukon domboruak, hátbarázdá nélkül. Nő igen szórv. az előbbivel p. Losonc m. (Kunszt) s az előbbihez legfőlebb mint válfaj csatlандó.
- E. limosum L. Iszap Zs. Szára 15—30, tompa, sima barázdával. A hüvely fogai árvégűek, hátukon néha keskeuy

barázdával. Szára vastagabb, mint az előbbi fajoknál, 2—4''-nyi. Termetében igen változó. Az egyszerű-száru nő vagy tisztán p. a tátraalji mocsárookban, hol *E. hiemale* L.-nak tartatott, v. vegyesen a szabálytalanul- s gyűrűsen-ágassal.

4. Egyféle, állandó termetű, v. legfőbb bokrosan, aljukon elágazó, érdes száakkal s végálló, hegyes füzérrel bíró zsurlók.

E. hiemale L. Téli Zs. Szárai szürkezőldek, egyszerűek, széles barázdákkal. Hüvelyének hosszúsága akkora, mint szélessége, s élük tompán-csipkésfogu. A Tatra aljától a Szávaig sok helyről jegyeztetett fel. Magam e területen nem láttam.

E. elongatum Willd. Hosszú Zs. Szárai pázsit-zöldek, mély és keskeny barázdákkal. Hüvelyének hosszúsága kétszer akkora, mint szélessége, s a hüvely-él a korán lehulló fogak miatt hasonlóan csipkés-élű. Nő szórva v. közép és d. t. mocsárjaiban. Ide tartozik *E. pannonicum* W. K., *E. arenarium* Kit. és Neilreich véleménye szerint valószínűleg még *E. albomarginatum* Kit. és *E. hungaricum* Sand. is. Gyakran *E. hiemale*-nak is tartatott.

E. variegatum Schleich. Tarka Zs. Szárai vékonyak, szürkezőldek, aljukon bokrosan elágazók, vékonyak. Hüvelyei kihegyezett-foguak, tartós fogakkal. A fogak hátbarázdával, a szárok 5—8 hosszbarázdával bírnak. Nő igen szórva, fővenyes, nedves helyeken a v. ész. és k. területén, p. Javorina m., Sztracena völgyében, Eperjes m., Siófok környékén s m.

A NÖVÉNYEK NÉVJEGYZÉKE.

A rendek nagy, a fajok fekvő, a synonymok és kétes növények felálló betűkkel vannak nyomtatva. A nemek pedig lapszám szerint jelezvék.

Abies alba Mill. 341.

» *excelsa* DC.

Abutilon Gärtn. 109.

» *Avicennae* Gärtn.

Acanthiaceae. 206.

Acanthus L. 206.

» *longifolius* Host.

Acer L. 106.

» *austriacum* Tratt.

» *campestre* L.

» *monspessulanum* L.

» *obtusatum* W. K.

» *opulifolium* Vill.

» *platanoides* L.

» *Pseudoplatanus* L.

» *tataricum* L.

» *tomentosum* Kit.

Acerineae. 106.

Achillea L. 298.

» *alpina* L.

» *alpestris* Schur.

» *atrata*.

» *banatica* Kit.

» *cartilaginea* Ledeb.

» *Clavenae* L.

Achillea *Clusiana* Tausch.

» *compacta* Willd.

» *crithmifolia* W. K.

» *dentifera* DC.

» *distanis* W. K.

» *Haenkeana* Tausch.

» *lanata* Spr.

» *leptophylla* M. B.

» *lingustica* Kit.

» *lingulata* W. K.

» *macrophylla* L.

» *magna* Wahl.

» *Millefolium* L.

» *moschata* Fabr.

» *nobilis* L.

» *nova* Wint.

» *ochroleuca* W. K.

» *pannonica* Schub.

» *pectinata* Willd.

» *pseudotanacetifolia* Wrb.

» *Ptarmica* L.

» *rosea* Kit.

» *setacea* W. K.

» *tanacetifolia* All.

» *verscecensis* Kit.

Acinos rotundifolius P. 241.**Aconitum** Tournf. 154.

- » *acutum* Reichb.
- » *Anthora* L.
- » *Cammarum* Jacq.
- » *cernuum* W.
- » *Lycotconum* L.
- » *moldavicum* Hacq.
- » *Napellus* L.
- » *septentrionale* Köll.
- » *tauricum* Wulf.
- » *variegatum* L.

Acorus L. 343.

- » *Calamus* L.

Actaea L. 153.

- » *spicata* L.

Adenophora Fisch. 256.

- » *lilifolia* Bess.

Adenostyles Cass. 307.

- » *albifrons* L. fil.
- » *alpina* Wahl.

Adonis L. 162.

- » *aestivalis* L.
- » *apennina* Jacq.
- » *autumnalis* L.
- » *flammea* Jacq.
- » *vernalis* L.

Adoxa L. 177.

- » *Moschatellina* L.

Aegilops L. 399

- » *caudata* L.
- » *ovata* L.

Aegopodium L. 192.

- » *Podagraria* L.

Aesculus L.

- » *flava* Ait.
- » *Hippocastanum* L.
- » *Pavia* L.

Aethionema R. Br. 135.

- » *banaticum* Janka.

Aethionema saxatile R. Br.**Aethusa** L. 189.

- » *Cynapium* L.
- » *cynapioides* M. B.

Agrimonia L. 83.

- » *Eupatoria* L.
- » *odorata* Ait.

Agrostemma L. 111.

- » *Githago* L.

Agrostis L. 421.

- » *alba* L.
- » *alpina* Host.
- » *arundinacea* L.
- » *canina* L.
- » *Calamagrostis* L.
- » *gigantea* Roth.
- » *miliacea* L.
- » *prorepens* Koch.
- » *rupestris* All.
- » *stolonifera* L.
- » *vulgaris* With.

Aira L. 420.

- » *aquatica* L.
- » *caespitosa* L.
- » *canescens* L.
- » *flexuosa* L.
- » *pallida* Koch.
- » *Wibekiana* Sond.

Ajuga L. 232.

- » *Chamaepitys* Schreb.
- » *genevensis* L.
- » *Laxmanni* Berth.
- » *pyramidalis* L.
- » *reptans* L.

Alchemilla L. 84.

- » *arvensis* Scop.
- » *pubescens* M. B.
- » *pubescens* Vagner.
- » *vulgaris* L.

Aldrovanda L. 130.

Aldrovanda vesiculosa L.**Alisma** L. 377.

- » *graminifolium* Ehr.
- » *lanceolatum* With.
- » *parnassifolium* L.
- » *Plantago* L.
- » *ranunculoides* L.

Alismaceae. 377.**Alkana tinctoria** Tausch. 229.**Allium** L. 362.

- » *acutangulum* Schrad.
- » *ammophilum* Heuff.
- » *arenarium* Sm.
- » *ascalonicum* L.
- » *atropurpureum* W. K.
- » *carinatum* L.
- » *Cepa* L.
- » *descendens* L.
- » *fallax* R. et S.
- » *fistulosum* L.
- » *flavum* L.
- » *flexum* W. K.
- » *fuscum* W. K.
- » *moschatum* L.
- » *nigrum* L.
- » *ochroleucum* W. K.
- » *oleraceum* L.
- » *pallens* Kit.
- » *paniculatum* auct.
- » *Porrum* L.
- » *pulchellum* Don.
- » *roseum* L.
- » *rotundum* L.
- » *sativum* L.
- » *Schoenoprasum* L.
- » *Scorodoprasum* L.
- » *senescens* Wahl.
- » *setaceum* W. K.
- » *sibiricum* Willd.
- » *sphaerocephalum* L.

Allium suaveolens Jacq.

- » *ursinum* L.
- » *Victorialis* L.
- » *vineale* L.
- » *xanthicum* Gris.

Alnus L. 318.

- » *glutinosa* DC.
- » *incana* DC.
- » *viridis* DC.

Alopecurus L. 429.

- » *agrestis* L.
- » *fulvus* Sm.
- » *geniculatus* L.
- » *pratensis* L.
- » *utriculatus* Pers.

Alsine Wahl. 122.

- » *falcata* Gris.
- » *fasciculata* M. K.
- » *frutescens* Kit.
- » *Gerardi* Willd.
- » *glomeraea* Fenzl.
- » *graminifolia* Bluff.
- » *Langii* Reuss.
- » *laricifolia* Wahl.
- » *longifolia* MB.
- » *macrocarpa* Kit.
- » *marina* Bess.
- » *pauciflora* Kit.
- » *ramosissima* Kern.
- » *recurva*.
- » *rostrata* W. K.
- » *rubra* Wahl.
- » *setacea* W. K.
- » *setacea*.
- » *tenuifolia* Cr.
- » *verna* Bartl.

Althaea L. 109.

- » *biennis* Wint.
- » *cannabina* L.
- » *hirsuta* L.

Althaea officinalis L.» *pallida* W. K.**Alyssum** L. 143.» *alpestre* L. Koch. Hazs.» *alsinaefolium* Host.» *arenarium* Lois.» *argenteum* Vitm.» *calycinum* L.» *edentulum* W. K.» *gemonense* W. K.» *hirsutum* K.» *hirsutum* M. B.» *hirsutum* Wierzb.» *incanum* L.» *medium* Host.» *micropetalum* K.» *minimum* L.» *montanum* L.» *murale* W. K.» *muricatum* K.» *petraeum* Ard.» *repens* Baumg.» *Rochelii* Andr. Szécs» *rostratum* Roch.» *saxatile* L.» *tortuosum* W. K.» *utriculatum* L.» *Wierzbickii* Heuff.» *Wulfenianum* Bernh.**Amarantaceae.** 324.**Amarantus** L. 323.» *Blitum* L.» *caudatus* L.» *hypochondricus* L.» *paniculatus* L.» *prostratus* Bast.» *retroflexus* L.» *viridis* L.**Amaryllideae.** 355.**Ampelopsis** Mich. 176.**Ampelopsis hederacea** Mich.**Ampelideae.** 176.**Amygdaleae.** 77.**Amygdalus** Tournf. 77.« *communis* L.» *nana* L.**Anacamptis** Rich. 351.» *pyramidalis* Rich.**Anagallis** L. 198.» *arvensis* L.» *coerulea* Schreb.» *latifolia* W. K.**Anchusa** L. 227.» *arvalis* Pavics exs.» *Barrelieri* Vilm.» *divaricata* Wierzb.» *leptophylla* Wierzb.» *italica* Retz.» *ochroleuca* M. B.» *officinalis* L.**Andromeda** L. 197.» *polifolia* L.**Andropogon** L. 398.» *arundinaceus* Scop.» *cernuus* Willd.» *Gryllus* L.» *Ischaemum* L.» *sacharatus* Pers.» *Sorghum* L.» *strictus* Host.**Androsace** L. 202.» *alpina* W. K.» *Chamaejasme* Host.» *elongata* L.» *helvetica* Kit.» *lactea* L.» *maxima* L.» *obtusifolia* All.» *pauciflora* Vill.» *villosa* Kit.

- Androsace** *villosa* Wahl.
 » *villosa* Wulf.
Androvanda L. 130.
 » *vesiculosa* L.
Anemagrostis Trin. 421.
 » *interrupta* Beauv.
 » *spica venti* L.
Anemone L. 162.
 » *alpina* L.
 » *baldensis* L.
 » *flavescens* var.
 » *Hackelii* Tausch.
 » *Halleri* All.
 » *montana* Hoppe.
 » *narcissiflora* L.
 » *nemorosa* L.
 » *patens* Koch.
 » *pratensis* L.
 » *Pulsatilla* L.
 » *ranunculoides* L.
 » *slavica*.
 » *silvestris* L.
 » *vernalis* Szont. et R.
 » *Wahlenbergii* Szont.
 » *Zichii*.
Anethum Tournf. 183.
 » *graveolens* L.
Angelica L. 189.
 » *elatior* Wahl.
 » *montana* Schleich.
 » *pachyptera*.
 » *silvestris* L.
 » *slavica* Reuss.
 » *verticillaris* Geners.
Anthemis L. 300.
 » *alpina* L.
 » *arvensis* L.
 » *austriaca* Jacq.
 » *carpathica* W. K.
 » *Cotula* L.
Anthemis *macrantha* Heuff.
 » *montana* L.
 » *ruthenica* M. B.
 » *tenuifolia* Schur.
 » *tinctoria* L.
 » *Triumfetti* All.
Anthericum L. 362.
 » *Liliago* L.
 » *ramosum* L.
Anthoxantum L. 421.
 » *odoratum* L.
Anthriscus Hoffm. 179.
 » *alpestris* Wimm.
 » *Cerefolium* Hoffm.
 » *nemorosa* Spr.
 » *silvestris* Hoffm.
 » *torquata* Heuff.
 » *trichosperma* Schult.
 » *vulgaris* P.
Anthyllis L. 74.
 » *montana* Szont. et Reuss.
 » *polyphylla* Kit.
 » *vulneraria* L.
 » *v. alpestris* Kit.
Antirrhinum L. 216.
 » *majus* L.
 » *Orontium* L.
Apargia *alpina* Kit. 275.
 » *aspera* W. K.
 » *aurantiaca* W. K.
 » *crocea* Kit.
 » *dubia* Willd.
 » *hispida* Kit.
 » *media* Kit.
Apium L. 193.
 » *graveolens* L.
 » *Petroselinum* L.
Apocineae. 248.
Aposeris Neck. 276.
 » *foetida* Less.

Aquilegia Tournf. 155.

- » *glandulosa* Kern.
- » *Haekeana* Koch.
- » *vulgaris* L.

Arabis L. 147.

- » *alpina* L.
- » *arenosa* Scop.
- » *auriculata* Lam.
- » *bellidifolia* Jacq.
- » *brassicaeformis* Wallr.
- » *ciliata* R. B.
- » *Crantziana* Ehr.
- » *Gerardi* Bess.
- » *glareosa* Schur.
- » *Halleri* L.
- » *hirsuta* Scop.
- » *lucida* L. fil.
- » *neglecta* Schultes.
- » *ovirensis* Wahl.
- » *ovirensis* Wulf.
- » *petraea* Lam.
- » *praecox* W. K.
- » *procurrens* W. K.
- » *stolonifera* D. C.
- » *Thaliana* L.
- » *Turrita* L.

Araliaceae 177.**Arbutus alpina** Geners. Kit. 197.**Archangelica** Hoffm. 186.

- » *litoralis* Fr.
- » *officinalis* L.

Arctostaphylos Adans. 197.

- » *alpina* Spr.
- » *officinalis* Wimm. Grab.

Aremonia Neck. 84.

- » *agrimonioides* Neck.

Arenaria L. 121.

- » *biflora* L.
- » *ciliata* L.
- » *multicaulis* L.

Arenaria pendula W. K.

- » *serpyllifolia* L.
- » *tenella* Kit.
- » *tenuifolia* Lumn.

Aria Host. 87.

- » *aucuparia*.
- » *chamaespilus* Crantz.
- » *hybrida* Koch.
- » *nivea* Host.
- » *scandica*.
- » *torminalis*.

Aristolochia L. 316.

- » *Clematitis* L.
- » *pallida* Willd.

Aristolochiae. 316.**Armeniaca** Tournf. 77.

- » *vulgaris* L.

Arnica L. 291.

- » *cordata* Wulf.
- » *montana* L.
- » *montana* L.

Aroideae. 343.**Aronicum** Neck. 290.

- » *Clusii* Koch.
- » *scorpioides* Koch.
- » *scorpioides* Koch.

Arrhenaetherum P. B. 417.

- » *avenaceum* Beauv.
- » *elatinus* Presl.

Artemisia L. 294.

- » *Abrotanum* L.
- » *Absinthium* L.
- » *annua* L.
- » *austriaca* Jacq.
- » *Baumgarteni* Bess.
- » *campestris* L.
- » *camphorata* Vill.
- » *Dracunculus* L.
- » *incanescens* Jord.
- » *maritima* L.

Artemisia monogyna W. K.

- » *nutans* Kit.
- » *pontica* L.
- » *saxatilis* W. K.
- » *scoparia* W. K.
- » *spicata* Wulf.
- » *tanacetifolia* All.
- » *vulgaris* L.

Arum L. 343.

- » *maculatum* L.

Arundo Calamagrostis L. 420.

- » *laxa* Host.
- » *speciosa* Schrad.
- » *varia* Schrad.

Asalea L. 196.

- » *procumbens* L.

Asarum L. 316.

- » *europaeum* L.

Asclepiadeae*. 248.*Asclepias L. 248.**

- » *Cornuti* Decn.
- » *syriaca* L.

Asparagus L. 362.

- » *officinalis* L.
- » *silvaticus* W. K.
- » *tenuifolius* Lam.

Asperifoliae*. 224.*Asperugo Tournf. 225.**

- » *procumbens* L.

Asperula L. 351.

- » *Aparine* Schott.
- » *arvensis* L.
- » *capitata* Kit.
- » *ciliata* Koch.
- » *cynanchica* L.
- » *galioides* M. B.
- » *hexaphylla* Heuff. Pav.
- » *laevigata* Koch.
- » *longiflora* W. K.
- » *montana* Kit.

Asperula odorata L.

- » *taurina* L.
- » *tintoria* L.

Asphodelus L. 362.

- » *albus* L.
- » *ramosus* Kit.

Aspidium Sw. 434.

- » *aculeatum* Dill.
- » *angulare* Kit.
- » *cristatum* Sw.
- » *deorsum lobatum* Mild.
- » *dilatatum*.
- » *Felix femina* Sw.
- » *Felix mas* Sw.
- » *intermedium* Sadl.
- » *lobatum* Sw.
- » *Lonchites* Sw.
- » *Mildeanum* Göpp.
- » *Oreopteris* Sw.
- » *spinulosum* Sw.
- » *Thelypteris* Sw.
- » *Veselskii* Hzs.

Asplenium L. 432.

- » *acutum* Kit.
- » *Adiantum nigrum* Poll.
- » *fissum* Kit.
- » *fontanum* Bernh.
- » *Forsteri* Sadl.
- » *germanicum* Weiss.
- » *Halleri* Bernh.
- » *lanceolatum* Huds.
- » *lepidium* Presl.
- » *obtusum* Kit.
- » *Ruta muraria* L.
- » *septentrionale*.
- » *Serpentini* Tausch.
- » *Trichomanes* L.
- » *viride* Huds.
- » *zoliense* Kit.

Aster L. 306.

Aster *acris* L.

- » *alpinus* L.
- » *Amellus* L.
- » *annuus* L.
- » *cano-punctatus* Lang.
- » *canus* W. K.
- » *depressus* Kit.
- » *hyssopifolius* Kit.
- » *pannonicus* Jacq.
- » *punctatus* W. K.
- » *scepusiensis* Kit.
- » *Tripolium* L.

Astragalus L. 63.

- » *albidus* W. K.
- » *alpinus* L.
- » *asper* Jacq.
- » *austriacus* Jacq.
- » *australis* Lam.
- » *canescens* Kit.
- » *chlorocarpus* Gris.
- » *Cicer* L.
- » *contortuplicatus* L.
- » *dasyanthus* Pall.
- » *exscapus* L.
- » *galegiformis* L.
- » *glyciphyllus* L.
- » *hypoglottis* L.
- » *linariaefolius* P.
- » *monspessulanus* L.
- » *Onobrychis* L.
- » *oroboides* Horn.
- » *pauciflorus* Neilr.
- » *Rochelianus* Heuff.
- » *sulcatus* L.
- » *vesicarius* L.
- » *virgatus* Pall.

Astrantia L. 194.

- » *Epipactis* L.
- » *major* K.
- » *minor*.

Athamanta Koch. 188.

- » *Matthioli* Wulf.

Atragene L. 166.

- » *alpina* L.

Atriplex E. 326.

- » *acuminata* W. K.
- » *angustifolia* Host.
- » *botryoides* Kit.
- » *hastata* L.
- » *hortensis* L.
- » *laciniata* L.
- » *latifolia* Wahl.
- » *littoralis* L.
- » *murosperma* W. K.
- » *nitens* R bent.
- » *patula* L.
- » *rosea* L.
- » *sulcata* Kit.
- » *tatarica* L.

Atropa L. 221.

- » *Belladonna* L.

Avena L. 417.

- » *alpestris* Host.
- » *brevis* Roth.
- » *bulbosa* Willd.
- » *capillaris* M. K.
- » *carpathica* Host.
- » *caryophyllea* Wigg.
- » *ciliaris* Kit.
- » *ciliaris* Kit.
- » *compressa* Heuff.
- » *elatior* L.
- » *fatua* L.
- » *flavescens* L.
- » *fusca* Kit.
- » *nuda* L.
- » *orientalis* Schreb.
- » *paradensis* Kit.
- » *pilosa* Kit.
- » *planiculmis* Schrad.

Avena pratensis L.

- » *pubescens* L.
- » *sativa* L.
- » *scabra* Kit.
- » *Scheuchzeri* All.
- » *sesquitertia* Host.
- » *strigosa* Schreb.
- » *tenuis* Mönch.
- » *versicolor* Vill.

Ballota L. 233.

- » *alba* L.
- » *foetida* Lam.
- » *nigra* L.
- » *ruderalis* Fr.

Balsamineae. 92.**Barbarea R. Br. 149.**

- » *arcuata* Reichb.
- » *praecox*.
- » *stricta* Andr.
- » *vulgaris* R. Br.
- » *vulgaris* R. Br.

Bartsia L. 210.

- » *alpina* L.

Beckmannia Host. 426.

- » *crucaeformis* Host.

Bellidiastrum Cass. 306.

- » *Micheli* Cass.

Bellis L. 306.

- » *perennis* L.

Berberideae. 153.**Berberis L. 153.**

- » *vulgaris* L.

Berula angustifolia Koch. 193.**Beta L. 327.**

- » *trigyna* W. K.
- » *vulgaris* L.

Betonica L. 234.

- » *Alopecurus* L.
- » *nutans* Kit.
- » *officinalis* L.

Betonica stricta Ait.**Betula L. 338.**

- » *alba* L.
- » *carpathica* Willd.
- » *humilis* Schrank.
- » *lobulata* Kit.
- » *nana* L.
- » *pubescens* Ehr.

Betulaceae. 338.**Bidens L. 302.**

- » *cernua* L.
- » *minima* L.
- » *tripartita* L.

Bifora Hoffm. 177.

- » *radians* M. B.

Biscutella L.

- » *ambigua* D. C.
- » *glabra* Gaud.
- » *laevigata* L.
- » *saxatilis* Schleich.

Blechnum L. 432.

- » *Spicant* Roth.

Blitum L. 327.

- » *capitatum* L.
- » *virgatum* L.

Borago L. 226.

- » *officinalis* L.

Botrychium Sw. 430.

- » *campestre* Milde.
- » *Lunaria* Sw.
- » *matricariaefolium* R. Br.
- » *matricarioides* Willd.
- » *montanum* Milde.
- » *Moorei* Löwe.
- » *rutaceum* Schkur.
- » *rutaceum* Sw.
- » *ternatum* Sw.

Brachypodium P. de Beauv. 403.

- » *loliaceum* Lk.
- » *pinnatum* B. P.

- Brachypodium silvaticum** R. Sch.
- Brassica** L. 134.
- » *annua*.
 - » *biennis*.
 - » *campestris* L.
 - » *elongata* L.
 - » *Napus* L.
 - » *Napus oleifera*.
 - » *nova Wint.*
 - » *oleracea* L.
 - » *polymorpha* W. K.
 - » *Rapa* L.
 - » *Rapa* L.
 - » *Rapa oleifera*.
- Briza** L. 411.
- » *maxima* L.
 - » *media* L.
 - » *minor* L.
- Bromus** L. 403.
- » *arvensis* L.
 - » *arvensis* Fl. dan.
 - » *asper* Murr.
 - » *asper* Neilr.
 - » *brachystachys* Hzs.
 - » *commutatus* Schrad.
 - » *confertus* Hzs.
 - » *erectus* Huds.
 - » *giganteus* L.
 - » *grossus* Desf.
 - » *grossus* Neilr.
 - » *inermis* L.
 - » *longipilus* Kumm.
 - » *mollis* L.
 - » *nanus* Weigel.
 - » *pannonicus* Kumm.
 - » *patulus* M. K.
 - » *racemosus* L.
 - » *secalinus* L.
 - » *serotinus* Benek.
 - » *squarrosus* L.
- Bromus sterilis** L.
- » *tectorum* L.
 - » *triflorus* L.
 - » *velutinus* Neilr.
 - » *velutinus* Schrad.
 - » *villosus* Gm.
 - » *vulgaris* Neilr.
- Bruckenthalia** Reichb. 197.
- » *spiculifolia* Reichb.
- Bryonia** L. 126.
- » *alba* L.
 - » *dioica* Jacq.
- Bulbocodium** L. 372.
- » *ruthenicum* Bmg.
 - » *trigynum* Stev.
 - » *vernum* L.
- Bunias** R. Br. 132.
- » *cochlearioides* W. K.
 - » *Erucago* L.
 - » *nova Wint.*
 - » *orientalis*.
- Buphthalmum** L. 303.
- » *cordifolium* W. K.
 - » *salicifolium* L.
 - » *speciosum* Schreb.
- Bupleurum** L. 190.
- » *affine* Sadl.
 - » *caricifolium* Roch.
 - » *diversifolium* Roch.
 - » *falcatum* L.
 - » *Gerardi* Jacq.
 - » *junceum* L.
 - » *longifolium* L.
 - » *protractum* Lk. Hoffm.
 - » *ranunculoides* L.
 - » *rotundifolium* L.
 - » *semicompositum* L.
 - » *tenuissimum* L.
- Butomeae.** 378.

Butomus L. 378.» *umbellatus L.***Buxus L. 102.**» *sempervirens L.***Calamintha Möncb. 240.**» *Acinos Clairv.*» *alpina Lam.*» *grandiflora Möncb.*» *Nepeta Clair.*» *officinalis Hausskn.*» *organifolia Host.*» *patavina Host.*» *Pulegium Reichb.*» *rotundifolia Berth.***Calamagrostis Roth. 420.**» *Epigeios Roth.*» *Halleriana DC.*» *lanceolata Roth.*» *littorea DC.*» *montana Host.*» *pyramidalis Host.*» *silvatica DC.***Calendula L. 285.**» *arvensis L.*» *officinalis L.***Calepina Adans. 133.**» *Corvini Desv.***Calla L. 343.**» *palustris L.***Callitriche L. 339.**» *autumnalis Auct.*» *autumnalis L.*» *hamulata Kütz.*» *platycarpa Kütz.*» *stagnalis Scop.*» *verna L.***Callitrichineae. 339.****Calluna Salisb. 197.**» *vulgaris Salisb.***Caltha L. 156.****Caltha palustris L.****Calystegia silvatica Gris.****Camelina Crantz. 136.**» *dentata P.*» *macrocarpa Reichb.*» *microcarpa Andrz.*» *sativa Cr.***Campanula L. 256.**» *abietina Gris.*» *aggregata Balb.*» *alpina L.*» *barbata L.*» *bononiensis L.*» *caespitosa Scop.*» *carpathica Jacq.*» *Cervicaria L.*» *crassipes Heuff.*» *dasycarpa Kit.*» *divergens W. K.*» *elliptica Kit.*» *glomerata L.*» *graminifolia W. K.*» *Grossekii Heuff.*» *heterophylla Baumg.*» *lanceolata Lap.*» *latifolia L.*» *lingulata W. K.*» *linifolia Lam.*» *macrostachya W. K.*» *multiflora Reich.*» *multiflora W. K.*» *nutans Lam.*» *patula L.*» *pauciflora Reich.*» *persicifolia L.*» *pusilla Haenke.*» *rapunculoides L.*» *Rapunculus L.*» *rhomboidea Wahl.*» *rotundifolia L.*

Campanula Scheuchzeri Vill.

- » *sibirica* L.
- » *spathulata* W. K.
- » *Speculum* L.
- » *Stevinii* M. B.
- » *thyrsoidea* L.
- » *Trachelium* L.
- » *transsylvanica* Schur.
- » *turbinata* Schott.
- » *urticifolia* Schm.
- » *Welandii* Heuff.

Campanulaceae. 256.**Camphorosma L. 329.**

- » *annua* Pall.
- » *ovata* W. K.

Cannabis L. 333.

- » *sativa* L.

Cannabineae. 333.**Capsella Vent. 133.**

- » *apetala*.
- » *Bursa pastoris* L.

Capsicum Tournf. 222.

- » *annuum* L.

Cardamine L. 145.

- » *amara* L.
- » *graeca* L.
- » *hirsuta* L.
- » *impatiens* L.
- » *Opizii* Tausch.
- » *parviflora* L.
- » *petraea* L.
- » *pratensis* L.
- » *resedifolia* L.
- » *silvatica* Lk.
- » *stolonifera* Wulf.
- » *trifolia* L.

Carduus Gärtn. 280.

- » *acanthoides* L.
- » *arctioides* Willd.
- » *Boujarti* P. M.

Carduus candicans W. K.

- » *ciliatum* Maly.
- » *collinus* W. K.
- » *crispus* L.
- » *defloratus* L.
- » *hamulosus* W. K.
- » *nitidus* W. K.
- » *nutans* L.
- » *Personata* Jacq.
- » *polyacanthos* Schreb.
- » *radiatus* W. K.

Carex L. 384.

- » *acuta* L.
- » *alba* Scop.
- » *alpestris* All.
- » *ampullacea* Good.
- » *angustifolia* Kit.
- » *aterrima* Hoppe.
- » *atrata* L.
- » *banatica* Heuff.
- » *basilaris*.
- » *basilaris* Jörd.
- » *brevicollis* DC.
- » *brizoides* L.
- » *Buekii* Wurm.
- » *Buxbaumii* Wahl.
- » *caespitosa* Fries.
- » *campestris* Host.
- » *canescens* L.
- » *capillaris* L.
- » *clandestina* Good.
- » *coarctata* Kit.
- » *collina* Willd.
- » *conglobata* Kit.
- » *crassa* Ehr.
- » *curvata* Knaf.
- » *curvula* All.
- » *cyperoides* L.
- » *dacica* Heuff.
- » *Dawalliana* Sm.

Carex depauperata Good.

- » *digitata* L.
- » *dioica* L.
- » *distans* L.
- » *disticha* Huds.
- » *divisa* Huds.
- » *Drejeri* Lang.
- » *elongata* L.
- » *emarginata* Willd.
- » *ericetorum* Poll.
- » *ferruginea* Scop.
- » *filiformis* L.
- » *firma* Host.
- » *flacca* Schreb.
- » *flava* L.
- » *frigida* All.
- » *fuliginosa* Schk.
- » *fulva* Good.
- » *glauca* Scop.
- » *gracilis* Kit.
- » *Grypus* Schk.
- » *Gynobasis* Vill.
- » *gynobasis* Vill.
- » *Halleriana* Asso.
- » *hirta* L.
- » *hirtaeformis* Pres.
- » *hordeistichos* Vill.
- » *Hornschuchiana* Hopp.
- » *humilis* Leyss.
- » *hyperborea* Dre.
- » *lagopina* L.
- » *leporina* L.
- » *leptostachys* Ehr.
- » *limosa* L.
- » *longifolia* Host.
- » *membranacea* Hopp.
- » *Michelli* Host.
- » *montana* L.
- » *muricata* L.
- » *nemorosa* Host.

Carex nitida Host.

- » *nutans* Host.
- » *obtusa* Kit.
- » *Oederi* Ehr.
- » *ornithopoda* Willd.
- » *ovalis* Good.
- » *pacifica* Drej.
- » *pallescens* L.
- » *paludosa* Good.
- » *panicea* L.
- » *paniculata* L.
- » *paradoxa* Willd.
- » *patula* Lumn.
- » *pauciflora* Lighth.
- » *pediformis* Meyer.
- » *pendula* Huds.
- » *pilosa* L.
- » *pilulifera* L.
- » *polyrrhiza* Wllr.
- » *praecox* Jacq.
- » *praecox* β . *longifolia* Whl.
- » *Pseudocyperus* L.
- » *pubescens* Kit.
- » *pubescens*. v. *carpathica* Kit.
- » *pulicaris* L.
- » *pusilla* Kit.
- » *pusilifera* L.
- » *pygmaea* Kit.
- » *pyrenaica* Wahl.
- » *remota* L.
- » *rhynchocarpa* Heuff.
- » *riparia* Curt.
- » *saxatilis* Kit.
- » *schoenoides* Host.
- » *Schreberi* Schrank.
- » *semicylindrica* Kit.
- » *sempervirens* Vill.
- » *silvatica* Huds.
- » *silvatica* Huds.

Carex stellulata Good.

- » *stenophylla* Wahl.
- » *stricta* Good.
- » *strigosa* Huds.
- » *subramosa* Kit.
- » *supina* Wahl.
- » *tenuis* Host.
- » *tereticuscula* Good.
- » *tetanica* Roch.
- » *tomentosa* L.
- » *trachyantha* Dorn.
- » *tristis* MB.
- » *truncatula* Kit.
- » *turfosa* Fr.
- » *umbrosa* Host.
- » *vaginata* Tausch.
- » *vesicaria* L.
- » *villosa* Kit.
- » *virens* Lam.
- » *vitilis* Pr.
- » *vulgaris* Fr.
- » *vulpina*.

Carlina L. 284.

- » *acanthifolia* All.
- » *acaulis* L.
- » *grandiflora* Mönch.
- » *longifolia* Reichb.
- » *nebrodensis* Guss.
- » *simplex* W. K.
- » *subacaulis* DC.
- » *vulgaris* L.

Carpesium L. 292.

- » *abrotanoides* L.
- » *cernuum* L.

Carpinus L. 337.

- » *Betulus* L.
- » *Carpinizza* Host.
- » *duinensis* Scop.
- » *edentula* K.
- » *intermedia* Wierzb.

Carpinus orientalis Lam.**Carthamus** L. 276.

- » *lanatus* L.
- » *tinctorius* L.

Carum L. 192.

- » *Carvi* L.

Caryophylleae. 110.**Castanea** Tournef. 336.

- » *vesca* Gärt.

Catabrosa aquatica Beauv. 412.**Caucalis** L. 181.

- » *daucoides* L.
- » *leptophylla* L.
- » *mauricata* Bisch.

Celtideae. 335.**Celtis** L. 335.

- » *australis* L.

Centaurea L. 281.

- » *alpestris* Heg.
- » *arenaria* M. B.
- » *atropurpurea* W. K.
- » *austriaca* Willd.
- » *axillaris* Willd.
- » *Biebersteinii* DC.
- » *Calcitrapa* L.
- » *calcitrapoides* L.
- » *carpathica* Geners.
- » *conglomerata* Mayer.
- » *coriacea* W. K.
- » *Cyanus* L.
- » *decipiens* Thuill.
- » *fuliginosa* Dollin.
- » *Heuffelii* Reich.
- » *iberica* Trev.
- » *Jacea* L.
- » *Kotschyana* Koch.
- » *Kotschyana* Heuff.
- » *maculosa* Lam.
- » *montana* L.

Centaurea nervosa Willd.

- » *nigra* L.
- » *paniculata* Jacq.
- » *phrygia* L.
- » *pratensis* Schult.
- » *pratensis* Thuill.
- » *Scabiosa* L.
- » *seusana* Vill.
- » *solstitialis* L.
- » *stricta* W. K.
- » *triniaeifolia* Heuff.

Centunculus L. 198.

- » *minimus* L.

Cephalanthera Rich. 348.

- » *ensifolia* Rich.
- » *pallens* Rich.
- » *rubra* Rich.

Cephalaria L. 310.

- » *centauroides* Coult.
- » *ciliata* Schult.
- » *corniculata* W. K.
- » *laevigata* W. K.
- » *pilosa* Gr. et Godr.
- » *tatarica* Kit.
- » *transilvanica* Schrad.
- » *uralensis* Reichb.

Cerasophora Neck. 77.

- » *acida* Fl. Wett.
- » *Chamaecerasus* Jacq.
- » *dulcis* Fl.

Cerastium L. 118.

- » *alpinum* L.
- » *alsinaefolium* Tausch.
- » *arvense* L.
- » *banaticum* Roch.
- » *barbulatum* Wahl.
- » *brachypetalum* Desv.
- » *caespitosum* Kit.
- » *caespitosum* Kit.
- » *dasyphyllum* Kit.

Cerastium eriophorum Kit.

- » *glomeratum* Thuil.
- » *glutinosum* Fr.
- » *grandiflorum* W. K.
- » *lanatum* Lam.
- » *latifolium* L.
- » *longirostre* Wich.
- » *macrocarpum* Sch.
- » *matrense* Kit.
- » *microcarpum* Kit.
- » *obtusatum* Kit.
- » *pauciflorum* Kit.
- » *pilosissimum* Kit.
- » *repens* Kit.
- » *rotundifolium* Kit.
- » *semidecandrum* L.
- » *strictum* Haenke.
- » *silvaticum* W. K.
- » *triviale* L. K.
- » *umbrosum* Kit.

Ceratocephalus Moench. 157.

- » *falcatus* P.
- » *orthoceras* D. C.

Ceratophylleae. 340.**Ceratophyllum L. 340.**

- » *demersum* L.
- » *submersum* L.

Cerinthe L. 230.

- » *alpina* Kit.
- » *major* L.
- » *minor* L.
- » *quinquemaculata* Wahl.

Chaerophyllum L. 178.

- » *alpinum* Kit.
- » *aromaticum* L.
- » *aureum* L.
- » *aureum* L.
- » *bulbosum* L.
- » *Cicutaria* Kit.
- » *coloratum* Kit.

Chaerophyllum hirsutum L.

- » maculatum Willd.
- » monogonum Kit.
- » nitidum Wahl.
- » nodosum Lam.
- » rotundatum Kit.
- » temulum L.
- » truncatum Kit.
- » Villarsii Koch.

Chaiturus Host. 236.

- » *Marrubiastrum Reichb.*

Chamaemelum praecox Jank. 198.**Chamaeorchis alpina Rich. 349.****Cheiranthus alpinus Jacq.**

- » cuspidatus M. B.
- » erysimoides L.
- » erysimoides Jacq.
- » helveticus Wahl.

Chelidonium Tournf. 152.

- » majus L.

Chenopodiaceae. 324.**Chenopodium L. 324.**

- » acutifolium Kit.
- » album L.
- » ambrosioides L.
- » Bonus Henricus L.
- » Botrys L.
- » ficifolium Sm.
- » glaucum L.
- » hybridum L.
- » murale L.
- » olidum Sm.
- » opulifolium Schrad.
- » polyspernum L.
- » rubrum L.
- » urbicum L.

Cherleria L. 122.

- » sedoides L.

Chironia uliginosa W. K. 245.**Chlora L. 215.****Chlora perfoliata L.**

- » serotina Gris.
- » serotina Koch.

Chondrilla L. 270.

- » juncea L.

Chrysanthemum L. 296.

- » achilleaeifolium Steud.
- » alpina Hacq.
- » alpinum L.
- » atratum Gaud.
- » biradiata.
- » corymbosum L.
- » inodorum L.
- » Leucanthemum L.
- » macrophyllum W. K.
- » montanum Kit.
- » Parthenium L.
- » rotundifolium W. K.
- » saegetum L.
- » serotinum L.
- » tenuifolium Kit.
- » trichophyllum Bois.
- » uniglandulosum Vis.
- » Zawadzkii Herb.

Chrysocoma Linosyris L. 304.

- » villosa W. K.

Chrysosplenium Tournf. 167.

- » alternifolium L.
- » opositifolium L.

Cicer L. 63.

- » arietinum L.

Cichorium L. 276.

- » Endivia L.
- » Intybus L.

Cicuta L. 194.

- » virosa L.

Cimicifuga L. 153.

- » foetida L.

Cineraria L. 291.

- » alpestris Neilr.

Cineraria alpina L.

- » *aurantiaca* Hoppe.
- » *auriculata* Herb.
- » *campestris* Retz.
- » *capitata* Wahl.
- » *cordifolia* L.
- » *crispa* Jacq.
- » *discordea* Koch.
- » *longifolia* Jacq.
- » *matrensis* Kit.
- » *palustris* L.
- » *pratensis* Hoppe.
- » *rivularis* W. K.
- » *sibirica* L.
- » *spathulaefolia* Gmel.

Circaea L. 92.

- » *alpina* L.
- » *intermedia* Ehr.
- » *lutetiana* L.

Cirsium Tournf. 278.

- » *acaule* All.
- » *arvense* Scop.
- » *Boujarti* Schultz.
- » *brachycephalum* Juratz.
- » *bulbosum* D. C.
- » *canum* M. B.
- » *Chailleti* Koch.
- » *Erisithales* Scop.
- » *ciliatum* M. B.
- » *eriphorum* Scop.
- » *heterophyllum* All.
- » *heterophyllum* Mark.
- » *horridum* Koch.
- » *integrifolium* Koch.
- » *lanceolatum* Scop.
- » *oleraceum* Scop.
- » *palustre* Scop.
- » *pannonicum* Gaud.
- » *pauciflorum* Spr.
- » *polyanthemos* Lumn.

Cirsium rivulare Lk.**Cistineae. 130.****Cistus anglicus L. 130.**

- » *canus* Jacq.
- » *serpillifolius* Crantz.
- » *vinealis* Willd.

Cladium P. Br. 384.

- » *Mariscus* R. Br.

Clematis L. 166.

- » *Flammula* L.
- » *integrifolia* L.
- » *recta* L.
- » *Vitalba* L.

Clinopodium L. 235.

- » *rulgare* L.

Cnicus pauciflorus W. K. 279.**Cnidium Cuss. 188.**

- » *venosum* Koch.

Cochlearia L. 141.

- » *Armoracia* L.
- » *macrocarpa* W. K.
- » *officinalis* L.
- » *saxatilis* Lam.

Coeloglossum viride Hartm. 350.**Colchicaceae. 371.****Colchicum L. 371.**

- » *arenarium* W. K.
- » *autumnale* L.
- » *Bertolonii* Stev. Neilr.
- » *bulbocodioides* M. B.
- » *caucasicum* Spr.
- » *Haynaldi* Heuff.
- » *neapolitanum* Ten.
- » *pannonicum* Gris.
- » *vernale* Hoff.

Colutea L. 66.

- » *arborescens* L.
- » *cruenta* Ait.

Comarum L. 81.

- » *palustre* L.

Compositae. 261.**Coniferae.** 340.**Conioselinum** Fisch. 187.» *Fischeri* Wimm. et Grab.**Conium** L. 178.» *maculatum* L.**Convallaria** L. 361.» *glabra* Kit.» *majalis* L.» *scepusiensis* Kit.**Convolvulaceae.** 223.**Convolvulus** L. 224.» *althaeoides* L.» *arvensis* L.» *Cantabrica* L.» *pedatus* D. C.» *sepium* L.» *silvaticus* W. K.» *silvestris* W. K.» *tenuissimus* Fl. gr.**Conyza squarrosa** L. 304.**Corallorhiza** Hall. 354.» *innata* R. Br.**Coreopsis** *Bidens* L. 302.**Coriandrum** L. 177.» *sativum* L.**Corispermum** L. 328.» *bracteatum* Reichb.» *canescens* Kit.» *elatum* Host.» *hyssopifolium* L.» *Marschallii* Stev.» *nitidum* Kit.» *orientale* Lam.**Corneae.** 176.**Cornus** Tournf. 176.» *mas* L.» *sanguinea* L.**Coronilla** L. 58.» *Emerus* L.**Coronilla** *latifolia*.» *montana* Scop.» *pendula* Kit.» *praecox* Kit.» *vaginalis* Lam.» *varia* L.**Cortusa** L. 200.» *Matthioli* L.**Corydalis** Vent. 151.» *albiflora* Kit.» *angustifolia* Kit.» *capnoides* Wahl.» *cava* Schw. et Kört.» *fabacea* P.» *Gebleri* Ledeb.» *pumila* Reichb.» *solida* Sw.**Corylus** L. 337.» *Avellana* L.» *Coturna* L.» *tubulosa* Willd.**Corynephorus** Beauv. 420.» *canescens* Beauv.**Cotoneaster** Medic. 89.» *orientalis* Kern.» *tomentosa* Lindl.» *vulgaris* Lindl.**Crambe** Tournf. 133.» *Tataria* Jacq.**Crassula** Hav. 175.» *rubens* L.**Crassulaceae.** 172.**Crataegus** L. 88.» *metanocarpa* M. B.» *monogyna* Jacq.» *nigra* W. K.» *ovalis* Kit.» *Oxyacantha* Jacq.» *pentagyna* Heuff.» *pentagyna* W. K.

Crataegus rosaeformis Janka.» *torminalis* L.**Crepis L. 266.**» *agrestis* W. K.» *alpestris* Tausch.» *biennis* L.» *blattarioides* Vtll.» *foetida* L.» *Fussii* Kov.» *grandiflora* Tausch.» *Gmelini* Schult.» *hieracioides* W. K.» *hispida* W. K.» *Jacquini* Tausch.» *nicaeensis* Balb.» *nudicaulis* Roch.» *paludosa* Mönch.» *pinnatifida* Willd.» *praemorsa* Tausch.» *pulchra* L.» *rhoeadifolia* M. B.» *rigida* W. K.» *setosa* Hall. fil.» *sibirica* L.» *succisaefolia* Tausch.» *tectorum* L.» *virens* Vull.» *viscidula* Froel.**Crisium acaule All.**» *bulbosum* D. C.» *cano-oleraceum* Reichb.» *Erisithales* Scop.» *oleraceum* Scop.» *rivulare* Lk.**Crocus L. 356.**» *albiflorus* Höpp. et Horn.» *aureus* Sibth.» *banaticus* Heuff.» *discolor* Reuss.» *grandiflorus* Gay.**Crocus Heuffelii Körn.**» *iridiflorus* Kit.» *luteus* Roch.» *moesiacus* Ker.» *nudiflorus* Kit.» *parviflorus* Gay.» *reticulatus* Stev.» *sativus* All.» *speciosus* Roch.» *variegatus* Hoppe.» *vernus* β . *banaticus* Heuff.» *vernus* L.**Crucianella L. 252.**» *molluginoides* MB.» *angustifolia* L.**Cruciferae. 132.****Crupina Pers. 284.**» *vulgaris* P.**Crypsis Ait. 427.**» *aculeata* Ait.» *alopecuroides* Schrad.» *schoenoides* Lam.**Cucubalus Tournf. 110.**» *bacciferus* L.» *maritimus* Kit.» *mollissimus* W. K.**Cucumis L. 126.**» *Melo* L.» *sativus* L.**Cucurbita L. 126.**» *aurantia* Willd.» *Citrullus* L.» *Lagenaria* L.» *Melopepo* L.» *Pepo* L.» *subverrucosa* Willd.» *verrucosa* L.**Cucurbitaceae. 126.****Cupressineae. 342.****Cupuliferae. 336.**

Cuscuta Tournf. 223.

- » *Epilinum Weihe.*
- » *Epithymum L.*
- » *europaea L.*
- » *lupuliformis Krock.*
- » *monogyna Koch. n. Vahl.*
- » *trifolii Bab.*

Cyclamen L. 200.

- » *europaeum L.*

Cydonia Tournf. 87.

- » *vulgaris P.*

Cynodon Rich. 420.

- » *Dactylon P.*

Cynoglossum L. 225.

- » *germanicum Jacq.*
- » *montanum Lam.*
- » *officinale L.*
- » *pictum Ait.*
- » *silvaticum Haenke.*

Cynosurus L. 409.

- » *aureus L.*
- » *caeruleus L.*
- » *cristatus L.*
- » *echinatus L.*

Cyperaceae. 378.**Cyperus L. 378.**

- » *australis Schrad.*
- » *calidus Kern.*
- » *flavescens L.*
- » *fuscus L.*
- » *glaber L.*
- » *glomeratus L.*
- » *longus L.*
- » *Monti L. fl.*
- » *pannonicus Jacq.*
- » *patulus Kit.*
- » *virescens Hoffm.*

Cypripedium L. 347.

- » *Calceolus L.*

Cystopteris Bernh. 433.**Cystopteris alpina Lk.**

- » *fragilis Döll.*
- » *montana Lk.*
- » *sudetica A. Br.*

Cytisus L. 74.

- » *albus Jacq.*
- » *argenteus Dietl.*
- » *austriacus L.*
- » *banaticus Gris.*
- » *biflorus W. K.*
- » *capitatus Jacq.*
- » *ciliatus Wahl.*
- » *cinereus Host.*
- » *elongatus W. K.*
- » *falcatus W. K.*
- » *glaber L. fil.*
- » *Heuffelii Wierzb.*
- » *hirsutus L.*
- » *Laburnum L.*
- » *leiocarpus Kern.*
- » *leucanthus W. K.*
- » *leucanthus obscurus Roch.*
- » *myrtifolius Presl.*
- » *nigricans L.*
- » *radiatus Koch.*
- » *ratisbonensis Schaeff.*
- » *Rochelii Wierzb.*
- » *scepusiensis Kit.*
- » *serotinus Kit.*
- » *supinus Cr.*

Dactylis L. 410.

- » *glomerata L.*
- » *laevis Wierzb.*
- » *littoralis Willd.*
- » *polygama Horv.*

Danthonia DC. 416.

- » *decumbens DC.*
- » *provincialis DC.*

Daphne L. 317.

- » *Cneorum L.*

Daphne Laureola L.

» *Mezereum L.*

Daphnoideae. 317.

Datura L. 223.

» *Stramonium L.*

Daucus Tournf. 181.

» *Carota L.*

Delphinium Tournf. 154.

» *alpinum W. K.*

» *carpaticum Kit.*

» *Consolida L.*

» *elatum L.*

» *hybridum Steph.*

» *intermedium Ait.*

» *orientale Gay.*

» *speciosum Janka.*

Dentaria Tournf. 145.

» *bublifera L.*

» *enneaphylla L.*

» *glandulosa W. K.*

» *trifolia W. K.*

Dianthus L. 115.

» *alpinus Wahl.*

» *arenarius Tows. Kit.*

» *Armeria L.*

» *Armeriastrum Wolfn.*

» *atrorubens All.*

» *Balbisii Ser.*

» *banaticus Heuff.*

» *barbatus L.*

» *biternatus Schur.*

» *capitatus Roch.*

» *Carthusianorum L.*

» *Caryophyllus L.*

» *collinus W. K.*

» *compactus Kit.*

» *deltoides L.*

» *diminutus Wulf.*

» *diutinus Reich.*

» *diutinus Kit. Schult.*

Dianthus dubius Roch.

» *gelidus Schur.*

» *glacialis Haenke.*

» *glaucophyllus Reich.*

» *hungaricus Hauskn.*

» *nitidus W. K.*

» *petraeus W. K.*

» *plumarius L.*

» *polymorphus MB.*

» *polymorphus Wierzh.*

» *Pseudoarmeria Roch.*

» *prolifer L.*

» *sabuletorum Heuff.*

» *saxatilis Star.*

» *saxifragus L.*

» *Seguierii Vill.*

» *superbus L.*

» *trifasciatus Wierzb.*

» *velutinus Guss.*

» *Wimmeri Wich.*

» *virginicus Lumn.*

Dictamnus L. 97.

» *albus L.*

Digitalis Tournf. 215.

» *ambigua Murr.*

» *ferruginea L.*

» *grandiflora Lam.*

» *laevigata Nendtw.*

» *lanata Ehr.*

» *lutea L.*

» *nova Wint.*

» *purpurea L.*

» *Winterli Roth.*

Dioscoreae. 360.

Diploaxis DD. 133.

» *muralis DC.*

» *tenuifolia DC.*

Dipsaceae. 308.

Dipsacus L. 310.

» *Fullonum L.*

Dipsacus laciniatus L.» *silvestris* Mill.**Doronicum L. 289.**» *austriacum* Jacq.» *caucasicum* MB.» *cordifolium* Sternb.» *hungaricum* Reichb.» *Nendwichi* Sadl.» *Pardalianches* L.» *scorpioides* Willd.**Dorycnium Tournf. 67.**» *diffusum* Janka.» *herbaceum* Vill.» *pentahyllum* Scop.» *suffruticosum* Vill.**Draba L. 142.**» *aizoides* L.» *Aizoon* Wahl.» *carinthiaca* Hoppe.» *hirtella* Jord.» *Hoppeana* Rud.» *Johannis* Host.» *Kotschy* Stur.» *lasiocarpa* Roch.» *muralis* L.» *nemorosa* L.» *praecox* Stev.» *spatulata* Lang.» *tomentosa* Wahl.» *verna* L.**Dracocephalum L. 237.**» *austriacus* L.» *Moldavica* L.» *Ruyschiana* L.**Drosera L. 130.**» *intermedia* Hayne.» *longifolia* L.» *rotundifolia* L.**Droseraceae. 130.****Dryas L. 85.****Dryas octopetala.****Ecballion Rich. 126.**» *Elatarium* Rich.**Echinops L. 286.**» *banaticus* Roch.» *commutatus* Juratzka.» *exaltatus* Koch.» *humilis* Reichb.» *Ritro* L.» *Rochelianus* Grisb.» *sphaerocephalus* L.**Echinospermum Sw. 224.**» *deflexum* Lehm.» *Lapulla* Lehm.**Echium L. 230.**» *altissimum* Jacq.» *italicum* L.» *rubrum* Jacq.» *Schifferi* Lang.» *vulgare* L.» *Wierzbickii* Hab.**Edrajanthus A. D. C. 261.**» *Kitaibilii* A. D. C.**Elaeagneae. 317.****Elaeagnus R. Br. 317.**» *angustifolia* L.**Elatine L. 106.**» *Alsinastrum* L.» *hexandra* DC.» *Hydropiper* L.» *triandra* Schk.**Elymus L. 400.**» *arenarius* L.» *caninus* L.» *crinitus* Schreb.» *europaeus* L.**Elyna Schrad. 384.**» *spicata* Schrad.**Empetrum L. 101.**» *nigrum* L.

Ephedra L. 340.

- » *minor* Host.
- » *vulgaris* Rich.

Epigogium Rich. 348.

- » *Gmelini* Rich.

Epilobium L. 90.

- » *alpinum* L.
- » *angustifolium* L.
- » *angustissimum* W. K.
- » *Dodonaei* Vill.
- » *hirsutum* L.
- » *molle* Kit.
- » *montanum* L.
- » *nutans* Tausch.
- » *origanifolium* Lam.
- » *palustre* L.
- » *parviflorum* Schreb.
- » *pubescens* Kit.
- » *roseum* Schreb.
- » *silvesre* Kit.
- » *tetragonum* L.
- » *trigonum* Schrank.
- » *triphyllum* Vitk.
- » *virgatum* Fr.

Epimedium L. 153.

- » *alpinum* L.

Epipactis Rich. 347.

- » *atrorubens* Schult.
- » *latifolia* All.
- » *microphylla* Ehr.
- » *palustris* Crantz.
- » *purpurata* Sm.

Equisetaceae. 437.**Equisetum L. 437.**

- » *albomarginatum* Kit.
- » *arenarium* Kit.
- » *arvense* L.
- » *eburneum* Roth.
- » *elongatum* Willd.
- » *fluviatile* Huds.

Equisetum hiemale L.

- » *hungaricum* Sand.
- » *inundatum* Lasch.
- » *limosum* L.
- » *nemorosum* A. Br.
- » *palustre* L.
- » *pannonicum* W. K.
- » *pratense* Ehr.
- » *silvaticum* L.
- » *Telmateja* Ehr.
- » *variegatum* Schleich.

Eragrostis Beauv. 415.

- » *pilosa* Beauv.
- » *poaeoides* Beauv.

Eranthis Salisb. 156.

- » *hyemalis* Salisb.

Erianthus Hostii Gris. 399.

- » *strictus* Bluff.

Erica L. 197.

- » *carnea* L.
- » *herbacea*
- » *Tetralix* Szontagh.
- » *vulgaris* L.

Ericaceae. 195.**Erigeron L. 305.**

- » *acris* L.
- » *alpinus* L.
- » *canadensis* L.
- » *carpaticus* Gris.
- » *droebachensis* Mill.
- » *uniflorus* L.
- » *Villarsii* Bill.

Eriophorum L. 379.

- » *alpinum* L.
- » *angustifolium* Roth.
- » *gracile* Koch.
- » *latifolium* Hoppe.
- » *Scheuchzeri* Hoppe.
- » *vaginatum* L.

Erodium L'Herit 93.

Erodium chaerophyllum.

- » *ciconium* Willd.
- » *cicularium* L'Herit.
- » *glutinosum* R. K.
- » *moschatum* L'Herit.
- » *pimpinellifolium* Willd.

Erophila americana DC. 143.**Erucastrum** Presl. 134.

- » *obtusangulum* Reich.
- » *Pollichii* Schimp. Spenn.
- » *vulgare* Endl.

Ervum L. 63.

- » *Lens* L.

Eringium Tournf. 194.

- » *campestre* L.
- » *planum* L.

Erysimum L. 137.

- » *Alliaria* L.
- » *angustifolium* W. K.
- » *austriacum* Baumg.
- » *canescens* Rth.
- » *Cheiranthus* P.
- » *cheiranthoides* Reichb.
- » *hieracifolium* Jacq.
- » *lanceolatum* R. Br.
- » *longisiliquum* Neilr.
- » *odoratum* Ehr.
- » *orientale* R. Br.
- » *pannonicum* Cr.
- » *pumilum* Gaud.
- » *repandum* L.
- » *strictum* Fl. Watt.
- » *virgatum* Pasv.
- » *Witmannii* Zaw.

Erythraea Rich. 245.

- » *albiflora* Kit.
- » *Centaurium* P.
- » *compressa* Sadl.
- » *emarginata* W. K.
- » *linariaefolia* P.

Erythraea pulchella P.

- » *ramosissima* P.

Erythronium L. 370.

- » *Dens Canis* L.

Euclidium R. Br. 140.

- » *syriacum* R. Br.

Eupatorium Tournf. 307.

- » *cannabinum* L.

Euphorbia L. 98.

- » *acuta* L.
- » *amygdaloides* L.
- » *angulata* Jacq.
- » *arvensis* Kit.
- » *babensis* Kit.
- » *Cajogala* Ehr.
- » *Cajogala* Wierzb.
- » *carniolica* Jacq.
- » *Chamaesyce* L.
- » *Cyparissias* L.
- » *coralloides* L.
- » *dulcis* L.
- » *elliptica* Kit.
- » *epithymoides* L.
- » *Esula* L.
- » *exigua* L.
- » *falcata* L.
- » *fragifera* Markus.
- » *Gerardiana* Jacq.
- » *helioscopia* L.
- » *hirsuta* L.
- » *homophylla* Lang.
- » *Lathyris* L.
- » *lingulata* Heuff.
- » *lucida* W. K.
- » *mehadiensis* Kit.
- » *nemoralis* Kit.
- » *nervosa* Kit.
- » *nicaeensis* All.
- » *nodosa* Kit.
- » *obscura* Lang.

Euphorbia oleaefolia Gouan.

- » *opaca* Lang.
- » *pallida* Willd.
- » *palustris* L.
- » *pannonica* Host.
- » *patens* Kit.
- » *Peplis* L.
- » *Peplus* L.
- » *pilosa* L.
- » *pilosa* Roch.
- » *platyphylla* L.
- » *procera* M. B.
- » *pulverulenta* Kit.
- » *retusa* L.
- » *rugosa* Kit.
- » *salicifolia* L.
- » *saxatilis* Jacq.
- » *segetalis* L.
- » *stricta* L.
- » *tuberosa* Kit.
- » *verrucosa* Jacq.
- » *villosa* W. K.
- » *virgata*.
- » *virgata* W. K.

Euphrasia L. 210.

- » *alpina* D. C.
- » *lutea* L.
- » *minima* Auct.
- » *Odontites* L.
- » *officinalis* L.
- » *salisburgensis* Funk.

Evonymus Tournf. 103.

- » *europaeus* L.
- » *latifolius* Scop.
- » *medius* Kit.
- » *verrucosus* L.

Fagus L. 336.

- » *silvatica* L.

Falcaria Host. 193.

- » *Rivini* Host.

Farsetia R. Br. 144.

- » *incana* R. Br.

Fedia dasycarpa Stev. 312.**Ferula** L. 185.

- » *Heuffelii* Grieseb.
- » *monticola* Bois et Held.
- » *Sadleri* Ledeb.
- » *sibirica* Sadl.
- » *silvatica* Bess.

Festuca L. 406.

- » *alpina* Gaud.
- » *amethystina* Host.
- » *angustifolia* L.
- » *arundinacea* L.
- » *bromoides* L.
- » *calamaria* Host.
- » *capillata* Lam.
- » *carpathica* Dietr.
- » *decumbens* L.
- » *Drymeia* M. K.
- » *duriuscula* L.
- » *elatior* L.
- » *Eskia* Ram.
- » *flavescens* Bell.
- » *Gaudini* Kunth.
- » *gigantea* Vill.
- » *glauca* Lam.
- » *heterophylla* Lam.
- » *hirsuta* Host.
- » *latifolia* Host.
- » *loliacea* Huds.
- » *membranacea* Kit.
- » *muralis* Kit.
- » *Myuros* Ehr.
- » *nigricans* Lam.
- » *nutans* Wahl.
- » *ovina* L.
- » *paludosa* Gaud.
- » *pannonica* Wulf.
- » *picta* Kit.

Festuca pilosa Kit.

- » *pratensis* Huds.
- » *pratensis*.
- » *Pseudomyuros* Soy.
- » *pumila* Vill.
- » *rubra* L.
- » *rupicola* Heuff.
- » *scircioides* Roth.
- » *silvatica* Vill.
- » *spectabilis* Mark.
- » *tenuifolia* Sibth.
- » *vaginata* W. K.
- » *varia* Haenke.
- » *violacea* Gaud.

Ficaria calthaeifolia Reich. 159.

- » *nudicaulis* Kern.
- » *ranunculoides* Roth.

Ficus L. 335.

- » *Carica* L.

Filago L. 292.

- » *arvensis* L.
- » *germanica* L.
- » *montana* L.
- » *pyramidata* Wahl.

Foeniculum Hoffm. 189.

- » *officinale* All.

Fragaria L. 81.

- » *collina* L.
- » *elatior* Ehr.
- » *praecox* Kit.
- » *reversa* Kit.
- » *vesca* L.

Frangulaceae. 102.**Fraxinus** L. 249.

- » *excelsior* L.
- » *Ornus* L.

Fritillaria L. 368.

- » *imperialis* L.
- » *Meleagris* L.
- » *montana* Hoppe.
- » *pyrenaica* Roch.

Fritillaria ruthenica Wie.

- » *tenella* M. B.

Fumaria Tournf. 150.

- » *agraria* Gries?
- » *calycina* Kit.
- » *capnoides* L.
- » *deflexa* Heuff.
- » *deflexa* Heuff.
- » *Kraliki* Jord.
- » *Kraliki* Neilr.
- » *Laggeri* Jord.
- » *media* Janka.
- » *micrantha* Griseb.
- » *officinalis* L.
- » *parviflora* Bertol.
- » *parviflora* Lam.
- » *Petteri* Neilr.
- » *Petteri* Reichb.
- » *rostellata* Knaf.
- » *tenuiflora* Aschers.
- » *teuiflora* Jank.
- » *Vaillantii* Aschers.
- » *Vaillantii* Lois.
- » *Wirtgeni* Steff.

Gagea Salisb. 369.

- » *arvensis* Schult.
- » *bohémica* Schult.
- » *lutea* Schult.
- » *minima* Schult.
- » *pratensis* Koch.
- » *pusilla* Schult.
- » *spathacea* Schult.
- » *stenopetala* Reichb.
- » *succedanea* Gris.

Galanthus L. 355.

- » *nivalis* L.

Galatella villosa Reichb. 304.**Galega** L. 66.

- » *officinalis* L.

Galeobdolon Huds. 237.

Galeobdolon luteum Huds.**Galeopsis L. 235.**

- » *angustifolia* Ehrh.
- » *intermedia* Vill.
- » *Ladanum* L.
- » *latifolia* Hoff.
- » *ochroleuca* Lam.
- » *pubescens* Bess.
- » *Tetrahit* L.
- » *versicolor* Curt.

Galinsoga Ruiz. et Pav. 302.

- » *parviflora* Cav.

Galium L. 253.

- » *anglicum* Huds.
- » *Aparine* L.
- » *aristatum* L.
- » *austriacum* Jacq.
- » *boreale* L.
- » *capillipes* Reichb.
- » *cinereum* All.
- » *cruciatum* L.
- » *divaricatum* Lam.
- » *effusum* Boiss.
- » *erectum* Huds.
- » *helveticum* Weig.
- » *hirsutum* Kit.
- » *hyssopifolium* Hoffm.
- » *infestum* W. K.
- » *laevigatum* L.
- » *linifolium* Roch.
- » *litigiosum* D. C.
- » *lucidum* All.
- » *Mollugo* L.
- » *ochroleucum* Kit.
- » *ochroleucum* Wolf.
- » *palustre* L.
- » *papillosum* Heuff.
- » *parisiense* L.
- » *pedemontanum* M. B.
- » *pubescens* Schrad.

Galium purpureum L.

- » *pusillum* L.
- » *retrosum* D. C.
- » *rotundifolium* L.
- » *rubroides* L.
- » *rubrum* L.
- » *sacharatum* All.
- » *spurium* L.
- » *sudeticum* Tausch.
- » *silvaticum* L.
- » *silvestre* Poll.
- » *tenuissimum* M. B.
- » *tinctorium* Lumn.
- » *tricorne* With.
- » *uliginosum* L.
- » *vernum* Scop.
- » *vernum* Scop.
- » *vero-Mollugo* Schied.
- » *verum* L.

Gaya Gaud. 187.

- » *simplex* Gaud.

Genista L. 75.

- » *bibariensis* Ker.
- » *coriacea* Kit.
- » *elliptica* Kit.
- » *elliptica nervosa* Kit.
- » *epilosa* L.
- » *germanica* L.
- » *hirsuta* Kit.
- » *hungarica* Ker.
- » *Mayeri* Janka.
- » *nervata* Kit.
- » *ovata* W. K.
- » *pilosa* L.
- » *procumbens* W. K.
- » *pubescens* Lang.
- » *sagittalis* L.
- » *sibirica* Wierzb.
- » *silvestris* Kit.
- » *tinctoria* L.

Genista triangularis Willd.

» triquetra W. K.

Gentiana L. 246.

- » *acaulis* L.
- » *aestiva* Rom. et Schl.
- » *Amarella* L.
- » *angulosa* Heuff.
- » *angustifolia* Vill.
- » *asclepiadea* L.
- » *ciliata* L.
- » *cruciata* L.
- » *excisa* Presl.
- » *frigida* Haenke.
- » *germanica* Wahl.
- » *glacialis* Vill.
- » *lutea* L.
- » *lutea* L.
- » *nana* Wulf.
- » *nivalis* L.
- » *obtusifolia* Willd.
- » *pannonica* Scop.
- » *Pneumonanthe* L.
- » *prostrata* Haenke.
- » *punctata* L.
- » *pyrenaica* L.
- » *spathulata* Bartl.
- » *tenella* Rottb.
- » *utriculosa* L.
- » *verna* L.

Gentianeae 244.**Geraniaceae. 93.****Geranium L. 93.**

- » *argenteum* L.
- » *batrachioides* Lang.
- » *bohemicum* L.
- » *columbinum* L.
- » *dissectum* L.
- » *divaricatum* Ehr.
- » *lucidum* L.
- » *macrorrhizum* L.

Geranium molle L.

- » *multiflorum* Lang.
- » *palustre* L.
- » *phaeum* L.
- » *pratense* L.
- » *pusillum* L.
- » *pyrenaicum* L.
- » *robertianum* L.
- » *rotundifolium* L.
- » *sanguineum* L.
- » *sibiricum* L.
- » *silvaticum* L.
- » *umbrosum* W. K.

Geum L. 84.

- » *inclinatum* Schleich.
- » *intermedium* Ehr.
- » *montanum* L.
- » *reptans* L.
- » *rivale* L.
- » *rivale-montanum* Heus.
- » *urbano-rivale* Schied.
- » *urbanum* L.

Gladiolus L. 358.

- » *imbricatus* L.
- » *palustris* Gaud.

Glaucium Tournf. 151.

- » *corniculatum* Curt.
- » *flavum* Crantz.
- » *tricolor* Bernh.

Glaux L. 199.

- » *maritima* L.

Glechoma L. 238.

- » *globulata* Kit.
- » *hederacea* L.
- » *heterophylla* Opiz.
- » *hirsuta* W. K.

Globularia L. 231.

- » *cordifolia* L.
- » *vulgaris* L.

Globularieae 231.

Glyceria R. Br. 411.

- » *aquatica Presl.*
- » *distans Wahl.*
- » *festucaeformis Heynhold.*
- » *fluitans R. Br.*
- » *plicata Fries.*
- » *spectabilis M. K.*

Glycyrrhiza L. 66.

- » *echinata L.*
- » *glabra L.*
- » *glandulifera W. K.*

Gnaphalium L. 293.

- » *arenarium L.*
- » *carpathicum Wahl.*
- » *dioicum L.*
- » *Hoppeanum Koch.*
- » *Leontopodium L.*
- » *luteoalbum L.*
- » *norvegicum Gunn.*
- » *pusillum Willd.*
- » *rectum Sm.*
- » *silvaticum L.*
- » *supinum L.*
- » *uliginosum L.*

Gnetaceae. 340.**Goodyera R. Br. 347.**

- » *repens R. Br.*

Gramineae. 398.**Grammitis Sw. 437.**

- » *Ceterach Sw.*

Gratiola R. Br. 215.

- » *angustifolia Wierzb.*
- » *inundata Kit.*
- » *officinalis L.*

Guttiferae. 106.**Gymnadenia R. Br. 350.**

- » *albida Rich.*
- » *conopsea R. Br.*
- » *Frivaldszkyana Hampe.*
- » *odoratissima Rich.*

Gymnadenia Ornithis Jacq.**Gypsophila L. 115.**

- » *acutifolia Fisch.*
- » *fastigiata L.*
- » *muralis L.*
- » *paniculata L.*
- » *repens L.*

Hacquetia Epipactis D. C. 194.**Haloragaceae. 89.****Hedera L. 177.**

- » *Helix L.*

Hedysarum L. 57.

- » *carpathicum W. K.*
- » *obscurum L.*

Heleocharis R. Br. 383.

- » *acicularis R. Br.*
- » *caespitosa L.*
- » *carniolica Koch.*
- » *multicaulis Sm.*
- » *ovata R. Br.*
- » *palustris R. B.*
- » *pauciflora Lightf.*

Helianthemum Tournf. 130.

- » *alpestre Jacq.*
- » *calcareum Kit.*
- » *Fumana Mill.*
- » *obscurum P.*
- » *oelandicum Wahl.*
- » *pifragum Kern.*
- » *Rochelii Kit*
- » *salicifolium Pers.*
- » *tomentosum Koch.*
- » *vulgare Gärtn.*

Helianthus L. 302.

- » *annuus L.*
- » *tuberosus L.*

Heliotropium L. 231.

- » *europaeum L.*
- » *supinum L.*

Helleborus Adans. 156.

Helleborus atrorubens W. K.

- » capreus Host.
- » dumetorum W. K.
- » niger L.
- » odorus.
- » pallidus Host.
- » purpurascens W. K.
- » viridis L.

Helminthia Juss. 272.

- » *echioides* Gärtn.

Helonias borealis W. K. 372.**Helosciadium** Koch. 193.

- » *nodiflorum* Koch.
- » *repens* Koch.

Hemerocalis L. 362.

- » *flava* L.
- » *fulva* L.

Hepatica Dillen. 162.

- » *triloba* D. C.

Heracleum L. 182.

- » *alpinum* L.
- » *angustifolium* Jacq.
- » *asperum* Tournef.
- » *elegans* Jacq.
- » *nemorosum* Kalchb.
- » *palmatum* Baumg.
- » *Panaces* Kit.
- » *sibiricum* L.
- » *Spondylium* L.
- » *stenophyllum* Hauskn.

Herminium R. Br. 348.

- » *Monorchis* R. Br.

Herniaria L. 125.

- » *glabra* L.
- » *hirsuta* L.
- » *incana* Lam.

Hesperis L. 139.

- » *inodora* L.
- » *matronalis* L.
- » *nova* Wint.

Hesperis odora Kit.

- » *runcinata* W. K.
- » *sibirica* L.
- » *tristis* L.

Hibiscus L. 109.

- » *fulvus* Kit.
- » *ternatus* Kit.
- » *Trionum* L.

Hieracium L. 261.

- » *alpestre* Jacq.
- » *alpinum* L.
- » *alpino-carpaticum* Wim.
- » *angustifolium* Herb.
- » *atratum* Fr.
- » *aurantiacum* L.
- » *Auricula* L.
- » *auriculoides* Lang.
- » *Bauhini* Bess.
- » *bifidum* Kit.
- » *brachiatum* Bert.
- » *bupleuroides* Gmel.
- » *carpathicum* Bess.
- » *chondrilloides* L.
- » *cimigerum* Reich.
- » *cordifolium* Kit.
- » *corymbosum* Kit.
- » *croaticum* W. K.
- » *Csereianum* Vis.
- » *cymosum* Næg.
- » *dentatum* Hopp.
- » *dubium* Kit.
- » *echioides* Lumn.
- » *echioides* Mark.
- » *fallax* D. C.
- » *fallax* Willd.
- » *florentinum* Willd.
- » *foliosum* W. K.
- » *furcatum* Mark.
- » *glabrum* Kit.
- » *glabratum* Hopp.

Hieracium glaucum Wahl.

- » *glanduliferum* Hopp.
- » *Heuffelii* Janka.
- » *humile* Jacq.
- » *lasiophyllum* Koch.
- » *marmoreum* Parc. et Vis.
- » *molle* Jacq.
- » *mosanum* Crep.
- » *murorum* L.
- » *Nestleri* Vill.
- » *obscurum* Lang.
- » *oreades* Heuff.
- » *pellucidum* Wahl.
- » *pannonicum* Jacq.
- » *petraeum* Fris.
- » *Pilosella* L.
- » *Pilosella-aurantiac.* Heen.
- » *pleiophyllum* Schur.
- » *porrifolium* L.
- » *praealto-Pilosella* Wimm.
- » *praealtum* Koch.
- » *praemorsum* L.
- » *prenanthoides* Vill.
- » *pratense* Tausch.
- » *pubescens* Kit.
- » *pumilum* Hopp.
- » *racemosum* W. K.
- » *ramosum* W. K.
- » *rhodopeum* Gris.
- » *rigidum* Hartm.
- » *rohacsense* Kit.
- » *rotundifolium* Kit.
- » *sabaudum* L.
- » *sabinum* Seb. et Maur.
- » *saxatile* Jacq.
- » *Schmidtii* Tausch.
- » *setigerum* Tausch.
- » *silvaticum* Wahl.
- » *staticefolium* Vill.
- » *stoloniferum* Heuff.

Hieracium stoloniferum Hazs.

- » *Tatrae* Gris.
- » *transsilvanicum* Heuff.
- » *umbellatum* L.
- » *villosum* L.
- » *villosum* Froeh.
- » *virosum* Poll.
- » *vulgatum* Fr.
- » *Zizianum* Tausch.

Hierochloa Gm. 425.

- » *australis* R. Sch.
- » *borealis* R. Sch.

Himanthoglossum Spreng. 350.

- » *hircinum* Spr.

Hippocrepis L. 58.

- » *comosa* L.
- » *flexuosa*.

Hippophae L. 317.

- » *rhamnoides* L.

Hippuris L. 89.

- » *vulgaris* L.

Holcus L. 425.

- » *borealis* Schrad.
- » *halepensis* L.
- » *lanatus* L.
- » *mollis* L.
- » *repens* Host.
- » *sacharatus* Ard.
- » *Sorghum* L.

Holosteum L. 121.

- » *umbellatum* L.

Homogyne alpina Cass. 307.**Hordeum** L. 309.

- » *distichum* L.
- » *hexastichon* L.
- » *maritimum* With.
- » *murinum* L.
- » *secalinum* Schreb.
- » *strictum* Desf.
- » *vulgare* L.

Hordeum Zeocriton L.**Hottonia** L. 198.» *palustris* L.**Humulus** L. 333.» *Lupulus* L.**Hutschinsia** R. Br. 136.» *alpina* R. Br.» *petraea* R. Br.**Hydrocharideae.** 354.**Hydrocharis** L. 354.» *Morsus ranae* L.**Hyosciamus** L. 222.» *agrestis* Kit.» *niger* L.» *pallidus* Kit.**Hypericum** L. 107.» *alpigenum* Kit.» *alpinum* W. K.» *ambiguum* K.» *barbatum* Jacq.» *dubium* Leers.» *elegans* Kell.» *elegans* Steph.» *hirsutum* L.» *humifusum* L.» *montanum* L.» *perforatum* L.» *pulchrum* L.» *quadrangulum* L.» *quadrangulum* Auct.» *repandum* Kit.» *Richteri* Vill.» *Rochelii* Gris.» *tetrapterum* F.» *umbellatum* Kern.**Hypochaeris** L. 274.» *glabra* L.» *helvetica* Wulf.» *maculata* L.» *radicata* L.**Hypochaeris uniflora** Vill.**Ilex** L. 102.» *Aquifolium* L.**Impatiens** L. 92.» *Nolitangere* L.**Imperatoria** L. 185.» *Ostruthium* L.**Inula** L. 303.» *britannica* L.» *corelata* Boiss.» *Conyza* D. C.» *dysenterica* L.» *ensifolia* L.» *germanica* L.» *Helenium* L.» *hirta* L.» *hybrida* Baumg.» *montana* Baumg.» *Oetteliana* Reich.» *Oculus Christi* L.» *Pulicaria* L.» *salicina* L.» *squarrosa* L.**Irideae.** 356.**Iris** L. 358.» *arenaria* Roch.» *arenaria* W. K.» *bohémica* Schm.» *florentina* L.» *foetidissima* L.» *germanica* L.» *graminea* L.» *hungarica* W. K.» *lepidia* Heuff.» *leucographa* Kern.» *lucida* Reichb.» *pallida* Lam.» *Pseudoacorus* L.» *pumila* L.» *Reichenbachii* Heuff.

Iris sibirica L.

- » *spuria L.*
- » *squalens L.*
- » *tristis Reich.*
- » *variegata L.*

Isatis L. 135.

- » *banatica Link.*
- » *praecox Kit.*
- » *tinctoria L.*

Isnardia L. 92.

- » *palustris L.*

Isoeteae 429.**Isoetes L. 429.**

- » *lacustris L.*

Isopyrum L. 155.

- » *thalictroides L.*

Jasione L. 261.

- » *Jankai Neilr.*
- » *montana L.*
- » *perennis Lam.*

Juglans L. 98.

- » *regia L.*

Juncaceae. 372.**Juncus L. 372.**

- » *adscendens Host.*
- » *alpinus Vill.*
- » *aquaticus Roth.*
- » *atratus Krock.*
- » *bufonius L.*
- » *campestris L.*
- » *communis Mayer.*
- » *compressus Jacq.*
- » *conglomeratus L.*
- » *effusus L.*
- » *filiformis L.*
- » *Gerardi Lois.*
- » *glaucus Ehr.*
- » *Jacquinii L.*
- » *lamprocarpus Ehr.*
- » *monanthos Jacq.*

Juncus obtusatus Kit.

- » *obtusiflorus Ehr.*
- » *pilosus L.*
- » *silvaticus Reichard.*
- » *sphaerocarpus Nees.*
- » *squarrosus L.*
- » *supinus Mönch.*
- » *Tenageia Ehr.*
- » *trifidus L.*
- » *triglmis L.*
- » *uliginosus Roth.*

Juniperus L. 342.

- » *communis L.*
- » *nana Willd.*
- » *Sabina L.*

Jurinea Cass. 277.

- » *macrocalathia C. Koch.*
- » *mollis Reichb.*

Kentrophyllum Neck. 276.

- » *lanatum D. C.*

Kernera Med. 141.

- » *saxatilis Reichb.*

Kitaibelia Willd. 110.

- » *vitifolia Willd.*

Knautia Coult. 309.

- » *arvensis Coult.*
- » *arvensis L.*
- » *carpatica Heuff.*
- » *ciliata Kit.*
- » *dipsacifolia Heuff.*
- » *drymeia Heuff.*
- » *dumentorum Heuff.*
- » *hybrida Coult.*
- » *longifolia Koch.*
- » *longifolia Mark.*
- » *montana Maly.*
- » *nitida Kit.*
- » *pannonica Heuff.*
- » *pinnatifida Hzs.*
- » *silvatica Dub.*

Kochia Roth. 327.

- » *arenaria* Roth.
- » *hyssopifolia* Schult. Kit.
- » *prostrata* Schrad.
- » *sedoides* Schrad.
- » *Scoparia* Schrad.

Koeleria Pers. 409.

- » *cristata* P.
- » *dactyloides* Roch.
- » *glabra* Janka.
- » *glaucua* DC.
- » *phleoides* Pers.

Labiatae. 232.**Lactuca L. 270.**

- » *augustana* All.
- » *hortensis* Bisch.
- » *muralis* Gärtn.
- » *perennis* L.
- » *quercina* L.
- » *sagittata* W. K.
- » *saligna* L.
- » *sativa* L.
- » *Scariola* L.
- » *silvestris* Bisch.
- » *stricta* W. K.
- » *viminea* Presl.
- » *virosa* Hzs.
- » *virosa* L.

Lamarchia Mönch. 409.

- » *aurea* Mönch.

Lamium L. 236.

- » *album* L.
- » *amplexicaule* L.
- » *inflatum* Heuff.
- » *incisum* Willd.
- » *laevigatum* Vrab.
- » *maculatum* L.
- » *Orvala* L.
- » *purpureum* L.

Lappa Tournf. 277.**Lappa communis Cass.et Germ.**

- » *major* Gärtn.
- » *minor* DC.
- » *tomentosa* Lam.

Lapsana L. 276.

- » *communis* L.

Laserpitium Tournf. 181.

- » *alpinum* W. K.
- » *aquilegifolium* Auct.
- » *Archangelica* Wulf.
- » *latifolium* L.
- » *marginatum* W. K.
- » *pruthenicum* L.
- » *Siler* L.

Lasiagrostis Link. 423.

- » *Calamagrostis* Link.

Lathraea L. 204.

- » *Squamaria* L.

Lathyrus L. 59.

- » *Aphaca* L.
- » *gramineus* Ker.
- » *grandistipulatus* Roch.
- » *Hallersteinii* Baumg.
- » *hirsutus* L.
- » *latifolius* L.
- » *Nissolia* L.
- » *palustris* L.
- » *platyphyllus* Hzs.
- » *pratensis* L.
- » *sativus* L.
- » *setifolius* L.
- » *sphaericus* Reh.
- » *silvestris* L.
- » *tuberosus* L.

Lavandula L. 244.

- » *vera* DC.

Lavatera L. 109.

- » *thuringiaca* L.
- » *vitifolia* Wierzb.

Ledum L. 196.

Ledum palustre L.

Leersia Solander. 427.

» *oryzoides* Schwartz.

Lemna L. 343.

» *gibba* L.

» *minor* L.

» *orbicularis* Kit.

» *polyrrhiza* L.

» *trisulca* L.

Leontodon L. 175

» *alpinum* Hoppe.

» *asper* Heuff.

» *autumnalis* L.

» *corniculatus* Kit.

» *crispus* Vill.

» *glaucescens* MB.

» *hastilis* L.

» *Hedypnois* Lumn.

» *incanus* Schrank.

» *lividus* W. K.

» *montanum* Lam.

» *nigricans* W. K.

» *pratensis* Lk.

» *pyrenaicus* Üchtr.

» *pyrenaicus* Gouan.

» *saxatilis* Reich.

» *serotinus* W. K.

» *Taraxaci* Lois.

Leonurus L. 236.

» *cardiaca* L.

» *heterophyllus* Sm.

Lepidium L. 135.

» *campestre* R. Br.

» *crassifolium* W. K.

» *Draba* L.

» *graminifolium* L.

» *latifolium* L.

» *perfoliatum* L.

» *ruderales* L.

» *sativum* L.

Lepturus R. Br. 399.

» *pannonicus* Kunth.

Leucojum L. 355.

» *aestivum* L.

» *vernum* L.

Levisticum Koch. 187.

» *officinale* Koch.

Libanotis Crantz. 188.

» *athamanthoides* Koch

» *leiocarpa* Heuff.

» *montana* All.

Ligularia Cass. 291.

» *sibirica* Cass.

Ligusticum L. 187.

» *scoticum* Roch.

» *Seguieri* Koch.

Ligustrum L. 249.

» *vulgare* L.

Liliaceae. 362.

Lilium L. 368.

» *albanicum* Gris.

» *alpinum* Kit.

» *bulbiferum* L.

» *Martagon* L.

» *pubescens* Kit.

» *pyrenaicum* Baumg.

Limodorum Tournf. 347.

» *abortivum* Sw.

Limosella L. 215.

» *aquatica* L.

Linaria Tournf. 216.

» *alpina* Mill.

» *angustifolia* Reichb.

» *arvensis* Desf.

» *ciliata* Lang.

» *commutata* Bernh.

» *Cymbalaria* Mill.

» *Elatine* Mill.

» *genistifolia* Mill.

» *italica* Trev.

Linaria linifolia Gris.

- » *linifolia* Roch.
- » *littoralis* Bernh.
- » *minor* Desf.
- » *spuria* Mill.
- » *vulgaris* Mill.

Lindernia L. 215.

- » *Pyridaria* All.

Lineae. 96.**Linnaea** Gron. 251.

- » *borealis* Gron.

Linosyris DC. 304.

- » *glabra* L.
- » *villosa* DC.
- » *vulgaris* DC.

Linum L. 96.

- » *alpinum* L.
- » *austriacum* L.
- » *capitatum* Kit.
- » *catharticum* L.
- » *corymbulosum* Reichb.
- » *extraaxillare* Kit.
- » *flavum* L.
- » *gallicum* L.
- » *hirsutum* L.
- » *hologynum* Reichb.
- » *nervosum* W. K.
- » *pannonicum* Kern.
- » *perenne* L.
- » *uniflorum* Kit.
- » *usitatissimum* L.
- » *tenuifolium* L.
- » *viscosum* L.

Listera R. Br. 347.

- » *cordata* R. Br.
- » *ovata* R. Br.

Lithospermum L. 229.

- » *apulium* Vahl.
- » *arvense* L.
- » *dispermum* L.

Lithospermum officinale L.

- » *petraeum* DC.
- » *purpureo-coeruleum* L.
- » *tinctorium* L.

Lloydia Salisb. 369.

- » *serotina* Salisb.

Lilium L. 402.

- » *arvense* Auct.
- » *complanatum* Schrd.
- » *festucaceum* Link.
- » *italicum* A. Br.
- » *linicolum* A. Br.
- » *perenne* L.
- » *perenne*.
- » *ramosum*.
- » *robustum* Reichb.
- » *speciosum* Stev.
- » *temulentum* L.

Lonicera L. 250.

- » *alpigena* L.
- » *Caprifolium* L.
- » *carpathica* Kit.
- » *coerulea* L.
- » *leiophylla* Kern.
- » *nigra* L.
- » *Periclymenum* L.
- » *pyrenaica* Kit.
- » *Xylosteum* L.

Lonicereae. 249.**Loranthaceae.** 175.**Loranthus** L. 175.

- » *europaeus* L.

Lotus L. 67.

- » *angustissimus* L.
- » *corniculatus* L.
- » *gracilis* W. K.
- » *hispidus* Desf.
- » *major* DC.
- » *siliquosus* L.
- » *silvaticus* W.

Lofus tenuis W. K.

- » *uliginosus* Schk.
- » *villosus* Thuill.

Lunaria L. 145.

- » *annua* L.
- » *annua* Lumn.
- » *rediviva* L.

Luzula DC. 375.

- » *albida* DC.
- » *campestris* L.
- » *campestris* DC.
- » *carpathica* Kit.
- » *congesta* Lej.
- » *congesta*.
- » *cuprina* Roch.
- » *flavescens* Gaud.
- » *Forsteri* DC.
- » *glabrata* Hoppe.
- » *intermedia* Kit.
- » *maxima* DC.
- » *maxima* DC.
- » *multiflora* Lejeun.
- » *nivalis* Wahl.
- » *nivea* Kit.
- » *nigricans* Desv.
- » *pallescens* Wahl.
- » *pilosa* Wild.
- » *pilosa* L.
- » *silvatica* Gaud.
- » *spadicea* DC.
- » *spadicea* DC.
- » *spicata* DC.
- » *sudetica* DC.

Lychnis DC. 111.

- » *Coronaria* L.
- » *diurna* Sibth.
- » *Floscuculi* L.
- » *nemoralis* Heuff.
- » *nivalis* Kit.
- » *vespertina* Sibth.

Lychnis Viscaria L.**Lycium** L. 221.

- » *barbarum* L.
- » *europaeum* L.

Lycopersicum Tournf. 221.

- » *esculentum* Mill.

Lycopodiaceae. 428.**Lycopodium** Spreng. 428.

- » *alpinum* L.
- » *annotinum* L.
- » *complanatum* L.
- » *inundatum* L.
- » *recurvum* Kit.
- » *Selago* L.

Lycopsis L. 228.

- » *arvensis* L.

Lycopus L. 243.

- » *europaeus* L.
- » *exaltatus* L.

Lysimachia Mönch. 198.

- » *nemorum* L.
- » *Nummularia* L.
- » *punctata* L.
- » *thyrsiflora* L.
- » *vulgaris* L.
- » *Zawadzskyi* Wies.

Lythraeae. 89.**Lythrum** L. 89.

- » *Hyssopifolia* L.
- » *Salicaria* L.
- » *virgatum* L.

Majanthemum Mönch. 361.

- » *bifolium* DC.

Malachium Fr. 118.

- » *aquaticum* Fr.

Malaxis paludosa Sw. 35.

- » *monophyllos* Sw.

Malcomia R. Br. 140.

- » *africana* R. Br.

Malva L. 110.

Malva *Alcea* L.

- » *borealis* Wallm.
- » *crenata* Kit.
- » *crispa* L.
- » *moschata* L.
- » *pusilla* Sm.
- » *rotundifolia* Fr.
- » *silvestris* L.
- » *vulgaris* Fr.

Malvaceae 109.**Marrubium** L. 233.

- » *peregrinum* L.
- » *peregrino-vulgare* Reichb.
- » *remotum* Kit.
- » *vulgare* L.

Marsilea L. 430.

- » *quadrifolia* L.

Marsileaceae 429.**Matricaria** L. 298.

- » *Bayeri* Kan.
- » *Chamomilla* L.
- » *Parthenium* L.

Mattia Schult. 226.

- » *umbellata* Schult.

Medicago L. 73.

- » *arabica* All.
- » *brachycantha* Ker.
- » *corymbifera* Schdt.
- » *denticulata* Willd.
- » *elongata* Roch.
- » *falcata* L.
- » *Gerardi* W. K.
- » *lupulina* L.
- » *minima* Desv.
- » *orbicularis* All.
- » *prostrata* Jacq.
- » *recta* Kit.
- » *sativa* L.
- » *scutellata* All.

Medicago Willdenowii.**Melampyrum** Tournf. 207.

- » *arvense* L.
- » *barbatum* W. K.
- » *cristatum* L.
- » *hybridum* Wolfn.
- » *nemorosum* L.
- » *pictum* Herb.
- » *pratense* L.
- » *saxosum* Baumg.
- » *subalpinum* Kern.
- » *silvaticum* L.

Malandrium noctiflorum Fr. 113.**Melica** L. 410.

- » *altissima* L.
- » *biflora* Retz.
- » *ciliata* L.
- » *nutans* L.
- » *uniflora* Retz.
- » *viridiflora* Ledeb.

Melilotus Tournf. 72.

- » *alba* Desv.
- » *coerulea* Desv.
- » *dentata* Pers.
- » *macrorrhiza* Pers.
- » *officinalis* Desv.
- » *saxiflora* Roch.

Melissa L. 239.

- » *officinalis* L.
- » *subnuda* W. K.

Melittis L. 237.

- » *Melisophyllum* L.

Menyanthes L. 245.

- » *trifoliata* L.

Mentha L. 243.

- » *arvensis* L.
- » *aquatica* L.
- » *crispa* L.
- » *gentilis* L.
- » *hirsuta* Host.

Mentha *sativa* Sm.

- » *silvestris* L.
- » *undulata* Willd.
- » *viridis* L.

Mercurialis L. 101.

- » *annua* L.
- » *ovata* Sternb. et Hopp.
- » *perennis* L.

Mespilus L. 88.

- » *germanica* L.

Meum Tournf. 188.

- » *athamanticum* Jacq.
- » *Mutellina* Gärtn.

Micromeria *Pulegium* Benth. 218.

Micropus L. 304.

- » *erectus* L.

Microstylis Nuttall. 354.

- » *monophylla* Lindl.
- » *paludosa* L.

Milium L. 424.

- » *efusum* L.
- » *holciforme* Spr.
- » *multiflorum* Cav.
- » *paradoxum* L.

Moehringia L. 121.

- » *diversifolia*.
- » *muscosa* L.
- » *pendula* Fenzl.
- » *trinervia* Clairv.

Moenchia Ehr. 120.

- » *erecta* Fl. Wett.
- » *mantica* Bartl.

Molinia Schrank. 410.

- » *altissima* Link.
- » *coerulea* Mönch.
- » *serotina* M. K.

Monotropa L. 195.

- » *Hypopitys* L.

Montia Mich. 126.

- » *fontana* L.

Moreae. 335.

Morus L. 335.

- » *alba* L.
- » *nigra* L.

Mulgedium Cass. 272.

- » *alpinum* Cass.

Muscari Tournf. 967.

- » *botryoides* Mill.
- » *comosum* Mill.
- » *comosum* Tausch.
- » *racemosum* Mill.
- » *tenuiflorum* Tausch.

Myagrum L. 135.

- » *perfoliatum* L.
- » *saxatile* L.

Myosotis L. 227.

- » *alpestris* Schm.
- » *arvensis* Auct.
- » *caespitosa* Schultz.
- » *collina* Reich.
- » *hispida* Schlecht. id.
- » *intermedia* Link.
- » *montana* Kit.
- » *palustris* Roth.
- » *sparsiflora* Mikan.
- » *stricta* Link.
- » *suaveolens* W. K.
- » *silvatica* Hoff.
- » *versicolor* Schlecht.

Myosurus L. 162.

- » *minimus* L.

Myrrhis Scop. 178.

- » *odorata* Scop.

Myriophyllum Vaill. 90.

- » *spicatum* L.
- » *verticillatum* L.

Najadeae. 343.

Najas L. 344.

- » *major* Roth.
- » *minor* All.

Narcissus L. 355.

- » *incomparabilis* Curt.
- » *Jorquilla* L.
- » *poëticus* L.
- » *Pse donarcissus* L.
- » *radiflorus* Salisb.
- » *Tazetta* L.

Nardus L. 399.

- » *stricta* L.

Narthecium Möhr. 372.

- » *ossifragum* Huds.

Nasturtium R. Br. 149.

- » *amphibium* R. Br.
- » *austriacum* Crantz.
- » *officinale* L.
- » *palustre* R. Br.
- » *proliferum* Heuff.
- » *pyrenaicum* L.
- » *silvestre* R. Br.

Neottia L. 347.

- » *Nidus avis* Rich.
- » *vulgaris* Kolb.

Nepeta L. 238.

- » *Cataria* L.
- » *citriodora* Balb.
- » *nuda* L.
- » *pannonica* Vill.
- » *ucranica* Wierzb.
- » *violacea* Vill.

Neslia Desv. 135.

- » *paniculata* Desv.

Nicandra Adans. 222.

- » *physaloides* Gärtn.

Nicotiana L. 222.

- » *latissima* Mill.
- » *rustica* L.
- » *Tabacum* L.

Nigella Tourmf. 155.

- » *arvensis* L.
- » *damascena* L.

Nigella sativa L.**Nigritella Rich. 350.**

- » *angustifolia* Rich.

Nonnea Med. 228.

- » *pulla* DC.

Nothochlaena R. Br. 436.

- » *Marantae* R. Br.

Nuphar Smith. 132.

- » *luteum* Sm.
- » *sericeum* Lang.

Nymphaea L. 131.

- » *alba* L.
- » *biradiata* Sommerauer.
- » *Lotos* L.
- » *thermalis* DC.

Nymphaeaceae. 131.**Oenanthe L. 190.**

- » *banatica* Heuff.
- » *dacica* Kov.
- » *fistulosa* L.
- » *media* Gris.
- » *Phellandrium* Lam.
- » *pimpinelloides* L.
- » *silaifolia* MB.
- » *Tabernaemontani* Gaud.

Oenothera L. 90.

- » *biennis* L.
- » *parviflora* Schneller. Koch.

Oenotheraceae. 90.**Oleaceae. 249.****Omphalodes Tourmf. 225.**

- » *scorpioides* Lam.
- » *verna* Mönch.

Onobrychis Tourmf. 57.

- » *alba* Desv.
- » *arenaria* Kit. n. DC.
- » *montana* Kit. n. DC.
- » *sativa* Lam.

Ononis L. 76.

- » *Columnae* All.
- » *hircina* Jacq.
- » *Natrix* L.
- » *repens* L.
- » *spinoso* L.

Onopordon L. 281.

- » *Acanthium* L.
- » *tauricum* Willd.

Onosma L. 230.

- » *arenarium* W. K.
- » *echioides* L.
- » *stellulatum* W. K.
- » *tuberculatum* Kit.

Ophioglosseae. 430.**Ophioglossum L. 430.**

- » *pennatum* Lam.
- » *vulgatum* L.

Ophris L. 349.

- » *alpina* L.
- » *apifera* Huds.
- » *arachnites* Rich.
- » *aranifera* Huds.
- » *cornuta* Stev.
- » *monophyllos* L.
- » *muscifera* Huds.
- » *myodes* Jacq.
- » *paludosa* L.
- » *Scolopax* Cav.

Orchideae. 347.**Orchis L. 351.**

- » *cordigera* Fries.
- » *coriophora* L.
- » *cruenta* Roch.
- » *elegans* Heuff.
- » *fusca* Jacq.
- » *glaucophylla* Kern.
- » *globosa* L.
- » *incarnata* L.
- » *incarnata* Willd.

Orchis lancibracteata C. Koch.

- » *latifolia* L.
- » *laxiflora* Lam.
- » *maculata* L.
- » *majalis* Reichb.
- » *mascula* L.
- » *militaris* L.
- » *Morio* L.
- » *pallens* L.
- » *palustris* Jacq.
- » *papilionacea* L.
- » *papilionacea* Kit.
- » *rivularis* Heuff.
- » *saccifera* Brogn.
- » *sambucina* L.
- » *Satragona* Heuff.
- » *Simia* Lam.
- » *speciosa* Host.
- » *tephrosanthos* Vill.
- » *Traunsteineri* Saut.
- » *ustulata* L.
- » *variegata* All.
- » *virescens* Zollikof.

Origanum L. 241.

- » *Majorana* L.
- » *vulgare* L.

Orlaya Hoffm. 181.

- » *grandiflora* Hoffm.

Ornithogalum L. 366.

- » *Boucheanum*.
- » *callosum* Kit.
- » *chloranthum* Saut.
- » *comosum* L.
- » *Kochii* Plt.
- » *narbonense* L.
- » *nutans* L.
- » *pyrenaicum* L.
- » *refractum* Willd.
- » *sulphureum* Schult.
- » *sulphureum* W. K.

Ornithogallum stachyoides Schult.

- » *umbellatum* L.
- » *villosum* Kit.

Ornithopus L. 57.

- » *perpusillus* L.

Orobanche L. 204.

- » *arenaria* Borkh.
- » *Buekiana* Koch.
- » *coerulea* Vill.
- » *cruenta* Bert.
- » *Echinopsis* Panč.
- » *Epithymum* DC.
- » *flava* Mart.
- » *Galii* Duby.
- » *gracilis* Sm.
- » *major* L.
- » *minor* Sm.
- » *pallidiflora* Hzs.
- » *pallidiflora* Wimm. et Grab.
- » *Picridis* F. W. Schult.
- » *polymorpha* Schrk.
- » *psilandra* C. Koch.
- » *purpurea* Kit.
- » *purpurea* Jacq.
- » *ramosa* L.
- » *Ritro* Gren. et God.
- » *rubens* Wallr.
- » *Salviae* Schultz.
- » *Scabiosae* Koch.
- » *stigmatodes* Wimm.
- » *Teucriti* Schultz.
- » *Wierzbickii* Schultz.

Orobancheae. 204.**Orobis** Tournf. 58.

- » *albus* L.
- » *alpestris* W. K.
- » *angustifolius* Endl.
- » *canescens* L. fil.

Orobis flaccidus Kit.

- » *gracilis* Gand.
- » *lacteus* MB.
- » *latifolius* Roch.
- » *luteus* L.
- » *niger* L.
- » *ochroleucus* W. K.
- » *praecox* Kit.
- » *rigidus* Lang.
- » *tuberosus* Lumn.
- » *variegatus* Gm.
- » *variegatus* Tén.
- » *vernus* L.

Oryza L. 427.

- » *clandestina* A. Br
- » *sativa* L.

Osmunda Lunaria L. 431.

- » *matricariae* Schrk.

Ostrya Micheli. 338.

- » *carpinifolia* Scop.

Oxalideae. 93.**Oxalis** L. 93.

- » *Acetosella* L.
- » *corniculata* L.
- » *stricta* L.

Oxyria Hill. 321.

- » *digyna* Campd.

Oxylropis DC. 65.

- » *campestris* DC.
- » *carpatica* Uechtr.
- » *Halleri* Bunge.
- » *montana* DC.
- » *oblongifolia*.
- » *pilosa* DC.
- » *sordida* Koch.

Padus Endl. 78.

- » *Mahaleb* L.
- » *vulgaris* Host.

Paeonia Tournf. 153.

- » *banatica* Roch.

- Paeonia hybrida** Pall.
 » *officinalis* Auct.
 » *peregrina* Mill.
 » *rosea* Host.
 » *tenuifolia* L.
- Paliurus** Tournf. 102.
 » *aculeatus* Lam.
- Panicum** L. 423.
 » *ciliare* Retz.
 » *Crus galli* L.
 » *glabrum* Gaud.
 » *miliaceum* L.
 » *sanguinale* L.
- Papaver** Tournf. 152.
 » *alpinum* L.
 » *Argemone* L.
 » *dubium* L.
 » *hybridum* L.
 » *Rhoeas* L.
 » *somniferum* L.
- Papaveraceae.** 150.
- Papilionaceae.** 57.
- Parietaria** L. 334.
 » *diffusa* M. K.
 » *erecta* M. K.
 » *lusitanica* L.
 » *officinalis* Willd.
 » *ramiflora* Mönch.
- Paris** L. 361.
 » *quadrifolia* L.
- Parnassia** L. 130.
 » *palustris* L.
- Paronychia** Juss. 125.
 » *argentea* Lam.
 » *capitata* Lam.
 » *Kapela* Hacq.
 » *hungarica* Gries.
- Passerina** L. 317.
 » *annua* Wickstr.
- Pastinaca** Tournf. 183.
- Pastinaca** β . *elatio* Roch.
 » *opaca* Bernh.
 » *sativa* L.
- Pedicularis** L. 208.
 » *asplenifolia* Flörke.
 » *campestris* Griseb.
 » *comosa* L.
 » *exaltata* Bess.
 » *flammea* Towns.
 » *foliosa* Wahl.
 » *Hacquetii* Graf.
 » *limnogenia* Kern.
 » *palustris* L.
 » *recutita* L.
 » *rostrata* L.
 » *Sceptrum carolinum* L.
 » *silvatica* L.
 » *versicolor* Wahl.
 » *verticillata* L.
- Peganum** L. 97.
 » *Harmala* L.
- Peltaria** L. 143.
 » *alliacea* L.
- Peplis** L. 89.
 » *Portula* L.
- Peristylus** Blum. 350.
 » *viridis* Lindl.
- Persica** Tournf. 77.
 » *vulgaris* Mill.
- Petasites** Tournf. 307.
 » *albus* Gärtn.
 » *niveus* Hauskn.
 » *niveus* Roch.
 » *officinalis* Mönch.
- Petrocallis** R. Br. 143.
 » *pyrenaica* R. Br.
- Peucedanum** L. 184.
 » *alsaticum* L.
 » *arenarium* W. K.
 » *austriacum* Koch.

Peucedanum Cervaria L.

- » *Chabraei* Reich.
- » *heterophyllum* Schloss.
- » *longifolium* W. K.
- » *officinale* L.
- » *Oreoselinum* Mönch.
- » *rablense* Koch.
- » *Rochelianum* Heuff.
- » *ruthenicum* M. B.
- » *Schottii* Bess.
- » *sibiricum* W. K.
- » *verticillare* Koch.

Phaca L. 65.

- » *alpina* Jacq.
- » *frigida* L.

Phalaris L. 425.

- » *arundinacea* L.
- » *crucaeformis* L.
- » *phleoides* L.

Phaseolus L. 57.

- » *coccineus* L.
- » *nanus* L.
- » *vulgaris* L.
- » *vulgaris* Savi.

Philadelphae. 92.**Philadelphus L. 92.**

- » *coronarius* L.

Phleum L. 425.

- » *alpinum* L.
- » *asperum* Vill.
- » *Boehmeri* Wib.
- » *bulbosum* Host.
- » *Michellii* All.
- » *nodosum* L.
- » *pratense* L.
- » *stoloniferum* Host.

Phlomis L. 233.

- » *tuberosa* L.

Pholiurus pannonicus Triv. 399.**Phragmites Trin. 420.****Phragmites communis Trin.****Physalis L. 222.**

- » *Alkekengi* L.

Physocaulus Tausch. 180.

- » *nodosus* Tausch.

Physospermum Cuss. 177.

- » *aquilegifolium* Koch.

Phyteuma L. 260.

- » *canescens* W. K.
- » *foliosum* Kit.
- » *haemisphaericum* L.
- » *Halleri* All.
- » *inaequatum* Kit.
- » *Michellii* Bert.
- » *nigrum* Schmidt.
- » *orbiculare* L.
- » *salicifolium* Kit.
- » *spicatum* L.

Picris L. 273.

- » *hieracioides* L.

Pilularia L. 429.

- » *globulifera* L.

Pimpinella L. 192.

- » *glauca* W. K.
- » *glauca* L.
- » *magna* L.
- » *nigra* L.
- » *pumila* Jacq.
- » *rubra* Hoppe.
- » *saxifraga* L.

Pinguicula Tournf. 203.

- » *alpina* L.
- » *flavescens* Flk.
- » *vulgaris* L.

Pinus L. 340.

- » *Albies* L.
- » *Cembra* L.
- » *Laricea* Poir.
- » *Larix* L.
- » *Mughus* Scop.

Pinus nigricans Host.

- » *Picea* L.
- » *Pinaster* Roch.
- » *silvestris* L.
- » *Strobus* L.

Piptatherum caeruleum Roch. 424.

- » *holciforme* R. Sch.
- » *multiflorum* P. B.
- » *paradoxum* P. B.

Pisum Tournf. 63.

- » *arvense* L.
- » *elatius* M. B.
- » *sativum* L.

Plantagineae. 313.**Plantago** L. 313.

- » *altissima* L.
- » *arenaria* W. K.
- » *argentea* Chaix.
- » *asiatica* D. C.
- » *γ. cruenta* Hol.
- » *Cynops* L.
- » *graminea* Lam.
- » *gentianoides* Sm.
- » *hungarica* W. K.
- » *lanata* Portenschl.
- » *lanceolata* L.
- » *lanceolata* β. *alpestris* Wahl.
- » *major* L.
- » *maritima* L.
- » *maxima* Juss.
- » *media* L.
- » *minima* D. C.
- » *montana* Lam.
- » *nana* Tratt.
- » *Psyllium* L.
- » *pumila* Koch.
- » *sericea* W. K.
- » *sibirica* Poir.

Plantago subulata W. K.

- » *tenuiflora* W. K.
- » *Victorialis* Poir.
- » *Weldenii* Reich.
- » *Wulfenii* Willd.

Platanthera Rich. 349.

- » *bifolia* Rich.
- » *chlorantha* Custor.

Pleurospermum Hoffm. 178.

- » *austriacum* Hoffm.

Plumbagineae. 313.**Poa** L. 412.

- » *alpina* L.
- » *annua* L.
- » *aspera* Kit.
- » *badensis* Willd.
- » *banatica* Kit.
- » *bulbosa* L.
- » *caesia* Sm.
- » *capillifolia* Kalchbr.
- » *cenisia* All.
- » *compressa* L.
- » *depauperata* Kit.
- » *distichophylla* Gaud.
- » *dura* Scop.
- » *Eragrostis* L.
- » *fertilis* Host.
- » *firma* Kit.
- » *flexuosa* Wahl.
- » *glaucula* Wahl.
- » *hydrophila* Kit.
- » *laxa* Haenke.
- » *megastachys* Koel.
- » *nemoralis* L.
- » *palustris* Roth.
- » *pannonica* Kern.
- » *pilosa* L.
- » *pratensis* L.
- » *scabra* Kit.
- » *serotina* Ehr.

Poa sterilis M. B.» *sudetica* Haenke.» *trivialis* L.» *vivipara*.**Podospermum** D. C. 273.» *Jacquinianum* Koch.» *laciniatum* D. C.**Polemoniaceae.** 223.**Polemonium** L. 223.» *coeruleum* L.**Polycarpum** Löffl. 125.» *tetraphyllum* L.**Polycnemonum** L. 323.» *arvense* L.» *Heuffelii* Lang.» *majus* A. Braun.» *verrucosum* Lang.**Polygala** L. 103.» *achaetes*.» *achaetes* Döll.» *alpestris* Reichb.» *amara* L.» *amara* β . *alpestris* Wahl.» *amara* α . *grandiflora*.» *austriaca* Cr.» *Chamaebuxus* L.» *comosa*.» *comosa* Döll.» *comosa* Schk.» *depressa* Werderoth.» β . *elongata* Roch.» *grandiflora*.» *hospita* Heuff.» *major* L.» *neglecta* Kern.» *parviflora*.» *serpillacea* Weihe.» *supina* Roch.» *uliginosa* Reich.» *vulgaris* L.**Polygaleae.** 103.**Polygonatum** Tournf. 361.» *latifolium* Jacq.» *multiflorum* All.» *verticillatum* Mönch.» *vulgare* Desf.**Polygoneae.** 318.**Polygonum** L. 321.» *amphibium* L.» *arenarium* W. K.» *aviculare* L.» *Bistorta* L.» *ciliare* v. *intermedium* Kit.» *Convolvulus* L.» *dumetorum* L.» *Fagopyrum* L.» *glandulosum* Kit.» *graminifolium* Wierzb.» *Hydropiper* L.» *incanum* Schm.» *lapathifolium* L.» *minus* Huds.» *mite* Schrank.» *nodosum* Reich.» *Persicaria* L.» *punctatum* Kit.» *viviparum* L.**Polypodiaceae.** 431.**Polypodium** L. 437.» *alpestre* Hoppe.» *calcareum* Sm.» *Dryopteris* L.» *montanum* Vogler.» *Phegopteris* L.» *robertianum* Hoff.» *vulgare* L.**Pomaceae.** 87.**Populus** L. 329.» *alba* L.

Populus canescens Smith.

- » *monilifera* Ait.
- » *nigra* L.
- » *pyramidalis* Rozier.
- » *tremula* L.

Portulaca L. 125.

- » *oleracea* L.

Portulacaceae. 125.**Potamogeton** L. 344.

- » *acutifolius* L.
- » *Berchtoldi* Fieb.
- » *coloratus* Horn.
- » *compressus* Auct.
- » *crispus* L.
- » *densus* L.
- » *fluitans* Roth.
- » *gramineus* L.
- » *Grisebachii* Heuff.
- » *heterophyllus* Schreb.
- » *interruptus* Kit.
- » *lucens* L.
- » *marinus* Kit.
- » *natans* L.
- » *obtusifolius* M. K.
- » *pectinatus* L.
- » *perfoliatus* L.
- » *praelongus* Wulf.
- » *pusillus* L.
- » *rufescens* Schrad.
- » *trichoides* Cham.
- » *zosteraefolius* Schum.

Potentilla L. 81.

- » *alba* L.
- » *alpestris* Hall.
- » *anserina* L.
- » *argentea* L.
- » *aurea* L.
- » *caulescens* L.
- » *chrysantha* Trevir.
- » *chrysocraspeda* Lehm.

Potentilla cinerea Chaix.

- » *collina* Wib.
- » *fragaria* Roch.
- » *Fragariastrum* Ehr.
- » *grandiflora* Baum.
- » *glandulifera* Kern.
- » *Heuffeliana* Steud.
- » *impolita* Wahl.
- » *inclinata* Vill.
- » *intermedia* Wahlb.
- » *lacinosa* W. K.
- » *maculata* Pourr.
- » *micrantha* Ram.
- » *micropetala* Reich.
- » *obscura* Willd.
- » *opaca* L.
- » *patula* W. K.
- » *pilosa* Willd.
- » *recta* L.
- » *reptans* L.
- » *rupestris* L.
- » *Sadleri* Reichb.
- » *Salisburgensis* Hänke.
- » *scepusiensis* Kit.
- » *stellulata* Roch.
- » *subacaulis* Wulf.
- » *supina* L.
- » *Tormentilla* Scop.
- » *tormentillioides* Lang.
- » *verna* L.

Poterium L. 84.

- » *glauescens* Reichb.
- » *polygamum* W. K.
- » *Sanguisorba* L.

Prenanthes L. 272.

- » *hieracifolia* Willd.
- » *muralis* L.
- » *purpurea* L.
- » *viminea* L.

Primula L. 200.

Primula acaulis Jacq.

- » *Auricula* L.
- » γ . *calycanthe* Koch.
- » *elatior* Jacq.
- » *farinosa* L.
- » *glutinosa* Wulf.
- » *inflata* Lehm.
- » *integrifolia* L.
- » *intermedia* Fach.
- » β . *intricata* Gr. et Godr.
- » *longiflora* All.
- » *minima* L.
- » *officinalis* Scop.
- » *suaveolens* Bert.
- » *vulgaris* Huds.

Primulaceae. 198.**Prismatocarpus** Speculum L' Herit. 260.**Prunella** L. 239.

- » *alba* Pall.
- » *grandiflora* Jacq.
- » *vulgaris* L.

Prunus Tournf. 78.

- » *cuneifolia* Kit.
- » *domestica* L.
- » *insititia* L.
- » *laxiflora* Kit.
- » *spinosa* L.
- » *suaveolens* Kit.

Pteris L. 432.

- » *aquilina* L.

Pterotheca Cass. 269.

- » *bifida* Fisch.
- » *nemausensis* Cass. v. aptera.

Pulegium Mill. 243.

- » *vulgare* Mill.

Pulicaria dysenterica Gärt. 470.

- » *vulgaris* Gärt.

Pulmonaria L. 229.**Pulmonaria angustifolia** L.

- » *azurea* Bess.
- » *mollis* Wolff.
- » *officinalis* L.
- » *rubra* Schott.
- » *sacharata* Mill.

Pyrethrum uliginosum W. K. 298.**Pyrola** L. 195.

- » *chlorantha* Sw.
- » *media* Sw.
- » *minor* L.
- » *rotundifolia* L.
- » *secunda* L.
- » *umbellata* L.
- » *uniflora* L.

Pyrus L. 87.

- » *Amelanchier* L.
- » *angulata* Kit.
- » *baranyensis* Kit.
- » *ciliata* v. *marginata* Kit.
- » *communis* L.
- » *csiklovensis* Kit.
- » *intermedia* Schult.
- » *Malus* L.
- » *matrensis* Kit.
- » *salviaefolius* DC.
- » *slavonica* v. *albicans* Kit.
- » *syrmiensis* Kit.

Quercus L. 336.

- » *ambigua* Kit.
- » *aurea* Wierzb.
- » *austriaca* Willd.
- » *Budayana* Haberle.
- » *Cerris* L.
- » *conferta* Kit.
- » *cuneata* Kit.
- » *Esculus* Heuff.
- » *filipendula* Janka.
- » *fructipendula* Kit.
- » *hungarica* Hub.

Quercus ménesiensis Kit.

- » *pallida* Heuff.
- » *pedunculata* Ehr.
- » *pendulina* Kit.
- » *pubescens* Willd.
- » *Robur lanuginosa* Roch.
- » *sessiliflora* Sm.
- » *spicata* Kit.
- » *Streimii* Heuff.
- » *strigosa* Wierzb.
- » *sublobata* Kit.
- » *undulata* Kit.
- » *virtesiensis* Kit.

Ranunculaceae. 153.**Ranunculus L. 157.**

- » *aconitifolius* L.
- » *acris* L.
- » *alpestris* L.
- » *arvensis* L.
- » *auricomus* L.
- » *aquatilis* L.
- » *bulbosus* L.
- » *carinthiacus* Hoppe.
- » *carpathicus* Herb.
- » *carpathicus* Gries.
- » *casubicus* L.
- » *crenatus* W. K.
- » *divaricatus* Schrank.
- » *flabellifolius* Heuff.
- » *Ficaria* L.
- » *Flamula* L.
- » *fluitans* Lam.
- » *glacialis* L.
- » *Gouani* Willd.
- » *homophyllus* Neitr.
- » *illyricus* L.
- » *juncus* Kit.
- » *lanuginosus* L.
- » *lateriflorus* DC.
- » *Lingua* L.

Ranunculus montanus L.

- » *nemorosus* DC.
- » *nivalis* Jacq.
- » *ophioglossifolius* Vill.
- » *oppositifolius* Kit.
- » *pedatus* W. K.
- » *peltatus* Schrank.
- » *Peltiveri* Koch.
- » *Philonotis* Ehr.
- » *polyanthemus* L.
- » *Polyanthemus*.
- » *polyphyllus* W. K.
- » *protensus* Kit.
- » *pygmaeus* Wahl.
- » *repens* L.
- » *reptans* L.
- » *rutaefolius* L.
- » *sardus* Cr.
- » *sceleratus* L.
- » *Stevenii* Andr.
- » *succulentus* Koch.
- » *Thomasii* Ten.
- » *Thora* L.
- » *tripartitus* Nolt.
- » *Villarsii* DC.

Raphanus Tournf. 133.

- » *Raphanistrum* L.
- » *sativus* L.

Rapistrum Boerh. 133.

- » *perenne* All.
- » *rugosum* All.

Reseda L. 132.

- » *ino lora* Reichb.
- » *lutea* L.
- » *luteo'a* L.
- » *Phyteuma* L.

Resedaceae. 132.**Rhamnus L. 102.**

- » *alpina* L.
- » *carniolica* Kera.

Rhamnus catharticus L.

- » *Frangula L.*
- » *infectoria L.*
- » *rupestris Scop.*
- » *saxatilis L.*
- » *tinctoria W. K.*

Rhinanthus L. 208.

- » *Alectorolophus Poll.*
- » *alpestris Wahl.*
- » *alpinus Baumg.*
- » *alpinus DC.*
- » *angustifolius Gm.*
- » *Crista galli L.*
- » *major Ehr.*
- » *minor Ehr.*

Rhodiola L. 175.

- » *rosea L.*

Rhododendrum L. 196.

- » *ferrugineum L.*
- » *myrtifolium Schott.*

Kotsch.

Rhus L. 98.

- » *Cotinus L.*

Rhynchospora Wahl. 380.

- » *alba Wahl.*

Ribes L. 167.

- » *acerrimum Roch.*
- » *alpinum L.*
- » *carpathicum Kit.*
- » *ciliatum Kit.*
- » *Grossularia L.*
- » *lucidum Kit.*
- » *nigrum L.*
- » *petracum Wulf.*
- » *reclinatum L.*
- » *rubrum L.*
- » *uvacrispa L.*

Ribesiaceae. 167.**Robinia L. 66.**

- » *Caragana L.*

Robinia hispida L.

- » *Pseudoacacia L.*

Rochelia Reich. 225.

- » *stellulata Reichb.*

Roripa amphibia Bess.

- » *palustris Bess.*

Rosa Tournf. 78.

- » *adaenophora Kit.*
- » *alpina L.*
- » *altaica L.*
- » *arvensis Huds.*
- » *balsamea Kit.*
- » *canina L.*
- » *carpathica Kit.*
- » *cinnamomea L.*
- » *collina.*
- » *fissispina Wierzb.*
- » *gallica L.*
- » *humilis Kit.*
- » *incana Kit.*
- » *intermedia Kit.*
- » *Maukschii Kit.*
- » *petiolaris Kit.*
- » *pimpinellifolia L.*
- » *reversa Kit.*
- » *rubiginosa L.*
- » *rubrifolia Vill.*
- » *scepusiensis Kit.*
- » *sempervirens Kit.*
- » *tomentosa Sm.*
- » *villosa Wahl. Kit.*

Rosaceae. 78.**Rottboellia biflora Roth. 399.**

- » *salina Kit.*

Rubia Tournf. 252.

- » *tinctoria L.*

Rubiaceae. 251.**Rubus L. 79.**

- » *agrestis W. K.*
- » *albicans Kit.*

Rubus amoenus Portschl.

- » *caesius* L.
- » *canus* Kit.
- » *corylifolius* Hay.
- » *discolor* fl. d.
- » *dumetorum*.
- » *echinaceus* Ker.
- » *fastigatus*.
- » *fruticosus* L.
- » *glandulosus* Bill.
- » *hirtus* W. K.
- » *hirsutus*.
- » *idaeus* L.
- » *Koehleri*.
- » *longifolius* Host.
- » *polymorphus*.
- » *saxatilis* L.
- » *Schleicheri*.
- » *thyrsoideus*.
- » *thyrsoideus*.
- » *tomentosus* Borkh.
- » *Vrabelianus* Ker.
- » *vulgaris*.

Rudbeckia L. 302.

- » *laciniata* L.

Rumex L. 318.

- » *Acetosa* L.
- » *Acetosella* L.
- » *alpinus* L.
- » *aquaticus* L.
- » *arifolius* All.
- » *conglomeratus* Murr.
- » *crispus* L.
- » *Hydrolapathum* Huds.
- » *laciniata* Wierzb.
- » *maritimus* L.
- » *nemorosus* Schrad.
- » *obtusifolius* L.
- » *patientia* L.
- » *palustris* Smith.

Rumex pratensis M. K.

- » *pulcher* L.
- » *purpureus* Poir.
- » *scutatus* L.

Ruscus L. 360.

- » *aculeatus* L.
- » *Hypoglossum* L.

Ruta L. 98.

- » *graveolens* L.
- » *patavina* L.

Sabulina banatica Wierzb.**Sagina** L. 123.

- » *apetala* L.
- » *ciliata* Fr.
- » *dichotoma* Heuff.
- » *procumbens* L.

Sagittaria L. 378.

- » *sagittaeifolia* L.

Salicineae- 329.**Salicornia** L. 325.

- » *herbacea* L.

Salix L. 330.

- » *alba* L.
- » *alpina* Scop.
- » *Ammaniana* Willd.
- » *amygdalina* L.
- » *angustifolia* Wulf.
- » *angustifolia* Doll.
- » *arbuscula* L.
- » *arenaria* L. p. p.
- » *argentea* Sm.
- » *aurita* L.
- » *Caprea* L.
- » *cinerea* L.
- » *daphnoides* Vill.
- » *fagifolia* Kit.
- » *fragilis* L.
- » *fusca* Jacq.
- » *fusca* Sm.
- » *fusca* Willd.

Salix hastata L.

- » *herbacea L.*
- » *incana Schrank.*
- » *incubacea Willd.*
- » *Jacquiniiana Koch.*
- » *linearis Forb.*
- » *mollissima Wahl. fl. carp.*
- « *Myrsinites L.*
- » *myrtilloides L.*
- » *myrtilloides Geners.*
- » *nigricans Sm.*
- » *pentandra L.*
- » *phylicifolia Wahl.*
- » *purpurea L.*
- » *repens Wimm.*
- » *reticulata L.*
- » *retusa L.*
- » *riparia Willd.*
- » *rosmarinifolia Gouan.*
- » *rosmarinifolia Koch.*
- » *rosmarinifolia L.*
- » *silesiaca Willd.*
- » *stylaris Ser.*
- » *triandra L.*
- » *viminalis L.*

Salsola L. 328.

- » *arenaria W. K.*
- » *cinerea W. K.*
- » *Kali L.*
- » *sativa W. K.*
- » *Soda L.*

Salvia L. 242.

- » *Aethiopis L.*
- » *amplexicaulis Reichb.*
- » *austriaca Jacq.*
- » *glutinosa L.*
- » *nutans L.*
- » *officinalis L.*
- » *pratensis L.*
- » *Sclarea L.*

Salvia silvestris L.

- » *verticillata L.*

Salvinia Mich. 430.

- » *natans Hoff.*

Salviniaceae. 430.**Sambucus L. 250.**

- » *Ebulus L.*
- » *nigra L.*
- » *racemosa L.*

Samolus Tournf. 198.

- » *Valerandi L.*

Sanguisorba L. 84.

- » *officinalis L.*

Sanicula Tournf. 194.

- » *europaea L.*

Santalaceae. 317**Sapindaceae. 105.****Saponaria L. 115.**

- » *glutinosa M. B.*
- » *officinalis L.*
- » *Vaccaria L.*

Sarothamnus Wimm. 76.

- » *vulgaris Wimm.*

Satureia L. 240.

- » *hortensis L.*
- » *Kitaibelii Wierzb.*
- » *montana L.*

Saussurea D. C. 285.

- » *alpina D. C.*
- » *discolor D. C.*
- » *macrophylla Santer.*
- » *pygmaea Sprgrl.*
- » *pygmaea Kit.*

Saxifraga L. 168.

- » *acaulis Gaud.*
- » *adscendens L.*
- » *adscendens.*
- » *aizoides L.*
- » *Aizoon L.*
- » *ajugaefolia Wahl.*

Saxifraga androsacea L.

- » *annua* β . *alpestris* Roch.
- » *atropurpurea* Sternb.
- » *atrorubens* Bert.
- » *autumnalis* L.
- » *axillaris* Kit.
- » *biflora* All.
- » *bryoides* L.
- » *bulbifera* L.
- » *Burseriana* L.
- » *caesia* L.
- » *caespitosa* Kit.
- » *carpathica* Reich.
- » *cernua* L.
- » *controversa* Sternb.
- » *crocea* Gaud.
- » *cuneifolia* L.
- » *Clusii* Gouan.
- » *cymosa* W. K.
- » *elatio* W. K.
- » *exarata* Vill.
- » *Flittneri* Heuff.
- » β . *fonticola* Kern.
- » *geranioides* Geners.
- » *granulata* L.
- » *granulata* Reichb.
- » *Gregorzekii* Janka.
- » *hieracifolia* W. K.
- » *lanceolata* Kit.
- » *luteopurpurea* W. K.
- » *luteoviridis* Schott.
- » *moschata* Wulf.
- » *muscoide* Wulf.
- » *mutata* L.
- » *oppositifolia* L.
- » *paradoxa* Kit.
- » *perdurans* Kit.
- » *petraea* L.
- » *planifolia* Scop.
- » *pseudocaesia* Roch.

Saxifraga pygmaea How.

- » *recta* Lap.
- » *retusa*.
- » *retusa* Gouan.
- » *Rocheliana* Sternb.
- » *rotundifolia* L.
- » *stellaris* L.
- » *squarrosa* L.
- » *tecta* Kit.
- » *tridactylites* L.
- » *Wahlenbergii* Ball.

Saxifragaceae. 167.**Scabiosa L. 308**

- » *agrestis* W. K.
- » *banatica* W. K.
- » *canescens* W. K.
- » *Columbaria* L.
- » *glabrata* Schott.
- » *incana* Kit.
- » *lucida* Vill.
- » *norica* Vest.
- » *ochroleuca* L.
- » *pallida* Lang.
- » *pubescens* Wahl.
- » *Scopolii* Link.
- » *suaveolens* Desf.
- » *ucranica* L.

Scandix Gärtn. 180.

- » *nodosa* L.
- » *Pecten Veneris* L.
- » *silvatica* Kit.

Scheuchzeria L. 377.

- » *palustris* L.

Schoenus L. 380.

- » *ferrugineus* L.
- » *nigricans* L.

Scilla L. 367.

- » *amoena* L.
- » *autumnalis* L.
- » *bifolia* L.

Scilla praecox Vágner.**Scirpus** L. 381.

- » *Baeothryon* Ehr.
- » *compactus* Krock.
- » *compressus* P.
- » *Holoschoenus* L.
- » *lacustris* L.
- » *mucronatus* L.
- » *macrostachys* Willd.
- » *maritimus* L.
- » *medius* Wahl.
- » *Michelianus* L.
- » *pungens* Vahl.
- » *radicans* Schkuhr.
- » *Rothii* Hoppe.
- » *rufus* Schrad.
- » *setaceus* L.
- » *supinus* L.
- » *silvaticus* L.
- » *Tabernaemontani* Gm.
- » *triqueter* L.
- » *uniglumis* Link.

Scleranthus L. 124.

- » *annuus* L.
- » *biennis*.
- » *intermedius*.
- » *neglectus* Koch.
- » *perennis* L.
- » *uncinatus* Schur.

Scolopendrium Sw. 432.

- » *officinarium* Sw.

Scopolia Jacq. 222.

- » *carniolica* Jacq.

Scorzonera L. 273.

- » *austriaca* Willd.
- » *hispanica* L.
- » *humilis* L.
- » *parviflora* Jacq.
- » *purpurea* L.

Scrophularia Tournef. 218.**Scrophularia aquatica** L.

- » *cordata* P.
- » *Ehrharti* Stev.
- » *glandulosa* W. K.
- » *grandifolia* C. Koch.
- » *latifolia* Host.
- » *laciniata* W. K.
- » *Neesii* Wintg.
- » *nodosa* L.
- » *obtusifolia* Kit.
- » *peregrina* L.
- » *Scopolii* Hopp.
- » *Scorodonia* Host.
- » *vernalis* L.

Scrophularineae. 207.**Scutellaria** L. 238.

- » *albida* L.
- » *altissima* L.
- » *Columnae* All.
- » *commutata* Guss.
- » *galericulata* L.
- » *hastifolia* L.
- » *hirsuta* Kit.
- » *peregrina* W. K.

Secale L. 401.

- » *campestre* Kit.
- » *cereale* L.
- » *fragile* M. B.
- » *silvestre* Host.

Sedum L. 173.

- » *annuum* L.
- » *acre* L.
- » *album* L.
- » *atratum* L.
- » *Cepaea* L.
- » *Fabaria* Koch.
- » *glaucum* W. K.
- » *Hillebrandi* Fenzl.
- » *hispanicum* L.
- » *matrense* Kit.

Sedum maximum Sut.

- » *pallidum* M. K.
- » *punctatum* Kit.
- » *reflexum* L.
- » *repens* Schleich.
- » *sexangulare* L.

Selaginella Spring. 429.

- » *denticulatum* Baumg.
- » *helvetica* Link.
- » *spinulosa* A. Br.

Selinum Hoffm. 187.

- » *carvifolia* L.

Sempervivum L. 172.

- » *assimile* Schott.
- » *globiferum* L.
- » *globiferum* Wahl.
- » *globiferum* Auct.
- » *β. heterophyllum*.
- » *Heuffelii* Schott.
- » *hirtum* L.
- » *montanum* L.
- » *soboliferum* Sims.
- » *tectorum* L.
- » *Zelebori* Schott.

Senebiera Poir. 132.

- » *Coronopus* Poir.

Senecio L. 286.

- » *abrotanifolius* L.
- » *alpinus* Koch.
- » *anthoraefolius* Reich.
- » *arenarius* Lang.
- » *aquaticus* Huds.
- » *barbaraefolius* Krock.
- » *cacaliaefolius* Schultz.
- » *carniolicus* Willd.
- » *carpathicus* Herb.
- » *crucaefolius* L.
- » *delphinifolius* Reichb.
- » *difformis* Roch.
- » *Doria* L.

Senecio Doronicum Gener.

- » *Doronicum* L.
- » *erraticus* Bert.
- » *Fuchsii* Gm.
- » *β. glaberrimus* Roch.
- » *incanus* L.
- » *Jacobaea* L.
- » *montanus* Kit.
- » *nebrodensis* L.
- » *ncmorensis* L.
- » *octoglossus* D. C.
- » *ovatus* W. K.
- » *paludosus* L.
- » *rupestris* W. K.
- » *Sadleri* Lang.
- » *saracenicus* L. Wahl.
- » *saracenicus* Jacq.
- » *saracenicus* L.
- » *silvaticus* L.
- » *tenuifolius* Jacq.
- » *umbrosus* W. K.
- » *tomentosus* Host.
- » *vernalis* W. K.
- » *viscosus* L.
- » *vulgaris* L.

Serapias pallida Wahl. 348.

- » *rubra* L.

Serratula L. 277.

- » *alpina* L.
- » *heterophylla* Desf.
- » *radiata* M. B.
- » *pinnata* Kit.
- » *pinnatifida* Lang.
- » *tinctoria* L.

Seseli L. 188.

- » *coloratum* Ehr.
- » *glaucum* L.
- » *gracile* W. K.
- » *Hippomarathrum* L.
- » *leucospermum* W. K.

Seseli montanum L.

- » *rigidum* W. K.
- » *varium* Trev.

Sesleria Arduin. 415.

- » *Bielzii* Schur.
- » *coerulea* Arduin.
- » *coerulea* Sadl.
- » *coerulans* Friv.
- » *disticha* P.
- » *filifolia* Hoppe.
- » *Haynaldiana* Schur.
- » *Heuffleriana* Schur.
- » *juncifolia* Roch.
- » *juncifolia* Roch.
- » *marginata* Griseb.
- » *rigida* Schur.
- » *rigida* Heuff.
- » *tenuifolia* Roch.

Setaria P. de Beauv. 422.

- » *germanica* Roth.
- » *glauca* P. B.
- » *italica* P. B.
- » *verticillata* P. B.
- » *viridis* P. B.
- » *Weinmannii* R. Sch.

Sherardia L. 251.

- » *arvensis* L.

Sicyos L. 126.

- » *angulatus* L.

Sideritis L. 234.

- » *montana* L.

Silaus Bess. 187.

- » *pratensis* Bess.
- » *virescens* Griseb.

Silene L. 111.

- » *acaulis* L.
- » *alpestris* Jacq.
- » *alpestris* W. K.
- » *anulata* Thore.
- » *Armeria* L.

Silene chlorantha.

- » *conica* L.
- » *dinarica* Spr.
- » *dichotoma* Ehr.
- » *effusa* B.
- » *flavescens* W. K.
- » *gallica* L.
- » *Gallinyi* Heuff.
- » *inflata* Sm.
- » *infracta* W. K.
- » *italica* P.
- » *Lerchenfeldiana* Baumg.
- » *livida* Willd.
- » *longiflora* Ehr.
- » *multiflora* Pers.
- » *nemoralis* W. K.
- » *noctiflora* L.
- » *nova* Wint.
- » *nutans* L.
- » *Otites* L.
- » *pauciflora* Kit.
- » *petraea* W. K.
- » *Pseudo-Otites* Bess.
- » *pusilla* W. K.
- » *quadrifida* L.
- » *quinquevulnera* F.
- » *rupestris* L.
- » *Saxifraga* L.
- » *scabra* Kit.
- » *transsilvanica* Schur.
- » *trinervia* Sieb.
- » *viridiflora* L.
- » *viscosa* P.
- » *wolgensis* Sp.
- » *Zawadzskii* Herb.

Siler Scop. 182.

- » *trilobum* Cr.

Sinapis L. 134.

- » *alba* L.
- » *arvensis* L.

Sinapis laevigata Pall.» *nigra* L.**Sison** L. 193.» *Anomum* L.**Sisymbrium** L. 138.» *austriacum* Jacq.» *Columnae* L.» *hungaricum* Lumn.» *Irio* L.» *junceum* M. B.» *Loeselii* L.» *monense* W. K.» *officinale* Scop.» *pannonicum* Jacq.» *Sophia* L.» *strictissimum* L.» *Thalianum* Gaud.**Sium** Koch. 192.» *angustifolium* L.» *latifolium* L.» *nodiflorum* L.**Smilacaceae.** 360.**Smyrnum** L. 177.» *perfoliatum* Mill.**Solanaceae.** 221.**Solanum** L. 221.» *acutifolium* Kit. Add.» *Dulcamara* L.» *flavum* Kit.» *hirsutum* Kit.» *humile* Bernh.» *incanum* Kit.» *Kitaibelii* Schult.» *miniaturum* Bernh.» *nigrum* L.» *olivaceum* Kit.» *patulum* Kit.» *rubrum* Lumn.» *tuberosum* L.» *villosum* Lam.**Soldanella** Tournf. 199.» *alpina* L.» *montana* Willd.» *pusilla* Baumg.**Solidago** L. 304.» *alpestris* W. K.» *arenaria* Kit.» *cambrica* Huds.» *canadensis* L.» *minuta* Kit.» *Virga aurea* L.**Sonchus** L. 272.» *arvensis* L.» *asper* Vill.» *oleraceus* L.» *palustris* L.**Sorbus** L. 87.» *aucuparia* L.» *domestica* L.» *lanuginosa* Kit.» *sirmiensis* Kit. 398.**Sorghum** Arduini Jacq.» *halepense* P.» *vulgare* Pers.**Sparganium** L. 342.» *natans* L.» *ramosum* Huds.» *simplex* Huds.**Specularia** Heister. 260.» *hybrida* A.» *Speculum* A. D. C.**Spergula** L. 124.» *arvensis* L.» *nodosa* L.» *pentandra* L.» *saginoides* L.» *saxatilis* Wim.**Spinacia** Tournf. 327.» *inermis* Mönch.» *spinosa* Mönch.

Spiraea L. 85.

- » *Aruncus* L.
- » *crenata* L.
- » *denudata* Hayn.
- » *Filipendula* L.
- » *glauca* Schultz.
- » *hypericifolia* β . *pannonica* C. Koch.
- » *media* Schm.
- » *oblongifolia* W. K.
- » *obovata* W. K.
- » *obovata* W. K.
- » *picoviensis* Bess.
- » *salicifolia* L.
- » *Ulmaria* L.
- » *ulmifolia* L.

Spiranthes Rich. 348.

- » *aestivalis* Rich.
- » *autumnalis* Rich.

Stachys L. 234.

- » *alpina* L.
- » *ambigua* Sm.
- » *annua* L.
- » *arvensis* L.
- » *germanica* L.
- » *lanata* Jacq.
- » *nitida* Janka.
- » *palustris* L.
- » *ramosissima* Roch.
- » *recta* L.
- » *silvatica* L.

Staphylea L. 103.

- » *pinnata* L.

Statice L. 313.

- » *elongata* Hoffm.
- » *Gmelini* Willd.

Stellaria L. 120.

- » *Alsine* Rechb. Kit.
- » *anomalum* W. K.
- » *cerastoides* L.

Stellaria dichotoma Kit.

- » *dichotoma* Lumn.
- » *Friseana* Ser.
- » *glandulifera* Kit.
- » *glandulosa* Kit.
- » *glauca* With.
- » *glutinosa* Kit.
- » *graminea* L.
- » *Holostea* L.
- » *latifolia* Kit.
- » β . *major* Koch.
- » *media* L.
- » *multicaulis* Kit.
- » *neglecta* Weihe.
- » *nemorosum* L.
- » *palustris* Ehr.
- » *uliginosa* Murr.
- » *viscida* M. B.

Stenactis Cass. 305.

- » *bellidiflora* A. Br.

Sternbergia W. K. 355.

- » *colchiciflora* W. K.

Stipa L. 422.

- » *capillata* L.
- » *pennata* L.

Stratiotes L. 355.

- » *aloides* L.

Streptopus Michaux. 361.

- » *amplexifolius* D. C.

Struthiopteris Willd. 431.

- » *germanica* Willd.

Sturmia Reichb. 354.

- » *Loeselii* Reichb.

Succisa Mert. et Koch. 310.

- » *australis* Wulf.
- » *pratensis* Mönch.

Suaeda Forsk. 328.

- » *maritima* Dumort.
- » *salsa* Pall.

Swertia L. 245.

- Swertia perennis** L.
 » *punctata* Baumg.
Symphandra A. D. C. 256.
 » *Wanneri* Heuff.
Symphytum L. 226.
 » *angustifolium* Kern.
 » *bulbosum* Schimp.
 » *cordatum* W. K.
 » *officinale* L.
 » *ottomanum* Friv.
 » *ottomanum* Friv.
 » *pustulatum* Kern.
 » *tuberosum* L.
 » *uliginosum* Kern.
Syrenia Andrz. 137.
 » *angustifolia* Reichb.
 » *cuspidata* Reichb.
Syringa L. 249.
 » *vulgaris* L.
Tamarix L. 106.
 » *germanica* L.
Tamus L. 360.
 » *communis* L.
Tanacetum L. 291.
 » *Balsamita* L.
 » *serotinum* Schultz. Bip.
 » *vulgare* L.
 » *Waldsteinii* Schultz. Bip.
Taraxacum Juss. 269.
 » *alpinum*.
 » *corniculatum*.
 » *crispum* Heuff.
 » *laevigatum* Heuff.
 » *leptocephalum*.
 » *officinale* Wigg.
 » *palustre*.
 » *pratense*.
 » *Scorzonera* Reichb.
 » *serotinum* Sadl.
 » *tenuifolium* Hoppe.

- Taxineae.** 340.
Taxus L. 340.
 » *baccata* L.
Teesdalia R. Br. 140.
 » *nudicaulis* R. Br.
Telekia Baumg. 303.
 » *speciosa* Baumg.
Terebinthineae. 97.
Teucrium L. 232.
 » *Botrys* L.
 » *Chamaedrys* L.
 » *montanum* L.
 » *pannonicum* Kern.
 » *Scordium* L.
 » *supinum* Jacq.
Thalictrum Tournf. 164.
 » *angustifolium* L.
 » *angustissimum* Cr.
 » *Bauhinii* Reichb.
 » *collinum* Willr.
 » *elatum* Jacq.
 » *flavum* L.
 » *flexuosum* Berh.
 » *foetidum* L.
 » *galioides* Nestl.
 » *glandulosum* Koch.
 » *Jacquinianum* Koch.
 » *laserpitiifolium* Gris.
 » *lucidum* L.
 » *majus* Jacq.
 » *medium* Jacq.
 » *minus* L.
 » *nigricans* Jacq.
 » *peucedanifolium* Gris.
 » *simplex* Koch.
 » *simplex* Wahlb.
 » *simplex* γ . *angustisectum* Neilr.
 » *simplex* β . *intermedium* Neilr.

Thalictrum simplex α. *latisectum*

Neilr.

Thesium L. 317.

- » *alpinum* L.
- » *divaricatum* Jan.
- » *ebracteatum* Hayn.
- » *elegans* Roch.
- » *humile* Vahl.
- » *Linophyllum* L.
- » *montanum* Ehr.
- » *ramosum* Hayn.

Thlaspi Dill. 140.

- » *alliaceum* L.
- » *alpestre* L.
- » *arvense* L.
- » *Calaminare* Lej.
- » *dacicum* Heuff.
- » *Jankae* Kern.
- » *Kovatsii* Heuff.
- » *perfoliatum* L.
- » *praecox* Wulf.
- » *saxatile* L.

Thrinicia Roth. 276.

- » *hirta* Roth.

Thymus L. 241.

- » *acicularis* W. K.
- » *angustifolius* P.
- » *Chamaedrys* Fr.
- » *comosus* Heuff.
- » *hirsutissimus* Kit.
- » *humifusus* Bernh.
- » *nummularis* MB.
- » *pannonicus* All.
- » *patavinus* Roch.
- » *recurvatus* Kit.
- » *Serpyllum* L.
- » *transsilvanicus* Schur.
- » *vulgaris* L.

Thysselinum Hoffm. 183.

- » *palustre* Hoff.

Tilia L. 108.

- » *alba* W. K.
- » *argentea* Desf.
- » *europaea* L.
- » *flava* Wolny.
- » *grandifolia* Ehr.
- » *lannonica* Jacq.
- » *parvifolia* Ehr.
- » *tomentosa* Moench.
- » *vitifolia* Wierzb.

Tiliaceae. 108.**Tofieldia** Huds. 372.

- » *calyculata* Wahl.

Tordylium L. 182.

- » *maximum* L.

Torilis Adans. 180.

- » *Anthriscus* Gmel.
- » *helvetica* Gmel.
- » *microcarpa* Bess.
- » *nodosa* Gärtn.

Tormentilla erecta L. 82.**Tozzia** L. 207.

- » *alpina* L.

Tragopogon L. 273.

- » *angustifolius* Kit.
- » *arvense* Kit.
- » *canus* Willd.
- » *dubius* Lumn.
- » *floccosus* W. K.
- » *leiocarpus* Sant.
- » *major* Jacq.
- » *orientalis* L.
- » *pratensis* L.
- » *pubescens* Kit.
- » *undulatus* Jacq.

Tragus Desf. 423.

- » *racemosus* Desf.

Trapa L. 90.

- » *natans* L.

Tribulus L. 97.

Tribulus terrestris L.

Tricocceae 98.

Trientalis L. 198.

» *europaea* L.

Trifolium L. 68.

» *agrarium* L.

» *albidum* Kit.

» *albidum* W. K.

» *alpestre* L.

» *alpinum* L.

» *angulatum* W. K.

» *angustifolium* L.

» *arvense* L.

» *badium* L.

» *conicum* Kit.

» *diffusum* Ehr.

» *elegans* bot.

» *expansum* W. K.

» *filiforme* Koch.

» *fragiferum* L.

» *gracile* Thuill.

» *hirtum* All.

» *hybridum* L.

» *incarnatum* L.

» *medium* L.

» *minus* Sm.

» *Molinieri* Balb.

» *montanum* L.

» *nivale* Sieb.

» *ochroleucum* L.

» *pallidum* W. K.

» *pallescens* Schreb.

» *palustre* W. K.

» *pannonicum* Jacq.

» *parviflorum* Ehr.

» *patens* Schreb.

» *pratense* L.

» *procerum* Roch.

» *procumbens* L.

» *recurvum* W. K.

Trifolium reclinatum W. K.

» *repens* L.

» *resupinatum* L.

» *rubens* L.

» *sárosiense* Hzs.

» *scabrum* L.

» *spadiceum* L.

» *striatum* L.

» *strictum* W. K.

» *subteraneum* L.

» *suffocatum* L.

» *suaveolens* Auct.

» *vesiculosum* Savi.

Triglochin L. 377.

» *maritimum* L.

» *palustre* L.

Trigonella L. 73.

» *Foenum graecum* L.

» *monspeliaca* L.

Trinia Hoffm. 193.

» *Jacquiniiana* Endl.

» *Kitaibelii* MB.

» *vulgaris* DC.

Triodia decumbens Beauv. 417.

Triticum L. 401.

» *aestivum* L.

» *caninum* Schreb.

» *compositum* L.

» *cristatum* Schreb.

» *dicoccum* Schrank.

» *durum* Desf.

» *glaucum* Desf.

» *hibernum* L.

» *imbricatum* MB.

» *junceum* Wahl.

» *polonicum* L.

» *repens* L.

» *rigidum* Hausk.

» *Spelta* L.

» *turgidum* L.

- Triticum villosum** MB.
 » *vulgare* L.
Trochiscanthes Koch. 187.
 » *nodiflorus* Koch.
Trollius L. 156.
 » *europaeus* L.
Tulipa L. 370.
 » *Billietiana* Jord.
 » *Gesneriana* L.
 » *Gesneriana* Roch.
 » *silvestris* L.
Turgenia Hoffm. 181.
 » *latifolia* Hoffm.
Turritis Dill. 149.
 » *glabra* L.
Tussilago Tournef. 307.
 » *alpina* L.
 » *discolor* Reuss et Gen.
 » *Farfara* L.
Typha L. 342.
 » *angustifolia* L.
 » *latifolia* L.
 » *minima* Hoppe.
Typhaceae. 342.
Ulmaceae. 335.
Ulmus L. 335.
 » *alba* Willd. Kit.
 » *campestris* L.
 » *effusa* Willd.
 » *hollandica* Mill.
 » *major* Sm.
 » *suberosa* Ehr.
Umbelliferae. 177.
Urachne Trin. 424.
 » *grandiflora*.
Urtica L. 334.
 » *dioica* L.
 » *galeopsifolia* Kanitz.
 » *galeopsifolia* Wierzb.
 » *major* Kanitz.
Urtica parvifolia Wierzb.
 » *radicans* Bolla.
 » *radicans* Neilr.
 » *urens* L.
Urtica vulgaris Wild.
Urticaceae. 334.
Utricularia L. 203.
 » *intermedia* Hayne.
 » *minor* L.
 » *vulgaris* L.
Utriculariaceae. 203.
Vaccinium L. 196.
 » *carpathicum* Kitz.
 » *Myrtillus* L.
 » *Oxycoccus* L.
 » *uliginosum* L.
 » *Vitis idaea* L.
Valantia cruciata L. 255.
 » *glabra* L.
Valeriana L. 311.
 » *dioica* L.
 » *elongata* L.
 » *elongata* Mark.
 » *exaltata* Mlk.
 » *intermedia* Wahl.
 » *montana* L.
 » *officinalis* L.
 » *sambucifolia* Mik.
 » *saxatilis* L.
 » *simplicifolia* Reichb.
 » *tripteris* L.
Valerianaceae. 311.
Valerianella Mönch. 312.
 » *Auricula* DC.
 » *carinata* Lois.
 » *coronata* DC.
 » *dentata* Poll.
 » *hamata* Bast.
 » *lasiocephala* Betk.
 » *leiocarpa* DC.

Valerianella membranacea Lois.

- » *mixta* Dufr.
- » *Morisonii* DC.
- » *olitoria* Poll.
- » *pumila* DC.

Vallisneria L. 354.

- » *spiralis* L.

Veratrum L. 371.

- » *album* L.
- » *Lobelianum* Bernh.
- » *nigrum* L.

Verbascum L. 219.

- » *austriacum* Schrad.
- » *banaticum* Schrad.
- » *Blattaria* L.
- » *bombyciferum* Hess.
- » *erythrocaule* Schur.
- » *floccosum* W. K.
- » *Hornemanni* Wierzb.
- » *leiocaulon* Heuff.
- » *Lychnitis* L.
- » *macrophyllum* C. Koch.
- » *nigrum* L.
- » *orientale* MB.
- » *phlomoides* L.
- » *phoeniceum* L.
- » *pulverulentum* Vill.
- » *Schraderi* Meyer.
- » *speciosum* Schrad.
- » *tapsoides* Host.
- » *Thapsus* L.
- » *Wierzbickii* Heuff.

Verbena L. 231.

- » *officinalis* L.
- » *supina* L.

Verbenaceae. 231.**Veronica** L. 210.

- » *acinifolia* L.
- » *agrestis* L.
- » *alpina* L.

Veronica *Anagallis* L.

- » *anagalloides* Guss.
- » *angustifolia* Nendtw.
- » *arvensis* L.
- » *austriaca* L.
- » *aphylla* L.
- » *Bachhoferi* Heuff.
- » *Baumgarteni* R. et Sch.
- » *Beccabunga* L.
- » *bellidioides* L.
- » *Buxbaumii* Ten.
- » *Chamaedrys* L.
- » *crassifolia* Wierzb.
- » *cristata* Bernh.
- » *dentata* Schm.
- » *depauperata* W. K.
- » *elata* Host.
- » *elatior* Host.
- » *filiformis* DC.
- » *foliosa* W. K.
- » *fruticulosa* L.
- » *geniculata* Host.
- » *hederifolia* L.
- » *Hostii* Host.
- » *incana* W. K.
- » *latifolia* Koch.
- » *latifolia* L.
- » *longifolia* L.
- » *maritima* L.
- » *media* Schrad.
- » *montana* L.
- » *multifida* Jacq.
- » *neglecta* Kit.
- » *nitens* Host.
- » *officinalis* L.
- » *opaca* Fr.
- » *orchidea* Cr.
- » *pallens* Host.
- » *pauciflora* Kit.
- » *persica* Poir.

Veronica petraea Baum.

- » *polita* Fr.
- » *praecox* All.
- » *prostrata* L.
- » *rotundifolia* Kit.
- » *saxatilis* Jacq.
- » *scutellata* L.
- » *serpillifolia* L.
- » *spicata* L.
- » *spuria* L.
- » *tenella* All.
- » *tenuis* Ledeb.
- » *Teucrium* Wahl.
- » *triphyllos* L.
- » *urticifolia* Jacq.
- » *verna* L.
- » *villosa* Host.
- » *viscida* Kit.

Vesicaria Lam. 144.

- » *utriculata* Lam.

Viburnum L. 249.

- » *Lantana* L.
- » *Opulus* L.

Vicia L. 60.

- » *angustifolia* Reh.
- » *angustissima* Neilr.
- » *cassubica* L.
- » *Cracca* L.
- » *dumetorum* L.
- » *Ervilia* Willd.
- » *Faba* L.
- » *gracilis* L.
- » *grandiflora* Scop.
- » *hirsuta* Koch.
- » *hungarica* Heuff.
- » *lathyroides* L.
- » *latifolia* Neilr.
- » *lutea* L.
- » *monantha* Koch.
- » *onobrychioides* L.

Vicia pannonica Cr.

- » *pisiformis* L.
- » *purpurascens* DC.
- » *sativa* L.
- » *scepusiensis* Kit.
- » *scopoliana*.
- » *sepium* L.
- » *serratifolia* Jacq.
- » *sordida* W. K.
- » *striata* MB.
- » *silvatica* L.
- » *tetrasperma* Koch.
- » *triflora* herb. Lang.
- » *truncatula* Fisch.
- » *villosa* Roth.

Villarsia Vent. 244.

- » *Nymphoides* Vent.

Vinca L. 248.

- » *herbacea* W. K.
- » *minor* L.

Vincetoxicum Mönch. 248.

- » *laxum* Bartl.
- » *vulgare* Schult.

Viola L. 127.

- » *alpina* Jacq.
- » *ambigua* W. K.
- » *arenaria* DC.
- » *arvensis* Murr.
- » *banatica* R. Sch.
- » *bicolor* Baumg.
- » *biflora* L.
- » *calcarata* L.
- » *campestris* MB.
- » *canina* L.
- » *cinerascens* Kern.
- » *collina* Bess.
- » *declinata* W. K.
- » *elatior* Fries.
- » *epipsila* Lang.
- » *ericetorum*.

Viola grandiflora Huds.

- » *heterophylla* Bert.
- » *hirta* L.
- » *Kitaibeliana* R. Sch.
- » *lactea* Sm.
- » *livida* Kit.
- » *lucorum* Reich.
- » *lutea* Smith.
- » *macrantha* Neilr.
- » *mirabilis* L.
- » *montana* L.
- » *odorata* L.
- » *palustris* L.
- » *parviflora* Kit.
- » *parvula*.
- » *persicifolia* Roth.
- » *pratensis* M. et. K.
- » *pumila* Chaix.
- » *Ruppii* Reich.
- » *saxatilis* Schm.
- » *Schultzii* Bill.
- » *segetalis* Thuill.
- » *silvestris* L.
- » *stagnina* Kit.
- » *stricta* Horn.
- » *sudetica* Willd.
- » *suavis* MB.

Viola tricolor L.

- » *Zoysii* Wulf.

Violarieae.**Viscum** L. 176.

- » *album* L.

Vitis L. 176.

- » *silvestris* Gm.
- » *vinifera* L.

Waldsteinia Willd. 84.

- » *geoides* Willd.

Woodsia R. Br. 436.

- » *hyperborea* R. Br.
- » *ilvensis* R. Br.

Xanthium L. 302.

- » *spinosum* L.
- » *strumarium* L.

Xeranthemum L. 285.

- » *annuum* L.
- » *cylindraceum* Sm.
- » *cylindricum* Spr.
- » *inapertum* W. K.

Zanichellia L. 344.

- » *palustris* L.
- » *repens* Bngl.

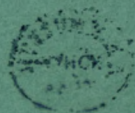
Zea L. 427.

- » *Mays* L.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

PEST.

Nyomatott az Athenaeum nyomd.
1872.

OSZK